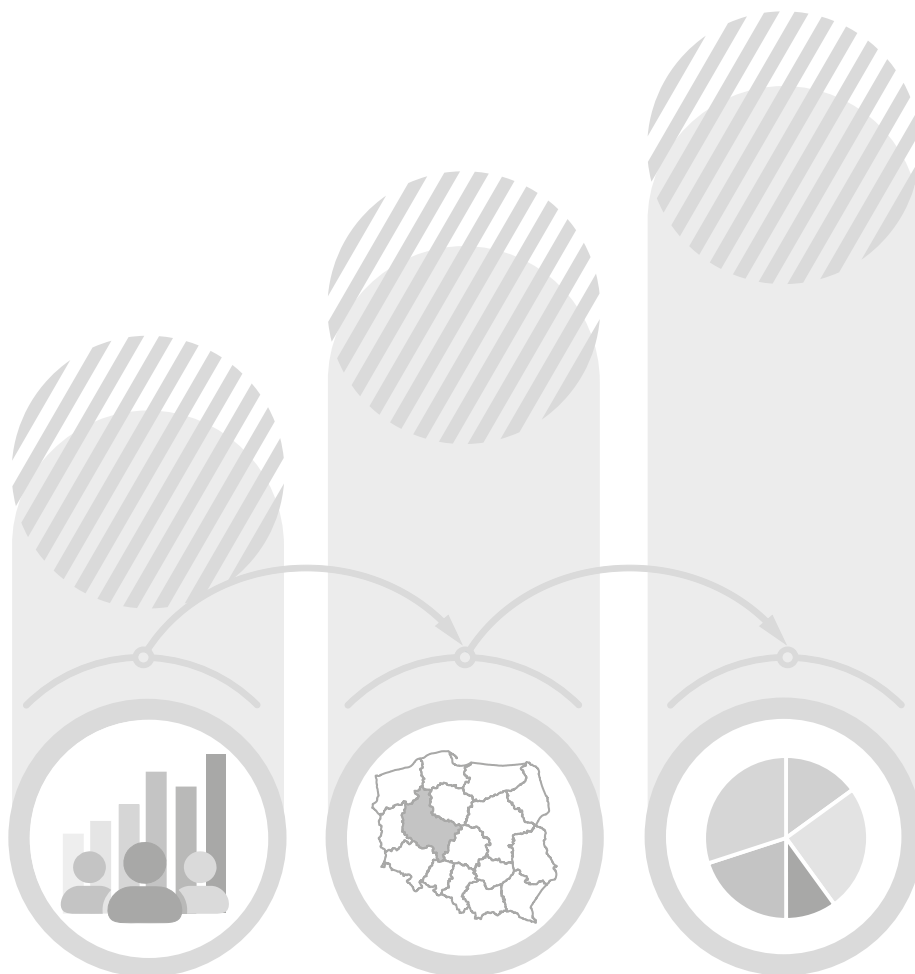

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa wielkopolskiego 2020

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa wielkopolskiego 2020

Report on the socio-economic situation of Wielkopolskie Voivodship 2020

Urząd Statystyczny w Poznaniu Statistical Office in Poznań

Poznań 2020

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Poznaniu, Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych

Statistical Office in Poznań, Centre for Regional Surveys of Wielkopolska

Zespół autorski

Editorial team

Urząd Statystyczny w Poznaniu, Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych

Statistical Office in Poznań, Centre for Regional Surveys of Wielkopolska

Kierujący

Supervisor

Artur Owczarkowski

Tłumaczenie (przedmowa, synteza)

Translation (preface, executive summary)

Grzegorz Grygiel

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Magdalena Bryza, Wanda Nowara

ISSN 2084-7122

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

<http://poznan.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

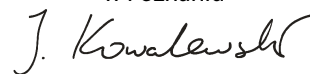
Urząd Statystyczny w Poznaniu przekazuje Czytelnikom dziewiątą edycję *Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa wielkopolskiego*, który trwale już wpisał się w kalendarz wydawniczy Urzędu Statystycznego w Poznaniu, spotykając się z zainteresowaniem odbiorców.

W porównaniu z poprzednimi, tegoroczna publikacja została gruntownie przebudowana. Zaproponowany został nowy układ rozdziałów, szerzej prezentujących opisywane dotychczas zagadnienia. Opracowanie uzupełniono również o informacje dotyczące środowiska naturalnego, warunków życia oraz finansów jednostek samorządu terytorialnego.

Opracowanie prezentuje najnowsze roczne dane statystyczne, a wykorzystując charakterystyki liczbowe, wykresy, kartogramy i opis analityczny, w kompleksowy sposób przedstawia sytuację społeczno-gospodarczą województwa oraz zwraca uwagę na zachodzące w omawianych latach zjawiska i tendencje. Szerszy kontekst dla danych, dotyczących województwa wielkopolskiego, został uchwycony poprzez odniesienie ich do sytuacji w kraju i innych województwach, a także prezentację wybranych wskaźników z poprzednich lat.

Mam nadzieję, że *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa wielkopolskiego 2020* będzie dla Państwa cennym źródłem wiedzy o naszym regionie.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Poznaniu

Jacek Kowalewski

Poznań, maj 2020 r.

Preface

The Statistical Office in Poznań presents the 9th edition of the *Report on the socio-economic situation of Wielkopolskie Voivodship*, which has become a permanent feature of the publication calendar of the Statistical Office in Poznań and has gained much interest on the part of data users.

Compared to previous editions, the current volume has been thoroughly revised, including changes to the structure of chapters that now provide a more comprehensive picture of various phenomena. The publication has been supplemented with information about the natural environment, living conditions and finances of local government units.

The volume presents the latest annual statistical data, including figures, charts, choropleth maps and analytical commentaries, which give a comprehensive description of the socio-economic situation of the province and highlights phenomena and trends that have occurred in the reference period. To provide a wider context, the data about the province of Wielkopolskie are compared with statistics for the whole country and other provinces, as well as selected indicators for previous years.

I hope that the *Report on the socio-economic situation of Wielkopolskie Voivodship 2020* will prove to be a valuable source of information about our region.

Director
of the Statistical Office
in Poznań

Jacek Kowalewski

Poznań, May 2020

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Spis treści	5
Contents	5
Objaśnienia znaków umownych	8
Symbols	8
Skróty	9
Abbreviations	9
Synteza	10
Executive summary	13
Województwo na tle kraju	16
Voivodship against the background of the country	16
Województwo na tle pozostałych województw	19
Voivodship against the background of other voivodships	19
Podział i powierzchnia województwa	27
Division and area of voivodship	27
Środowisko	28
Environment	28
4.1 Warunki meteorologiczne	28
4.1 Meteorological conditions	28
4.2 Powierzchnia ziemi	30
4.2 Ground surface	30
4.3 Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	32
4.3 Water consumption. Municipal and industrial wastewater	32
4.4 Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	37
4.4 Pollution and protection of air	37
4.5 Ochrona przyrody. Lasy	38
4.5 Nature protection. Forests	38
4.6 Odpady przemysłowe i komunalne	42
4.6 Industrial and municipal waste	42
4.7 Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	45
4.7 Economic aspects of environmental protection	45
Społeczeństwo	47
Society	47
5.1 Kapitał ludzki	47
5.1 Human capital	47

Demografia	47
Demography	47
Edukacja	57
Education	57
Zasoby pracy	67
Labour resources	67
5.2 Jakość życia	72
5.2 Quality of life	72
Zamożność mieszkańców	72
Inhabitant's wealth	72
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny.	78
Social welfare and family support.	78
Warunki mieszkaniowe.	85
Housing conditions	85
Ochrona zdrowia	93
Health care	93
Kultura	99
Culture	99
Bezpieczeństwo publiczne	102
Public safety	102
Społeczeństwo informacyjne.	105
Information society	105
Aktywność społeczna	105
Social activity.	105
Gospodarka	108
Economy	108
6.1 Produkt krajowy brutto	108
6.1 Gross domestic product	108
6.2 Koniunktura gospodarcza.	113
6.2 Business tendency.	113
6.3 Przedsiębiorczość	116
6.3 Entrepreneurship	116
Podmioty gospodarki narodowej	116
Entities of the national economy	116
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	120
Research and development and innovation activity	120
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	124
Using of information and communication technologies in enterprises	124
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	126
Financial results of non-financial enterprises.	126
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	130
Investment outlays of enterprises	130

6.4 Produkcja i usługi	133
6.4 Production and services	133
Rolnictwo	133
Agriculture	133
Przemysł	139
Industry	139
Budownictwo	142
Construction	142
Rynek wewnętrzny	149
Internal market	149
Transport	151
Transport	151
Energia	157
Energy	157
Finanse jednostek samorządu terytorialnego	160
Finances of local government units	160
7.1 Dochody jednostek samorządu terytorialnego	160
7.1 Revenue of local government units	160
7.2 Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	164
7.2 Expenditure of local government units	164
7.3 Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	167
7.3 Result of budgets of local government units	167
7.4 Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności	171
7.4 Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund	171
Wybrane dane o województwie wielkopolskim	173
Selected data on wielkopolskie voivodship	173
Wybrane dane o Poznaniu	178
Selected data on Poznań	178

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbols		Opis Description
Kreska	(-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero:	(0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
	(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka	(.)	zupełny brak informacji lub brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak	x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
Znak	Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification are presented in abbreviated form
„W tym” “Of which”		oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma	(,)	used in figures represents the decimal point

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł PLN	złoty zloty
tys.	tysiąc thousand
mln	milion million
kg	kilogram kilogram
t	tona tonne
dt	decytona deciton
hl	hektolitr hectolitre
ha	hektar hectare
m	metr metre
mm	milimetr millimetre
m ²	metr kwadratowy square metre
m ³	metr sześcienny cubic metre
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre
hm ³	hektometr sześcienny cubic hektometre
km	kilometr kilometre
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
kWh	kilowatogodzina kilowatt-hour
GWh	gigawatogodzina gigawatt-hour
°C	stopień Celsjusa centigrade
szt. pcs	sztuka piece
p.proc. pp	punkt procentowy percentage point
BAEL LFS	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności NACE classification

Synteza

- Średnia roczna temperatura mierzona w Poznaniu i Kaliszu była w 2019 r. wyższa niż przeciętnie w latach 1971–2000 o ok. 2,5°C, a o ok. 1,8°C niż w latach 2001–2010. Roczna suma opadów była niższa niż przeciętnie w latach 1971–2000 oraz 2001–2010.
- Od 2010 r. w województwie wielkopolskim notowano zmniejszenie powierzchni użytków rolnych, a wzrost gruntów zabudowanych i zurbanizowanych.
- W latach 2010–2018 w wielkopolskim zmniejszało się zużycie wody i emisja ścieków przez przemysł, natomiast odwrotna tendencja dotyczyła gospodarstw domowych. Od 2010 r. zmniejszały się również wielkości zanieczyszczeń powietrza emitowanych w województwie.
- W 2018 r. w województwie wielkopolskim ochroną objęte było 943 tys. ha, z czego prawie 80% to obszary chronionego krajobrazu, a ok. 19% – parki krajobrazowe. Od 2010 r. nie zaszły większe zmiany w powierzchni chronionej województwa, natomiast odnotowano istotny wzrost liczby bobrów europejskich oraz wilków.
- W latach 2010–2018 w województwie wielkopolskim spadała liczba wytworzonych odpadów przemysłowych, natomiast rosła wielkość zebranych odpadów komunalnych. Zwiększał się w tym okresie udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w relacji do odpadów ogółem. Zmniejszała się liczba i powierzchnia składowisk komunalnych.
- W latach 2010–2018 w województwie wielkopolskim nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej wykazywały znaczną zmienność. Nakłady w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. wyniosły 293,85 zł, o 40,93 zł mniej niż w kraju.
- W województwie wielkopolskim utrzymuje się nieznaczny wzrost liczby ludności. W 2019 r. w większości powiatów województwa odnotowano dodatni przyrost naturalny. Również saldo migracji, zarówno wewnętrznych jak i zagranicznych, ludności na pobyt stały było dodatnie. W województwie wielkopolskim, podobnie jak w całej Polsce, postępuje proces starzenia się ludności. Mediana wieku w ciągu ośmiu lat przesunęła się o ponad 3 lata do 40,1.
- W roku szkolnym 2018/19 we wszystkich typach szkół w województwie wielkopolskim uczyło się łącznie 477,1 tys. osób, tj. o 0,2% więcej niż przed rokiem. Liczba studentów kształcących się na wielkopolskich uczelniach spadła w ciągu roku o 5,1%. Wychowaniem przedszkolnym objęto 140,4 tys. dzieci, tj. o 2,3% więcej niż przed rokiem.
- W 2019 r. w województwie wielkopolskim sytuacja na rynku pracy nie zmieniła się znacząco w porównaniu z 2018 r. W IV kwartale współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia były niższe o mniej niż 0,5 p.proc., ale nadal przekraczały wartości w kraju. W końcu grudnia 2019 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy wyniosła 46,3 tys., o 4,6 tys. mniej od zanotowanej przed rokiem. W wielkopolskim stopa bezrobocia rejestrowanego była najniższa w kraju i ukształtowała się na poziomie 2,8%. W 2019 r., w porównaniu z rokiem ubiegłym, wśród bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy odnotowano spadek liczebności we wszystkich kategoriach, najsilniejszy dotyczył długotrwale bezrobotnych.
- W 2018 r. mimo stałego wzrostu, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie wielkopolskim nadal było niższe niż przeciętnie w kraju o ok. 10%. Jedynie w 4 powiatach przeciętne wynagrodzenie było wyższe od notowanego dla województwa. W odniesieniu do poprzedniego roku zarówno liczba emerytów i rencistów jak i przeciętna emerytura i renta brutto w województwie

zwiększyły się. Podobnie jak w kraju, w województwie wielkopolskim zanotowano wzrost wskaźników określających zasięg ubóstwa materialnego. Mimo to subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych uległa poprawie.

- W 2018 r. łączna kwota świadczeń wypłaconych w ramach programu „Rodzina 500 plus” stanowiła 9,9% puli wypłaconej w kraju, a pod względem liczby rodzin objętych Kartą Dużej Rodziny województwo plasowało się na 4 miejscu. Liczba przyznanych świadczeń społecznych spadła. Wzrosła liczba żłobków i klubów dziecięcych oraz miejsc i dzieci w nich przebywających.
- Pod względem wielkości zasobów mieszkaniowych w 2018 r. województwo wielkopolskie zajmowało 3. miejsce w kraju, natomiast po odniesieniu tej wielkości do liczby mieszkańców, lokowało się na miejscu przedostatnim. Długości sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej zwiększyły się, podobnie jak zużycie wody. Spadło natomiast zużycie gazu.
- Mimo niewielkiego wzrostu liczebności w grupie lekarzy dentystów oraz położnych i fizjoterapeutów, województwo wielkopolskie w 2018 r. nadal zajmowało ostatnie miejsce w kraju pod względem dostępności lekarzy, dentystów czy pielęgniarek. Wskaźnik określający liczbę ludności przypadającą na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (łącznie z praktykami lekarskimi) był nieco poniżej średniej dla kraju. Wskaźnik obsady łóżek szpitalnych w wielkopolskim należał do najwyższych w Polsce.
- W 2018 r. w województwie wzrosła liczba muzeów, kin oraz centrów, domów i ośrodków kultury, zmalała natomiast liczba placówek bibliotecznych, teatrów, galerii i centrów sztuki oraz klubów i świetlic. Placówki kulturalne zorganizowały więcej imprez, ale uczestniczyło w nich mniej osób niż rok wcześniej.
- W 2019 r. liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych była wyższa niż przed rokiem, a wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw zmalał. W województwie wielkopolskim miało miejsce najwięcej wypadków drogowych w kraju.
- W 2019 r. liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych w województwie wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim. Według wyników Badania spójności społecznej w 2018 r. w województwie wielkopolskim wskaźnik zaufania do ludzi był mniejszy niż przeciętnie w Polsce, ale odsetek osób deklarujących zaufanie do władz lokalnych miasta lub gminy, sąsiadów, Policji oraz nieznajomych był w województwie wyższy niż przeciętnie w kraju.
- Według wstępnego szacunku za 2018 r., wartość wytworzonego produktu krajowego brutto (PKB) w wielkopolskim stanowiła 9,8% wartości wytworzonej w kraju. PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca lokowało województwo na 3. miejscu w Polsce, ale wskaźnik ten w podregionach był mocno zróżnicowany – najwyższy w Poznaniu, najniższy w pilskim. Rosła wydajność pracy ogółem mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego, ale dla województwa była niższa od średniej w kraju. Wyższą od średniej krajowej wydajność uzyskano w Poznaniu oraz podregionie poznańskim.
- W 2019 r. w województwie wielkopolskim wskaźniki ogólnego klimatu koniunktury różniły się znacząco pomiędzy sekcjami, a także podlegały wahaniom sezonowym. W poszczególnych miesiącach 2019 r. oceny były optymistyczne, z wyjątkiem końca roku w budownictwie oraz zakwaterowaniu. We wszystkich rodzajach działalności jako najbardziej znaczącą barierę wskazywano koszty zatrudnienia. W kwietniu 2020 r. wystąpiło radykalne pogorszenie klimatu koniunktury wszystkich rodzajów działalności.
- Na koniec 2019 r. w rejestrze REGON dla województwa wielkopolskiego było zarejestrowanych ponad 446 tys. podmiotów gospodarki narodowej (o 3,9% wyższa niż w roku poprzednim). Uplasowało to województwo na 3. miejscu w kraju z udziałem 9,9%.
- W województwie nakłady na działalność badawczą i rozwojową rosły każdego roku, ale na 1 mieszkańca były o 1/3 niższe niż w kraju. Również o 1/3 mniej niż w kraju przypadało pracujących na 1000 osób aktywnych zawodowo.

- W 2019 r. dostęp do Internetu posiadały prawie wszystkie przedsiębiorstwa i równocześnie korzystały one z e-administracji. Rośnie udział przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przez Internet oraz zatrudniających specjalistów ICT. Z roku na rok coraz więcej przedsiębiorstw wykorzystuje w działalności media społecznościowe.
- W 2019 r. wyniki finansowe uzyskane przez przedsiębiorstwa niefinansowe w województwie wielkopolskim były lepsze niż przed rokiem. Korzystniej kształtowały się również podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe, także w porównaniu z 2015 r.
- W województwie wielkopolskim w roku 2019 odnotowano wzrost nakładów inwestycyjnych badanych przedsiębiorstw, ale ich dynamika była niższa niż w roku poprzednim. W porównaniu z 2018 r. wyższa była liczba inwestycji nowo rozpoczętych, ale niższa ich wartość kosztorysowa.
- W 2019 r. w województwie wielkopolskim uzyskano większą niż przed rokiem produkcję ziarna zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi. Odnotowano jednak spadek dostaw zbóż do skupu. Mniejsza była także podaż bydła i świń. Czerwcowe badanie pogłowia zwierząt gospodarskich wykazało natomiast wzrost liczebności stada większości badanych gatunków, z wyjątkiem świń.
- W 2019 r. w województwie produkcja sprzedana przemysłu była wyższa niż w roku poprzednim. Zanotowano także wzrost wydajności pracy przy jednoczesnym zwiększeniu przeciętnego zatrudnienia w przemyśle.
- W 2019 r. w wielkopolskim odnotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa oraz wartości sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w odniesieniu do roku poprzedniego. Wzrosła również liczba mieszkań oddanych do użytkowania, natomiast zmniejszyła się ich przeciętna powierzchnia użytkowa. Zwiększyła się liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto, a zmniejszyła, na budowę których wydano pozwolenia.
- W 2019 r. w województwie wielkopolskim odnotowano, jak latach poprzednich, wzrost wartości sprzedaży detalicznej. Wzrosła również sprzedaż hurtowa towarów.
- W 2018 r. w porównaniu z rokiem poprzednim nie odnotowano istotnych zmian w strukturze dróg publicznych. Spada liczba podmiejskich linii regularnej komunikacji autobusowej, natomiast rozwija się komunikacja miejska, głównie autobusowa.
- Głównym źródłem pozyskiwania energii są elektrownie ciepłne, ale udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w województwie stale rośnie. Za zużycie energii elektrycznej w ponad 1/5 odpowiadają gospodarstwa domowe, a liczba odbiorców zwiększa się. Mieszkańcy wsi zużywają średnio więcej energii niż mieszkańcy miast.
- Łączne dochody na 1 mieszkańca, jednostek samorządu terytorialnego w województwie wielkopolskim w 2018 r. były wyższe niż w 2017 r. Dochody własne stanowiły średnio w JST połowę dochodów ogółem. Istotnym elementem budżetu wszystkich szczebli samorządu były dotacje celowe, z których ponad 2/3 to środki w ramach programów finansowanych z udziałem funduszy europejskich.
- Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r. były wyższe niż przed rokiem. Średni udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wyniósł 19,4%. Najwięcej środków z budżetów rozdysponowano na wydatki w działach: oświata i wychowanie, rodzina oraz transport i łączność.
- W roku 2018, podobnie jak w roku poprzednim, deficyt odnotowano w budżetach: gmin, powiatów oraz samorządu województwa, jedynie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się nadwyżką. Deficyt ogółem w 2018 r. w porównaniu do 2017 r. był trzykrotnie wyższy, a zadłużenie wszystkich jednostek samorządu terytorialnego zwiększyło się o 20%.
- Wartość projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa wielkopolskiego do końca 2018 r. stanowiła 6,5% wartości całkowitej dofinansowania w Polsce. Najwięcej pieniędzy wydano w ramach projektów Regionalnego Programu Operacyjnego.

Executive summary

- The average annual temperature in 2019 measured in Poznań and Kalisz was approx. 2.5°C higher than the average in the period 1971–2000, and approx. 1.8°C higher than in the period 2001–2010. Average annual rainfall was lower than the average in 1971–2000 and 2001–2010.
- Since 2010, the size of agricultural land in the voivodship of Wielkopolskie has decreased in favour of built-up and urbanized areas.
- In 2010–2018, there was a fall in industrial water use and industrial waste water discharged, while the corresponding figures for households have risen. Since 2010, the volume of air pollution emitted in the voivodship has also declined.
- In 2018, 943 thousand hectares of land in the voivodship were protected, with areas of protected landscapes accounting for almost 80% and landscape parks about 19%. While there have been no major changes in the size of protected area since 2010, the number of European beavers and wolves has risen considerably.
- The period 2010–2018 saw a decline in the amount of industrial waste, accompanied by an increase in the volume of municipal waste collected. During the same period, the share of municipal waste collected selectively in relation to total waste increased. There was also a fall in the number and area of municipal landfills.
- In the period 2010–2018, spending on fixed assets used for environmental protection and water management in the voivodship varied considerably. Per capita expenditure in 2018 amounted to PLN 293.85, which was PLN 40.93 less than the national figure.
- The population of Wielkopolskie continues to grow, albeit very slightly. In 2019, most powiats of the voivodship registered positive birth rates. Also the balance of migration, both internal and foreign, of permanent residents was positive. In Wielkopolskie, as in the whole of Poland, population aging continues. Over eight years the median age increased by over three years to 40.1 years.
- In the school year of 2018/19, all types of schools in the voivodship were attended by 477.1 thousand pupils, i.e. 0.2% more than in the previous year. By contrast, the number of students in higher education fell by 5.1%. The number of children in preschool education was 140.4 thousand, i.e. 2.3% more than in the previous year.
- In 2019, the labour market situation in the voivodship did not change considerably compared to 2018. In the fourth quarter, the economic activity rate and employment rate were lower by less than 0.5 percentage point, but still exceeded the national figures. At the end of December 2019, the number of unemployed persons registered in powiat labour offices amounted to 46.3 thousand, i.e. 4.6 thousand fewer than a year earlier. The rate of registered unemployment was the lowest in Poland and amounted to 2.8%. In 2019, compared to the previous year, there was a decrease in the number of people facing particular difficulties in finding a job for all categories, with the biggest decline recorded among the long-term unemployed.
- In 2018, despite the growing trend, the average gross monthly wage in the voivodship was still lower than the national average by approx. 10%. Only 4 powiats recorded average wages higher than the average for the voivodship. Compared to the previous year, the number of pensioners and invalidity benefit claimants as well as the average gross retirement and disability pension increased. As in the whole of Poland, there was a rise in indicators for measuring material poverty. Nonetheless, households' subjective assessments of financial well-being has improved.

- In 2018, the amount of benefits paid under the „Family 500 plus” program accounted for 9.9% of the total amount paid in the whole country, and as regards the number of families covered by the Large Family Card, the voivodship ranked 4th in Poland. The number of social benefits awarded decreased. However, there were more nurseries and children’s clubs, which offered more places and were attended by more children.
- In terms of housing stock in 2018, the voivodship ranked 3rd in Poland but only 15th in relation to the number of inhabitants. The length of the water supply, sewage and gas networks increased, as did water consumption. By contrast, gas consumption decreased.
- Despite a slight increase in the number of dentists, midwives and physiotherapists, in 2018 the voivodship still occupied the last place in the country in terms of the availability of doctors, dentists and nurses. As regards the number of people per 1 outpatient health care entity (including private medical practices) the voivodship was also slightly below the national average. The hospital bed occupancy rate was one of the highest in Poland.
- 2018 saw a rise in the number of museums, cinemas and cultural centres, while the number of libraries, theatres, galleries, art centres as well as clubs declined. Cultural centres organized more events, but fewer people participated than one year earlier.
- In 2019, the number of offences identified by the police in completed preparatory proceedings was higher than in the previous year, and the crime detection rate decreased. Wielkopolskie ranked 1st in the country in terms of the number of road accidents.
- Compared to the previous year, the number of foundations, associations and similar social organizations registered in 2019 went up. According to the latest edition of the Social Cohesion Survey, the social trust indicator (trust in others) in Wielkopolskie was lower than the national average, but the percentage of people reporting that they trust local authorities of the city or gmina, neighbours, the police and strangers was higher in the voivodship than the national average.
- According to the preliminary estimate for 2018, the value of the gross domestic product (GDP) generated in the voivodship made up 9.8% of the value generated in the country. In terms of GDP per capita Wielkopolskie ranked 3rd in Poland, but this indicator varied considerably across subregions – it was the highest in Poznań and the lowest in Pilski. Labour productivity measured by gross value added per person employed increased, but it was still lower than the national average. However, the national average of labour productivity was exceeded in the city of Poznań and Poznański subregion.
- In 2019, indicators of the general business climate varied considerably across NACE sections and were also subject to seasonal fluctuations. In individual months of 2019, assessments were optimistic, except for the end of the year in the construction and housing industry. Employment costs were indicated as the most significant barrier in all types of activities. In April 2020, there was a radical deterioration of the general business climate in all types of activities.
- At the end of 2019, the REGON register in the voivodship contained over 446,000 entities of the national economy (a 3.9% increase compared to the previous year), which put the voivodship in the 3rd place in the national ranking with a 9.9% share.
- Research and development expenditure increased every year, but when measured per capita, was still lower by a third compared to the corresponding figure for the country. The number of those in employment per 1000 economically active people was also lower by a third than the national average.
- In 2019, almost all enterprises had access to the Internet and used e-government services. The share of enterprises receiving online orders and employing ICT specialists is growing. Every year, more and more companies use social media in their activities.

- In 2019, financial results of non-financial enterprises in the voivodship were better than in the previous year. Basic economic and financial indicators were more favourable, also when compared to 2015.
- In 2019, the monthly business survey indicated an increase in investment outlays of enterprises, but in relative terms they were lower than in the previous year. Compared to 2018, the number of newly started investments was higher, but their cost estimates were lower.
- The output of basic cereals with cereal mixtures In 2019 was higher than in the previous year. However, the amount of cereals supplied to purchasing centres decline. The supply of cattle and pigs was also lower. On the other hand, according to the June livestock survey, herd sizes of most species surveyed rose, except for pigs.
- In 2019, the value of sold production of industry in the voivodship was higher than in the previous year. In addition to a growth in labour productivity, the average employment in industry also increased.
- Compared to 2018, there was also a rise in the value of sold production in the construction industry and the value of sales of construction and assembly production. The number of dwellings completed in 2019 increased, while their average usable floor area decreased. Similarly, a higher number of new build starts was accompanied by a fall in the number of construction permits issued.
- In 2019, as in previous years, the value of retail sales increased, as did the volume of wholesale trade.
- In 2018, there were no significant changes in the structure of public roads compared to the previous year. While the number of regular suburban bus lines is declining, public transport, mainly the number of bus lines, is developing.
- Thermal power plants are the main source of energy generation, but the share of renewable energy in the production of electricity keeps growing. Households account for over a fifth of electricity consumption, and the number of consumers is increasing. On average, rural inhabitants consume more energy than urban residents.
- In 2018, per capita revenue of local government units (LGUs) in the voivodship was higher than in 2017. Own revenues of LGUs accounted for half of total revenues. Targeted subsidies were an important element of budgets at all levels of local government, of which over two thirds were received under programmes financed from European funds.
- Total expenditure of local government units in 2018 was higher than in 2017. The average share of investment expenditure in total expenditure was 19.4%. The biggest shares of budgets were allocated to finance activities in categories such as education and upbringing, family, and transport and communications.
- In 2018, as in the previous year, budget deficits were recorded in local governments of gminas, powiats and the voivodship, with the exceptions of budgets of towns with powiat rights, which registered surpluses. Compared to 2017, the total deficit in 2018 was three times as big, and the debt of all LGUs increased by 20%.
- The value of projects implemented in Wielkopolskie under the 2014-2020 Partnership Agreement until the end of 2018 accounted for 6.5% of the total amount of co-financing received by Poland. Most of the funding was spent to finance projects under the Regional Operational Programme.

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tabela 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie
Table 1. Selected data for voivodship and Poland

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Wielkopolskie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2018 r. (w %) Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2018 (in %)	0,2	0,3
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2018 r. (w hm ³) Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2018 (in hm ³)	9434,6	1361,4
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2018 r. (w hm ³) Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2018 (w hm ³)	8200,4	1256,2
Ścieki komunalne oczyszczane w ciągu roku ogółem w 2018 r. (w dam ³) Municipal treated wastewater during the year in 2018 (in dam ³)	1328655	118743
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2018 r. (tony/rok): Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2018 (tonnes/year):		
gazowych gases	213214234	11472803
pyłowych particulates	31827	2112
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2018 r. (w %) Total of legal protected area in total area in 2018 (in %)	32,6	31,6
Lesistość w 2018 r. (w %) Forest cover in 2018 (in %)	29,6	25,8
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2019 (as of 31st December)	123	117
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r. Natural increase per 1000 population in 2019	-0,9	0,9
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2019	0,2	0,4
Przeciętne trwanie życia w 2018 r. (w latach) Life expectancy in 2018 (in years)		
mężczyźni males	73,8	74
kobiety females	81,7	81,3
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^a na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w 2018/2019 r. Children attending pre-primary education establishments ^a per 1000 children aged 3–6 in 2018/2019	895	917

^a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą.

^a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year.

Tabela 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (cd.)

Table 1. Selected data for voivodship and Poland (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Wielkopolskie
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2019 r. (w %) (przeciętne w roku) Employment rate by LFS in 2019 r. (in %) (annual averages)	54,4	57,3
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w 2019 r. (w %) (przeciętne w roku) Activity rate by LFS in 2019 (in %) (annual averages)	56,2	58,9
Stopa bezrobocia według BAEL w 2019 r. (w %) (przeciętne w roku) Unemployment rate by LFS in 2019 (in %) (annual averages)	3,3	2,6
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2019 r. Registered unemployed persons per 1 job offer in 2019	18	14
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w 2019 r. (w zł) Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^a in 2019 (in PLN)	5169,06	4732,26
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2019 r. (w zł) Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in 2019 (in PLN)	2264,06	2193,73
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r. (w zł) Average monthly per capita available income in households in 2018 (in PLN)	1693,46	1630,0
Relatywna granica ubóstwa w 2018 r. (w %) Relative poverty threshold in 2018 (in %)	14,2	16,9
Granica ubóstwa skrajnego w 2018 r. (w %) Extreme poverty rate in 2018 (in %)	5,4	6,0
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2018 r. (w %) Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2018 (in %)	5,1	4,6
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2018 r. (w tys. zł) Social assistance benefits granted in 2018 (in thousand PLN)	3485665	297463
Dzieci przebywające w żłobkach ^b i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2018 r. Children staying in nurseries ^b and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 in 2018	105,3	102,6
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r. Population per out-patient health care unit in 2018	1439	1363
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2018 r.: Medical personnel per 10 thousand population in 2018:		
lekarze doctors	23,3	15,3
pielęgniarki nurses	50,2	36,5
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2018 r. Beds in hospitals per 10 thousand population in 2018	47,3	43,1
Produkt krajowy brutto ^c (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2018 r. (w zł) Gross domestic product ^c (current prices) per capita in 2018 (in PLN)	55066	59355
Podmioty gospodarki narodowej ^d na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy ^d per 10 thousand population in 2019 (as of 31st December)	1175	1275
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego ^d na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital ^d participation per 10 thousand population in 2019 (as of 31st December)	20	17
Pracujący (personel wewnętrzny) w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^e w 2018 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active ^e persons in 2018	7,7	5,1

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. ^b Łącznie z oddziałami żłobkowymi i z żłobkami przyzakładowymi. ^c Wstępny szacunek. ^d Dla województwa bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejsu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON. ^e Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie badania aktywności ekonomicznej ludności – dane średnioroczne.

^a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. ^b Including nursery wards and workplace nurseries. ^c Preliminary estimate. ^d For voivodship excluding entities, for which the information about business address or place of residence does not exist in the REGON register. ^e Economically active persons (employed and unemployed persons) – based on LFS – annual average.

Tabela 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (dok.)

Table 1. Selected data for voivodship and Poland (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Wielkopolskie
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw ^a niefinansowych w 2019 r. (w %) Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises ^a surveyed in 2019 (in %)	82,0	82,9
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach ^a niefinansowych w 2019 r. (w %) Cost level indicator in non-financial enterprises ^a in 2019 (in %)	95,4	94,9
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^a w 2019 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^a in 2019 (previous year=100; current prices)	112,4	105,7
Obsada bydła ^b na 100 ha użytków rolnych w 2019 r. (w szt.) Cattle density ^b per 100 ha of agricultural land in 2019 (in heads)	43,3	59,4
Obsada trzody chlewnej ^b na 100 ha użytków rolnych w 2019 r. (w szt.) Pigs density ^b per 100 ha of agricultural land in 2019 (in heads)	73,4	222,5
Produkcja sprzedana przemysłu ^c (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2019 r. (w zł) Sold production of industry ^c (current prices) per 1 average employed person in industry in 2019 (in PLN)	553443	530722
Produkcja sprzedana budownictwa ^c (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2019 r. (w zł) Sold production of construction ^c (current prices) per 1 average employed person in construction in 2019 (in PLN)	625052	759718
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2019 r. Dwellings completed per 1000 population in 2019	5,4	6,3
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2018 r. Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2018	81,8	84,6
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2018 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2018	6,2	6,3
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2018 r. (w %) Share of renewable energy sources in production of electricity in 2018 (in %)	12,7	21,3

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. ^b Stan w dniu 1 czerwca. ^c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

^a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. ^b As of 1st June. ^c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2

Chapter 2

Województwo na tle pozostałych województw

Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych $PM_{2,5}$, PM_{10} , NO_2 i SO_2 w 2018 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter $PM_{2,5}$, PM_{10} , NO_2 and SO_2 in 2018

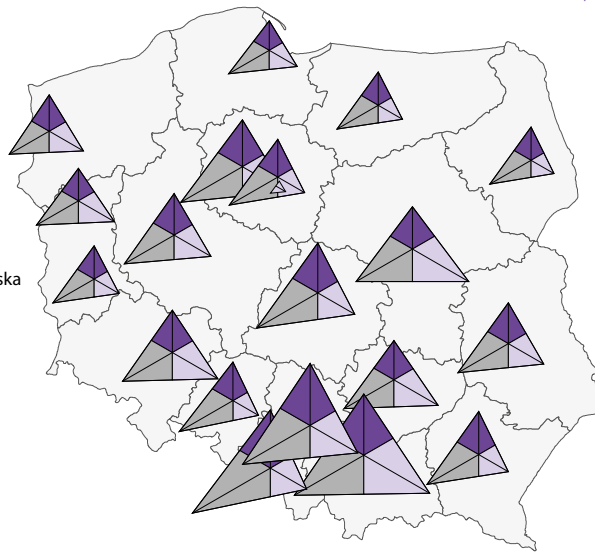
Wybrane obszary:
Chosen areas:

aglomeracje:
agglomerations:

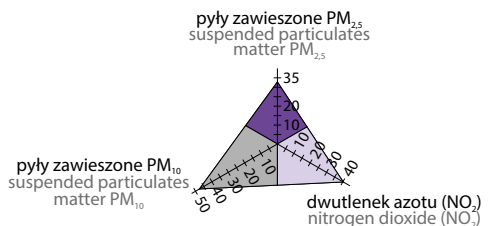
białostocka
bydgoska
górnoląska
krakowska
lubelska
łódzka
poznańska
rybnicko-jastrzębska
szczecińska
trójmiejska
warszawska
wrocławska

miasta:
cities:

Gorzów Wlkp.
Kielce
Olsztyn
Opole
Rzeszów
Toruń
Zielona Góra

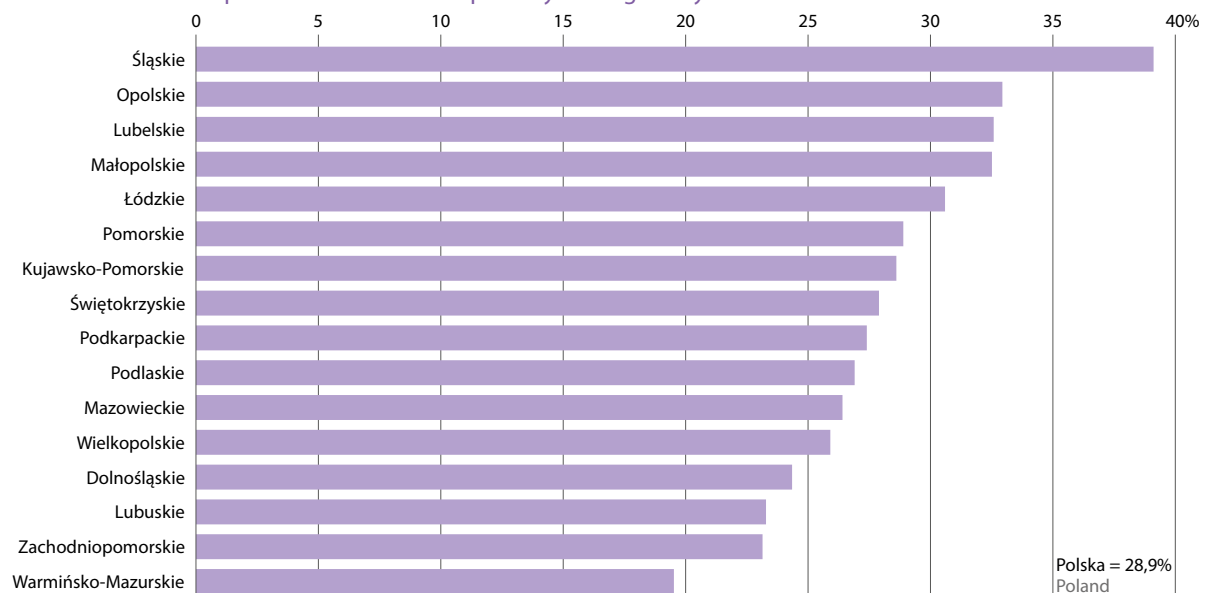

Średnia wartość normowanego stężenia
średniego rocznego w $\mu\text{g}/\text{m}^3$:
Average value of standardized average
annual concentration in $\mu\text{g}/\text{m}^3$:

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku w 2018 r.

Chart 1. Municipal waste collected separately during the year in 2018

Wykres 2. Przyrost naturalny w 2019 r.

Chart 2. Natural increase in 2019

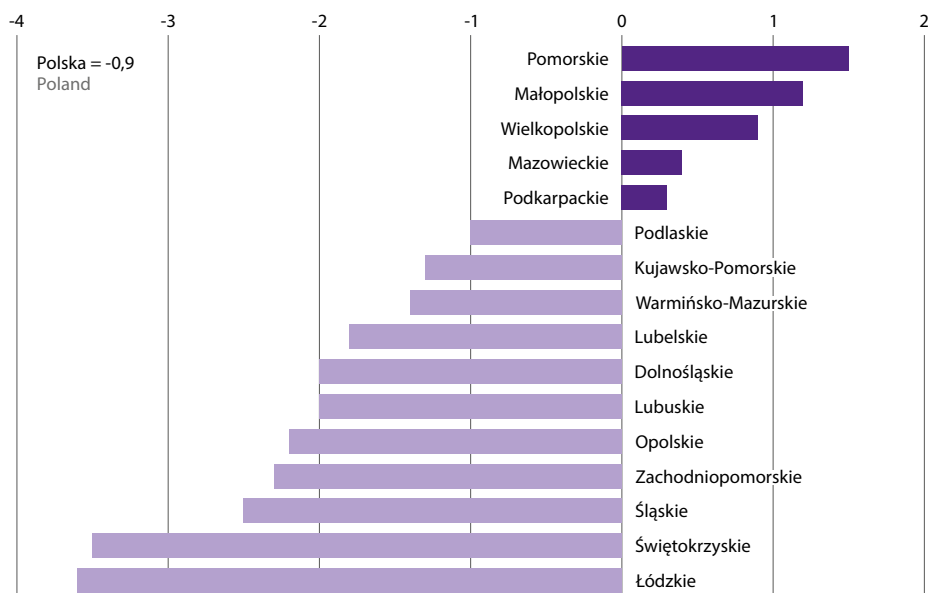
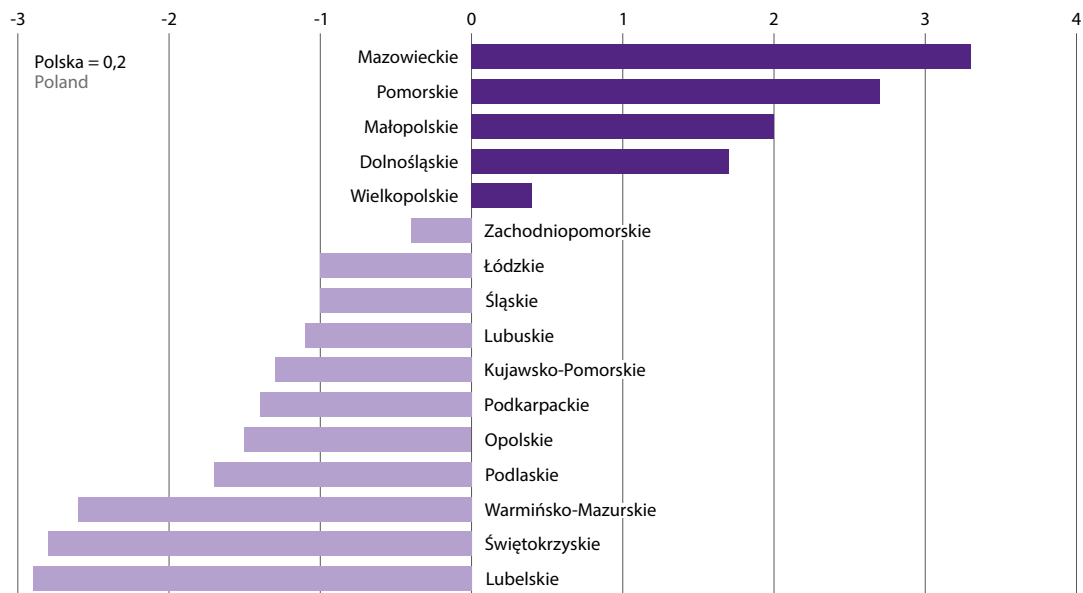
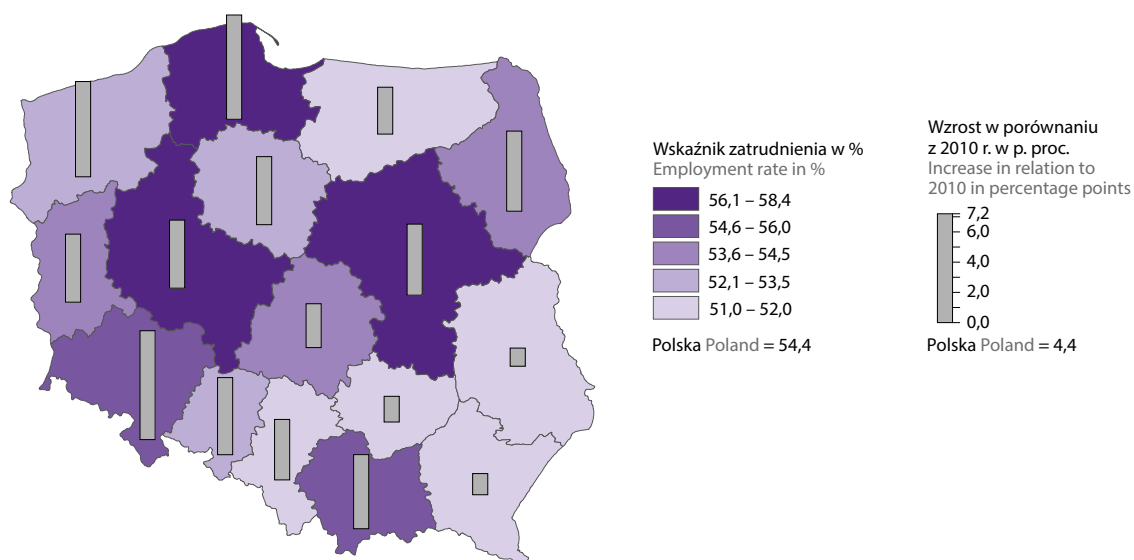
Wykres 3. Saldo migracji na pobyt stały w 2019 r.

Chart 3. Net migration for permanent residence in 2019

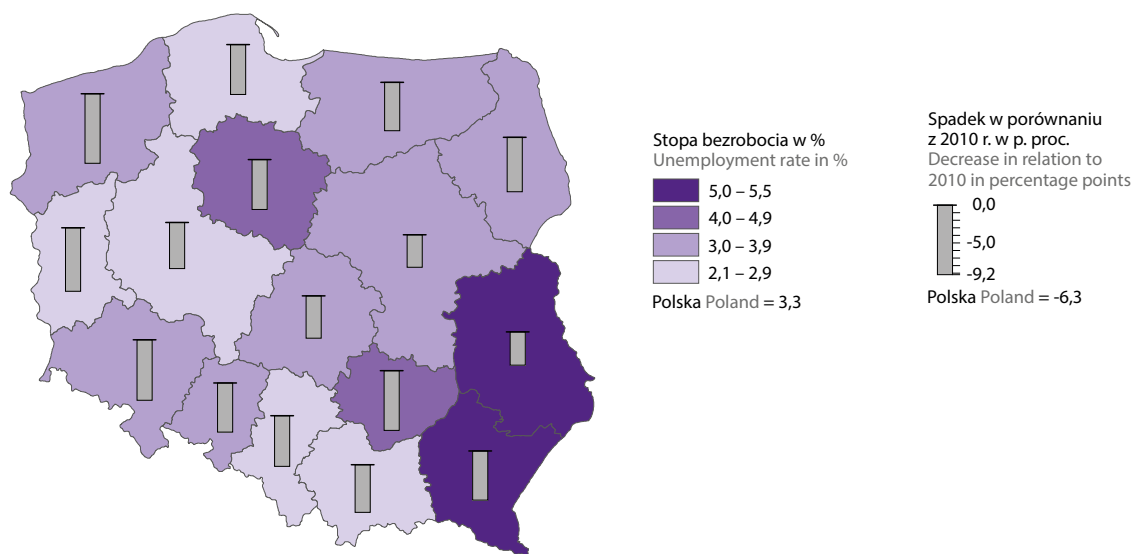
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2019 r.

Map 2. Employment rate by LFS in 2019

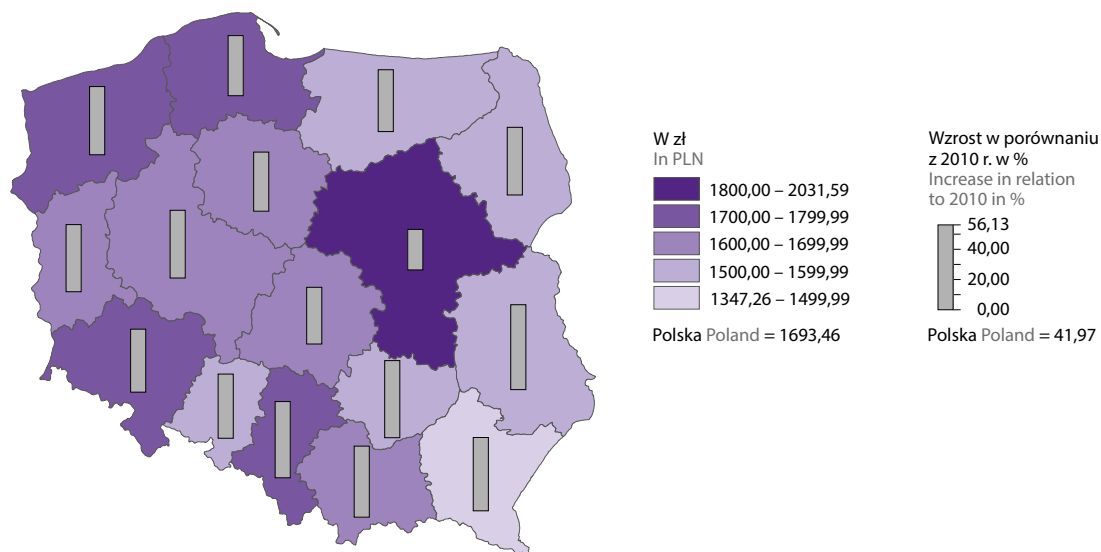
Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2019 r.

Map 3. Unemployment rate by LFS in 2019

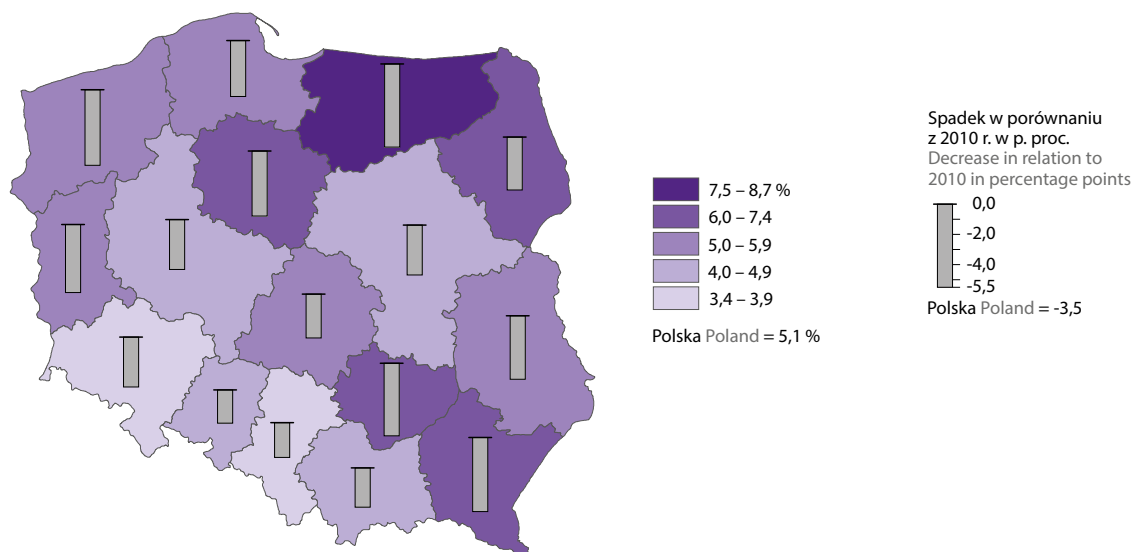
Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r.

Map 4. Average monthly per capita available income in households in 2018

Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2018 r.

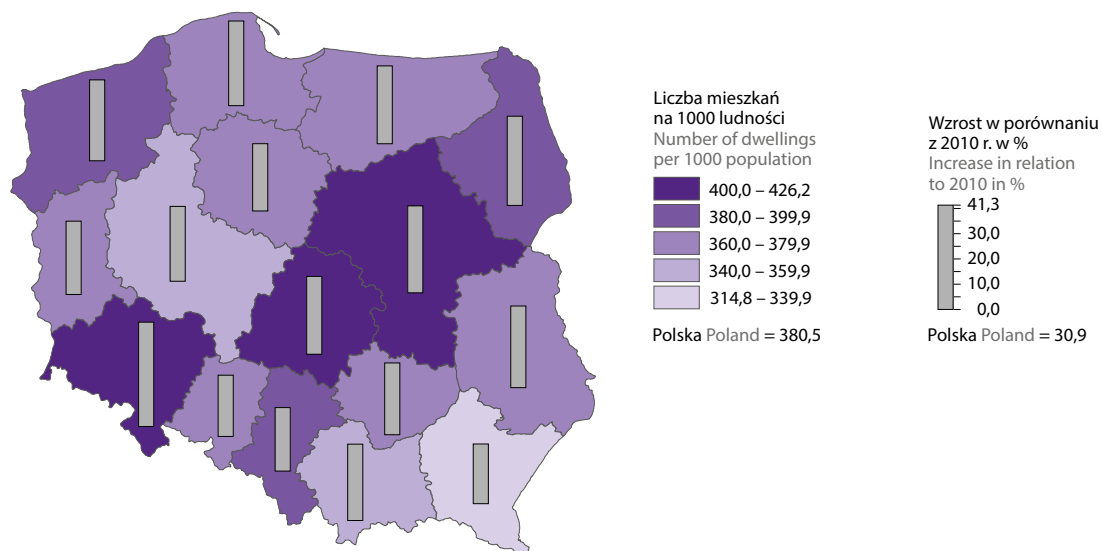
Map 5. Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2018

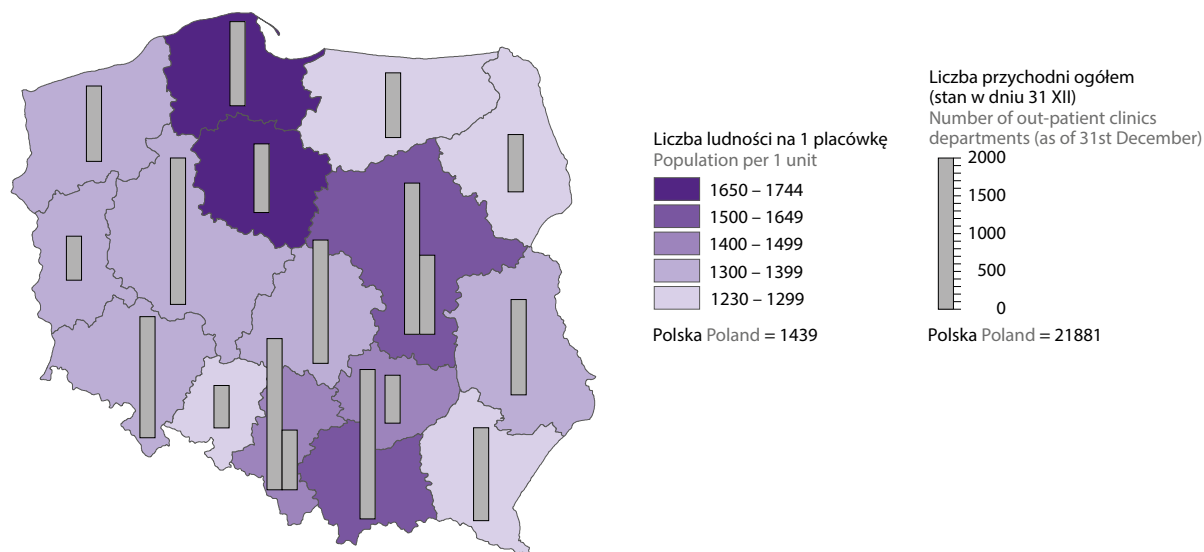
Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2018 r.

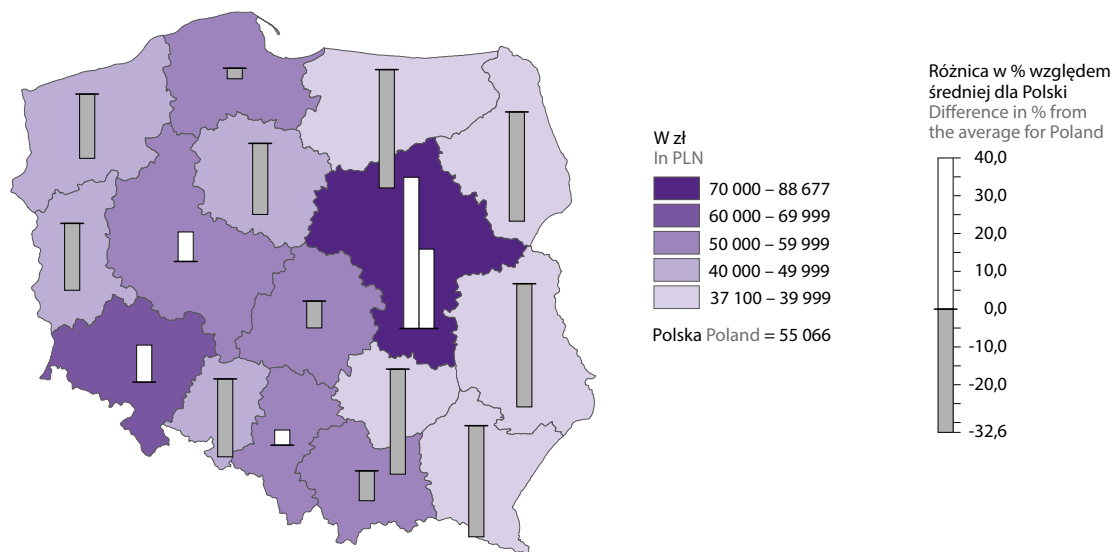
Stan w dniu 31 grudnia

Map 6. Dwellings stocks per 1000 population in 2018
As of 31st December

Mapa 7. Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r.

Map 7. Population per out-patient health care unit in 2018

Mapa 8. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2018 r.^a (ceny bieżące)Map 8. Gross domestic product per capita in 2018^a (current prices)

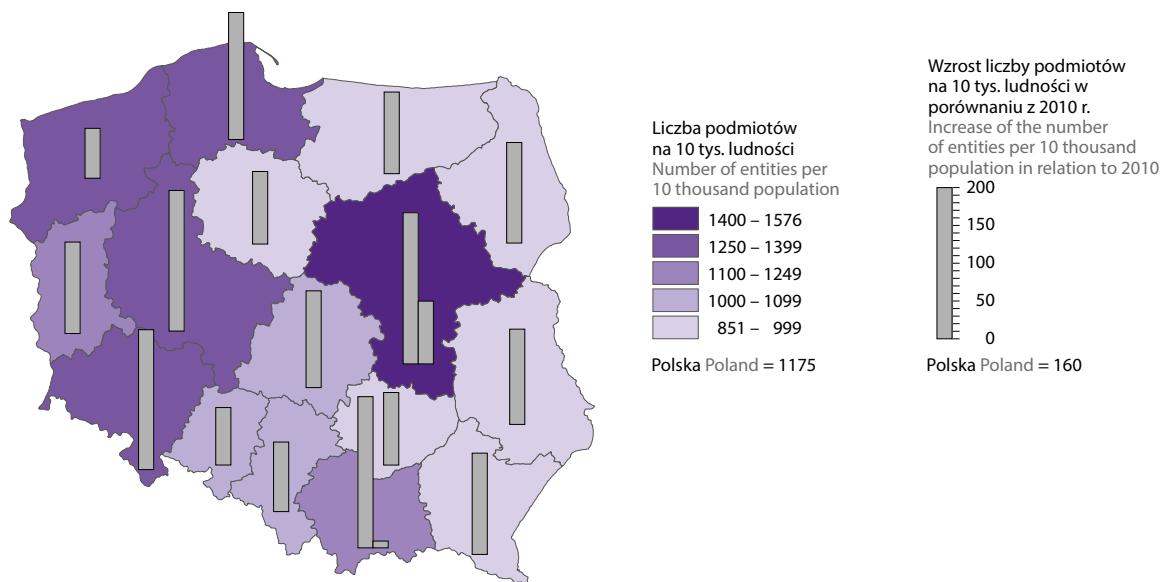
^a Szacunki wstępne.
^a Flash estimates.

Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 9. Entities of the national economy per 10 thousand population in 2019

As of 31st December

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2019 r.

Chart 4. Net turnover profitability rate in non-financial enterprises in 2019

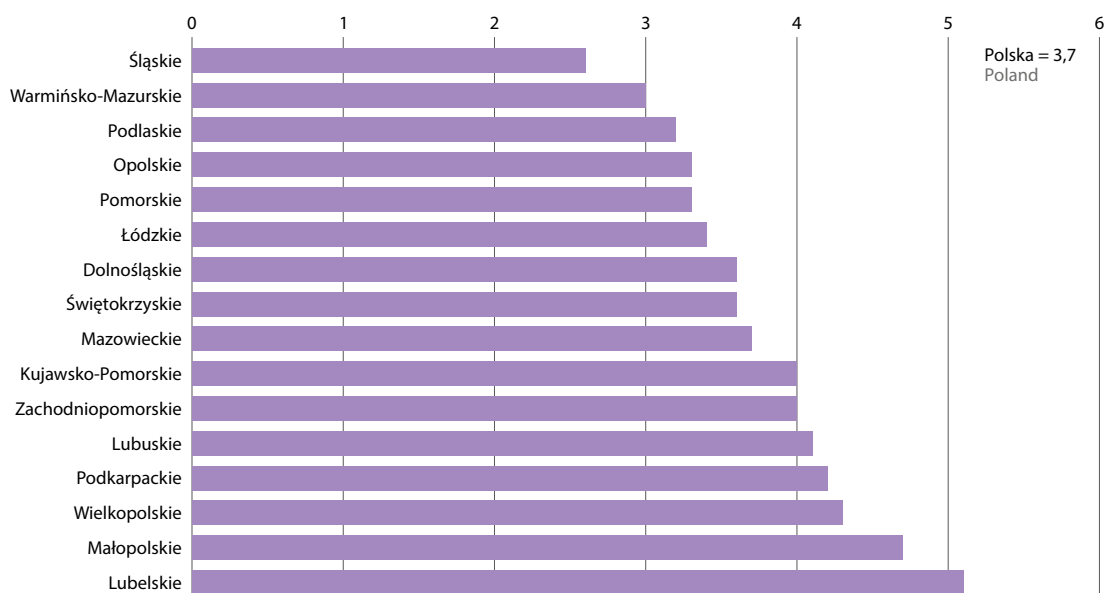
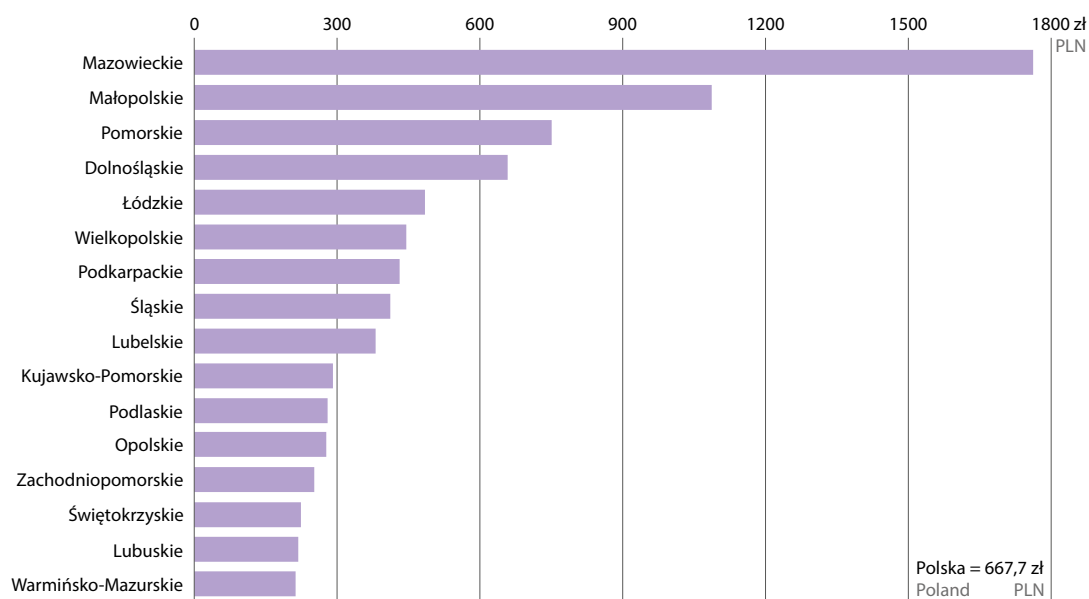
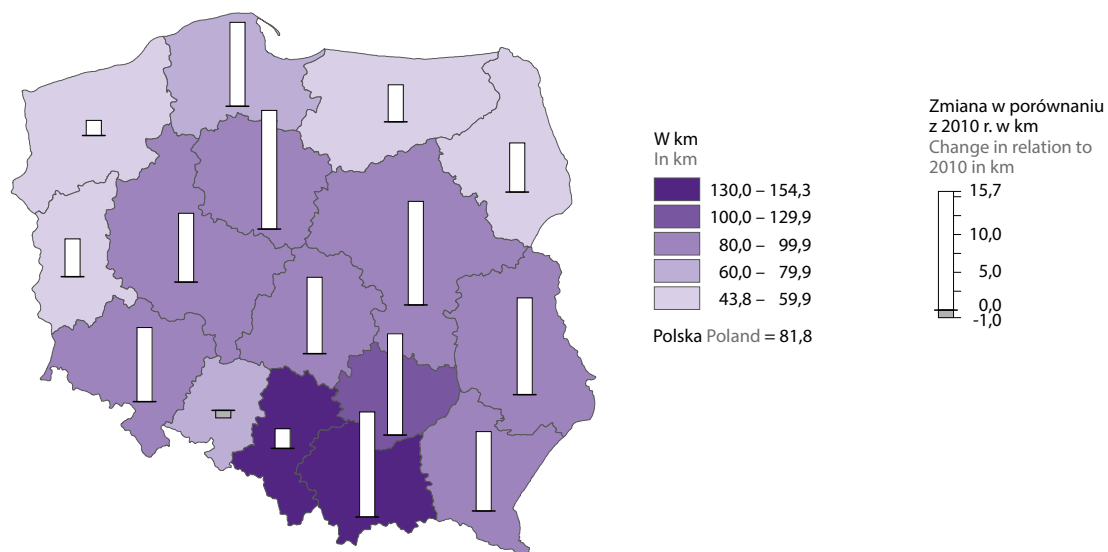
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w zł w 2018 r. (ceny bieżące)

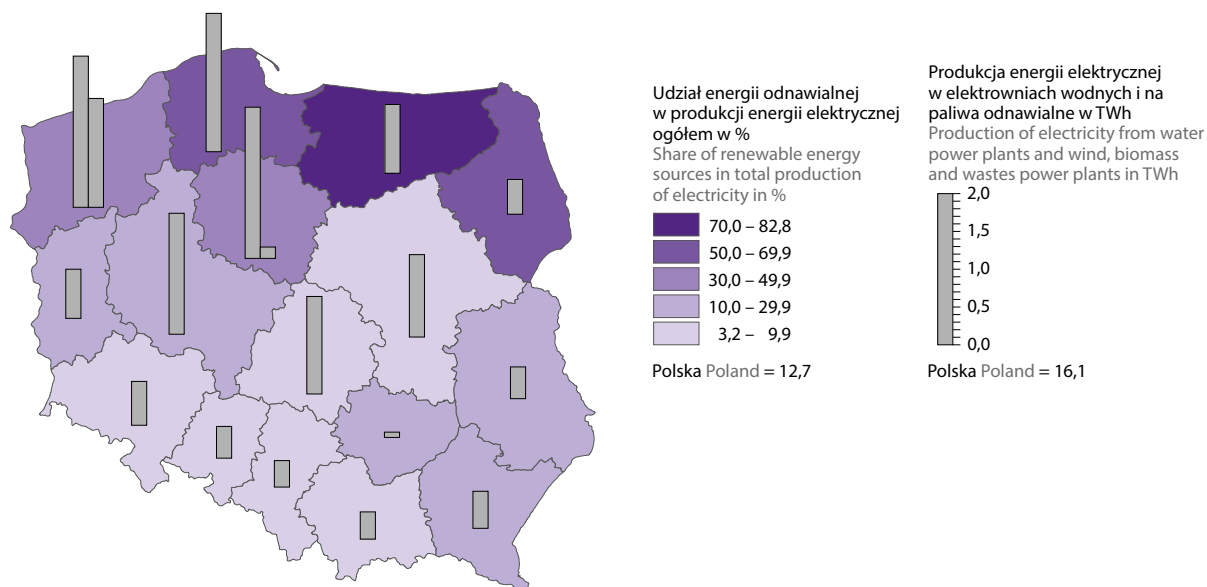
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in PLN in 2018 (current prices)

Mapa 10. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2018 r.
 Map 10. Communal and district roads with hard surface per 100 km² of total area in 2018

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2018 r.
 Map 11. Energy from renewable sources in 2018

Rozdział 3

Chapter 3

Podział i powierzchnia województwa

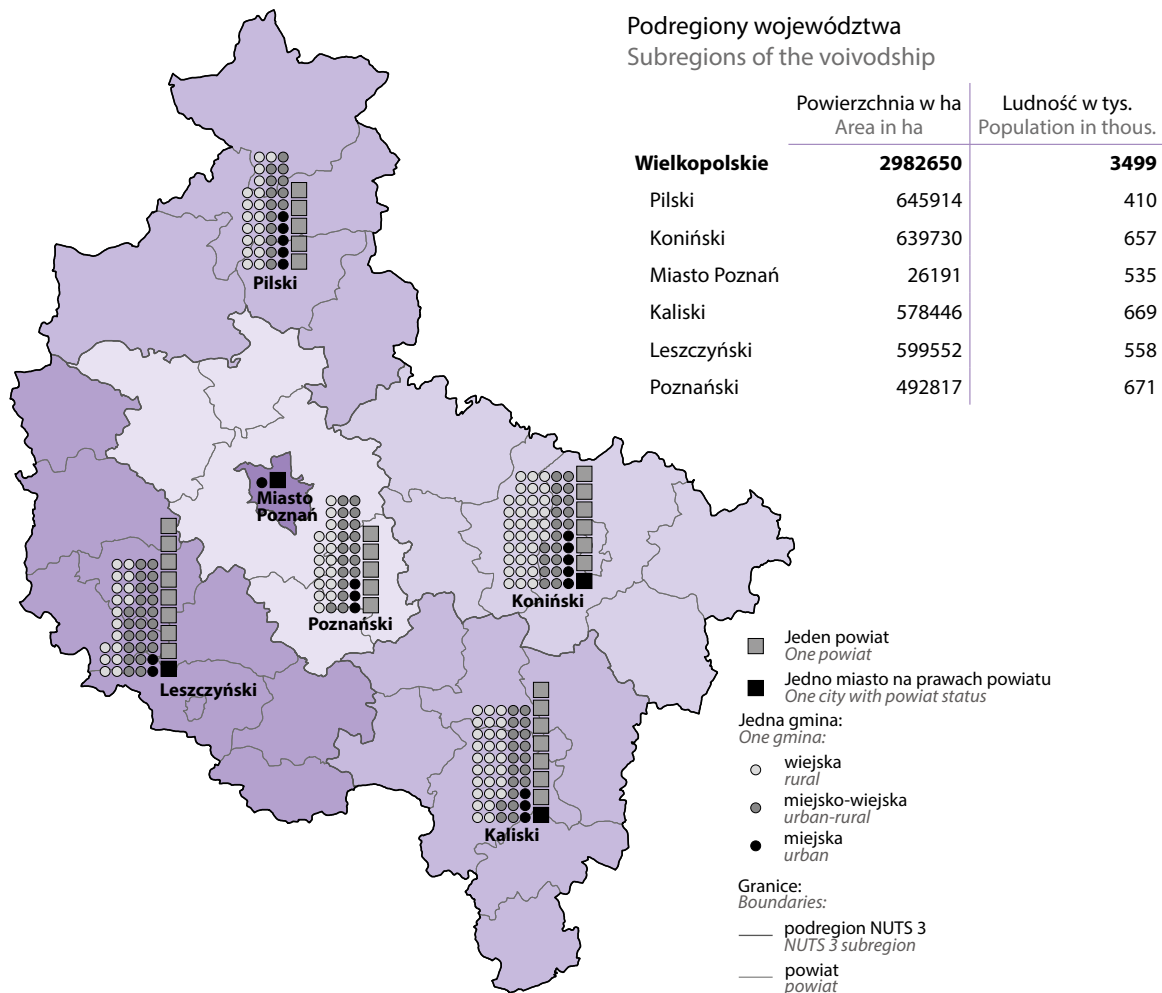
Division and area of voivodship

Wykres 6. Podział województwa wielkopolskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2019 r.

Stan w dniu 31 XII

Chart 6. Division of the Wielkopolskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2019

As of 31st December

Według stanu w dniu 1 I 2019 r. województwo wielkopolskie zajmowało powierzchnię 29826 km², co stanowi 9,5% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu w dniu 31 XII 2019 r.) mieszkało ok. 3499 tys. ludności, tj. 9,1% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 117 osób. W miastach mieszkało 54,0% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1 Warunki meteorologiczne

4.1 Meteorological conditions

Średnia roczna temperatura mierzona w wybranych stacjach meteorologicznych była w 2019 r. wyższa niż przeciętnie w latach 1971–2000 o ok. 2,5°C, a o ok. 1,8°C niż w latach 2001–2010. Roczna suma opadów była niższa o przynajmniej 114 mm niż przeciętnie w latach 1971–2000 i o ponad 140 mm niż w latach 2001–2010.

W 2019 r. średnia temperatura roczna zanotowana w Poznaniu wyniosła +11,1°C, a w Kaliszu +10,9°C. Wobec normy z lat 1971–2000 przeciętna temperatura w 2019 r. była wyższa o 2,6°C w Poznaniu i o 2,5°C w Kaliszu, a w odniesieniu do lat 2001–2010 odpowiednio o 1,9°C i 1,8°C. Amplituda temperatur w latach 1971–2019 wyniosła w Poznaniu 65,6°C, a w Kaliszu 66,5°C.

Roczna suma opadów w 2019 r. w Poznaniu wyniosła 393 mm, a w Kaliszu 356 mm. Wobec norm z lat 1971–2000 opady były niższe w Poznaniu o 114 mm, a w Kaliszu o 151 mm, natomiast w porównaniu do lat 2001–2010 odpowiednio o 142 mm i 155 mm.

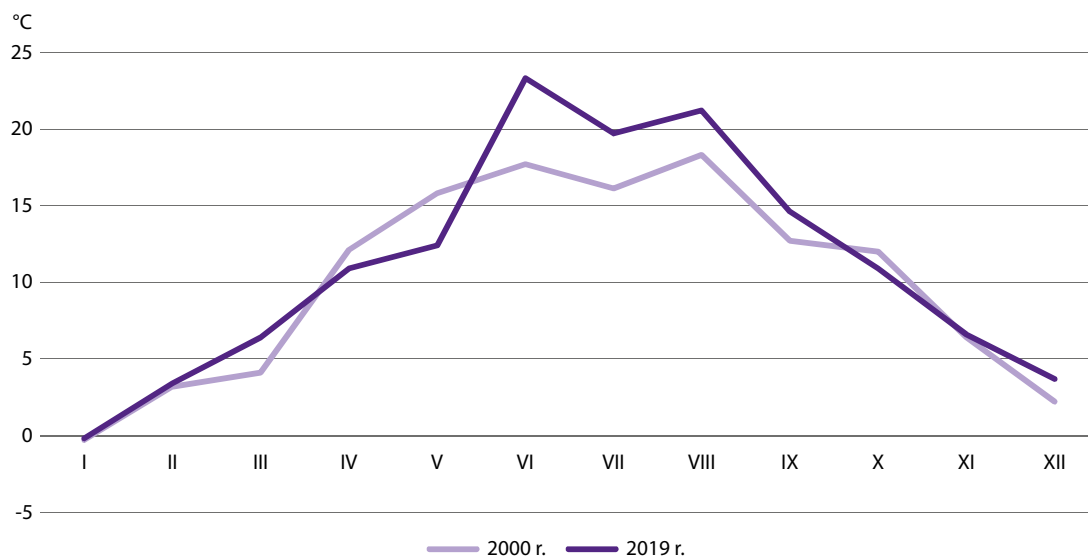
Tabela 2. Warunki meteorologiczne
Table 2. Meteorological conditions

Stacja meteorologiczna Meteorological station	1971–2000	1991–2000	2001–2005	2001–2010	2019
	średnie ^a average ^a				
	Temperatury w °C Temperatures in °C				
Poznań	8,5	8,8	9,1	9,2	11,1
Kalisz	8,4	8,8	9,0	9,1	10,9
	Roczne sumy opadów w mm Total annual precipitation in mm				
Poznań	507	555	507	535	393
Kalisz	507	505	492	511	356

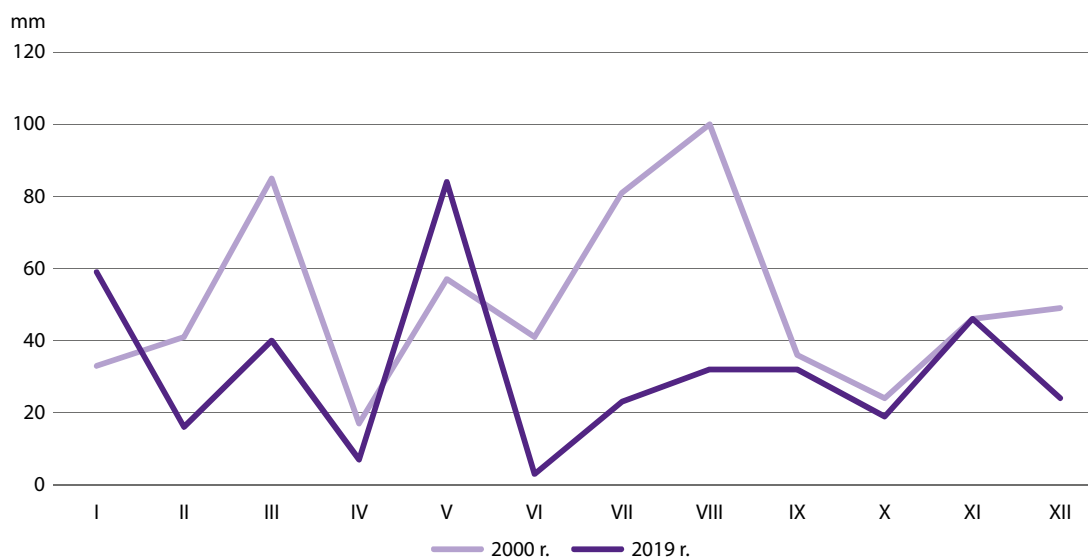
^a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.

^a Data for multi-year periods include annual averages from these periods.

Wykres 7. Temperatury powietrza w Poznaniu
Chart 7. Air temperatures in Poznań

Wykres 8. Opady atmosferyczne w Poznaniu
Chart 8. Atmospheric precipitation in Poznań

4.2 Powierzchnia ziemi

4.2 Ground surface

Prawie 65% gruntów w województwie wielkopolskim to użytki rolne, a ponad 1/4 – grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. Od 2010 r. notowano zmniejszenie powierzchni użytków rolnych, a wzrost gruntów zabudowanych i zurbanizowanych. W 2018 r. w województwie wielkopolskim grunty wymagające rekultywacji stanowiły 16,6% takich gruntów w Polsce. Rekultywacją i zagospodarowaniem objęto mniej niż 2% gruntów zdegradowanych i zdewastowanych.

Województwo wielkopolskie położone jest w środkowo-zachodniej części Polski, pomiędzy 53°39'a 51°06' szerokości geograficznej północnej oraz 15°46' a 19°06' długości geograficznej wschodniej. Graniczy od północy z województwem zachodniopomorskim i pomorskim, od wschodu z kujawsko-pomorskim i łódzkim, od południa z opolskim i dolnośląskim oraz od zachodu z lubuskim. Powierzchnia województwa stanowi 9,5% powierzchni Polski.

W 2019 r. największą część wielkopolskiego obejmowały użytki rolne (64,7%) i grunty leśne wraz z zadrzewionymi i zakrzewionymi (26,5%). Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmowały 5,6% powierzchni, natomiast obszary wykorzystywane w innych celach – 3,2%.

W odniesieniu do 2010 r. odnotowano zmniejszenie powierzchni użytków rolnych o 20214 ha, a zwiększenie powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych o 17749 ha. Nie zaobserwowano istotnych zmian w użytkowaniu gruntów w porównaniu z 2018 r.

Tabela 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania

Stan w dniu 1 stycznia

Table 3. Geodetic area by the land use

As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w ha in ha				Polska=100 Poland=100
Powierzchnia ogólna Total area	2982651	2982650	2982650	2982650	9,5
Użytki rolne ^a Agricultural land ^a	1948408	1935675	1929634	1928194	10,3
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woody and bushy land	790704	797138	792715	791578	8,3
Grunty pod wodami powierzchniowymi Lands under surface waters	42646	43555	40750	44411	7,7
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanized areas	150378	156842	165678	168127	9,7
Użytki ekologiczne Ecological areas	1992	2566	6435	3099	7,7
Nie użytki Wasteland	36693	35077	36258	36144	7,8
Tereny różne Miscellaneous land	11830	11797	11180	11097	13,6

^a łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”.

^a Including woody and bushy land on agricultural land, classified until 2016 in the item “forest land as well as woody and bushy land”.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim grunty wymagające rekultywacji zajmowały 10283 ha, tj. mniej niż 0,5% powierzchni województwa, i stanowiły 16,6% gruntów tej kategorii w kraju. W porównaniu z poprzednim rokiem w wielkopolskim powierzchnia łączna gruntów zdegradowanych i zdewastowanych nie zmieniła się znacząco, natomiast wzrosła o 7,4% w odniesieniu do 2010 r. Prawie wszystkie grunty wymagające rekultywacji to grunty zdewastowane (97,5%) i udział ten był podobny w latach poprzednich.

W 2018 r. zrehabilitowano 177 ha gruntów, tj. o 41,4% mniej niż w 2017 r. i o 38,5% mniej niż w 2010 r. Powierzchnia gruntów zagospodarowanych wyniosła 26 ha i była na podobnym poziomie co w roku ubiegłym, a w odniesieniu do 2010 r. zmniejszyła się o 81,6%. Stopień rekultywacji i zagospodarowania gruntów stanowił w 2018 r. odpowiednio 1,7% i 0,3% ogólnej powierzchni gruntów zdewastowanych i zdegradowanych. W 2018 r. stopień rekultywacji był mniejszy o 1,3 p.proc. niż w 2010 r., natomiast stopień zagospodarowania o 1,2 p.proc. Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w województwie stanowiły w 2018 r. 10,2% powierzchni tej kategorii w kraju.

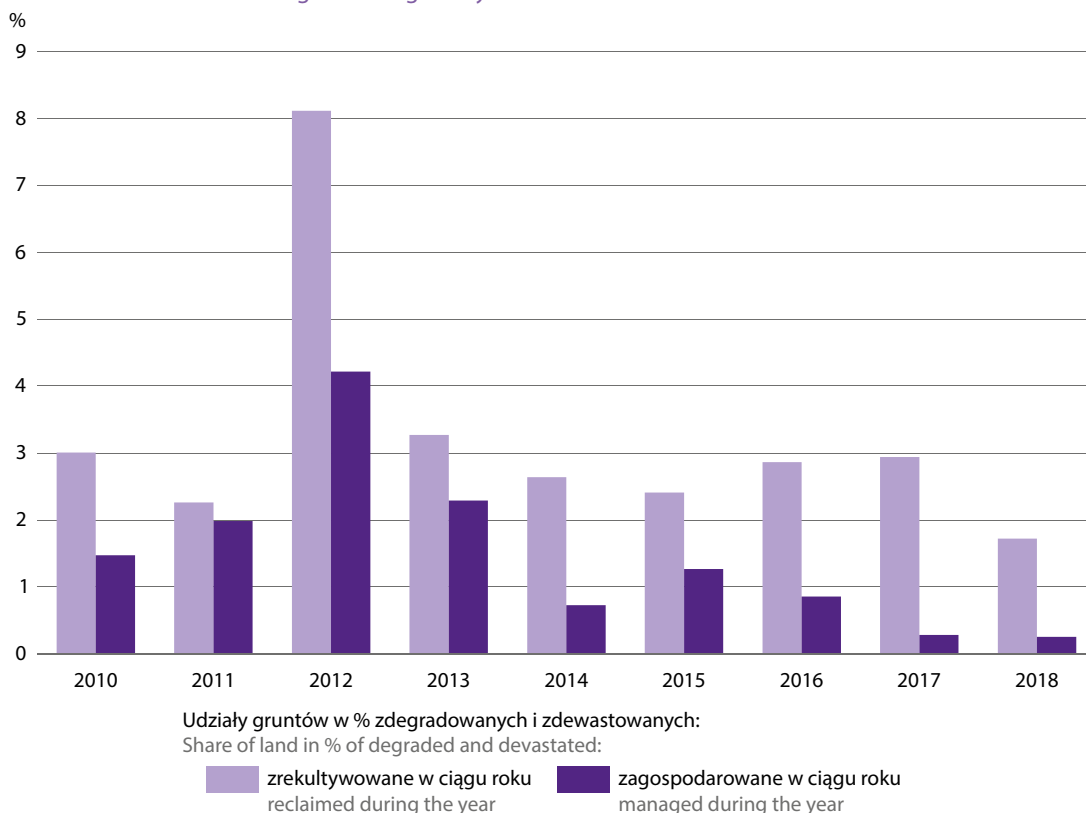
Grunty zdegradowane – grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane – grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolnictwu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Wykres 9. Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w ciągu roku

Chart 9. Land reclaimed and managed during the year

4.3 Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.3 Water consumption. Municipal and industrial wastewater

W 2018 r. zużycie wody w województwie wielkopolskim stanowiło niecałe 15% zużycia w Polsce. Dominowało zużycie na cele przemysłu, prawie 8 razy wyższe niż zużycie przez gospodarstwa domowe. Jedynie nieznaczna część ścieków pozostała nieoczyszczona.

W latach 2010–2018 zmniejszało się zużycie wody i emisja ścieków przez przemysł, natomiast odwrotna tendencja dotyczyła gospodarstw domowych.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim na potrzeby przemysłu 310 zakładów zużyło 1072,9 hm³ wody. Do celów związanych z gospodarką leśną i rolnictwem wykorzystano 108,8 hm³ wody, a zużycie przez gospodarstwa domowe osiągnęło 137,1 hm³.

Pobór wody przez przemysł w 2018 r. wyniósł 1071,3 hm³, w tym wód powierzchniowych – 1048,4 hm³, a wód podziemnych – 22,5 hm³, natomiast zakup wody osiągnął 4,4 hm³.

Zużycie wody przez przemysł zmniejszyło się w porównaniu z 2017 r. o 4,5%, a z 2010 r. o 15,3%. W przypadku rolnictwa i leśnictwa zużycie wody było niższe o 9,6% niż w 2017 r. i o 5,8% niż w 2010 r. Wykorzystanie wody przez gospodarstwa domowe wzrosło w odniesieniu do 2017 r. o 6,9%, a do 2010 r. o 13,9%.

W województwie wielkopolskim w 2018 r. zużycie wody stanowiło 14,4% zużycia w kraju, przy czym dla przemysłu wskaźnik ten wyniósł 15,7%, dla rolnictwa i leśnictwa – 11,4%, a dla gospodarstw domowych – 10,7%.

Tabela 4. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 4. Consumption of water by needs during the year

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	w hm ³ in hm ³				Polska=100 Poland=100
Ogółem Total	1539,3	1505,7	1411,3	1361,4	14,4
w tym of which					
przemysł industry	1267,1	1243,2	1123,5	1072,9	15,7
rolnictwo i leśnictwo agriculture and forestry	115,5	95,5	120,4	108,8	11,4
gospodarstwa domowe households	120,4	128,2	128,3	137,1	10,7

W 2018 r. w województwie wielkopolskim odprowadzono 1146496 dam³ ścieków przemysłowych oraz 118743 dam³ ścieków komunalnych, przy czym jedynie 337 dam³ pozostało nieoczyszczone.

W poprzednich latach systematycznie malała ilość odprowadzanych ścieków przemysłowych (o 14,1% od 2010 r.), przy ciągłym wzroście ilości ścieków komunalnych (o 12,4% od 2010 r.). W 2018 r. w wielkopolskim oczyszczono 99,6% wszystkich ścieków wymagających oczyszczenia wobec 87,8% w kraju. Wskaźnik ten dla województwa nie zmienił się znacząco od 2010 r.

Mapa 12. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2018 r.
 Map 12. Water consumption for needs of the national economy and population in 2018

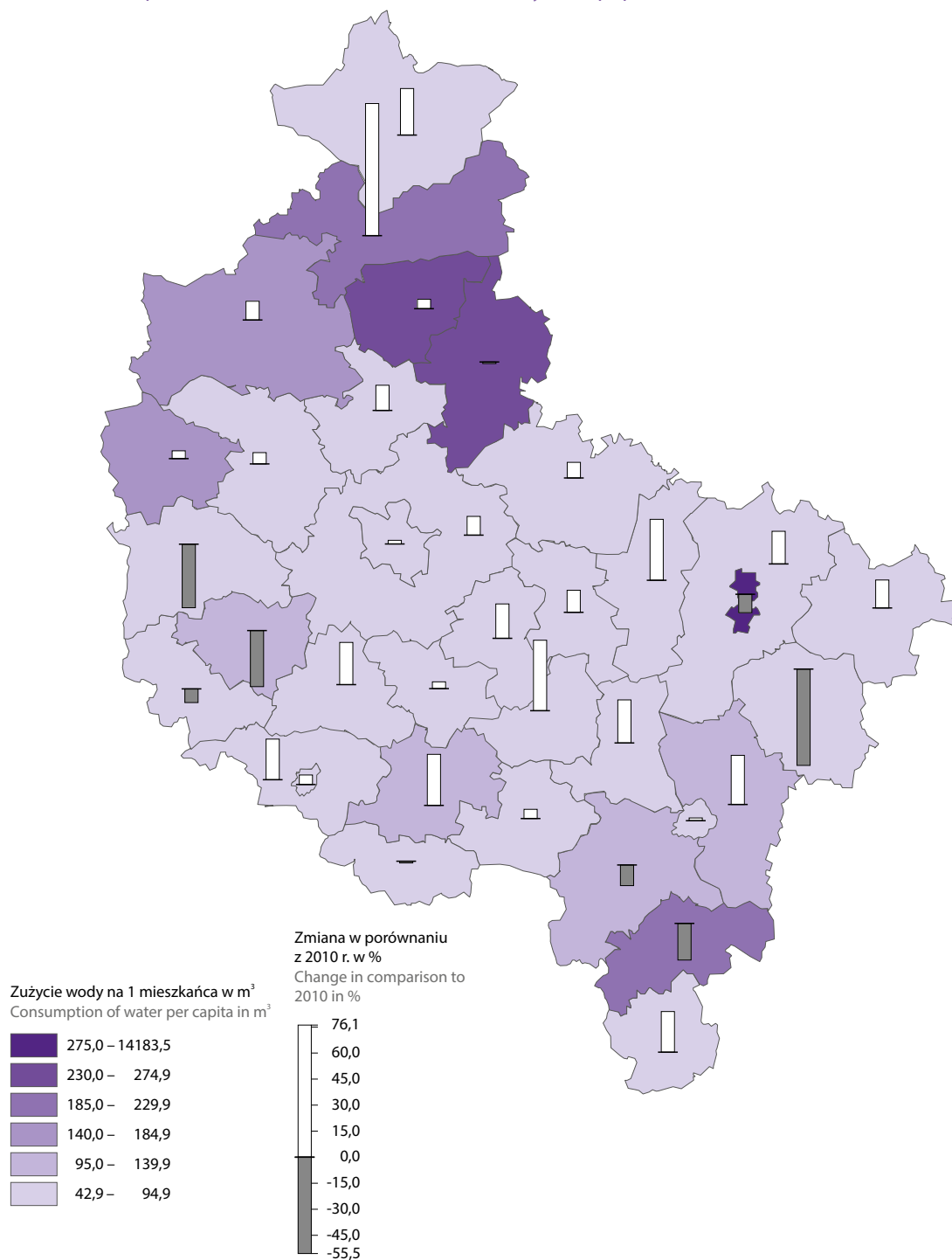

Tabela 5. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi

Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	419	436	432	427
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Treated municipal wastewater during the year in dam ³	105632	109982	117491	118743
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	94580	112682	108135	94369
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	62,5	71,9	73,1	73,1

^a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.

^a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances

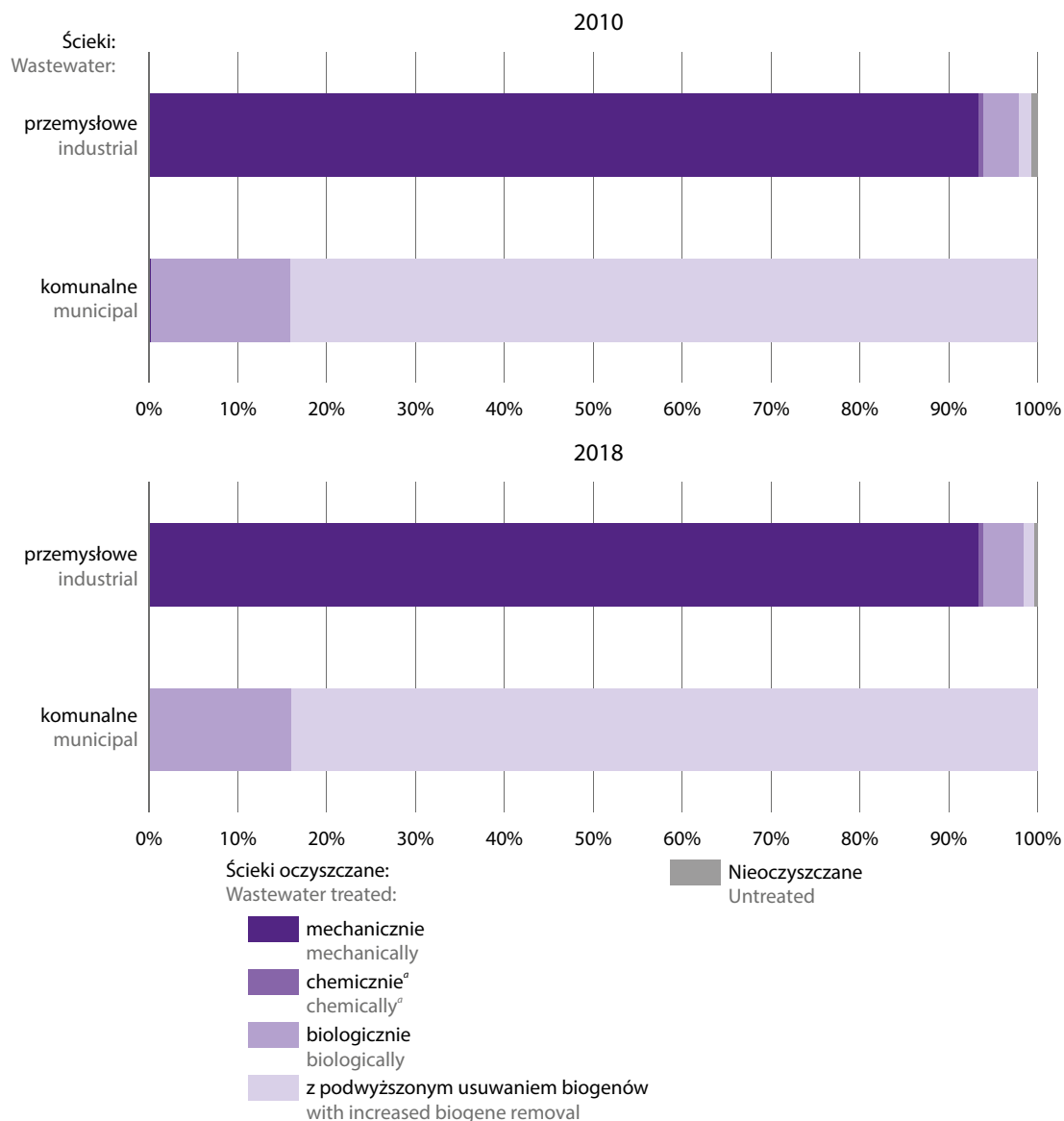
W województwie wielkopolskim w 2018 r. istniało łącznie 427 oczyszczalni ścieków, w tym 17 mechanicznych, 7 chemicznych, 308 biologicznych i 95 z podwyższonym usuwaniem biogenów. Ogólna liczba oczyszczalni nie zmieniła się znacząco od 2010 r., a spadek liczby oczyszczalni przemysłowych rekompensowany był wzrostem liczby oczyszczalni komunalnych.

Łączna przepustowość oczyszczalni w 2018 r. wyniosła 1348780 m³ na dobę, co stanowiło 9,6% przepustowości oczyszczalni w kraju. Spadek przepustowości w odniesieniu do 2017 r. o 3,0% i do 2010 r. o 15,5% wynikał z redukcji przepustowości oczyszczalni przemysłowych odpowiednio o 7,5% i 33,2%. Oczyszczalnie komunalne zwiększyły swoją przepustowość od 2017 r. o 0,6% i od 2010 r. o 5,5%.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim 73,1% ludności korzystało z oczyszczalni ścieków wobec 74,0% w kraju. Wartość wskaźnika nie zmieniła się w odniesieniu do 2017 r., natomiast wzrosła w stosunku do 2010 r. o 10,6 p.proc.

Oczyszczalnia ścieków – zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

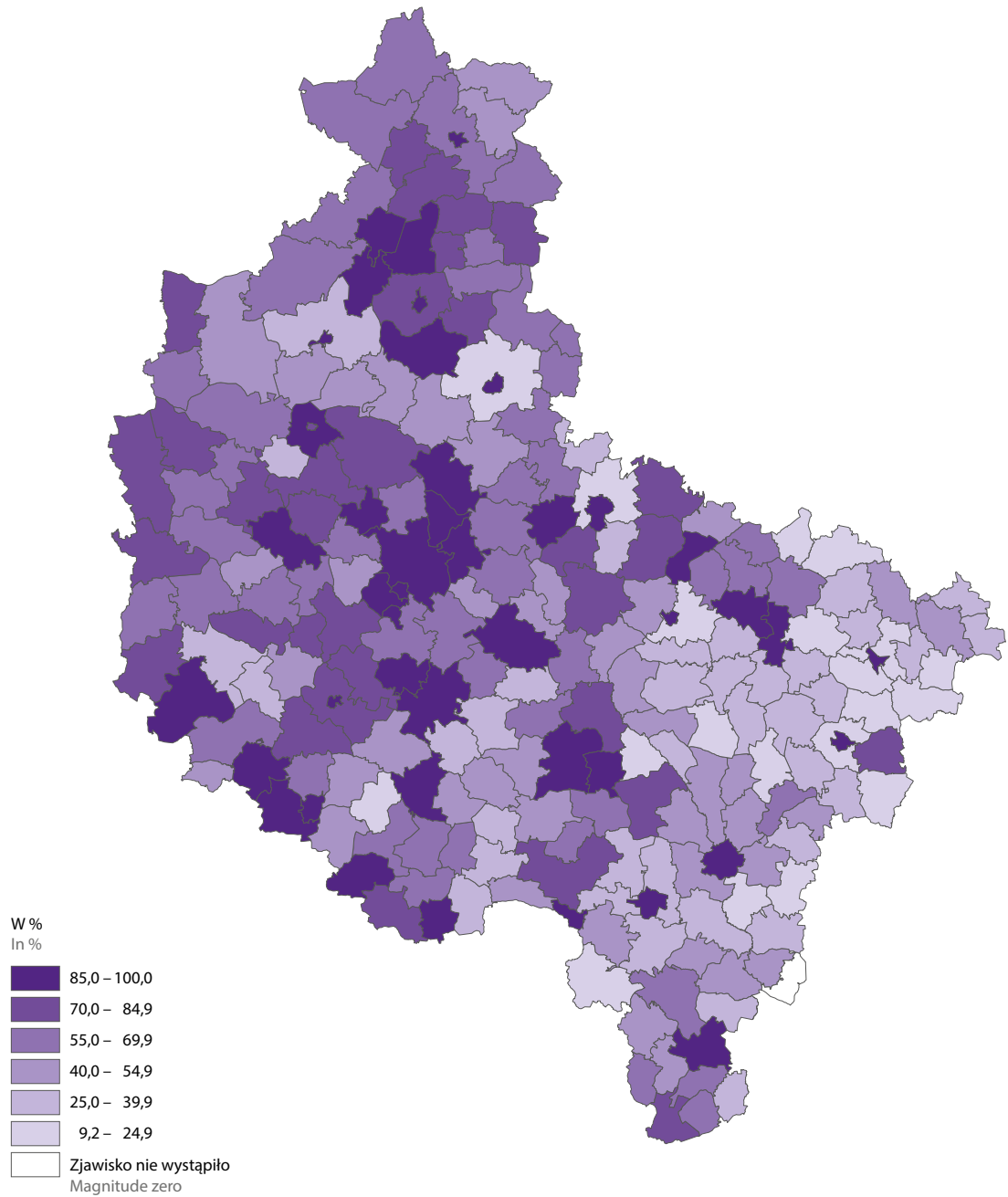
Wykres 10. Ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
 Chart 10. Wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

^a Dane dotyczą tylko ścieków przemysłowych.
^a Data concern only industrial wastewater.

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

Mapa 13. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2018 r.
Map 13. Population connected to wastewater treatment plants in 2018

4.4 Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.4 Pollution and protection of air

Województwo wielkopolskie w 2018 r. odpowiadało za 5,4% zanieczyszczeń gazowych i 6,6% zanieczyszczeń pyłowych w kraju. W emisji gazów 99,7% udziału miał dwutlenek węgla, a emisję pyłów w 2/3 powodowało spalanie paliw. Od 2010 r. zmniejszały się wielkości zanieczyszczeń powietrza emitowanych w województwie.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim wyemitowane zostało 11472,8 tys. ton zanieczyszczeń gazowych i 2,1 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, co stanowiło odpowiednio 5,4% i 6,6% ich emisji w kraju. Wśród gazów dominował dwutlenek węgla, którego do atmosfery przedostało się 11436,1 tys. ton, tj. 99,7% zanieczyszczeń. Wyemitowanych zostało także 13,9 tys. ton tlenków azotu, 10,4 tys. ton dwutlenku siarki, 5,0 tys. ton tlenku węgla oraz 4,5 tys. ton metanu. Źródłem emisji pyłów było w 66,7% spalanie paliw.

W latach 2010–2018 notowano ciągle zmniejszenie emisji zanieczyszczeń zarówno gazowych (o 31,7% od 2010 r. i 20,6% od 2017 r.) jak i pyłowych (odpowiednio o 62,5% i 47,5%).

Tabela 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 6. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	tys. ton/rok thousand of tonnes/year				Polska=100 Poland=100
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions					
Ogółem Total	16801,3	16306,0	14447,5	11472,8	5,4
w tym: of which:					
dwutlenek siarki sulphur dioxide	30,7	28,2	25,2	10,4	4,8
metan methane	15,7	14,5	4,8	4,5	0,9
tlenki azotu nitrogen oxides	23,9	23,0	20,6	13,9	6,8
tlenek węgla carbon monoxide	7,5	8,2	7,6	5,0	1,5
dwutlenek węgla carbon dioxide	16722,2	16229,5	14386,5	11436,1	5,4
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions					
Ogółem Total	5,6	4,9	4,0	2,1	6,6
w tym: of which:					
ze spalania paliw fuel combustion	5,0	4,1	3,3	1,4	8,3
niezorganizowana non-organised	0,1	0,0	0,0	0,0	1,5

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku i obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Urządzenia do redukcji zanieczyszczeń w województwie wielkopolskim w 2018 r. zatrzymały lub zneutralizowały 71,7% zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) i 99,7% pyłowych wobec, odpowiednio 66,7% i 99,8% w kraju. Od 2010 r. redukcja zanieczyszczeń gazowych wzrosła o 11,0 p.proc., natomiast pyłowych pozostała na podobnym poziomie.

4.5 Ochrona przyrody. Lasy

4.5 Nature protection. Forests

W 2018 r. w województwie wielkopolskim ochroną objęte było 943 tys. ha, z czego prawie 80% to obszary chronionego krajobrazu, a ok. 19% – parki krajobrazowe. Powierzchnia parków narodowych, wynosząca prawie 8 tys. ha, stanowiła 2,5% obszaru parków narodowych w kraju. Od 2010 r. nie zaszły większe zmiany w powierzchni chronionej województwa, natomiast odnotowano istotny wzrost liczby bobrów europejskich (z 5075 na 10184) oraz wilków (z 29 na 344).

W 2018 r. na terenie województwa wielkopolskiego ulokowany był Wielkopolski Park Narodowy, część Drawieńskiego Parku Narodowego, 13 parków krajobrazowych (3 w części), 98 rezerwatów przyrody oraz 3809 pomników przyrody. Łącznie objęto ochroną prawną 943 tys. ha, tj. 31,6% powierzchni województwa (w kraju – 32,6%). Na 1 mieszkańca przypadało 2699 m² powierzchni chronionej.

W wielkopolskim obszary chronionego krajobrazu zajmowały ponad 746 tys. ha, tj. 79,1% obszarów prawnie chronionych, a parki krajobrazowe prawie 179 tys. ha, tj. 18,9%. Parki narodowe, rezerваты przyrody i pozostałe obejmowały ok. 18 tys. ha (mniej niż 2% terenów chronionych).

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

Obszary objęte ochroną w województwie stanowiły 9,3% takich terenów w Polsce. Udziały w powierzchni krajowych obszarów chronionego krajobrazu i parków krajobrazowych wyniosły najwięcej, tj. 10,7% i 7,1%, natomiast najmniej – parków narodowych (2,5%), rezerwatów przyrody (2,4%) i zespołów

przyrodniczo-krajobrazowych (2,2%). W latach 2010–2018 powierzchnia podlegająca ochronie w wielkopolskim prawie nie zmieniła się (spadek o 0,6%).

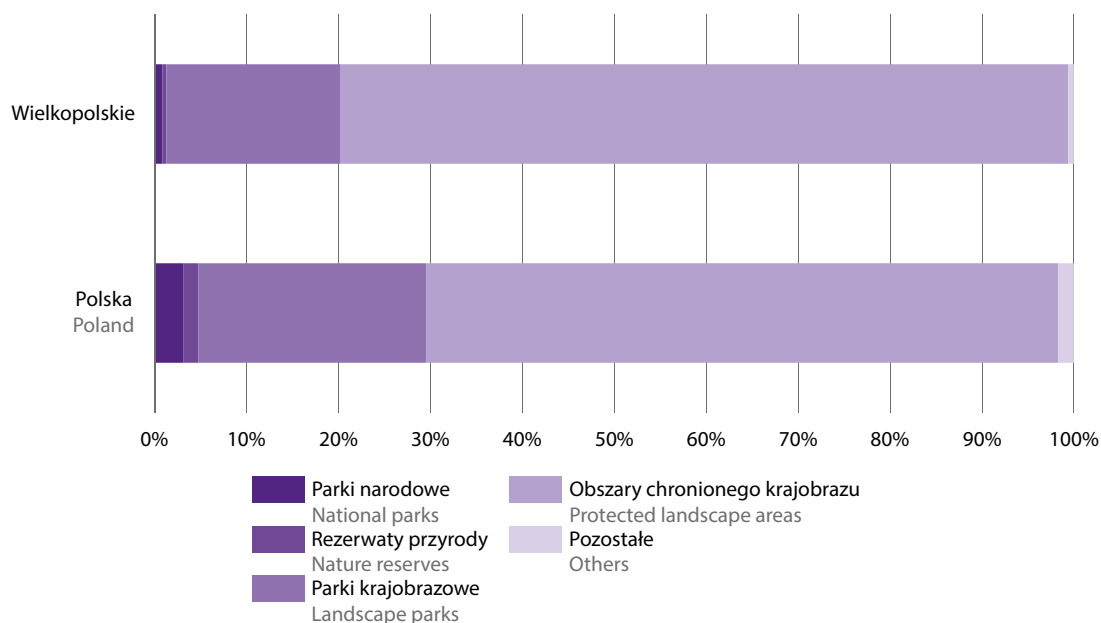
Województwo wielkopolskie, położone na Niżu Polskim, charakteryzuje krajobraz młodoglacjalny, stąd obszary chronione w województwie obejmują przede wszystkim wzniesienia moren czołowych, płaskie bądź faliste moreny denne, rynny polodowcowe, równiny sandrowe, a także liczne jeziora. Objęte ochroną są także fragmenty dolin rzek: Warty, Baryczy, Lutyni, Obry, kompleksy leśne (Puszcza Notecka, Puszcza Zielonka i in.), jak również krajobraz rolniczy o tradycyjnym charakterze (Park Krajobrazowy im. gen. D. Chłapowskiego). Krajobraz kulturowy, z relikdami z czasów początków państwa polskiego, chroniony jest m.in. nad jeziorem Lednica.

Fauna i flora wielkopolskiego jest podobna jak w całym Niżu Polskim. W Wielkopolskim Parku Narodowym zidentyfikowano m.in. ponad 1100 gatunków roślin naczyniowych (w tym chronione storczyki, goździk siny i zimozioł północny), 500 gatunków glonów, 400 gatunków grzybów, 150 gatunków porostów i 200 gatunków mszaków. Fauna obejmowała m.in. owady (ponad 3000 gatunków), mięczaki (114), ryby (36), ptaki (190) i ssaki (46), w tym zwierzęta pod ochroną: jelonek rogacz, zaskroniec, padalec, dzięcioł czarny, kania czarna, perkoz dwuczuby, myszołów. Szereg stanowisk rzadkich zwierząt, roślin i grzybów stwierdzono także na pozostałych terenach chronionych w województwie. W 2018 r. w wielkopolskim zaobserwowano 15 żubrów (wzrost o 1 w porównaniu z 2010 r.), 10184 bobry europejskie (wzrost o 5109) oraz 344 wilki (wzrost o 315).

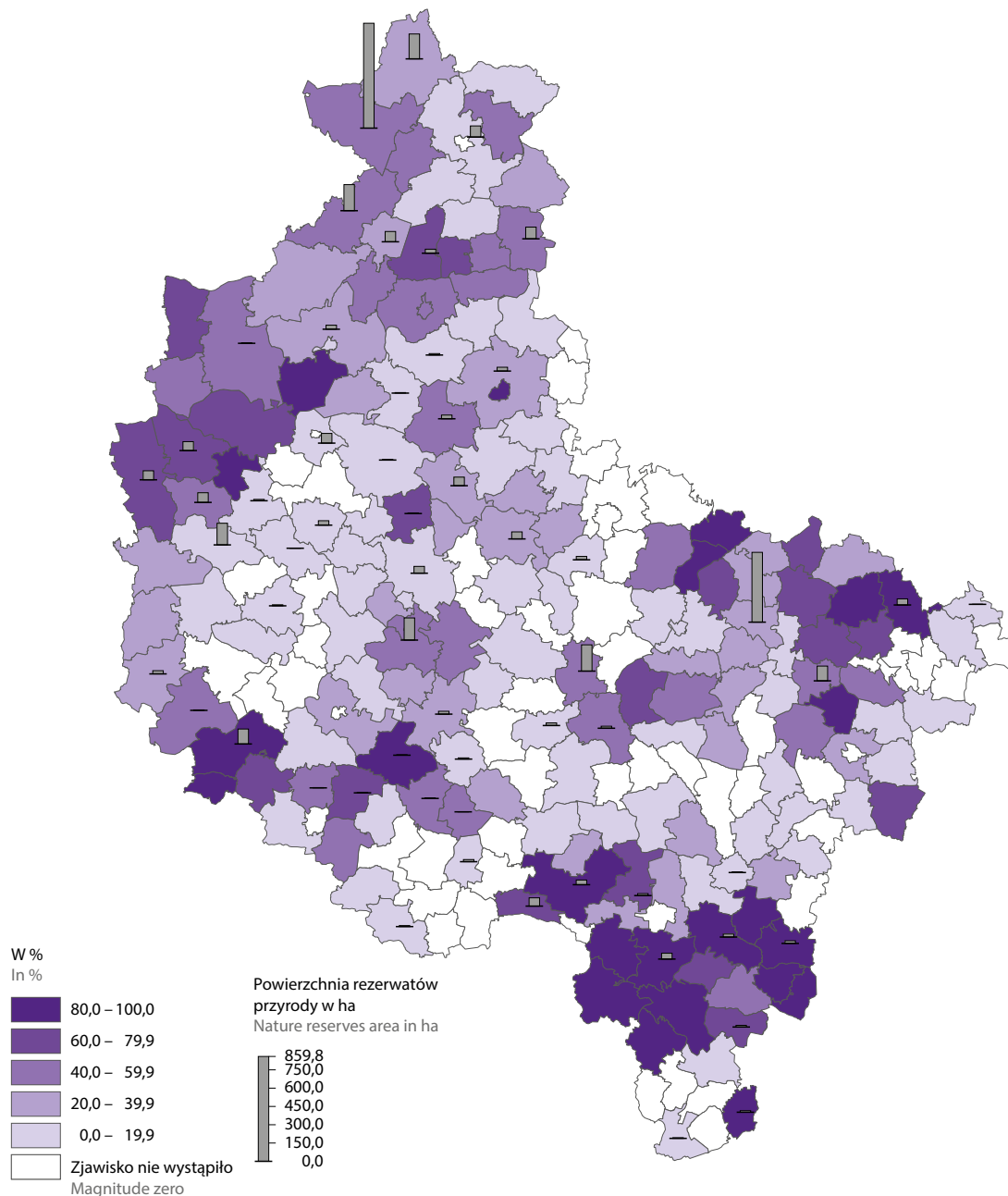
Rozmieszczenie obszarów chronionych w wielkopolskim jest nierównomierne. We wschodniej i północnej części województwa terenów objętych ochroną jest wyraźnie mniej niż w części środkowej i w dolinie Warty.

Wykres 11. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2018 r.

Chart 11. Area of special nature value under legal protection in 2018

Mapa 14. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2018 r.
 Map 14. Area of special nature value under legal protection in 2018

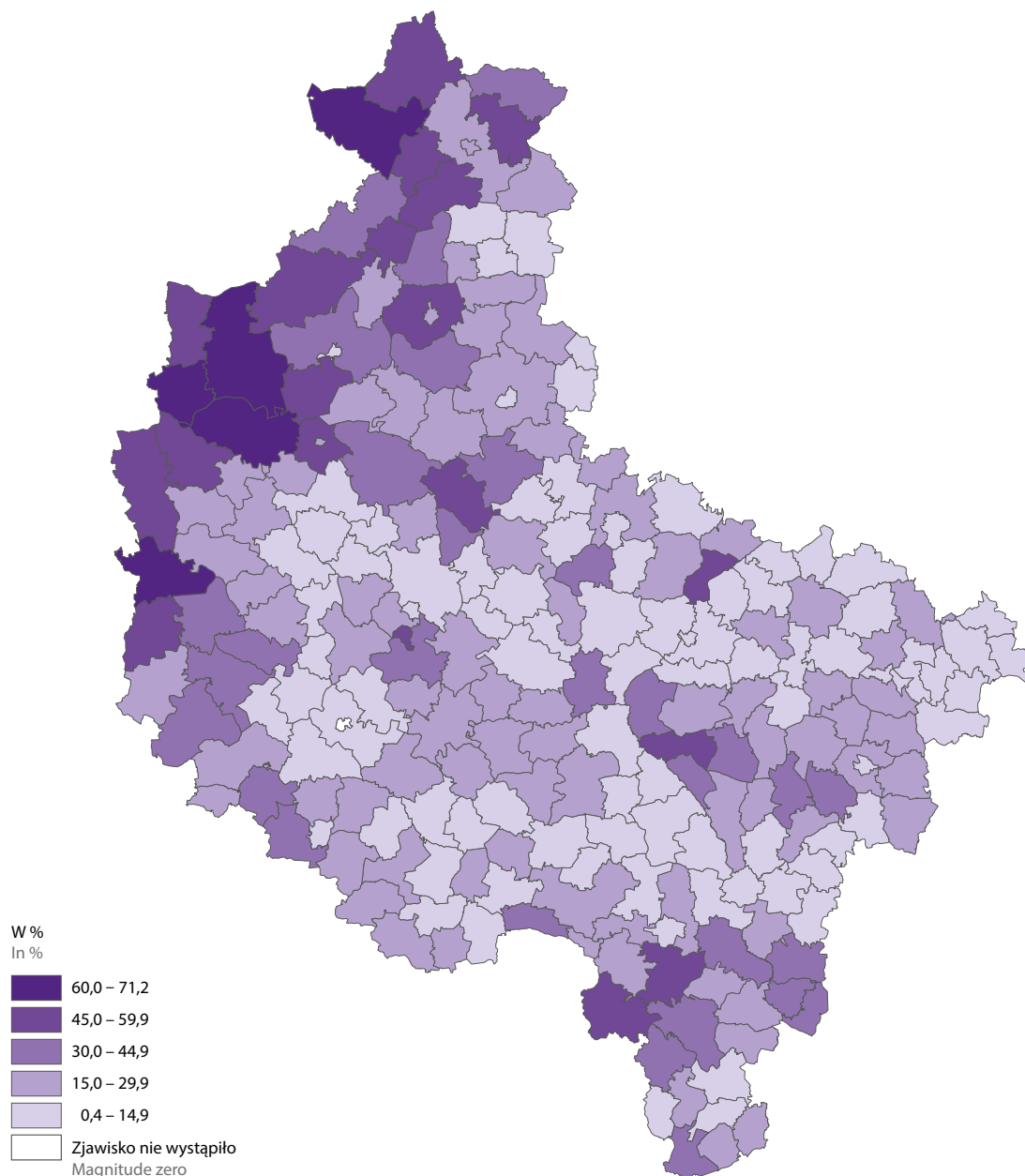

W 2018 r. w województwie wielkopolskim grunty leśne zajmowały 789240,9 ha, w tym lasy 769351,2 ha, i ich powierzchnia nie zmieniła się znacząco od 2010 r. (o 0,6%; lasów o 0,7%).

Wskaźnik lesistości w wielkopolskim w 2018 r. wyniósł 25,8% i był niższy niż w kraju o 3,8 p.proc. Udział gruntów leśnych w powierzchni województwa osiągnął 26,5% i także był mniejszy niż w Polsce o 3,8 p.proc.

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

Mapa 15. Lesistość w 2018 r.
Map 15. Forest cover in 2018

4.6 Odpady przemysłowe i komunalne

4.6 Industrial and municipal waste

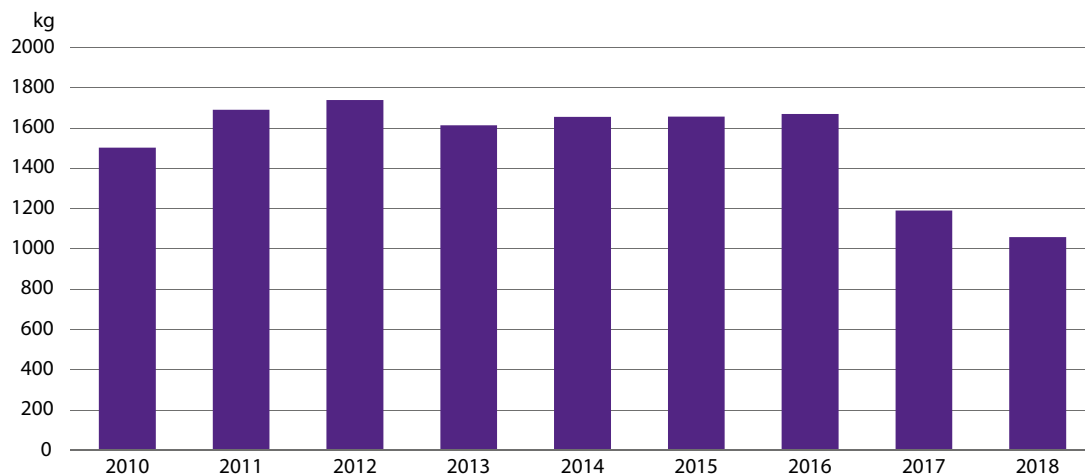
W 2018 r. w województwie wielkopolskim wytworzono 3695,4 tys. ton odpadów przemysłowych i zebrano 1223,7 tys. ton odpadów komunalnych. W latach 2010–2018 w województwie wielkopolskim spadała liczba wytworzonych odpadów przemysłowych, natomiast rola wielkość zebranych odpadów komunalnych. Zwiększał się również w tym okresie udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w relacji do odpadów ogółem. Zmniejszała się liczba i powierzchnia składowisk komunalnych. Liczba i powierzchnia dzikich wysypisk w 2018 r. była niższa niż w 2010 r. o ponad 95%.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim wytworzono 3695,4 tys. ton odpadów przemysłowych (3,2% wytworzonych w kraju), a składowano 61618,8 tys. ton (3,5% składowanych w kraju). Największą część odpadów, tj. 80,3%, przekazano innym odbiorcom. Unieszkodliwieniu poddano 13,4% odpadów, odzyskowi – 5,2%, a czasowo magazynowano 1,1%. W wielkopolskim wytworzono w 2018 r. o 11,0% mniej odpadów niż w roku poprzednim i o 28,5% mniej niż w 2010 r.

Tabela 7. Odpady przemysłowe
Table 7. Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2010	2018	
	w tys. ton in thousands of tonnes		Polska=100 Poland=100
Odpady wytworzone (w ciągu roku) - ogółem Waste generated (during the year) - total	5170,8	3695,4	3,2
w tym: of which:			
unieszkodliwione we własnym zakresie disposed by producers on its own	.	495,8	2,1
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	.	2967,1	4,4
magazynowane czasowo temporarily stored	88,3	40,1	3,2
Odpady dotychczas składowane (stan w końcu roku) – ogółem Waste landfilled (at the end of the year) – total	54140,0	61618,8	3,5

Wykres 12. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 12. Industrial waste generated during the year per capita

W wielkopolskim w 2018 r. zebrano łącznie 1223,7 tys. ton odpadów komunalnych (9,8% odpadów komunalnych w kraju), w tym 316,4 tys. ton selektywnie (8,8% zebranych selektywnie w kraju). W latach 2010–2018 wzrosła zarówno ilość odpadów komunalnych ogółem (o 2,5% do 2017 r. i o 33,7% do 2010 r.), jak i zebranych selektywnie (odpowiednio o 9,3% i 235,8%). Wśród selektywnie zbieranych odpadów 18,2% stanowiło szkło, 15,1% tworzywa sztuczne, a 10,0% papier i tektura. Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów wyniósł w 2018 r. 25,9%, wobec 24,2% w roku poprzednim i 10,3% w 2010 r.

Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

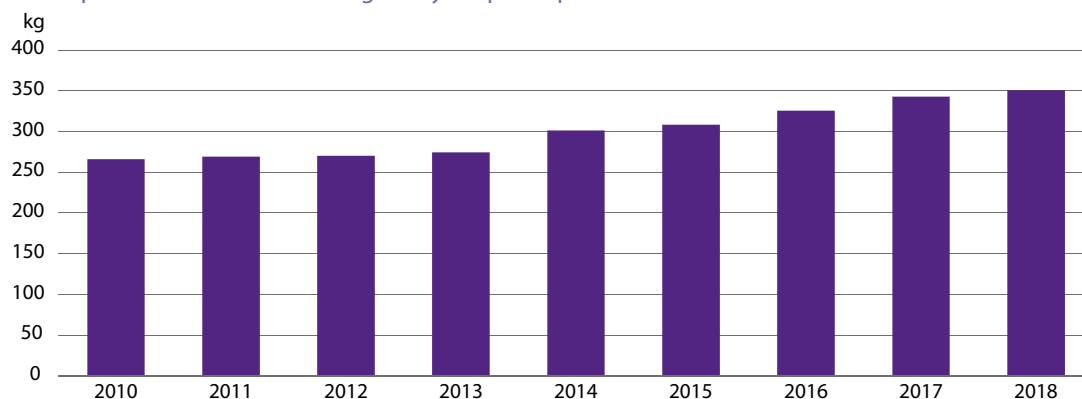
Tabela 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku

Table 8. Municipal waste collected separately during the year

Wyszczególnienie Specification	2010		2018			
	Ogółem Total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	Ogółem Total	w tym z gospodarstw domowych of which from households		
	w tonach in tonnes		Polska=100 Poland=100	w tonach in tonnes	Polska=100 Poland=100	
Ogółem Total	94228,5	60417,1	316402,3	8,8	292131,1	8,8
w tym: of which:						
Papier i tektura Paper and cardboard	24940,5	13378,8	31701,4	11,8	25724,7	11,9
Szkło Glass	28326,6	20827,6	57571,6	11,4	51023,9	10,9
Tworzywa sztuczne Plastics	15942,7	10394,5	47813,1	14,5	44340,7	14,8
Metale Metals	1861,7	286,6	111,8	0,9	35,7	0,4
Tekstylia Textiles	2427,0	2410,1	16,7	0,7	15,9	0,8
Zużyte urządzenia elek- tryczne i elektroniczne Waste electrical and elec- tronic equipment	1485,8	1452,7	3038,0	8,3	2946,4	8,3

Wykres 13. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca

Chart 13. Municipal waste collected during the year per capita

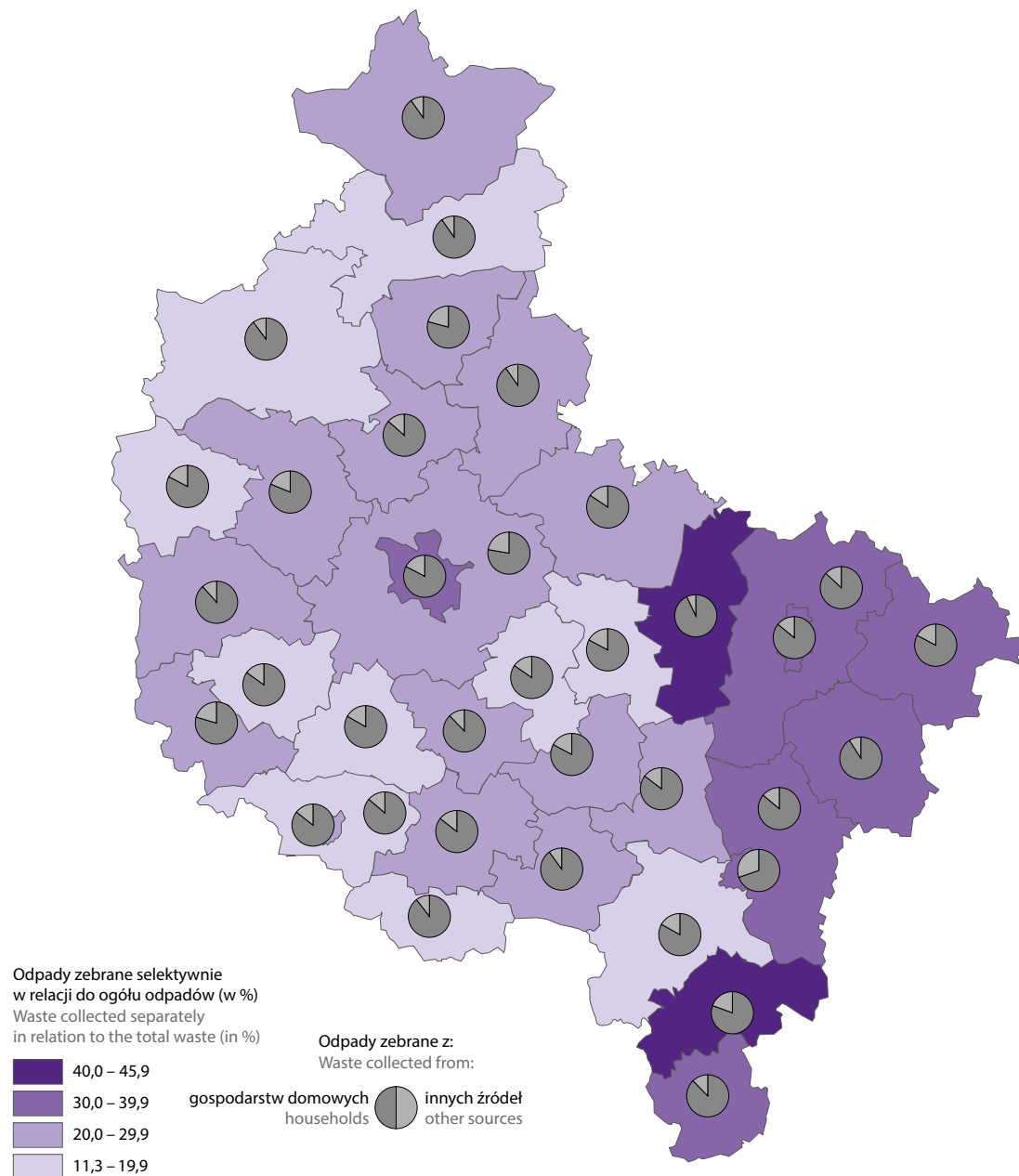

W 2018 r. w wielkopolskim funkcjonowało 30 składowisk komunalnych o łącznej powierzchni 180,8 ha, wobec 286 składowisk zajmujących 1700,0 ha w Polsce. Liczba składowisk w województwie zmniejszyła się w odniesieniu do 2017 r. o 2, a do 2010 r. – o 38, natomiast ich powierzchnia o 3,6 ha w stosunku do 2017 r. oraz o 97,4 ha do 2010 r.

W 2018 r. istniało 54 dzikich wysypisk zajmujących 43858 m², tj. 147 m² przypadało na 100 km² powierzchni województwa (493 m² na 100 km² w kraju). Liczba i powierzchnia dzikich wysypisk spadła wyraźnie w porównaniu do 2010 r. – odpowiednio o 95,6% i 98,2%. W stosunku do 2017 r. liczba dzikich wysypisk spadła o 15,6%, natomiast wzrosła ich powierzchnia o 27,8%

Mapa 16. Odpady komunalne zebrane w 2018 r.

Map 16. Municipal waste collected in 2018

4.7 Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.7 Economic aspects of environmental protection

W latach 2010–2018 w województwie wielkopolskim nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej wyniosły łącznie 10668,7 mln zł, przy czym nakłady w poszczególnych latach wykazywały znaczną zmienność. Głównym źródłem finansowania inwestycji były środki własne, wspomagane środkami budżetowymi, z funduszy ekologicznych oraz z zagranicy. Nakłady w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. wyniosły 294 zł, o 41 zł mniej niż w kraju.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w województwie wielkopolskim wyniosły w 2018 r. 865236,4 tys. zł, a na gospodarkę wodną 160470,7 tys. zł, tj. odpowiednio 8,3% i 6,5% nakładów w kraju. W porównaniu z 2017 r. nakłady na ochronę środowiska były wyższe o 49,7%, a nakłady na gospodarkę wodną o 60,6%. Nakłady na gospodarkę wodną spadły w odniesieniu do 2010 r. o 28,4%, a nakłady na ochronę środowiska pozostały na podobnym poziomie.

Fundusze inwestowane zarówno w ochronę środowiska jak i gospodarkę wodną pochodziły w największej części ze środków własnych jednostek (odpowiednio 45,2% i 52,4%), ale także ze środków budżetowych (3,2% i 23,0%), funduszy ekologicznych (15,3% i 8,4%) i z zagranicy (17,2% i 5,3%).

Wśród efektów rzeczowych inwestycji w ochronę środowiska przekazanych do użytku w 2018 r. znalazły się m.in.: urządzenia do redukcji 782 ton zanieczyszczeń pyłowych rocznie, 370,6 km kanalizacji ściekowej i 80,9 km deszczowej, 3 oczyszczalnie komunalne o przepustowości 26356 m³ na dobę oraz 708 oczyszczalni indywidualnych. Efektem nakładów na gospodarkę wodną było m.in.: zwiększenie pojemności zbiorników wodnych o 11270 m³, wydajności ujęć wodnych o 1253 m³ na dobę, stacji uzdatniania wody o 5829 m³ na dobę i oddanie 255,7 km sieci wodociągowej.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady na ochronę środowiska i gospodarkę wodną wyniosły w 2018 r. 294 zł, tj. mniej niż w kraju (335 zł) i mniej niż przeciętne nakłady na 1 mieszkańca w województwie w latach 2010–2018 (342 zł).

Wykres 14. Nakłady na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2010–2018

Chart 14. Outlays on fixed assets by source of financing in 2010–2018

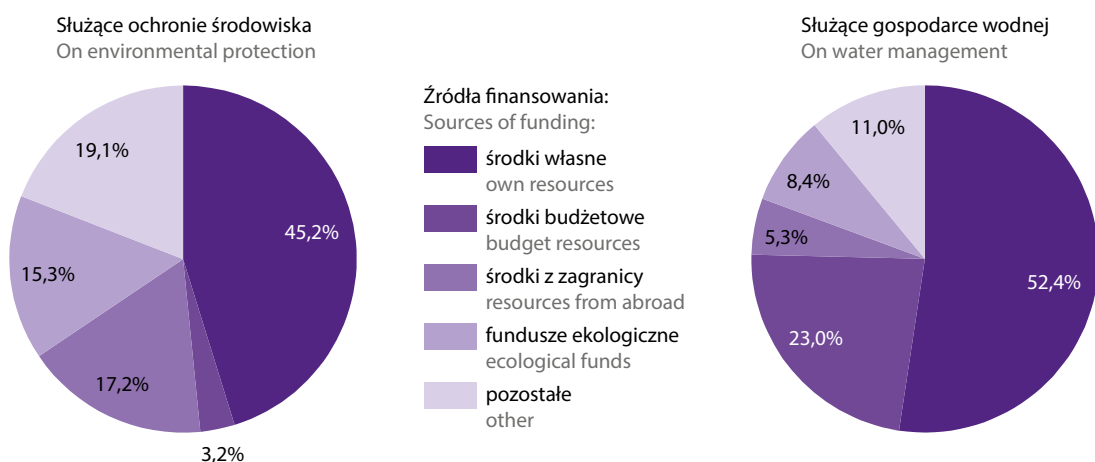

Tabela 9. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej
Table 9. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management

Wyszczególnienie Specification	2010–2018		
	w tys. zł in thousands PLN	średniorocznie na 1 mieszkańca on average per capita	Polska=100 Poland=100
Ochrona środowiska – ogółem Environmental protection – total w tym: of which:	8952542,1	286,88	9,2
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu climate and air protection	1679046,0	53,86	6,2
gospodarka ściekowa i ochrona wód sewage management and waters protection	5071398,7	162,54	10,4
gospodarka odpadami waste management	1675920,1	53,64	14,6
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	111138,8	3,55	8,3
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	265643,3	8,51	4,9
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total w tym: of which:	1716194,6	55,04	6,6
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	727629,2	23,32	6,8
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	582618,3	18,68	14,9

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1 Kapitał ludzki

5.1 Human capital

Demografia

Demography

W województwie wielkopolskim utrzymuje się nieznaczny wzrost liczby ludności. W 2019 r. w większości powiatów województwa odnotowano dodatni przyrost naturalny. Również saldo migracji, zarówno wewnętrznych jak i zagranicznych, ludności na pobyt stały było dodatnie. W województwie wielkopolskim, podobnie jak w całej Polsce, postępuje proces starzenia się ludności. Mediana wieku w ciągu ośmiu lat przesunęła się o ponad 3 lata do 40,1.

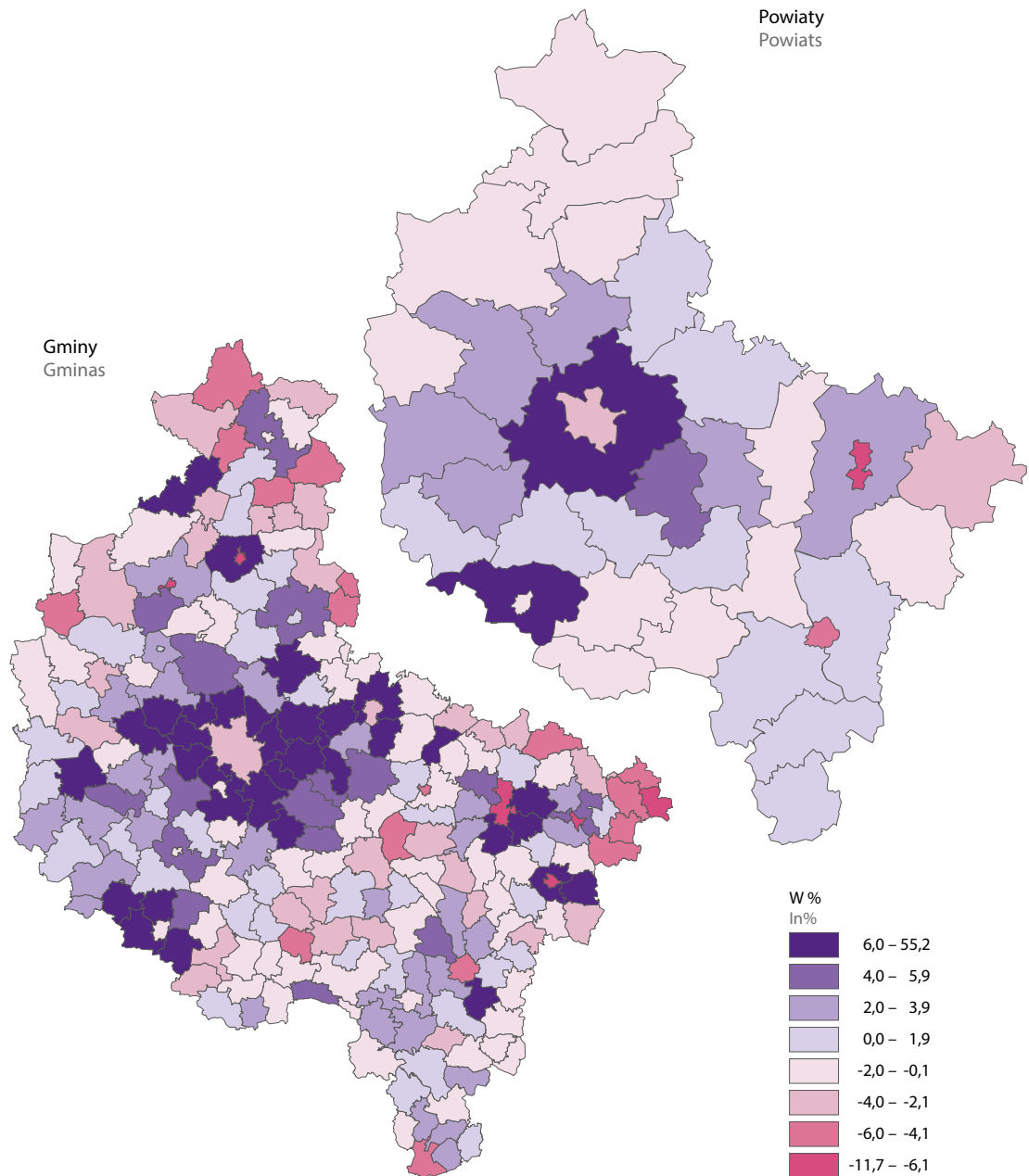
Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. ludność województwa wielkopolskiego liczyła 3499 tys. osób, tj. o 4,8 tys. osób więcej niż przed rokiem i o 52,0 tys. osób więcej niż w 2010 r. Średnia gęstość zaludnienia (liczba osób przypadająca na 1 km²) w końcu 2019 r. w województwie wyniosła 117 (w Polsce – 123). Wskaźnik ten wykazywał znaczne zróżnicowanie przestrzenne – nadal najniższą jego wartość notowano w powiatach złotowskim, czarnkowsko-trzcianieckim i międzychodzkiem, najwyższą zaś w miastach na prawach powiatu oraz powiatach: poznańskim, ostrowskim i jarocińskim. Ludność miejska w 2019 r. stanowiła 54,0% ogółu mieszkańców województwa, tj. o 0,3 p.proc. mniej niż przed rokiem i o 1,9 p.proc. mniej niż w 2010 r.

Tabela 10. Ludność
Table 10. Population

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem (stan w dniu 31 grudnia) Total (as of 31st December)				
w tys. in thousands	3446745	3475323	3493969	3498733
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	8,9	9,0	9,1	9,1
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	105,6	105,5	105,5	105,5
Miasta - w % ogółu ludności Urban areas - in % of total population	55,9	54,9	54,3	54,0
Wieś - w % ogółu ludności Rural areas - in % of total population	44,1	45,1	45,7	46,0
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	115,6	116,5	117,1	117,3

Mapa 17. Zmiana liczby ludności w latach 2010–2019

Stan w dniu 31 grudnia

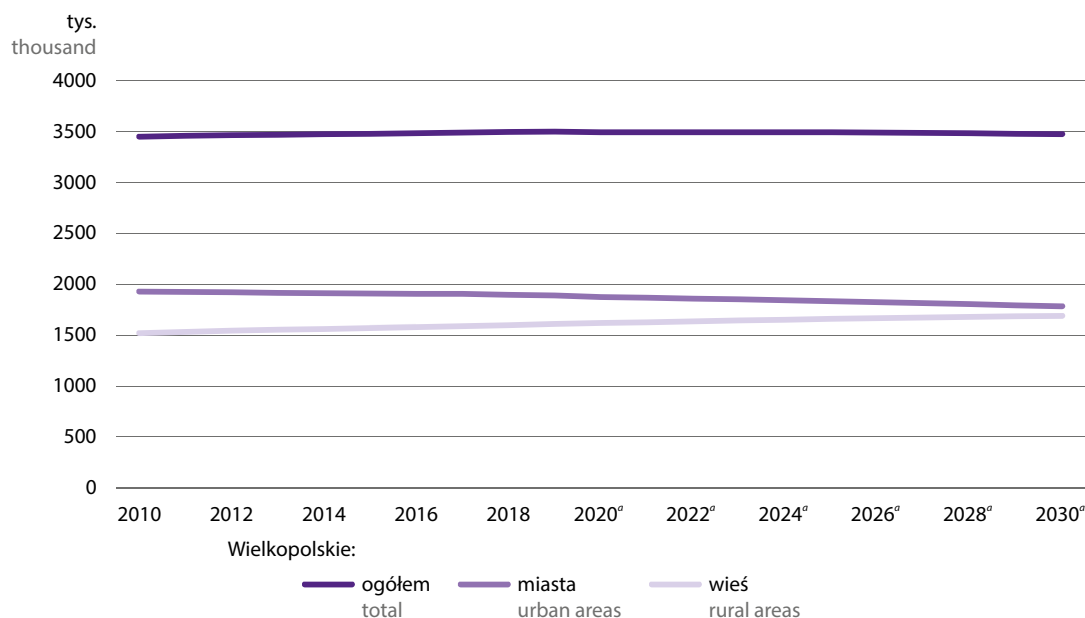
Map 17. Population changes in 2010–2019
As of 31st December

Wykres 15. Liczba ludności w latach 2010–2019 oraz prognoza do 2030 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 15. Population in 2010–2019 and projection until 2030

As of 31st December

^a Prognoza.
^a Projection

W województwie wielkopolskim od 2010 r. struktura ludności według płci nie ulega większym zmianom. W ogólnej liczbie mieszkańców nieznacznie przeważają kobiety, których udział w końcu 2019 r., podobnie jak przed rokiem, kształtował się na poziomie 51,3%. W Polsce tendencja jest podobna – kobiety w 2019 r. stanowiły 51,6%. Tak jak w latach wcześniejszych współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) w województwie wyniósł 106, a w Polsce – 107.

Obserwacja zmian w strukturze ludności według biologicznych grup wieku potwierdza postępowanie procesu starzenia się mieszkańców województwa. W 2019 r. udział ludności z przedziału wiekowego 0–14 lat w ciągu roku zwiększył się o 0,1 p.proc. (do 16,5%), ale jednocześnie o 0,5 p.proc. wzrósł udział ludności w wieku 65 lat i więcej, określanej jako współczynnik starości demograficznej (do 16,8%), natomiast o podobną wielkość zmniejszył się odsetek ludności w wieku 15–64 lata (do 66,7%). Indeks starości czyli relacja pokoleniowa dziadków i wnuków, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat, zwiększył się w ciągu roku o 2,7 do 101,6. W 2010 r. współczynnik starości demograficznej w województwie wynosił 11,8%, a indeks starości 73,3.

Mediana wieku, wyznaczająca granicę, którą połowa populacji już osiągnęła, a druga połowa jeszcze nie przekroczyła, przesunęła się z 36,7 lat w 2010 r. do 39,7 lat w 2018 r. i do 40,1 w 2019 r. Kobiety w wielkopolskim były średnio o prawie 3 lata starsze od mężczyzn (w 2019 r. wiek środkowy kobiet wyniósł 41,6 lat, a mężczyzn 38,7); wyższa mediana wieku charakteryzowała też mieszkańców miast (41,7 lat wobec 38,2 lat na wsi).

Wykres 16. Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2019 i 2030

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 16. Population by sex and age in 2010, 2019 and 2030

As of 31st December

W 2019 r. odnotowano dalsze przesunięcia w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. Takie zmiany w strukturze ludności spowodowały zwiększenie współczynnika obciążenia demograficznego, określającego liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2019 r. w wielkopolskim współczynnik ten wyniósł 66,3 (wobec 64,7 w poprzednim roku i 54,2 w 2010 r.) i kształtował się o 0,4 p.proc. niżej niż przeciętnie w kraju (66,7).

Wykres 17. Indeks starości w latach 2010–2019

Chart 17. Ageing index in 2010–2019

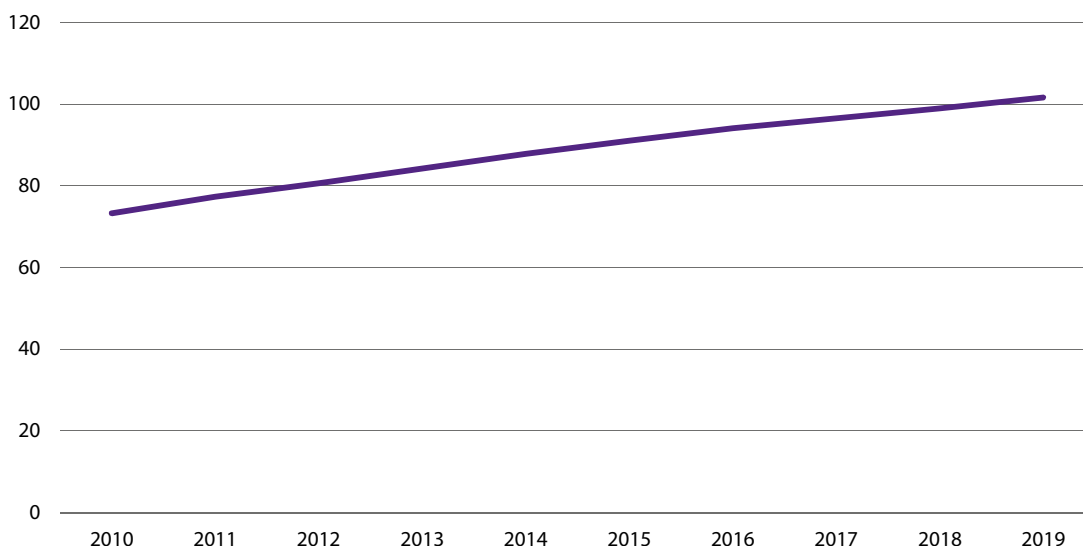
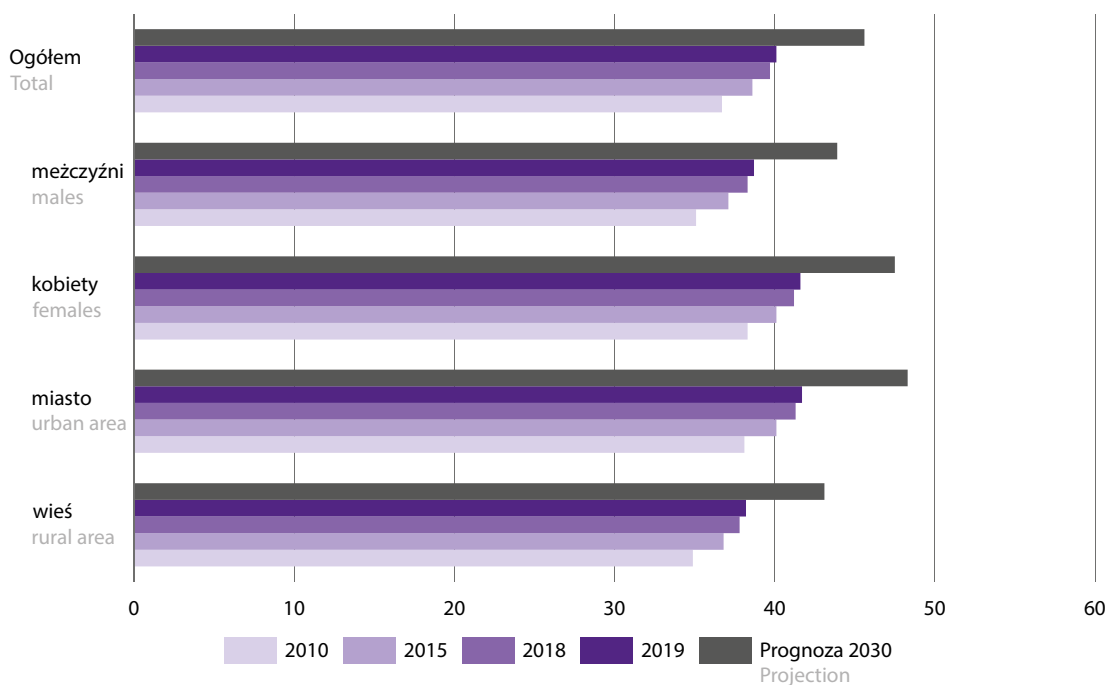
Wykres 18. Mediana wieku ludności

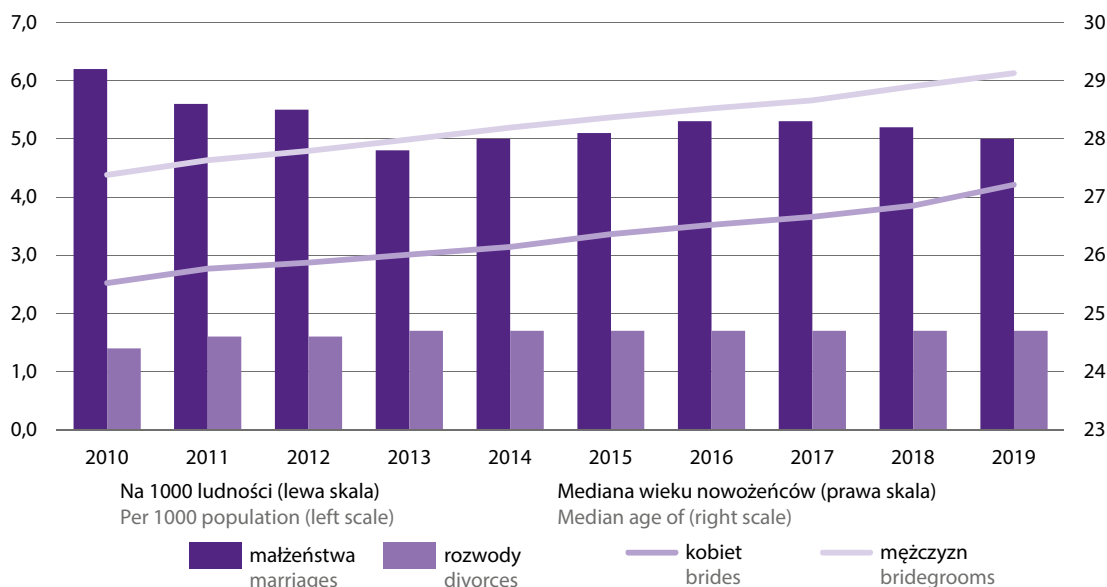
Chart 18. Median age of population

W 2019 r. w urzędach stanu cywilnego zarejestrowano 17575 nowo zawartych małżeństw, tj. o 593 mniej niż przed rokiem i o 3616 mniej niż w 2010 r. Niższy niż przed rokiem był współczynnik małżeństw na 1000 ludności, który w 2019 r. osiągnął poziom 5,0 (wobec 5,2 w 2018 r. i 6,2 w 2010 r.). We wszystkich analizowanych latach liczba nowo zawartych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności była wyższa w województwie wielkopolskim niż średnio w Polsce. Współczynnik rozwodów na 1000 mieszkańców województwa wyniósł w 2019 r. 1,7 i nie zmienił się od 7 lat (w kraju współczynnik ten był na podobnym poziomie).

Wykres 19. Małżeństwa zawarte i rozwody w latach 2010–2019

Chart 19. Marriages contracted and divorces in 2010–2019

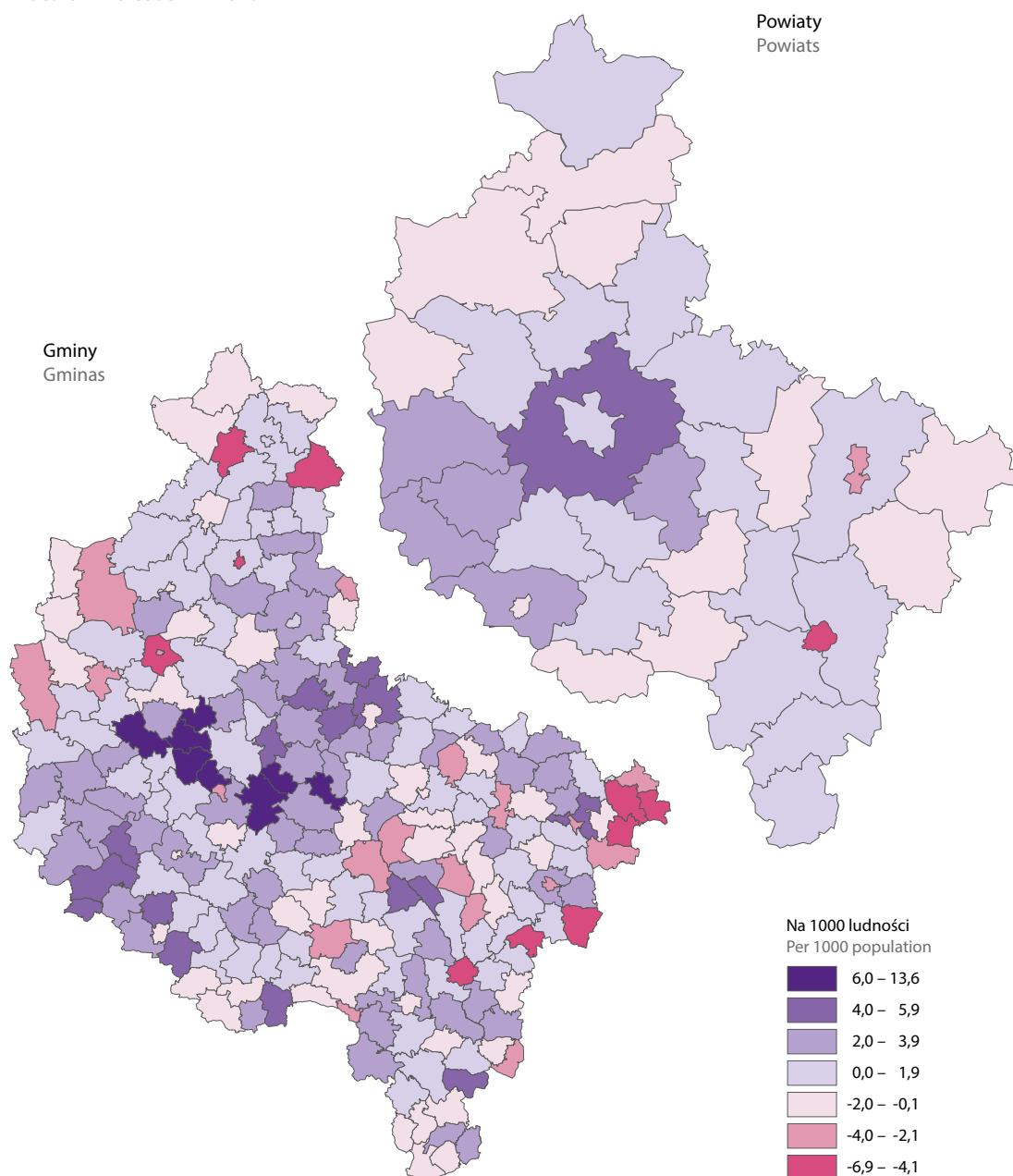
W 2018 r. w województwie wielkopolskim zanotowano dodatni przyrost naturalny. Różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów ukształtowała się na poziomie 3206, natomiast rok wcześniej wyniosła 3657, a w 2010 r. – 9872. Współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności osiągnął wartość 0,92 i był niższy niż w 2018 r. (1,05) oraz niższy niż w 2010 r. (2,87). Omawiany wskaźnik dla Polski przyjmował znacznie niższe wartości we wszystkich analizowanych okresach, a w 2019 r. ukształtował się na poziomie -0,91‰.

W województwie współczynnik przyrostu naturalnego przyjmował najwyższe wartości w powiecie poznańskim (5,23‰), wolsztyńskim (3,33‰) oraz grodziskim (3,29‰). Najniższe wartości tego miernika występowały natomiast w Kaliszu (-5,11‰), Koninie (-2,37‰) oraz powiecie międzychodzkim (-1,87‰).

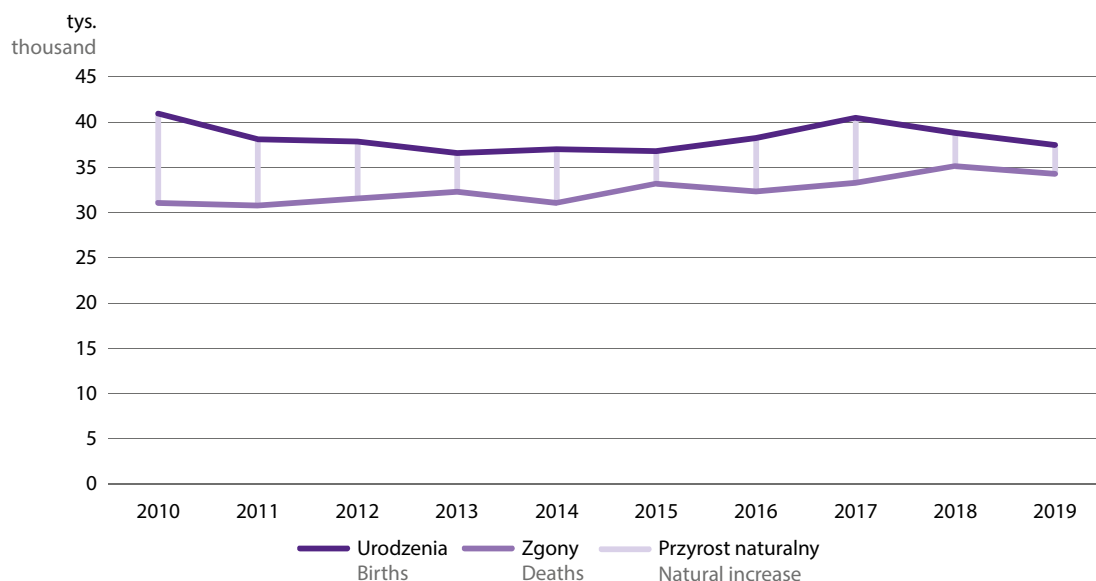
W 2019 r. w wielkopolskim zarejestrowano 37459 urodzeń żywych, tj. o 1319 mniej niż przed rokiem i o 3459 mniej niż w 2010 r. Współczynnik urodzeń żywych na 1000 ludności osiągnął 10,71 wobec 11,11 w 2018 r. i 10,58 w 2015 r. Współczynnik dzietności wyniósł 1,537 wobec 1,552 przed rokiem (w kraju 1,419 wobec 1,435). Wyższym poziomem współczynnika charakteryzowały się obszary wiejskie (1,589 wobec 1,603 w miastach; w kraju 1,427 wobec 1,452). Mediana wieku matek w 2019 r. wynosiła 30,0 lat.

W 2019 r. w województwie zmarło 34253 osób, tj. o 451 osób mniej niż przed rokiem, ale o 3216 osób więcej niż w 2010 r. Ogólny współczynnik zgonów na 1000 ludności wyniósł 9,80, natomiast rok wcześniej – 10,06, a w 2010 r. – 9,02. Współczynnik zgonów niemowląt (liczony na 1000 urodzeń żywych) w 2019 r. przyjął wartość 3,20, wobec 4,10 – w 2018 r. i 4,40 – w 2010 r. Najczęstsze przyczyny zgonów w województwie były takie same jak w kraju. W 2018 r. 35,9% zgonów w województwie było spowodowanych chorobami układu krążenia (w Polsce 40,5%), a 28,4% nowotworami (w Polsce 26,4%).

Mapa 18. Przyrost naturalny ludności w 2019 r.
Map 18. Natural increase in 2019

Wykres 20. Ruch naturalny ludności w latach 2010–2019
 Chart 20. Vital statistics of populaton in 2010–2019

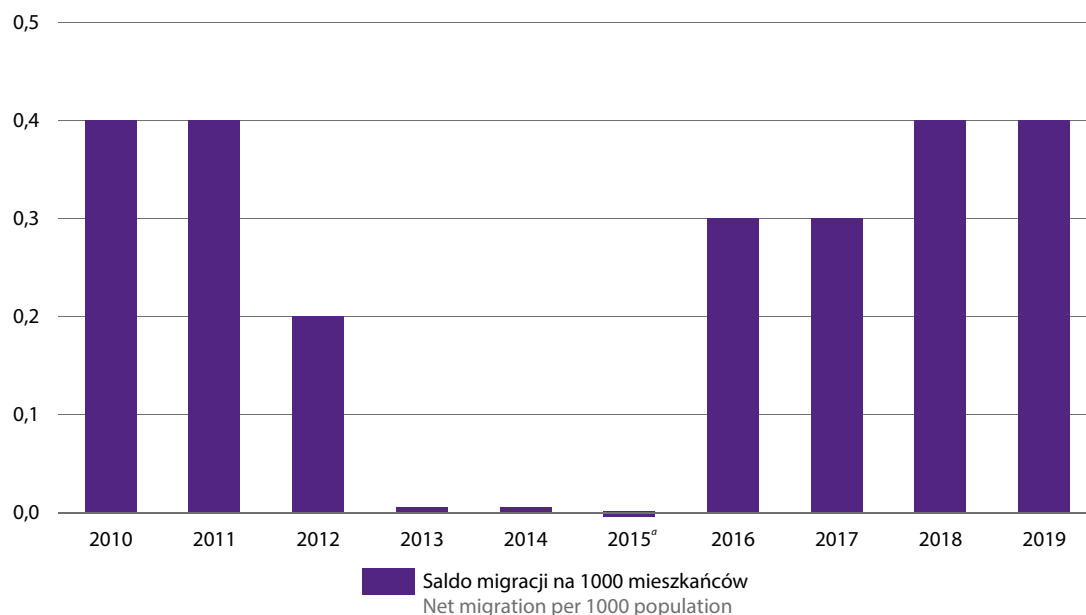

Wielkopolskie jest województwem o stosunkowo dużym natężeniu migracji. W 2019 r. odpływ w ruchu wewnętrznym dotyczył tu 50,7 tys. osób, natomiast napływ migracyjny objął 51,9 tys. osób. Większą liczebność migrantów (przybywających i emigrujących łącznie) zanotowano jedynie w województwie mazowieckim.

Ponad 80% przemieszczeń migracyjnych dokonuje się w ramach województwa zamieszkania. Podobnie jak w poprzednich latach, dla opuszczających wielkopolskie w 2019 r. cel migracyjny najczęściej stanowiły województwa: dolnośląskie, mazowieckie i kujawsko-pomorskie. Do wielkopolskiego migrowali natomiast przede wszystkim mieszkańcy: kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, zachodniopomorskiego i dolnośląskiego.

Odpływ migracyjny w miastach dotyczył 30,7 tys. osób. Ze wsi wymeldowało się w tym czasie 20,0 tys. osób. Różnica między napływem a odpływem migracyjnym w ruchu wewnętrznym w wielkopolskim wyniosła +1203 osób (wobec +1121 w 2018 r.), przy czym w miastach – ze względu na większy odpływ ludności – saldo miało wartość ujemną (-6771). Pod względem salda migracji wewnętrznej wielkopolskie lokowało się na 5. miejscu po województwach: mazowieckim, pomorskim, małopolskim i dolnośląskim. W pozostałych województwach odpływ migracyjny przewyższał napływ, co oznacza ujemne saldo migracji wewnętrznej.

Wykres 21. Saldo migracji ludności na pobyt stały w latach 2010–2019
 Chart 21. Net migration of population for permanent residence in 2010–2019

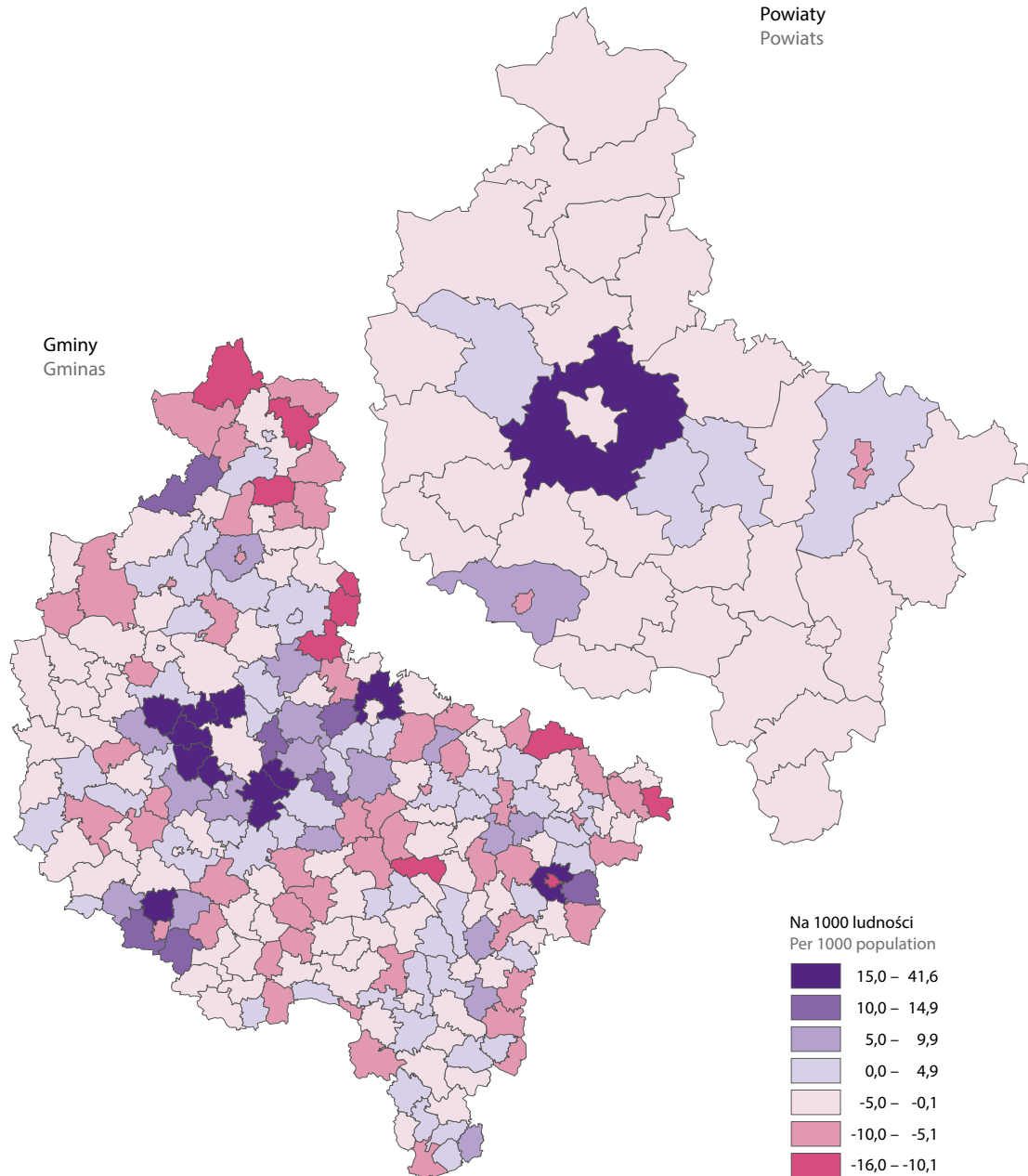
^a W przypadku migracji zagranicznych – dane dotyczą 2014 r.
^a In case of the international migration – data for 2014.

Z zagranicy (głównie z Wielkiej Brytanii i Niemiec) w celach migracyjnych do województwa wielkopolskiego w 2019 r. przybyło 1012 osób, natomiast za granicą (głównie w Niemczech i Wielkiej Brytanii) osiedliło się na stałe 755 mieszkańców regionu. Wśród imigrantów największą grupę (niemal 1/3) stanowiły dzieci w wieku 0–4 lata, a osób w wieku 25–44 lat było 28,7%. Ponad połowa emigrantów była w wieku 25–44.

W 2019 saldo migracji stałej (wewnętrznej i zewnętrznej) liczone na 1000 ludności wyniosło +0,42 wobec +0,37 przed rokiem. W miastach, gdzie odpływ ludności był większy od napływu saldo migracji było ujemne, a współczynnik wyniósł -3,52 (wobec +5,07 na wsi). W kraju saldo migracji stałej kształtowało się na poziomie +0,16 wobec +0,09 w 2018 r.

Największy napływ migracyjny zanotowano w powiecie poznańskim (gdzie współczynnik salda migracji stałej ukształtował się na poziomie +17,00) oraz leszczyńskim (+8,68). Dodatnie saldo migracji stałej odnotowano tylko w 6 spośród 35 powiatów. W pozostałych odpływ migracyjny przewyższał napływ, a najniższe wartości współczynnika migracji odnotowano w Koninie (-7,63), Lesznie (-5,14) oraz powiatach: kolskim (-4,53) i pilskim (-4,24).

Mapa 19. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2019 r.
Map 19. Net migration of population for permanent residence in 2019

Edukacja

Education

W roku szkolnym 2018/19 w szkołach podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i politechnicznych w województwie wielkopolskim uczyło się łącznie 477,1 tys. osób, tj. o 0,2% więcej niż przed rokiem. Liczba studentów kształcących się na wielkopolskich uczelniach spadła w ciągu roku o 5,1%. Wychowaniem przedszkolnym objęto 140,4 tys. dzieci, tj. o 2,3% więcej niż przed rokiem.

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Według stanu na koniec września 2018 r., w województwie wielkopolskim działalność edukacyjną prowadziło 1965 placówek wychowania przedszkolnego, tj. o 13 więcej niż w poprzednim roku szkolnym i o 284 więcej niż w 2010. Liczba ta obejmowała: 1302 przedszkola (więcej o 40 niż przed rokiem i o 390 niż w 2010 r.), 2 zespoły wychowania przedszkolnego, 65 punktów przedszkolnych oraz 596 oddziałów przy szkołach podstawowych.

Wychowaniem przedszkolnym objęto 140,4 tys. dzieci, tj. więcej o 2,3% niż w poprzednim roku i o 29,8% niż w 2010 r. Na 1000 dzieci z tej grupy wiekowej w zajęciach placówek wychowania przedszkolnego uczestniczyło 917 dzieci w województwie i 895 w kraju. W porównaniu z 2017/18 było to odpowiednio więcej o 29 i 31, a w porównaniu z 2010/11 o 193 i 215.

Połowa placówek wychowania przedszkolnego w wielkopolskim była zlokalizowana na wsi, ale udział dzieci w ogólnej liczbie dzieci objętych edukacją przedszkolną był mniejszy niż w miastach. W miastach wśród placówek zdecydowanie dominowały przedszkola (80,9% ogółu miejskich placówek wychowania przedszkolnego i 60,8% wszystkich przedszkoli w województwie). W skali województwa oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych na wsi stanowiły 75,8%.

Wykres 22. Dzieci w przedszkolach na 100 miejsc
Chart 22. Children in nursery schools per 100 places

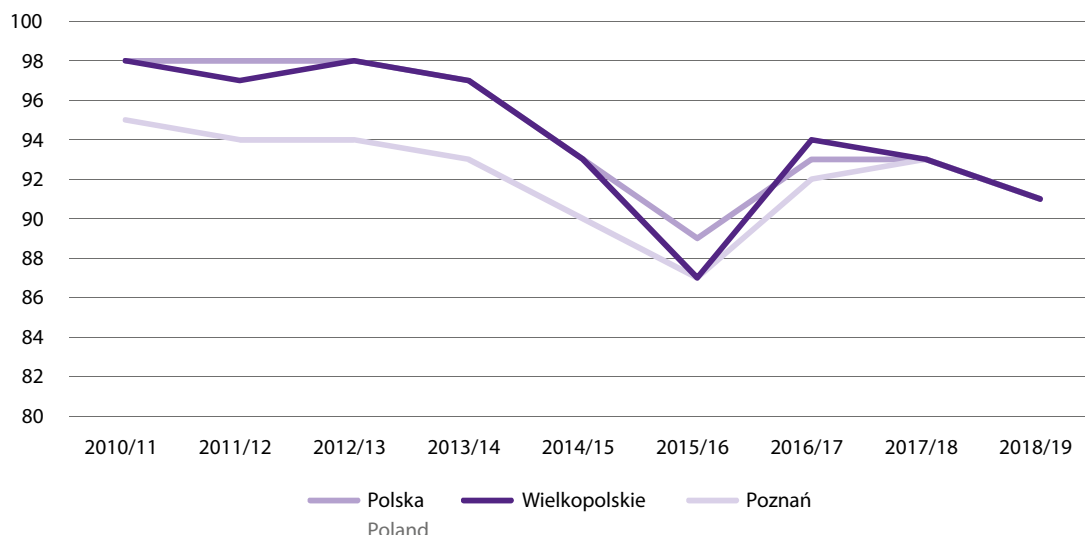

Tabela 11. Wychowanie przedszkolne^a
Table 11. Pre-primary education^a

Wyszczególnienie Specification	2010/11	2015/16	2017/18	2018/19
Placówki: Establishments:	1681	1849	1952	1965
miasta urban areas	746	894	969	979
wieś rural areas	935	955	983	986
w tym of which				
Przedszkola Nursery schools	912	1184	1262	1302
w tym specjalne of which special	4	11	17	20
Miejsca: Places:	112388	120096	126211	132917
w tym of which				
Przedszkola Nursery schools	89981	110354	124508	131201
w tym specjalne of which special	113	220	376	405
Dzieci: Children:	108139	113309	137179	140367
miasta urban areas	70392	71244	84529	85906
wieś rural areas	37747	42065	52650	54461
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	29431	5768	35883	37237
5 lat 5	30345	40259	36707	35389
Liczba dzieci w wieku 3–6 lat na 100 miejsc w przed- szkolu Number of children aged 3–6 per 100 places in nur- sery school	98	87	93	91

^a W latach szkolnych 2015/16–2018/19 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.

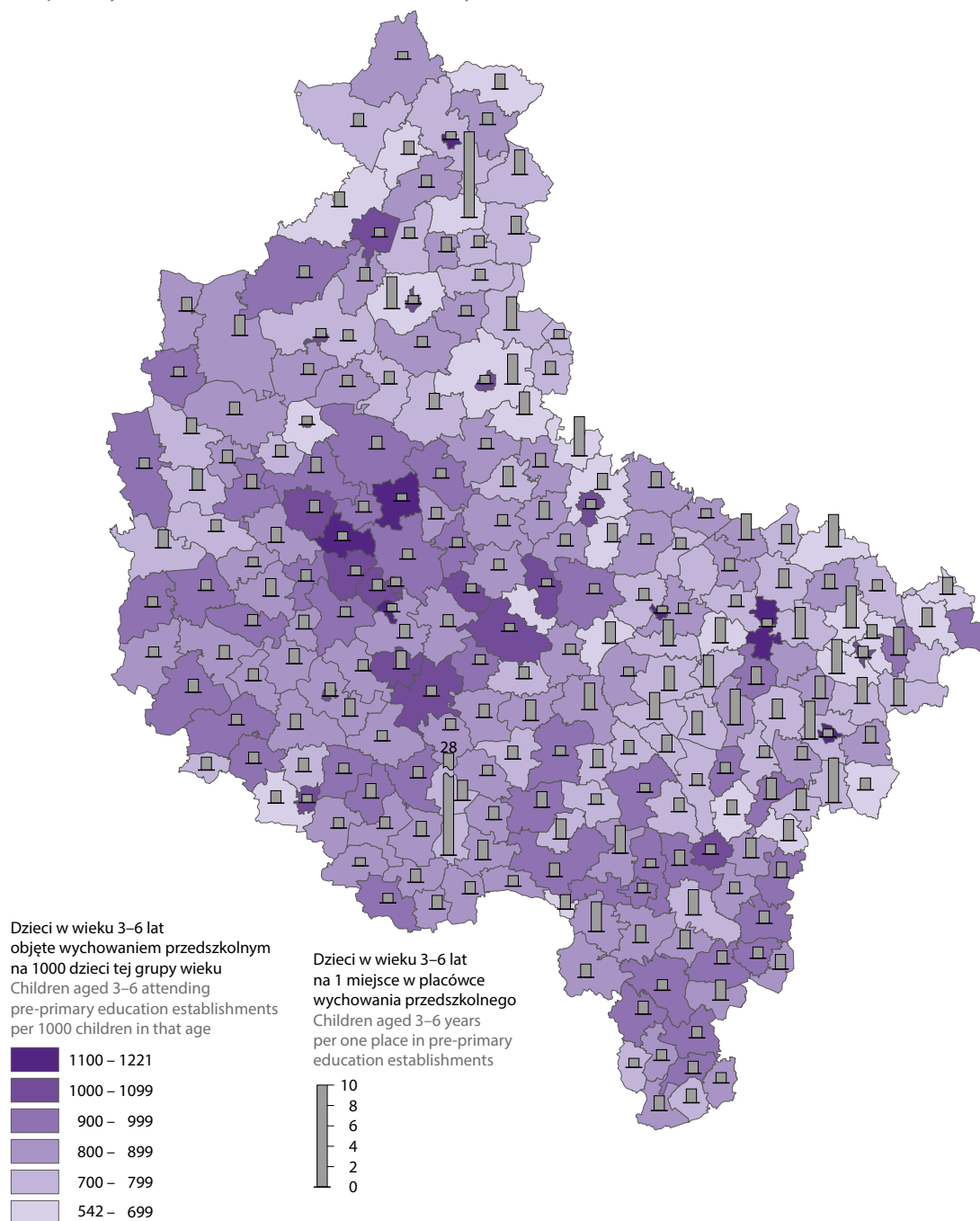
^a In the school years 2015/16–2018/19 including children staying in the units performing health care activities

Na 1 placówkę wychowania przedszkolnego w wielkopolskim przypadało przeciętnie 71 dzieci (w miastach 88; na wsi 55), w tym w przedszkolach – 92 dzieci. W kraju wskaźniki te były nieco niższe i wyniosły 63 dzieci w placówkach ogółem i 89 w przedszkolach. W porównaniu z 2010 r. liczba dzieci przypadających na 1 placówkę wzrosła o 7, zarówno w województwie, jak i kraju.

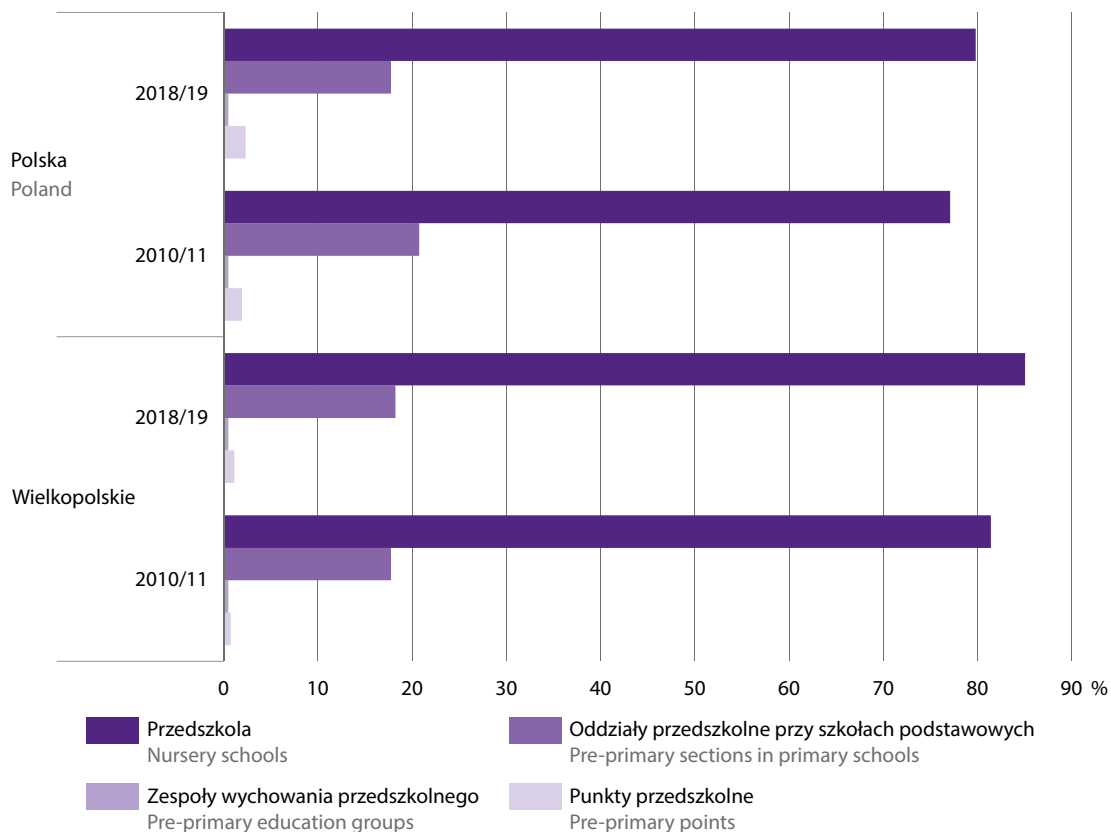
Obsada miejsc w przedszkolach była mniejsza od obserwowanej w poprzednim roku szkolnym (o 2) i 2010/2011 (o 4); na 100 miejsc przypadało średnio 91 dzieci. W kraju miejsca w przedszkolach również były obsadzone przeciętnie w 91% (przed rokiem w 93% i w 2010 w 98%).

W 99 gminach województwa wielkopolskiego w przedszkolach było więcej miejsc niż dzieci. Najmniejsze obciążenie obserwowano w gminie Okonek, Bojanowo, Wapno (na poziomie 63–66%). W 7 gminach nie było żadnych placówek przedszkolnych, a w 17 gminach ponad 2 dzieci przypadało na 1 miejsce.

Mapa 20. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2018/19
 Map 20. Pre-primary education in the 2018/19 school year

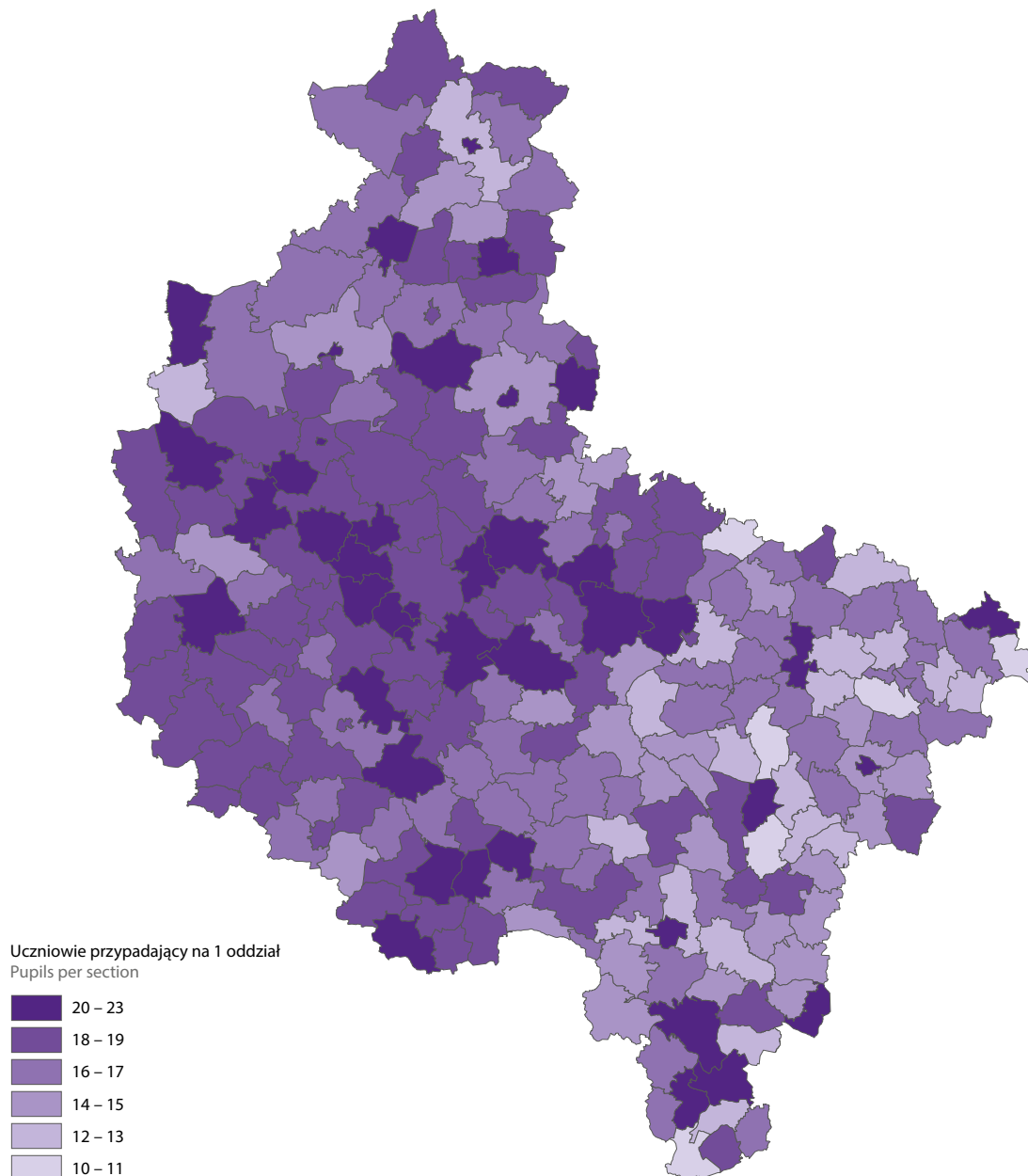

Wykres 23. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego
Chart 23. Children attending pre-primary education establishments

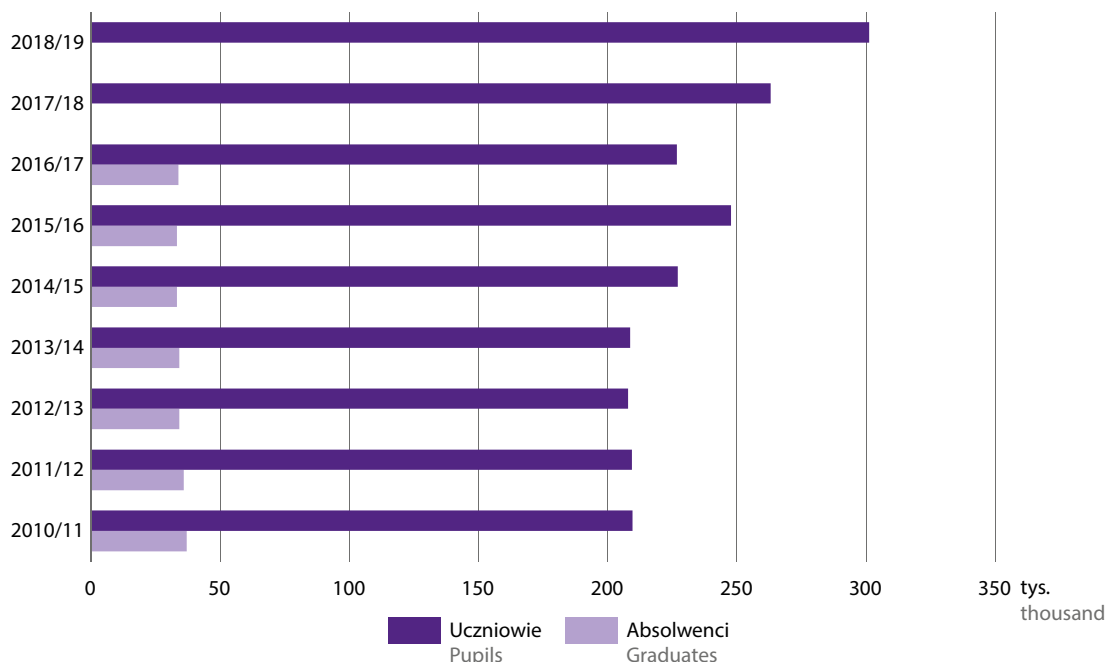

We wrześniu 2018 r. nowy rok szkolny rozpoczęło 1320 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (o 8 mniej niż przed rokiem), w tym 84 szkoły specjalne (o 4 więcej). W zdecydowanej większości były to szkoły publiczne. Nauczanie w zakresie szkoły podstawowej objęło łącznie 301,4 tys. uczniów (o 14,5% więcej niż przed rokiem), w tym 3,9 tys. w szkołach specjalnych (wzrost o 29,1%). W miastach do szkół podstawowych uczęszczało 178,3 tys. dzieci i młodzieży (o 13,5% więcej niż w poprzednim roku szkolnym), natomiast na wsi uczyło się 123,0 tys. osób (o 15,9% więcej). Naukę w klasie pierwszej we wrześniu 2018 r. rozpoczęło 37,5 tys. uczniów, tj. o 6,7% więcej niż przed rokiem, a pierwszoklasiści stanowili 12,5% ogółu uczniów szkół podstawowych (wobec 13,4% w roku szkolnym 2017/18). W klasie ósmej – programowo najwyższej dla tego typu szkół (uruchomionej po raz pierwszy od wdrożenia reformy) – naukę kontynuowało 36,3 tys. osób, tj. 99,5% uczniów uczęszczających w poprzednim roku szkolnym do klasy siódmej.

Mapa 21. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2018/19
Map 21. Pupils in primary schools in the 2018/19 school year

Wykres 24. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych
Chart 24. Pupils and graduates of primary schools

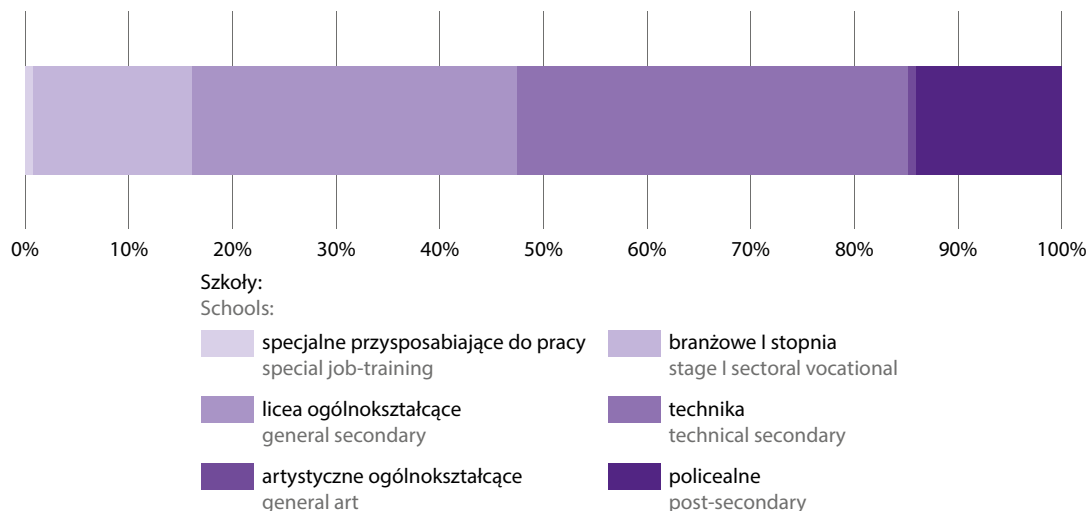
Na 1 szkołę podstawową dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) w roku szkolnym 2018/19 w wielkopolskim przypadało średnio 241 uczniów, tj. o 33 więcej niż przed rokiem i o 19 więcej niż przeciętnie w kraju (222 uczniów wobec 194 przed rokiem). Wyższy wskaźnik notowano w miastach, gdzie wyniósł on 401 uczniów na szkołę wobec 153 na wsi (przed rokiem 352 wobec 131). Największe obciążenie obserwowano w Koninie (481 uczniów na szkołę) i Lesznie (476), a także w powiecie poznańskim (362), Poznaniu (356), powiecie międzychodzkiem (350) oraz Kaliszu (334). Najmniej uczniów na szkołę przypadało w powiatach kaliskim (127), konińskim (153) i kolskim (157). W szkołach podstawowych specjalnych przeciętna liczba uczniów wyniosła 47 osób, tj. o 9 osób więcej niż w poprzednim roku.

Rok szkolny 2018/19 był ostatnim rokiem działalności edukacyjnej gimnazjów. We wrześniu 2018 r. w województwie samodzielnie funkcjonowało jeszcze 114 szkół tego typu (dla dzieci i młodzieży), w tym 18 placówek specjalnych. W ciągu roku ubyło 28 gimnazjów (7 specjalnych), przy czym w miastach zlikwidowanych zostało 9 szkół, a na wsi – 19. W ostatniej klasie gimnazjum (szkół działających samodzielnie oraz klas gimnazjalnych przy szkołach podstawowych) uczyło się łącznie 34,5 tys. uczniów, w tym 875 osób w gimnazjach specjalnych. W czerwcu 2018 r. naukę na poziomie gimnazjalnym zakończyło 33,2 tys. osób (o 0,9% więcej niż w 2017 r.). Liczba ta obejmowała 753 absolwentów gimnazjów specjalnych.

W roku szkolnym 2018/19 działalność oświatową w województwie wielkopolskim prowadziło 539 szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży (w tym 93 szkoły specjalne), z tego 149 szkół branżowych I stopnia, 176 liceów ogólnokształcących, 159 techników, 49 specjalnych szkół przysposabiających do pracy i 6 szkół artystycznych ogólnokształcących dających uprawnienia zawodowe. Łącznie w tych szkołach kształciło się 109,6 tys. uczniów, tj. o 0,5% mniej niż przed rokiem. Podobnie jak w poprzednich latach, najwięcej uczniów skupiały technika (43,9% ogółu uczniów szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży; o 1,2 p.proc. więcej niż w roku szkolnym 2017/18). Licea, z udziałem 36,5% (o 0,2 p.proc. mniej przed rokiem), utrzymały drugą pozycję. Następne w kolejności były szkoły branżowe (łącznie z klasami szkół zasadniczych zawodowych), których uczniowie wśród ogółu słuchaczy szkół ponadgimnazjalnych stanowili 17,7% (o 1,0 p.proc. mniej niż przed rokiem).

Wykres 25. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2018/19

Chart 25. Students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2018/19 school year

Do 149 szkół branżowych I stopnia uczęszczało 19,5 tys. uczniów, w tym 6,4 tys. uczyło się w oddziałach szkół zasadniczych zawodowych. W porównaniu z rokiem szkolnym 2017/18 liczba uczniów zmniejszyła się o 5,6%. Klasy I szkół branżowych liczyły 6,8 tys. uczniów, tj. o 5,4% mniej niż przed rokiem. W 32 placówkach szkół branżowych specjalnych uczyło się 0,8 tys. osób, w tym 0,2 tys. w oddziałach szkół zasadniczych zawodowych. Na tym poziomie edukacji funkcjonowało ponadto 49 specjalnych szkół przysposabiających do pracy liczących 1,0 tys. uczniów. W szkołach branżowych I stopnia, łącznie z oddziałami szkół zasadniczych zawodowych, najwięcej osób kształciło się na kierunkach: inżynierjno-technicznych (38,8% uczniów), a także usług dla ludności (22,4%) oraz produkcji i przetwórstwa (15,9%). Kobiety preferowały kierunki kształcące w zakresie usług dla ludności (54,1% wszystkich uczennic) oraz biznesu i administracji (30,0%).

Do liceów uczęszczało 40,0 tys. uczniów, tj. o 1,1% mniej niż w roku poprzednim. Nie wliczając szkół specjalnych, na 1 liceum w województwie wielkopolskim przypadało średnio 239 uczniów (238 przed rokiem) wobec 219 przeciętnie w kraju (tak jak w poprzednim roku).

W technikach naukę kontynuowało 48,1 tys. uczniów (o 2,2% więcej niż przed rokiem). Na 1 technikum dla młodzieży (nie wliczając szkół specjalnych) przypadało 308 uczniów, przy średniej w kraju 274 uczniów (przed rokiem 292 wobec 271). Uczniowie techników dla młodzieży, podobnie jak w poprzednich latach, najczęściej wybierali kierunki inżynierjno-techniczne (20,7% uczniów ogółem) oraz technologii teleinformatycznych (18,5%), a w przypadku kobiet – kierunki z dziedziny usług dla ludności (31,4% wszystkich kobiet uczących się w technikach) oraz biznesu i administracji (21,5%).

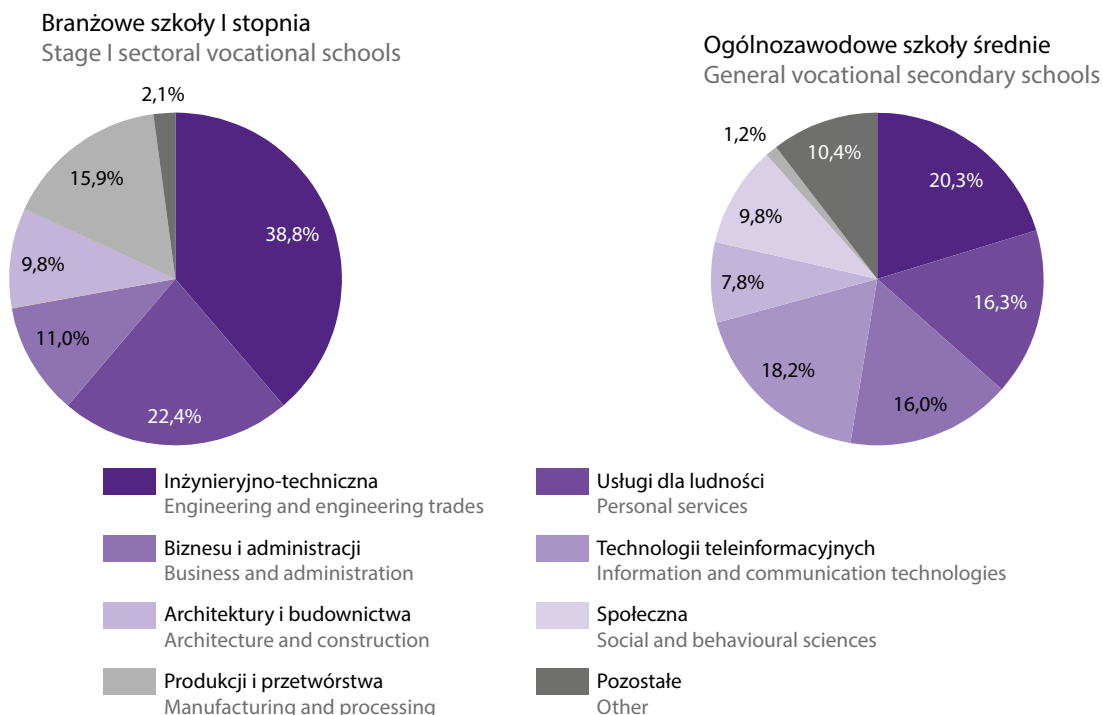
Do 6 szkół artystycznych ogólnokształcących w roku szkolnym 2018/19 uczęszczało 0,9 tys. uczniów, tj. o 0,8% mniej niż przed rokiem. Ponadto w województwie funkcjonowało 10 szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe, kształcących wyłącznie w zakresie artystycznym. Z tej formy edukacji korzystało 0,8 tys. uczniów, tj. o 4,9% mniej niż w poprzednim roku.

W czerwcu 2018 r. naukę we wszystkich typach szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży zakończyło 30,0 tys. uczniów, tj. o 4,0% mniej niż przed rokiem. Do egzaminu maturalnego przystąpiło 20,9 tys. osób spośród 23,5 tys. uprawnionych, tj. absolwentów liceów ogólnokształcących, techników oraz ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe. Świadectwo dojrzałości otrzymało 18,6 tys. osób (89,1% ogółu zdających; przed rokiem 86,9%). W szkołach artystycznych ogólnokształcących do matury przystąpiło 156 spośród 158 absolwentów. Pozytywny wynik uzyskało 90,4% zdających (przed rokiem 88,2%). Jednocześnie absolwenci tych szkół mieli możliwość składania egzaminu dyploma-

mowego; przystąpiło do niego 110 osób i, podobnie jak przed rokiem, wszyscy zdający uzyskali wynik pozytywny. W liceach ogólnokształcących do egzaminu dojrzałości przystąpiło 12,6 tys. absolwentów, tj. 95,9% uprawnionych, a świadectwo dojrzałości otrzymało 94,2% zdających (przed rokiem 92,7%). W technikach do matury przystąpiło 8,2 tys. absolwentów, tj. 80,1% uprawnionych, spośród których pozytywny wynik uzyskało 81,2% (przed rokiem 78,0%). Ponadto 7,0 tys. absolwentów tego typu szkół (68,9%) zdało egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie lub kwalifikacje zawodowe (przed rokiem 6,5 tys., tj. 62,2%).

Wykres 26. Uczniowie szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19

Chart 26. Students of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year

W 161 szkołach policealnych w roku szkolnym 2018/19 naukę kontynuowało 17,9 tys. uczniów, tj. o 5,4% mniej niż przed rokiem (liczba szkół zmniejszyła się o 18). Na 1 szkołę policealną w wielkopolskim przypadało średnio 111 uczniów wobec 110 w kraju (przed rokiem 106 wobec 109). Podobnie jak rok wcześniej, w roku szkolnym 2018/19 największym zainteresowaniem słuchaczy szkół policealnych cieszyły się kierunki medyczne (26,4% ogółu uczniów, 27,6% kobiet i 23,4% mężczyzn) oraz biznesu i administracji (21,7%, 21,6% kobiet i 22,0% mężczyzn).

W czerwcu 2018 r. naukę w szkołach policealnych zakończyło 6,3 tys. uczniów, tj. o 1,2% więcej niż przed rokiem. Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie lub kwalifikacje zawodowe zdało 3,1 tys. absolwentów, czyli mniej niż połowa (49,4%) kończących naukę w tym typie szkół (w poprzednim roku było to 3,8 tys. osób stanowiących 61,5% absolwentów).

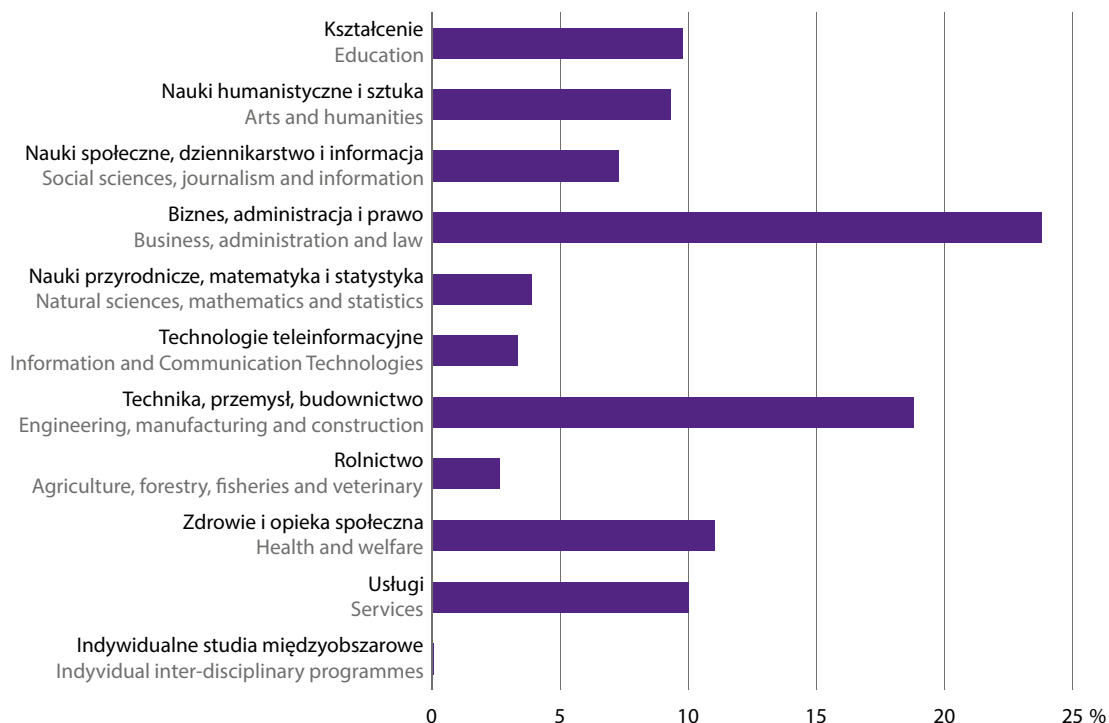
W roku akademickim 2018/19 na uczelniach mających swoją siedzibę na terenie województwa studiowało 123,6 tys. studentów¹ (o 5,1% mniej niż przed rokiem, przy spadku w kraju o 4,8%). W liczbie tej było 5,7 tys. cudzoziemców, z których niemal połowa (49,8%) pochodziła z Ukrainy. Studenci z wielkopolskich uczelni stanowili 10,0% ogółu osób studiujących w kraju. Na studiach stacjonarnych kształciło się 61,2% ogólnej liczby studentów, a na niestacjonarnych – 38,8% (w kraju udziały wyniosły odpowiednio 65,8% i 34,2%).

Największą uczelnią w wielkopolskim jest Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W roku akademickim 2018/19 na licznych kierunkach tej uczelni, wliczając filie i zamiejscowe ośrodki dydaktyczne (także te zlokalizowane poza granicami województwa), studiowało łącznie 34,5 tys. osób, tj. 27,9% wszystkich studentów kształcących się na wielkopolskich uczelniach. Wskaźnik odnoszący ogólną liczbę studiujących na uczelniach mających siedzibę jednostki macierzystej na terenie wielkopolskiego do liczby mieszkańców tego województwa wyniósł 354 studentów na 10 tys. ludności, przy średniej ogólnopolskiej 320 studentów. Wśród ogółu województw wskaźnik ten lokował wielkopolskie na 4. miejscu (podobny wskaźnik, biorący jednak pod uwagę faktyczne miejsce studiowania, czyli położenie uczelni/jednostek zamiejscowych, kształtował się na poziomie 331 studentów na 10 tys. ludności, co dawało 5. lokatę w kraju).

Studenci uczący się na wielkopolskich uczelniach (łącznie z filiami i zamiejscowymi jednostkami organizacyjnymi) w roku akademickim 2018/19 kształcili się głównie na kierunkach: Biznes, administracja i prawo (25,3% ogółu studentów), Technika, przemysł, budownictwo (14,6%) oraz Nauki humanistyczne i sztuka (11,7%). Cudzoziemcy wybierali przede wszystkim kierunki z grup: Biznes, administracja i prawo (24,5% studentów z zagranicy), Usługi (21,3%) oraz Zdrowie i opieka społeczna (18,2%).

W 2018 r. dyplomy ukończenia studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich, uzyskało łącznie 32,2 tys. absolwentów (o 17,0% mniej niż przed rokiem). Wśród absolwentów więcej było kobiet (20,3 tys., tj. 63,0%), a także osób, które studiowały w trybie stacjonarnym (20,1 tys., tj. 62,3%). Najwięcej osób ukończyło w tym czasie studia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (7,6 tys., tj. 23,6% ogółu absolwentów z roku akademickiego 2017/18) oraz na Politechnice Poznańskiej (5,2 tys., tj. 16,2%).

Wykres 27. Absolwenci według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/18
Chart 27. Graduates by broad fields of education in the 2017/18 academic year

Centrum akademickie w województwie wielkopolskim stanowi Poznań, gdzie koncentruje się najwięcej szkół wyższych. W roku akademickim 2018/19 swoją siedzibę miały tu 22 spośród 32 wielkopolskich wyższych uczelni. Działalność dydaktyczną prowadził tu również wydział zamiejscowy Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie. W roku 2018/19 w Poznaniu studiowało łącznie 104,1 tys. osób

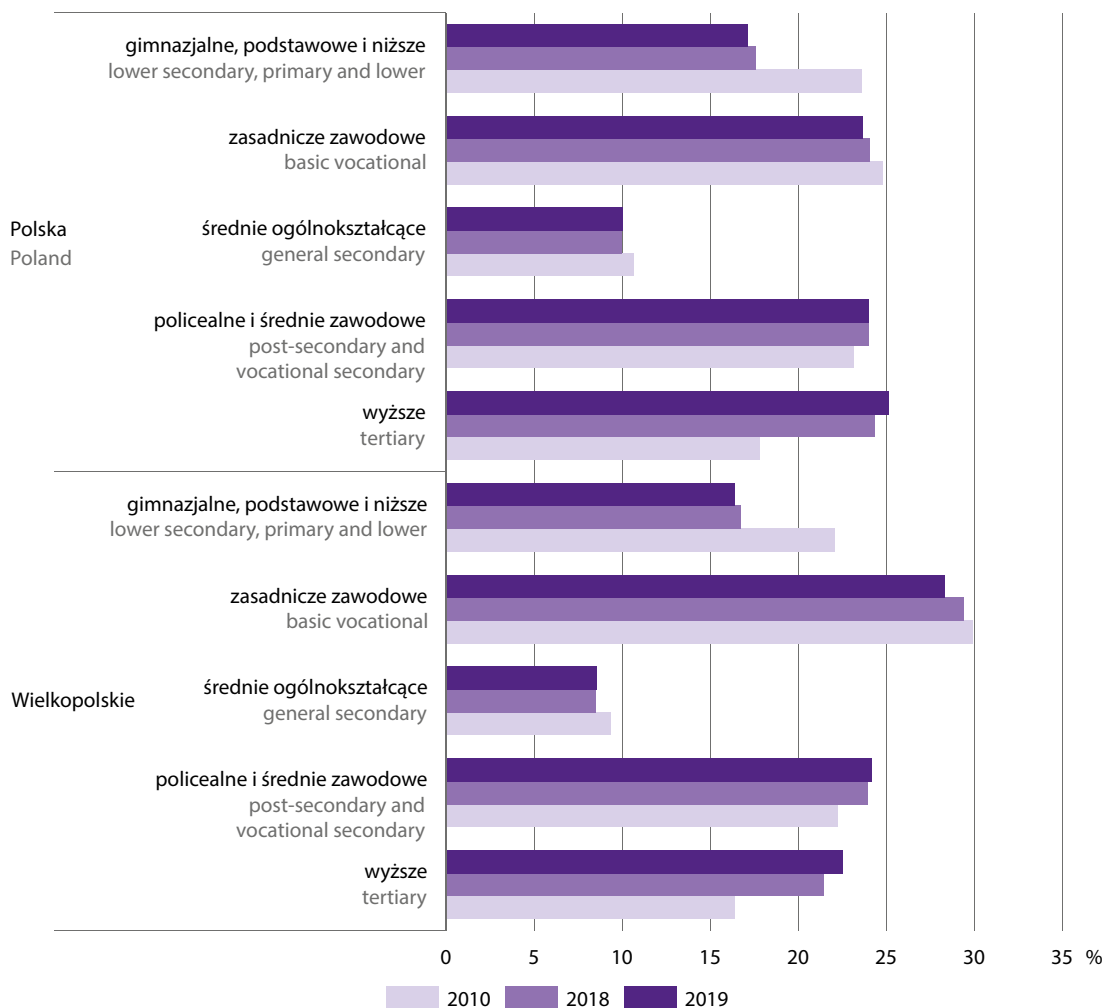
(o 5,7% mniej niż przed rokiem), z tego większość (66,2%) na studiach stacjonarnych. Podobnie jak w poprzednich latach, blisko 60% ogółu studiujących stanowiły kobiety. Poznańskie uczelnie miały swoje filie i wydziały zamiejscowe również na terenie innych województw.

Poza Poznaniem, siedzibami szkół wyższych są również inne miasta na prawach powiatu, tj. Kalisz, Konin i Leszno, ale także Gniezno, Piła i Środa Wielkopolska. Ofertę edukacyjną na poziomie wyższym uzupełnia sieć filii, punktów konsultacyjnych oraz wydziałów zamiejscowych zarówno uczelni wielkopolskich, jak i szkół mających siedzibę w Łodzi, Szczecinie i Warszawie. Punkty takie umożliwiają mieszkańcom województwa wielkopolskiego studiowanie nie tylko w dużych ośrodkach akademickich, ale także w mniejszych miejscowościach.

W roku szkolnym 2018/19 w województwie wielkopolskim sieć szkół dla dorosłych zmniejszyła się o kolejnych 10 placówek i obejmowała 10 szkół podstawowych (nauczanie na poziomie klasy VII i VIII), 2 gimnazja oraz 129 liceów ogólnokształcących. Naukę w szkołach dla dorosłych kontynuowało łącznie 13,6 tys. uczniów, tj. o 7,5% mniej niż przed rokiem. W szkołach dla dorosłych przeważali mężczyźni, którzy stanowili 57,6% wszystkich uczniów. W czerwcu 2018 r. naukę w szkołach dla dorosłych zakończyło 4,5 tys. osób. Liczba absolwentów była o 5,2% mniejsza niż w poprzednim roku.

Wykres 28. Ludność według poziomu wykształcenia

Chart 28. Population by education level

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Edukacja” wyniosły w województwie wielkopolskim w 2018 r. 6825,3 mln zł, o 9,8% więcej niż w roku poprzednim. Ponad 85% wydatków było poniesiona przez gminy i miasta na prawach powiatu, w stolicy województwa poniesiono 18,3% wszystkich wydatków.

Zasoby pracy

Labour resources

W IV kwartale 2019 r. w województwie wielkopolskim sytuacja na rynku pracy nie zmieniła się znacząco w porównaniu z IV kwartałem 2018 r. Współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia były niższe o mniej niż 0,5 p.proc., ale nadal przekraczały wartości w kraju.

W końcu grudnia 2019 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa wyniosła 46,3 tys. i była niższa od zanotowanej przed rokiem o 4,6 tys. W wielkopolskim stopa bezrobocia rejestrowanego była najniższa w kraju i ukształtowała się na poziomie 2,8%, tj. o 0,4 p.proc. mniej niż rok wcześniej.

W 2019 r., w porównaniu z rokiem ubiegłym, wśród bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy odnotowano spadek liczebności we wszystkich kategoriach, najsilniejszy dotyczył długotrwale bezrobotnych (o 17,0% mniej niż w 2018 r.).

W IV kwartale 2019 r. zbiorowość aktywnych zawodowo w województwie liczyła 1630 tys. osób, biernych zawodowo – 1165 tys. Ludność aktywną zawodowo tworzyli pracujący (1592 tys. osób) i bezrobotni (39 tys.).

Liczba aktywnych zawodowo w IV kwartale 2019 r. zmniejszyła się w stosunku do zanotowanej w analogicznym okresie poprzedniego roku o 0,8%, natomiast w odniesieniu do IV kwartału 2015 r. wzrosła o 22,8%. W omawianym okresie współczynnik aktywności zawodowej w województwie ukształtował się na poziomie 58,3% (w kraju 56,0%). W województwie zaobserwowano spadek aktywności zawodowej, a opisujący ją współczynnik zmniejszył się o 0,4 p.proc. wobec notowanego rok wcześniej, natomiast wzrósł o 0,6 p.proc. w odniesieniu do analogicznego kwartału 2015 r. (w skali kraju zaobserwowano odpowiednio spadek o 0,1 p.proc. i o 0,2 p.proc.).

Wskaźnik zatrudnienia w województwie wielkopolskim w IV kwartale 2019 r. spadł o 0,1 p.proc. w stosunku do analogicznego okresu poprzedniego roku i wyniósł 56,9% (w kraju 54,4%; wzrost o 0,4 p.proc.).

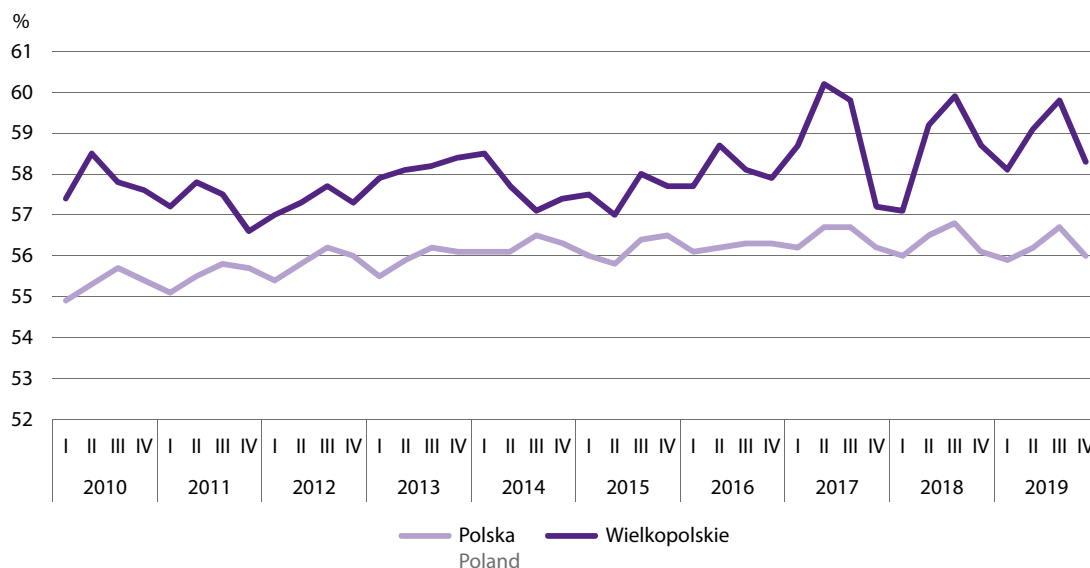
W IV kwartale 2019 r. zbiorowość biernych zawodowo stanowiła 41,7% ogółu mieszkańców województwa w wieku 15 lat i więcej. Udział biernych zawodowo w ogólnej liczbie ludności kraju w tym wieku ukształtował się na poziomie 44,0%. W ciągu roku liczba biernych zawodowo w województwie wielkopolskim zwiększyła się o 0,7%, a w stosunku do analogicznego okresu 2015 r. zwiększyła się o 19,9%. W skali kraju w tym czasie liczebność analizowanej populacji zmniejszyła się odpowiednio o 0,3% i 1,2%.

W IV kwartale 2019 r. bierni zawodowo jako główne przyczyny bierności wskazywali: emeryturę (54,6% badanej zbiorowości), naukę i uzupełnianie kwalifikacji zawodowych (15,7%) oraz chorobę i niepełnosprawność (14,3%). W analogicznym okresie ub. roku wskaźniki te kształtowały się na poziomie odpowiednio: 52,4%, 17,0% i 14,2%. Odsetek osób zniechęconych bezskutecznością poszukiwania pracy, tj. brakiem szans na otrzymanie odpowiedniego zatrudnienia lub wyczerpaniem możliwości znalezienia pracy, wyniósł 1,3% (przed rokiem 2,4%).

Tabela 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL
Table 12. Economic activity of the population aged 15 and more in the 4th quarter by LFS

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	1483	1327	1643	1630	16953
pracujący employed persons	1356	1261	1595	1592	16467
bezrobotni unemployed persons	127	66	49	39	486
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	1090	972	1157	1165	13313
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	57,6	57,7	58,7	58,3	56,0
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	52,7	54,8	57,0	56,9	54,4
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	8,6	5,0	3,0	2,4	2,9

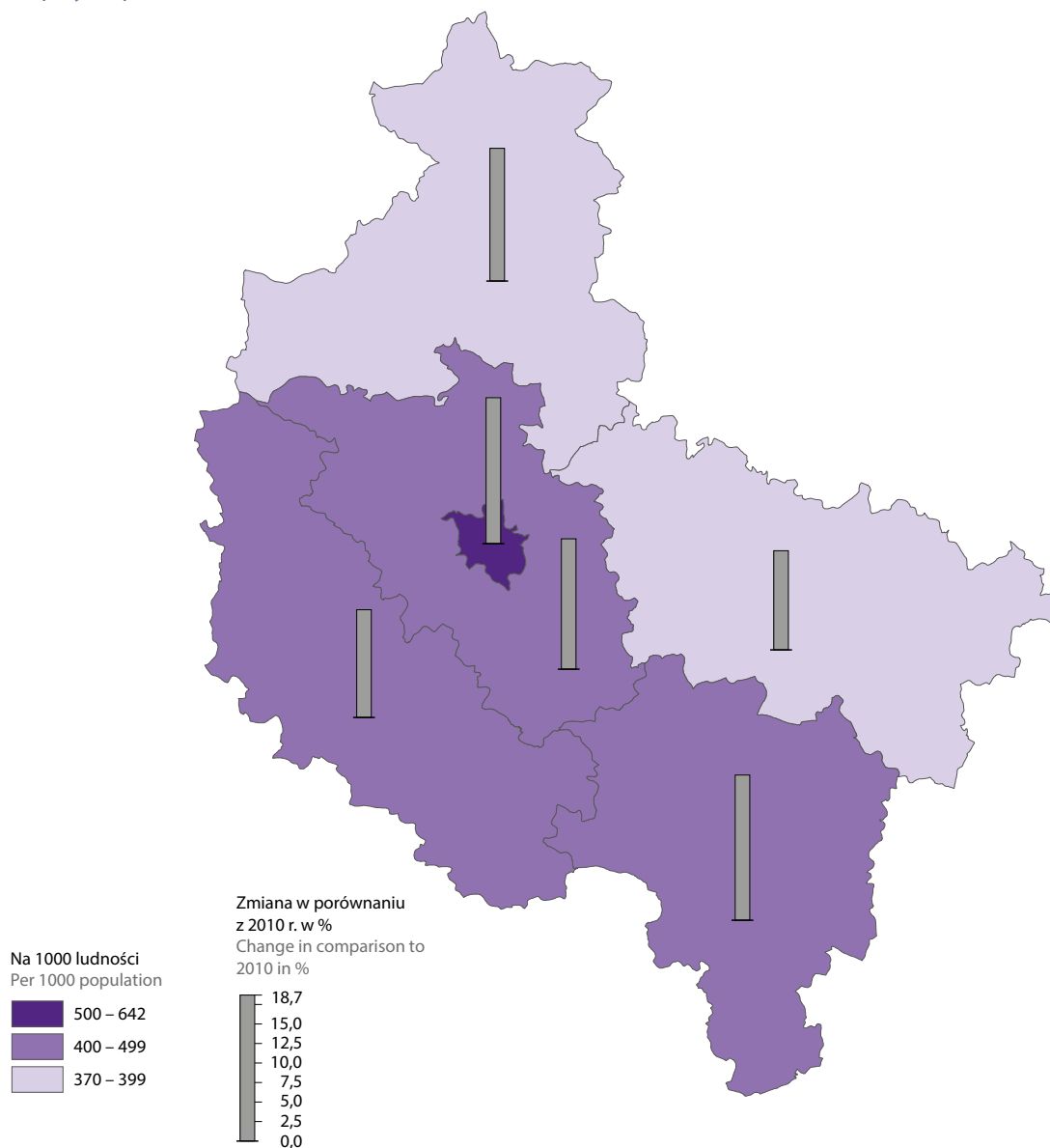
Wykres 29. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
Chart 29. Activity rate by quarters

W 2018 r. liczba pracujących w województwie wielkopolskim, ujętych według faktycznego miejsca pracy, ukształtowała się na poziomie 1563,8 tys. osób, tj. o 1,4% wyższym w stosunku do poprzedniego roku (w kraju wzrost o 1,5%).

Liczba pracujących w przemyśle i budownictwie wyniosła 495,5 tys. osób, co stanowiło 31,7% ogółu pracujących w województwie. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba pracujących wzrosła w grupach sekcji: przemysł i budownictwo (o 2,5%), handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (o 2,1%) oraz pozostałe usługi (o 0,9%), natomiast zmniejszyła się w grupach: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (o 0,6%) oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości (o 1,6%).

Mapa 22. Pracujący^a w 2018 r.
Map 22. Employed persons^a in 2018

^a Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

^a Excluding employees in the budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety, by actual workplace and kind of activity.

W końcu grudnia 2019 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa wielkopolskiego wyniosła 46,3 tys. i była niższa od zanotowanej przed rokiem (o 4,6 tys., tj. o 9,0%) oraz w 2015 r. (o 47,0 tys., tj. o 50,4%). W skali kraju na koniec 2019 r. liczba bezrobotnych była o 10,6% mniejsza niż rok wcześniej, a w stosunku do 2015 r. jej spadek wyniósł 44,6%.

W województwie wielkopolskim w końcu 2019 r. spadek liczby bezrobotnych, w odniesieniu do roku poprzedniego, odnotowano w 29 powiatach, najwyższy w powiecie gnieźnieńskim (o 23,5%). Wzrost liczby bezrobotnych zaobserwować można w 6 powiatach, w tym najwyższy w wolsztyńskim (o 11,7%), pleszewskim (o 9,8%) i średzkim (o 9,3%). Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie wielkopolskim

w kolejnych miesiącach 2019 r. była niższa od notowanej w analogicznych okresach 2018 r., a maksymalna zmiana wynosiła 0,6 p.proc. Podobna sytuacja wystąpiła w kraju. W końcu grudnia 2019 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce osiągnęła 5,2%, tj. o 0,6 p.proc. mniej niż przed rokiem i o 4,5 p.proc. mniej w porównaniu z 2015 r.

W województwie wielkopolskim w końcu 2019 r. stopa bezrobocia rejestrowanego była najniższa w kraju i ukształtowała się na poziomie 2,8%, tj. o 0,4 p.proc. mniej niż rok wcześniej oraz o 3,3 p.proc. mniej w stosunku do 2015 r.

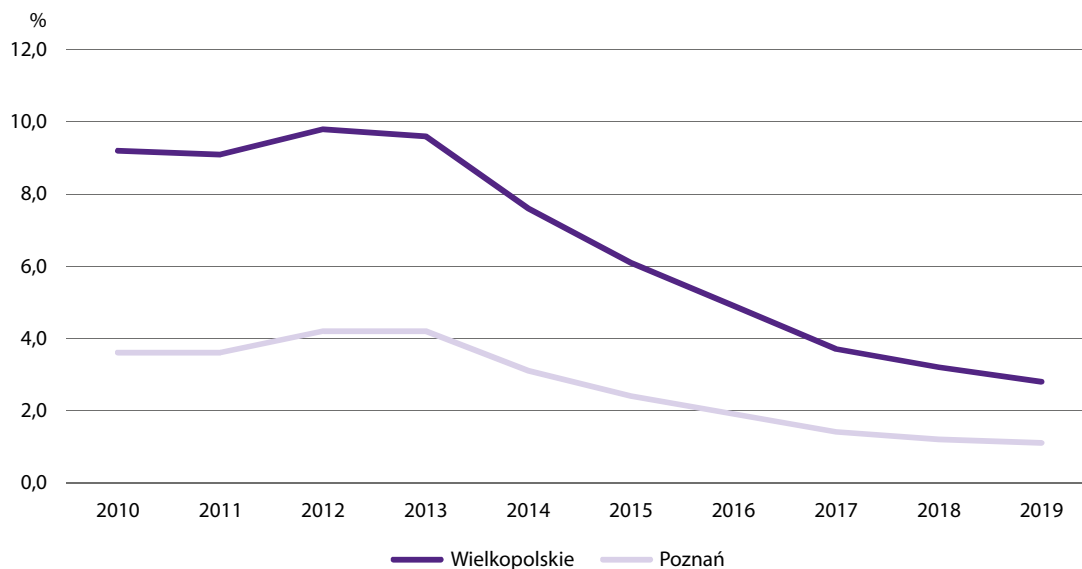
Wzrost stopy bezrobocia w skali roku odnotowano w 4 powiatach, w tym najwyższy w powiecie średzkim (wzrost o 0,5 p.proc. do 6,3%). Nadal obserwowano dość duże zróżnicowanie terytorialne stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie. Rozpiętość pomiędzy najniższą i najwyższą wartością tego wskaźnika w powiatach wyniosła 7,4 p.proc., lecz w skali roku zmniejszyła się o 0,4 p.proc. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiatach: konińskim (8,5%), chodzieskim (7,0%) oraz słupeckim (6,8%) zaś najniższą – w Poznaniu (1,1%) i w powiecie poznańskim (1,1%).

Wykres 30. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2010–2019

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 30. Registered unemployment rate in 2010–2019

As of 31st December

W wielkopolskim w 2019 r., w porównaniu z 2018 r., było o 2,2 tys. mniej bezrobotnych mieszkających na wsi i stanowili oni 47,9% bezrobotnych w województwie.

Bezrobocie nadal dotyczyło przede wszystkim ludzi młodych. W końcu grudnia 2019 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25–34 lata (13,1 tys.), a ich odsetek w ogólnej liczbie bezrobotnych zmniejszył się w porównaniu z poprzednim rokiem i stanowił 28,4%. Najbardziej wzrósł udział osób w wieku 55 lat i więcej (o 0,3 p.proc. do 17,3%) i poniżej 25 lat (o 0,3 p.proc. do 13,8%).

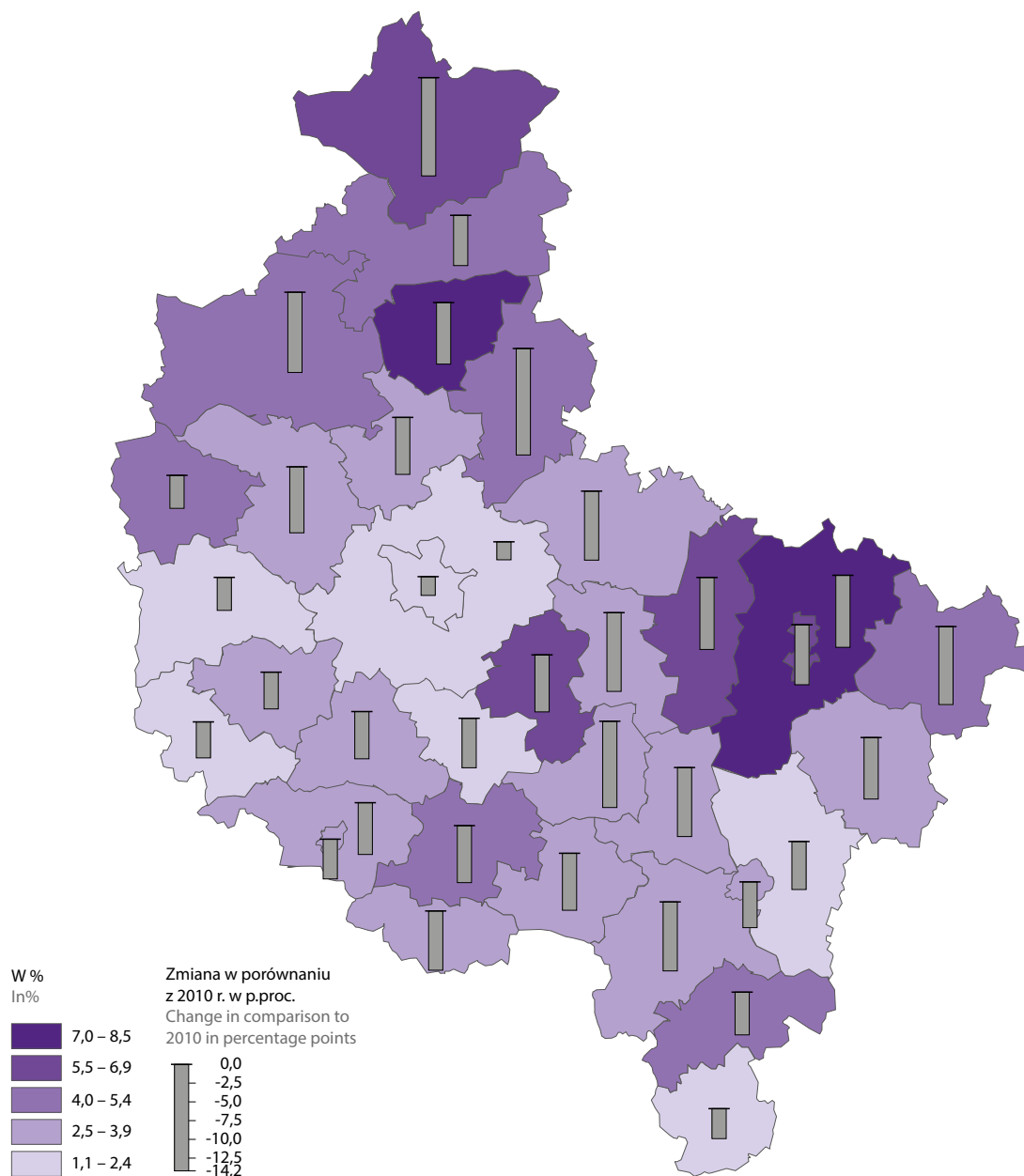
Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby o niskim poziomie wykształcenia. Dwie najliczniejsze grupy stanowiły osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe (28,7% ogółu bezrobotnych) oraz gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe (24,9%). Udział osób z najniższym wykształceniem zmniejszył się w porównaniu z 2018 r. o 0,3 p.proc. Liczba osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem w ciągu 2019 r. zmniejszyła się (o 6,3%), ale ich odsetek wzrósł o 0,4 p.proc. do poziomu 14,3%.

Mapa 23. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 23. Registered unemployment rate in 2019

As of 31st December

W 2019 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, we wszystkich kategoriach wyodrębnionych ze względu na czas pozostawania bez pracy odnotowano spadek liczby bezrobotnych; największy wystąpił w przypadku osób pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy (o 24,5%, przy spadku udziału grupy o 3,1 p.proc.), a najmniejszy w kategorii od 3 do 6 miesięcy (o 1,1%, przy wzroście udziału grupy o 1,4 p.proc.).

Najliczniejszą grupą wśród bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy w 2019 r. byli długotrwale bezrobotni (18,1 tys. osób, tj. o 17,0% mniej niż w 2018 r.), których udział w populacji bezrobotnych wyniósł 39,1%. Liczba bezrobotnych w wieku poniżej 30 roku życia ukształtowała się na poziomie

12,8 tys. (spadek o 8,4% wobec 2018 r.), a osób w wieku powyżej 50 roku 12,0 tys. (mniej o 8,6%). W 2019 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, spadła liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (o 13,5%), a udział tej grupy w bezrobotnych ogółem zmniejszył się o 0,2 p.proc. i osiągnął 3,4%. W 2019 r. liczba bezrobotnych posiadających co najmniej jedno dziecko w wieku do 6 roku życia wyniosła 10,2 tys. (mniej o 13,7% niż rok wcześniej), a osób posiadających dziecko niepełnosprawne w wieku do 18 roku życia – 130, tj. o 5 mniej niż w 2018 r. Odsetek bezrobotnych niepełnosprawnych ukształtował się na poziomie 8,5%, przy spadku ich liczby o 142, tj. o 3,5%.

W grudniu 2019 r. na 1 ofertę pracy w województwie wielkopolskim przypadało 14 bezrobotnych, tj. o 1 więcej niż rok wcześniej.

5.2 Jakość życia

5.2 Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

W 2018 r., mimo stałego wzrostu, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie wielkopolskim nadal było niższe niż przeciętnie w kraju o ok. 10%. Jedynie w 4 powiatach przeciętne wynagrodzenie było wyższe od notowanego dla województwa. W odniesieniu do poprzedniego roku zarówno liczba emerytów i rencistów jak i przeciętna emerytura i renta brutto w województwie zwiększyły się. Podobnie jak w kraju, w województwie wielkopolskim zanotowano wzrost wskaźników określających zasięg ubóstwa materialnego. Mimo to subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych uległa poprawie.

Badanie struktury wynagrodzeń według zawodów - realizowane co dwa lata, ma charakter reprezentacyjny i obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Wyniki dotyczą osób pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, które w roku badania przepracowały cały miesiąc październik. Dane w opracowaniu dotyczą przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń nominalnych brutto, prezentowanych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy.

W październiku 2018 r. przeciętne wynagrodzenie w województwie wielkopolskim, ustalone na podstawie badania struktury wynagrodzeń według zawodów, wyniosło 4607,04 zł i było wyższe niż w poprzednich edycjach badania (o 13,8% większe niż w 2016 r. oraz o 21,9% w porównaniu do 2014 r.), ale nadal niższe niż przeciętnie w kraju (o 7,9%).

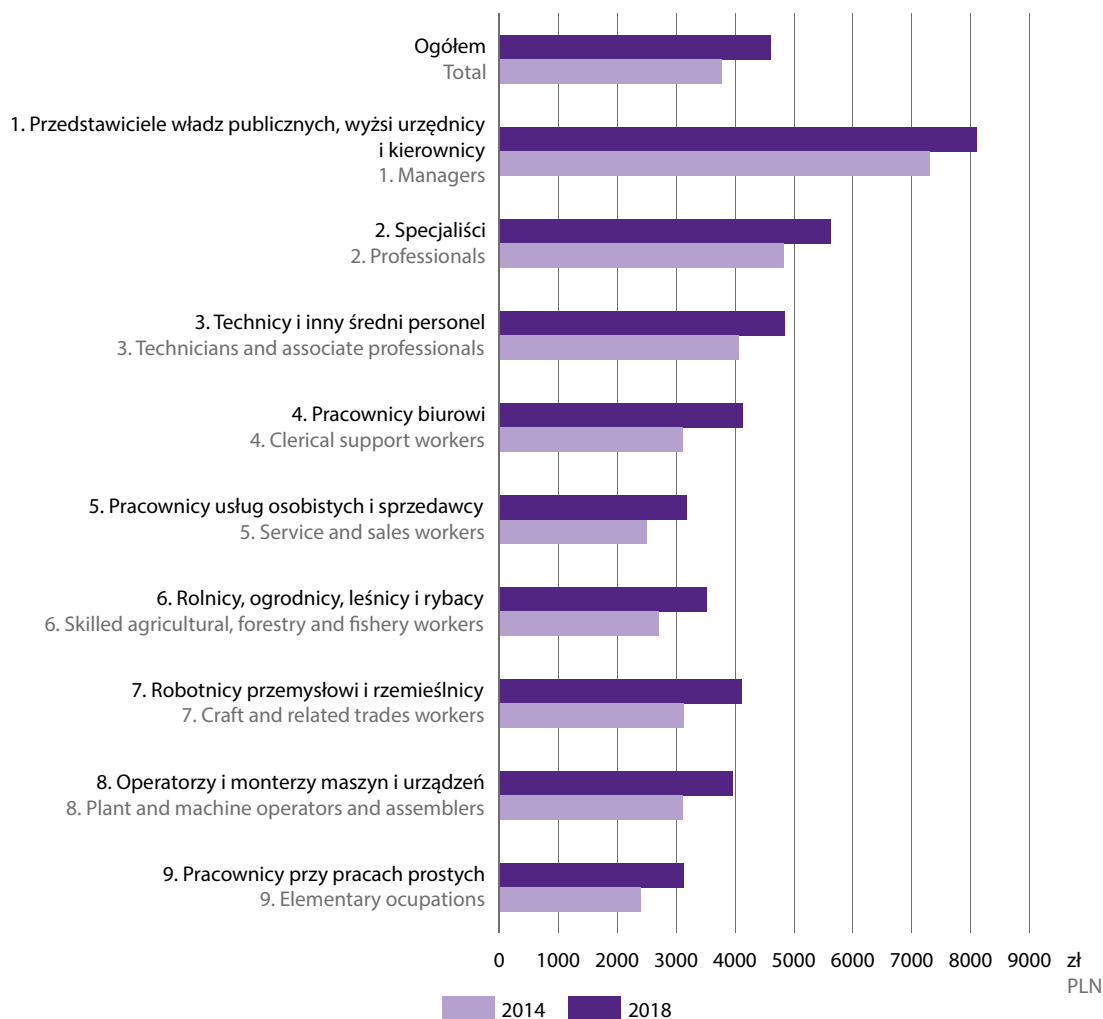
Podobnie jak w poprzednich badaniach, wśród 9 tzw. wielkich grup zawodów tylko w 3 poziom przeciętnego wynagrodzenia przekraczał średnią płacę w województwie. Najwyżej wynagradzani byli przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy (o 75,7% powyżej przeciętnej w województwie), specjaliści (o 22,1%) oraz technicy i inny średni personel (o 5,0%).

Również grupy zawodów o najniższym wynagrodzeniu nie zmieniły się w stosunku do poprzednich badań. Warto jednak zaznaczyć, że 3 najniżej wynagradzane grupy w województwie otrzymywały wynagrodzenia wyższe niż przeciętne dla tych grup w kraju. Najniżej wynagradzani byli pracownicy przy pracach prostych (67,9% przeciętnego wynagrodzenia w województwie, ale o 4,1% więcej niż średnio dla tej grupy w kraju), pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (69,2% przeciętnego wynagrodzenia w województwie, o 1,9% więcej niż w kraju) oraz rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (76,3% przeciętnego wynagrodzenia w województwie, o 3,3% więcej niż w kraju).

Indywidualne wynagrodzenia brutto zatrudnionych objętych badaniem struktury wynagrodzeń w październiku 2018 r. charakteryzowały się znacznym zróżnicowaniem. Prawie dwie trzecie ogółu pracowników (64,1%) otrzymywało wynagrodzenie nie wyższe niż przeciętne wynagrodzenie w województwie (4607,04 zł). Połowa pracowników objętych badaniem otrzymała wynagrodzenie w wysokości do 3927,73 zł (wynagrodzenie środkowe, czyli mediana; w kraju 4094,98 zł).

Grupa osób otrzymujących wynagrodzenie w kwocie do 2100,00 zł, określonej w 2018 r. jako płaca minimalna, stanowiła 6,8% ogółu zatrudnionych w województwie (w kraju 7,6%), a 10% najniżej zarabiających otrzymało wynagrodzenie w wysokości do 2300,00 zł (w kraju do 2224,17 zł). Natomiast grupa 10% najlepiej zarabiających pracowników otrzymała wynagrodzenie powyżej 7212,83 zł (w kraju powyżej 8239,84 zł).

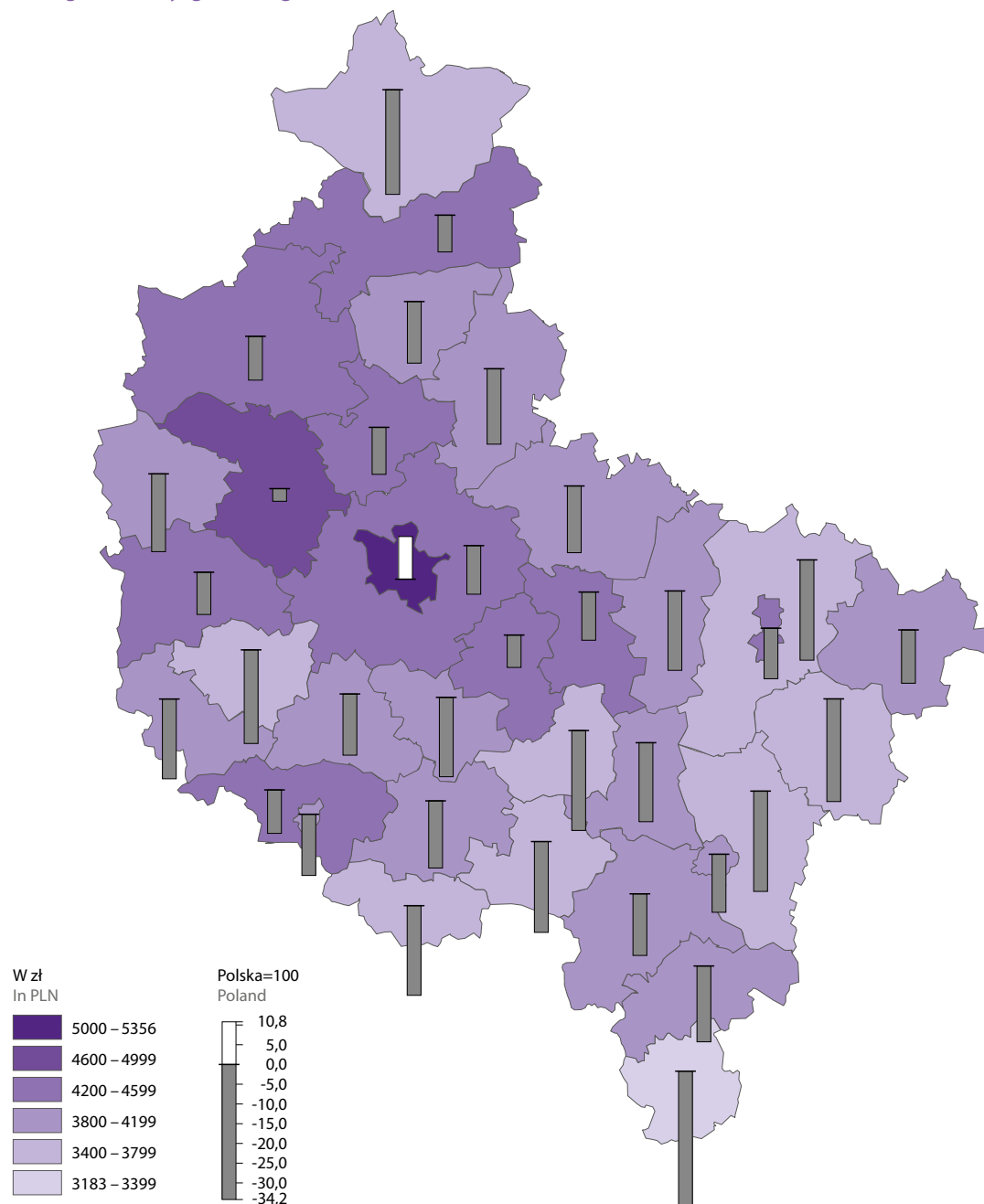
Wykres 31. Wynagrodzenia według zawodów
Chart 31. Wages and salaries by occupations

Biorąc pod uwagę jednostki gospodarki narodowej, w których liczba pracujących przekracza 9, przeciętne miesięczne wynagrodzenie w województwie wielkopolskim w 2018 r. osiągnęło 4382,96 zł, czyli było o 6,3% wyższe niż przed rokiem, ale o 9,3% niższe niż przeciętnie w kraju.

Jedynie w 4 powiatach przeciętne wynagrodzenie było wyższe od notowanego dla województwa: Poznaniu (o 22,2%), szamotulskim (o 6,8%), średzkim (o 1,3%) oraz minimalnie – pільskim. Najniższe przeciętne wynagrodzenie kształtowało się w powiatach: kępińskim (o 27,4% niżej niż średnio w województwie), złotowskim (o 18,9%) oraz tureckim (o 18,3%).

Mapa 24. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2018 r.
Map 24. Average monthly gross wages and salaries in 2018

W 2019 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie wielkopolskim kształtowało się na poziomie 4732,26 zł, tj. o 6,7% wyżej niż przed rokiem, ale nadal było o 8,5% niższe niż średnio w kraju. Przeciętne wynagrodzenie zwiększyło się we wszystkich sekcjach sektora przedsiębiorstw, a największy wzrost odnotowały jednostki związane z administrowaniem i działalnością wspierającą (o 9,4%).

Tabela 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw

Table 13. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	3141,53	3676,42	4436,31	4732,26
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the average domestic (Poland=100)	91,6	89,2	91,4	91,5

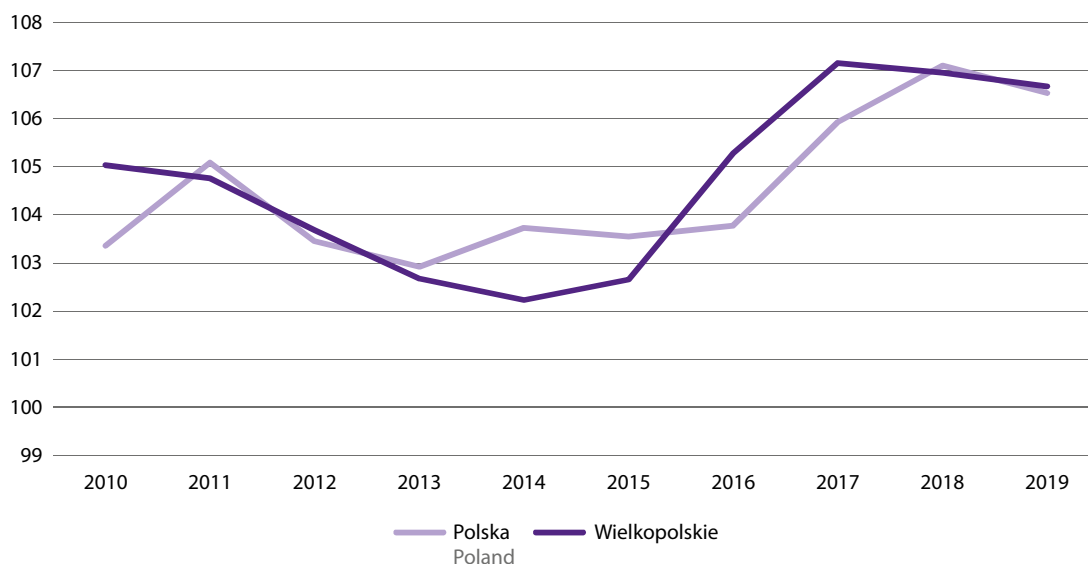
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Wykres 32. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw

Rok poprzedni=100

Chart 32. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector

Previous year=100

W 2019 r. w województwie wielkopolskim było 788,4 tys. emerytów i rencistów pobierających świadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) lub z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS). Podobnie jak przed rokiem, emeryci i renciści z województwa wielkopolskiego stanowili 8,5% w ogólnej liczbie korzystających ze świadczeń społecznych w kraju.

W stosunku do poprzedniego roku, liczba emerytów i rencistów w województwie zwiększyła się o 1,2%, przy przeciętnym wzroście w Polsce o 0,8%. Liczba osób pobierających świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych zwiększyła się o 1,7% (w kraju o 1,4%). Liczba korzystających z KRUS zmniejszyła się o 2,0% (w kraju spadek o 3,2%).

Tabela 14. Świadczenia społeczne

Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	766825	744822	779430	788403
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1514,25	1897,51	2089,24	2193,73
w tym emerytura of which retirement pay	1655,39	2040,13	2210,86	2307,03
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	946,32	1167,02	1206,31	1267,11
w tym emerytura of which retirement pay	1001,97	1199,29	1220,98	1278,75

W 2019 r. w województwie wielkopolskim przeciętna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła 2193,73 zł, a rolników indywidualnych 1267,11 zł i porównaniu z 2018 r. świadczenia te wzrosły po 5,0% (przy wzroście w kraju o odpowiednio 4,7% i 5,3%). W województwie wielkopolskim zarówno świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych jak i z KRUS nadal były niższe niż przeciętnie w kraju (o odpowiednio o 5,7% i 1,9%).

Tabela 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny

Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	2018 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in household	1125,74	1287,79	1606,64	1629,98	1693,46
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1091,75	1259,24	1573,56	1596,03	1643,14

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Dochód do dyspozycji jest to dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki. Dochód do dyspozycji przeznaczony jest na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r. w województwie wielkopolskim wyniósł 1629,98 zł i był o 3,7% niższy niż przeciętnie w kraju. Wśród pozostałych województw wielkopolskie plasowało się pod tym względem na 7. miejscu, tj. o jedną pozycję niżej niż przed rokiem. W porównaniu z 2017 r. kwota dochodów rozporządzalnych na osobę zwiększyła się o 1,5% (w kraju wzrost o 6,0%).

Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji przypadający na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r. wyniósł 1596,03 zł, tj. o 1,4% więcej niż przed rokiem, ale jednocześnie był o 2,9% niższy niż przeciętnie w Polsce.

Tabela 16. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem (zasięg ubóstwa)
Table 16. At-risk-of-poverty rates

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	2018 Polska Poland
Osoby – w % ogółu osób w gospodarstwach domowych – o wydatkach poniżej: Persons – in % of total persons in households – with expenditures below:					
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty threshold	18,5	20,8	15,5	16,9	14,2
„ustawowej” granicy ubóstwa “legal” poverty threshold	8,2	16,7	12,2	12,8	10,9
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty rate	6,6	8,9	5,6	6,0	5,4

Zasięg ubóstwa jest to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

Przyjęte granice ubóstwa ekonomicznego:

Relatywna granica ubóstwa, ustalona na poziomie 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych (obliczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych).

Ustawowa granica ubóstwa, określona jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

Poziom minimum egzystencji, przyjmowany jako **granica ubóstwa skrajnego**. Minimum egzystencji obliczane jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

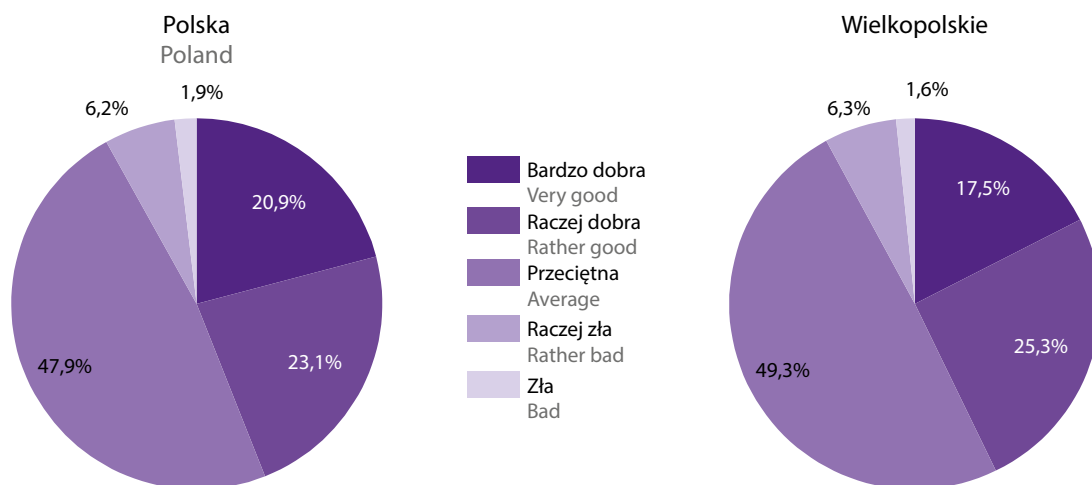
Podobnie jak w kraju, w województwie wielkopolskim zanotowano wzrost wskaźników określających zasięg ubóstwa materialnego.

W IV kwartale 2018 r. granica ubóstwa skrajnego wyniosła dla gospodarstw 1-osobowych 595 zł, a dla 4-osobowych (2 osoby dorosłe z 2 dzieci w wieku poniżej 14 lat) – 1606 zł. W województwie skrajnym ubóstwem było zagrożonych 6,0% osób w gospodarstwach domowych (5,6% w 2017 r.), a przeciętnie w kraju 5,4%.

Relatywna granica ubóstwa wynosiła w omawianym czasie 810 zł dla gospodarstw 1-osobowych i 2187 zł – dla 4-osobowych. W województwie wielkopolskim ubóstwo relatywne dotyczyło 16,9% osób w gospodarstwach domowych (15,5% przed rokiem), przy średniej ogólnopolskiej 14,2%.

Ustawowa granica ubóstwa w IV kwartale 2018 r. została określona na poziomie 701 zł dla gospodarstw 1-osobowych oraz 528 zł na 1 osobę dla gospodarstw wieloosobowych. Poniżej tej granicy ubóstwa w województwie wielkopolskim żyło w tym czasie 12,8% osób w gospodarstwach domowych (12,2% w 2017 r.) wobec 10,9% przeciętnie w kraju.

Wykres 33. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2018 r.
Chart 33. Subjective evaluation of material situation of household in 2018

Mimo wzrostu wskaźników zasięgu ubóstwa, subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych uległa poprawie. Wpływ na to miało podwyższenie dochodów i jednocześnie powiększanie się ich przewagi nad wydatkami, pozwalające na gromadzenie oszczędności.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą oceniło 17,5% gospodarstw domowych (wobec 14,7% przed rokiem), a jako raczej dobrą – 25,3% (wobec 22,8%). W ciągu roku odsetek oceniających sytuację swego gospodarstwa pozytywnie zwiększył się o 5,4 p.proc. (przy wzroście w kraju o 6,8 p.proc.). Mniejszy był natomiast udział gospodarstw określających swoją sytuację materialną jako przeciętną (spadek o 3,6 p.proc. do 49,3%; w kraju o 3,7 p.proc. do 47,9%), a także postrzegających ją jako raczej złą albo złą (o 1,7 p.proc. do 7,9%; w kraju o 3,1 p.proc. do 8,1%).

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social welfare and family support

Łączna kwota świadczeń wypłaconych w 2018 r. w ramach programu „Rodzina 500 plus” stanowiła 9,9% puli wypłaconej w kraju, a pod względem liczby rodzin objętych Kartą Dużej Rodziny województwo plasowało się na 4 miejscu. Liczba przyznanych świadczeń społecznych spadła. Wzrosła liczba żłobków i klubów dziecięcych oraz miejsc i dzieci w nich przebywających.

W ramach programu „Rodzina 500 plus” w województwie wielkopolskim w 2018 r. finansowe wsparcie uzyskiwało miesięcznie przeciętnie ok. 240 tys. rodzin, otrzymujących świadczenia wychowawcze na blisko 360 tys. dzieci. Łączna kwota wypłaconych świadczeń wyniosła 2192936 tys. zł, co w skali kraju stanowiło 9,9%.

Tabela 17. Świadczenie wychowawcze
Table 17. Childraising benefit

Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2017	2018
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Childraising benefit payments in thousand PLN	1694870,3	2321684,5	2192936,5
Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze Monthly average number of families receiving childraising	249925	252881	238898
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze Monthly average number of children for which families received childraising benefit	377794	379798	358762

^a W okresie IV-XII.

^a In the period of IV-XII.

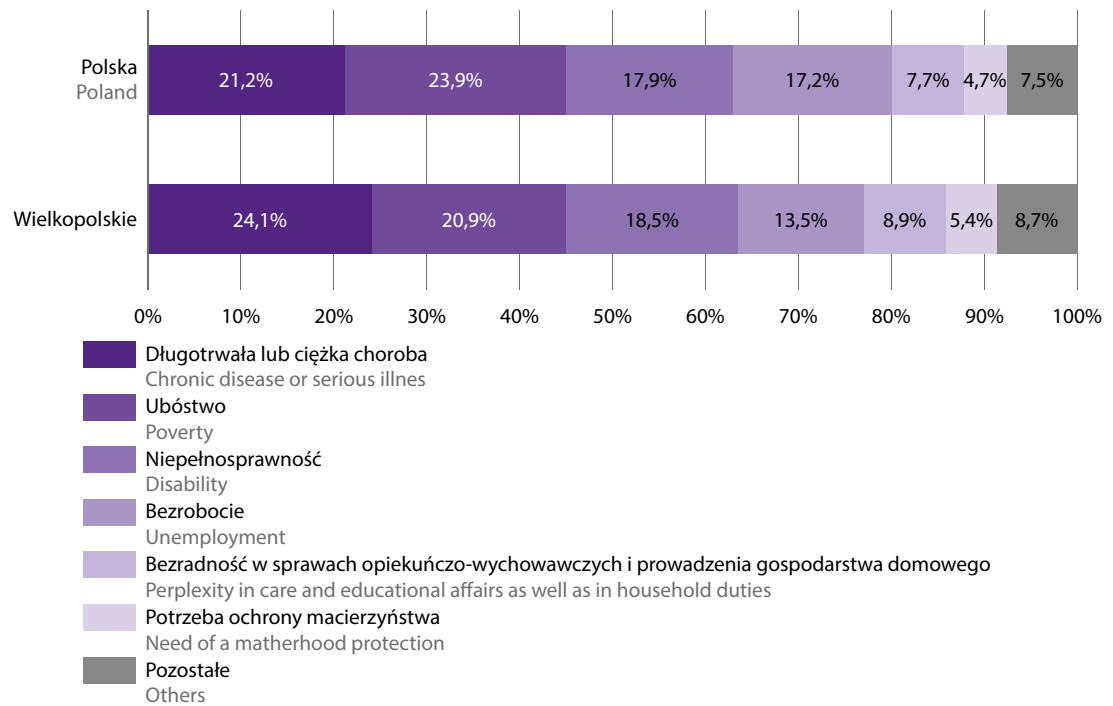
W 2018 r. w województwie Kartę Dużej Rodziny posiadało 44 tys. rodzin, tj. 194 tys. osób. W skali kraju rodziny objęte tym programem stanowiły 9,3%, co plasowało województwo na 4 miejscu. W przekroju powiatowym w województwie wielkopolskim najwięcej rodzin korzystało z tego programu w powiecie poznańskim (6 tys.) i Poznaniu (5 tys.), a także w powiatach: gnieźnieńskim, ostrowskim, pilskim i konińskim (po ok. 2 tys.).

Tabela 18. Świadczenia pomocy społecznej
Table 18. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczb osób) Beneficiaries of social assistance benefits (real number of person total)	164034	140720	115290	105767
Udzielone świadczenie w mln zł Benefits granted in million PLN	294,5	292,7	332,6	297,5
pomoc pieniężna financial assistance	205,7	194,8	221,8	177,9
pomoc niepieniężna non-financial assistance	88,9	97,9	110,9	119,6
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	476,6	405,1	330,8	303,0

W 2018 r. świadczenia społeczne w województwie wielkopolskim przyznano dla 105,8 tys. osób, tj. o 8,3% mniej niż w poprzednim roku. W skali kraju beneficjenci pomocy społecznej z województwa wielkopolskiego stanowili 8,1% (podobnie jak z małopolskiego), a więcej osób z tego typu pomocy skorzystało tylko w województwie mazowieckim (12,0%) i śląskim (8,4%). Pomoc w formie pieniężnej w województwie otrzymało 85,6% beneficjentów, a niepieniężnej – 48,9% (w kraju odpowiednio 89,6% i 50,1%). Kwota udzielonych świadczeń pomocy społecznej w 2018 r. wyniosła 297,5 mln zł (o 10,6% mniej niż w 2017 r.), co stanowiło 8,5% całkowitej kwoty świadczeń w Polsce.

Wykres 34. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie w 2018 r.^a
Chart 34. Reasons of assigning help for family in 2018^a

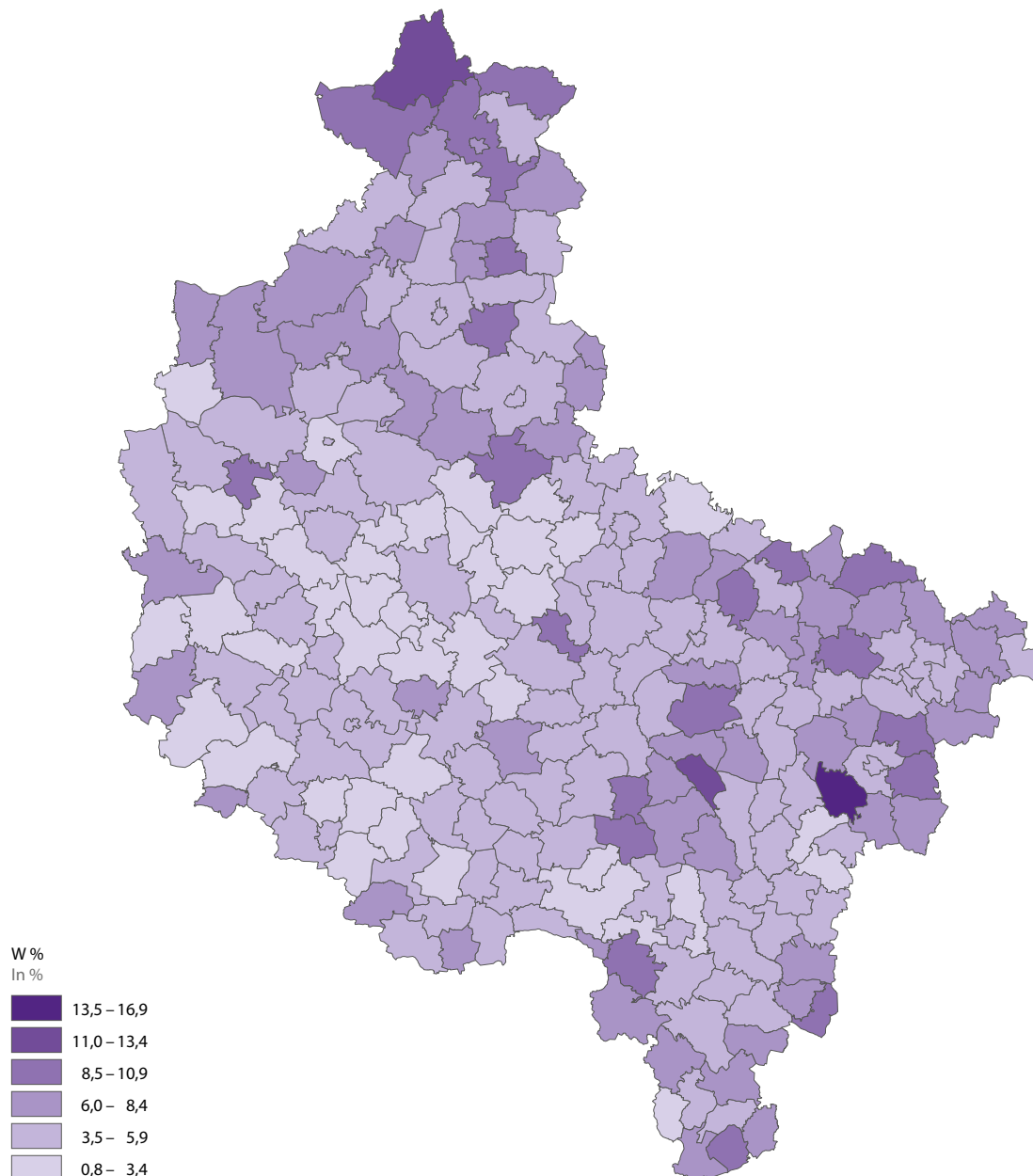

^a Na podstawie decyzji.
^a Based on the decisions.

Tabela 19. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
Table 19. Beneficiaries of community social assistance

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from community social assistance according	98049	87370	79664	74655
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries from community social assistance	274174	220729	179097	161754
10 tys. ludności per 10 thousand population	796,7	635,4	513,9	463,4

Mapa 25. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2018 r.
 Map 25. Scope of use of community social assistance in 2018

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informacje o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy - gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zmianami).

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (tekst jednolity Dz. U. z 6 marca 2018 r. poz. 603). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim funkcjonowało 327 żłobków (o 59 więcej niż przed rokiem), 3 oddziały żłobkowe (w 2017 r. – 5) oraz 56 klubów dziecięcych (w 2017 r. – 51). Zdecydowaną większość stanowiły placówki niepubliczne. Tylko część żłobków i klubów dziecięcych była przystosowana do potrzeb dzieci niepełnosprawnych. Udogodnienia w postaci pochylni, podjazdów i platform posiadało 130 placówek (o 34 więcej niż przed rokiem), a 22 (o 7 więcej) – dysponowały windą.

Tabela 20. Żłobki i kluby dziecięce

Stan w dniu 31 grudnia

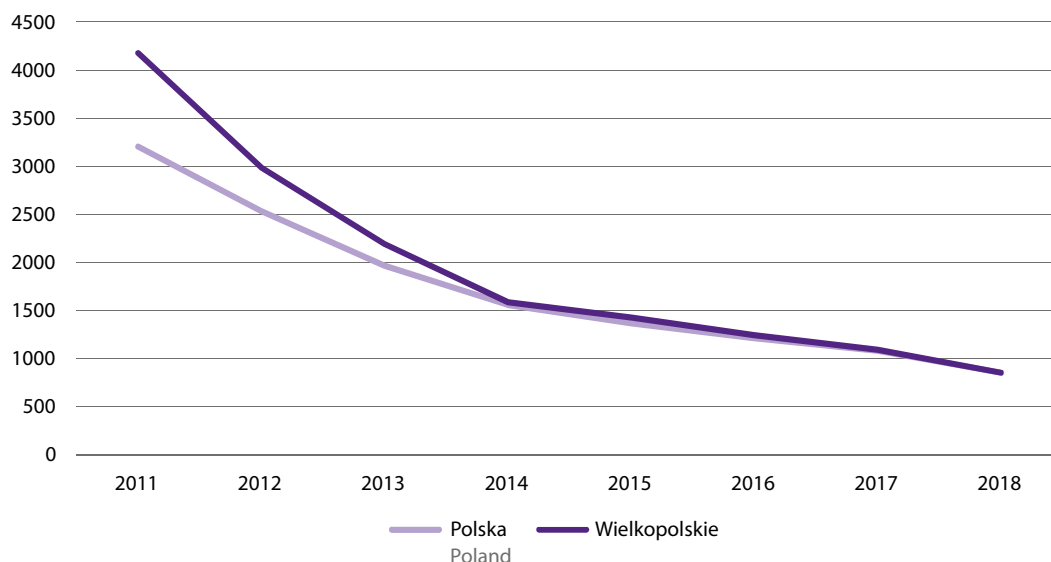
Table 20. Nurseries and children's clubs
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2011	2015	2017	2018
Żłobki Nurseries	45	199	268	327
w tym publiczne of which public	29	38	46	50
Oddziały żłobkowe Nursery wards	2	1	5	3
Kluby dziecięce Children's clubs	13	32	51	56
Miejsca ^a w tys.: Places ^a in thousands:	2,9	7,7	10,5	13,8
w żłobkach in nurseries	2,7	7,1	9,5	12,7
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,2	0,5	0,8	1,0
Dzieci przebywające ^a (w ciągu roku) w tys.: Children staying ^a (during the year) in thousands:	4,5	10,3	14,4	17,3
w żłobkach in nurseries	4,1	9,6	13,1	16,2
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,2	0,6	1,0	1,0

^a Łącznie z oddziałami żłobkowymi.

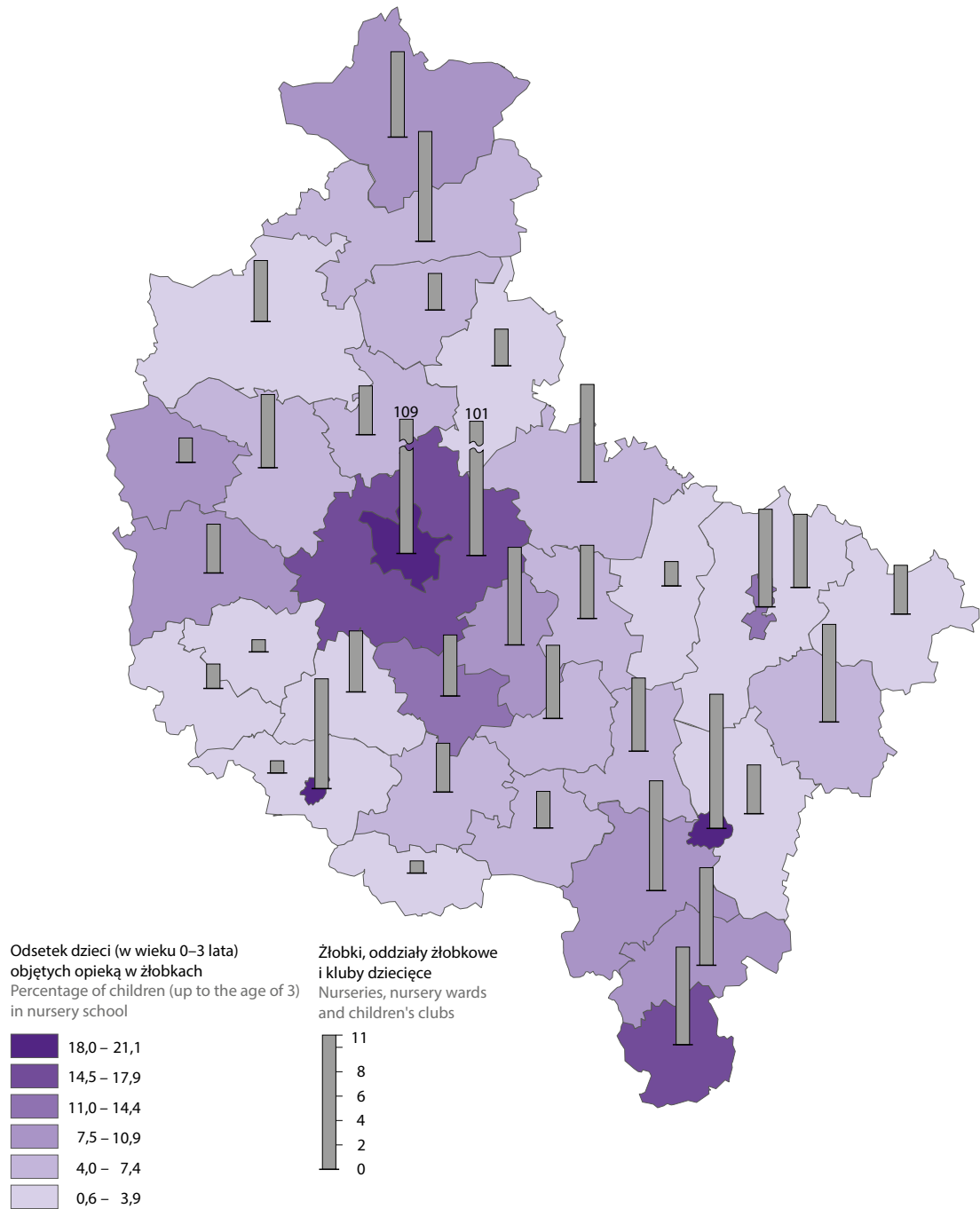
^a Including nursery wards.

Wykres 35. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych
 Chart 35. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs

W 2018 r. w żłobkach i klubach dziecięcych było łącznie 13751 miejsc (o 3211, tj. o 30,5% więcej niż przed rokiem). W ciągu całego roku opieką objęto tam 17331 dzieci, tj. o 20,5% więcej niż w 2017 r. W końcu roku z instytucjonalnych form opieki korzystało 11978 dzieci, co oznacza wykorzystanie miejsc w tych placówkach na poziomie 87,1% (w 2017 r. 91,7%). W kraju miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych były obsadzone w 89,4% (w 2017 r. 93,4%). Na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w wielkopolskim w 2018 r. przypadało 103 dzieci objętych opieką instytucjonalną, przy przeciętnej w kraju 105 dzieci (przed rokiem 84 dzieci wobec 86 w kraju).

Mapa 26. Żłobki i kluby dziecięce w 2018 r.
 Map 26. Nurseries and children clubs in 2018

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

W 2018 r. wzrosła liczba mieszkań (głównie w Poznaniu i powiecie poznańskim). Pod względem wielkości zasobów województwo wielkopolskie zajmowało 3. miejsce w kraju, natomiast po odniesieniu tej wielkości do liczby mieszkańców, lokowało się na miejscu przedostatnim. Długości sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej zwiększyły się, podobnie jak zużycie wody i ilość odprowadzonych ścieków. Spadło natomiast zużycie gazu.

Według bilansu zasobów mieszkaniowych, w końcu 2018 r. w województwie było 1230,5 tys. mieszkań, tj. o 1,6% więcej niż przed rokiem. Podobnie jak w poprzednich latach, pod względem wielkości zasobów województwo wielkopolskie zajmowało 3. miejsce w kraju, natomiast po odniesieniu tej wielkości do liczby mieszkańców, lokowało się na miejscu przedostatnim. Największą liczbą mieszkań dysponują Poznań i powiat poznański, gdzie odnotowano największe w skali roku (w liczbach bezwzględnych) przyrosty zasobów mieszkaniowych (w powiecie poznańskim o 4,7 tys. mieszkań, a w Poznaniu o 3,8 tys.).

Tabela 21. Zasoby mieszkaniowe

Stan w dniu 31 grudnia

Table 21. Dwelling stocks

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Mieszkania Dwellings	1111859	1178080	1211485	1230512
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	322,6	339	347,2	352,2
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	4,04	4,05	4,05	4,05
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	79,5	80,9	81,3	81,5
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	3,1	2,95	2,88	2,84

Wskaźnik określający liczbę mieszkań przypadających na 1000 ludności w województwie wielkopolskim w 2018 r. wyniósł 352 mieszkania, tj. o 28 mniej niż przeciętnie w kraju (w 2017 r. przypadało tu 347 mieszkań wobec 376 w kraju). Tak jak w poprzednich latach, pod względem wielkości tego wskaźnika przodowały miasta na prawach powiatu (od 387 mieszkań w Lesznie do 488 w Poznaniu). Największy przyrost zasobów w stosunku do poprzedniego roku obserwowano w Poznaniu, gdzie na 1000 mieszkańców przypadało ok. 9 mieszkań więcej niż w 2017 r. Stosunkowo wysoki wzrost wskaźnika zasobów mieszkaniowych wystąpił ponadto w powiatach średzkim (o 8 mieszkań więcej), jarocińskim (o 7 więcej) oraz w Lesznie, Kaliszu i powiecie wrzesińskim (o 6 więcej). Podobnie jak w poprzednich latach, relatywnie małe były zasoby mieszkaniowe powiatów: kaliskiego (280 mieszkań na 1000 ludności), wolsztyńskiego (285 mieszkań) oraz konińskiego i leszczyńskiego (po 286 mieszkań).

W województwie wielkopolskim w 2018 r. na 1 osobę przypadało przeciętnie 28,7 m² powierzchni użytkowej mieszkania, podczas gdy w kraju było to 28,2 m² (przed rokiem 28,2 m² wobec 27,8 m² w kraju).

W 1 mieszkaniu mieszkało średnio 2,84 osób, natomiast na 1 izbę przypadało przeciętnie 0,70 osób (w kraju 2,63 i 0,69 osób). Mieszkania na wsi miały więcej izb i większą przeciętną powierzchnię użytkową niż w miastach (odpowiednio: 4,53 izb i 99,7 m² wobec 3,76 izb i 70,5 m² w miastach), ale były gęściej zaludnione (3,45 osób na mieszkanie wobec 2,47).

W 2018 r. odnotowano niewielkie zmiany w wyposażeniu lokali mieszkalnych w podstawowe instalacje. Odsetek mieszkań obsługiwanych przez wodociągi zwiększył się o 0,1 p.proc. (do 98,6%), mieszkań posiadających ustęp (do 96,2%) oraz mieszkań z łazienką (do 94,0%), o 0,3 p.proc. – mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie (do 83,9%), a o 0,4 p.proc. – mieszkań podłączonych do sieci gazowej (do 52,2%).

Mapa 27. Warunki mieszkaniowe ludności w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 27. Housing conditions of population in 2018

As of 31st December

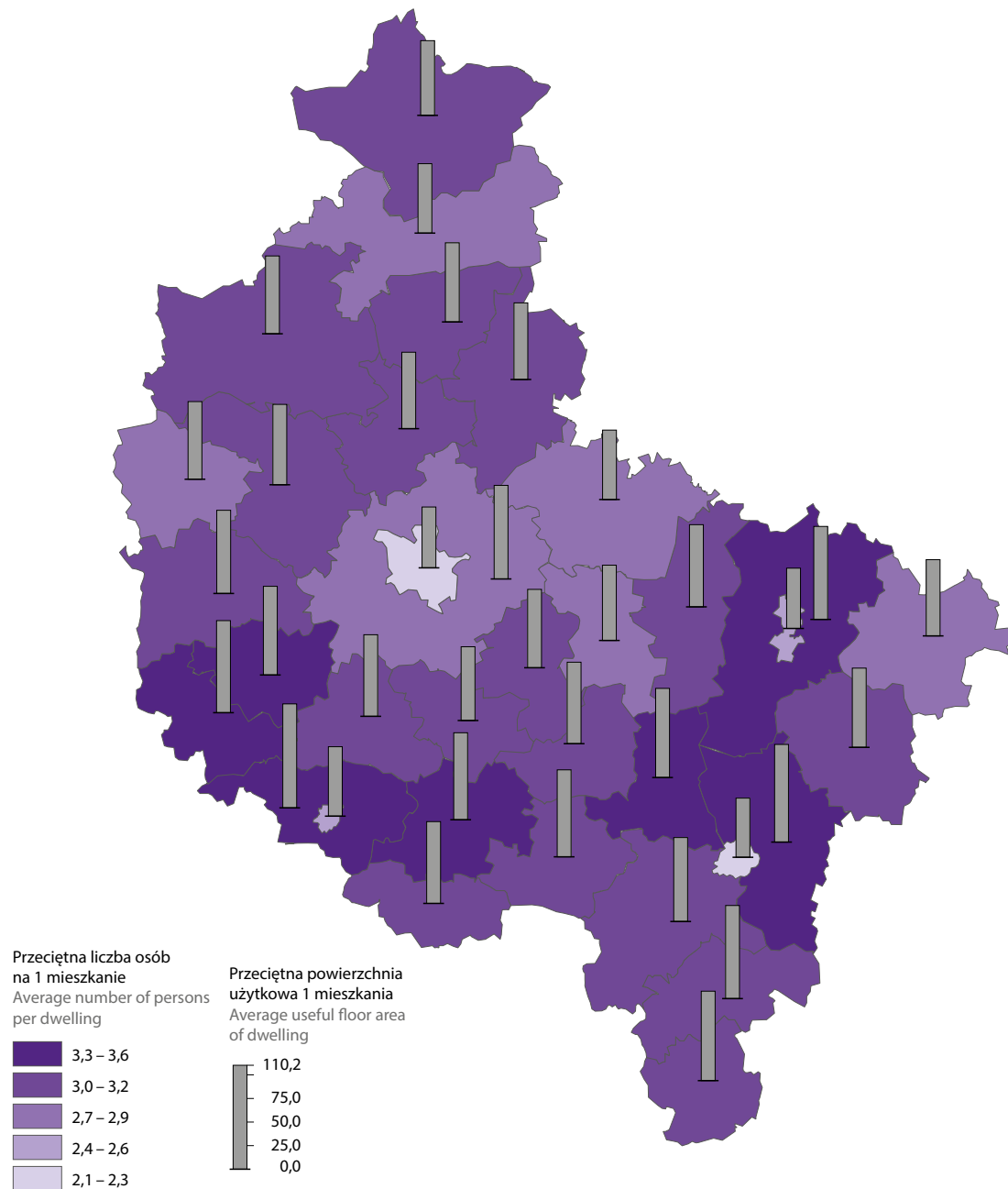

Tabela 22. Wodociągi
Stan w dniu 31 grudnia
Table 22. Water supply system
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	29064,4	31889,4	32332,0	32590,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	481168	567550	584087	597321
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	120,4	128,2	128,3	137,1

W 2018 r. długość wodociągowej sieci rozdzielczej w województwie wielkopolskim wyniosła 32,6 tys. km i w ciągu roku zwiększyła się o 0,8% (w kraju o 1,2%). Wskaźnik gęstości sieci na 100 km² osiągnął wartość 109,3 km i był o 0,9 km wyższy niż rok wcześniej oraz o 10,9 km wyższy niż średnio w kraju. Do budynków mieszkalnych doprowadzono w tym czasie 13,2 tys. nowych przyłączy wodociągowych, tym samym ich całkowita liczba zwiększyła się o 2,3% (w kraju przeciętny wzrost wyniósł 0,6%).

W porównaniu z rokiem 2017 zużycie wody w gospodarstwach domowych w województwie wielkopolskim zwiększyło się o 6,9% (przy wzroście w kraju o 4,7%). Średnie zużycie wody na 1 mieszkańca kształtowało się na poziomie 39,3 m³ (37,3 m³ w miastach; 41,6 m³ na wsi) i było o 2,5 m³ większe niż przed rokiem, a w stosunku do średniej krajowej – większe o 6,0 m³. Większy wzrost zużycia wody zanotowano na wsi (o 3,4 m³; w kraju o 2,1 m³). W miastach zużycie wody w ciągu roku zwiększyło się o 1,7 m³; w kraju o 1,1 m³.

Z sieci wodociągowej korzystało 3373493 osób czyli 96,6% ogółu mieszkańców województwa, przy czym w miastach 98,0%, a na wsi 94,8%. W skali kraju z wodociągów korzysta 92,1% mieszkańców (96,6% w miastach i 85,3% na wsi). Dla porównania rok wcześniej odsetek korzystających w województwie kształtował się na poziomie 96,5%, a w 2010 r. 92,5%.

Mapa 28. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2018 r.
Map 28. Population using water supply system in 2018

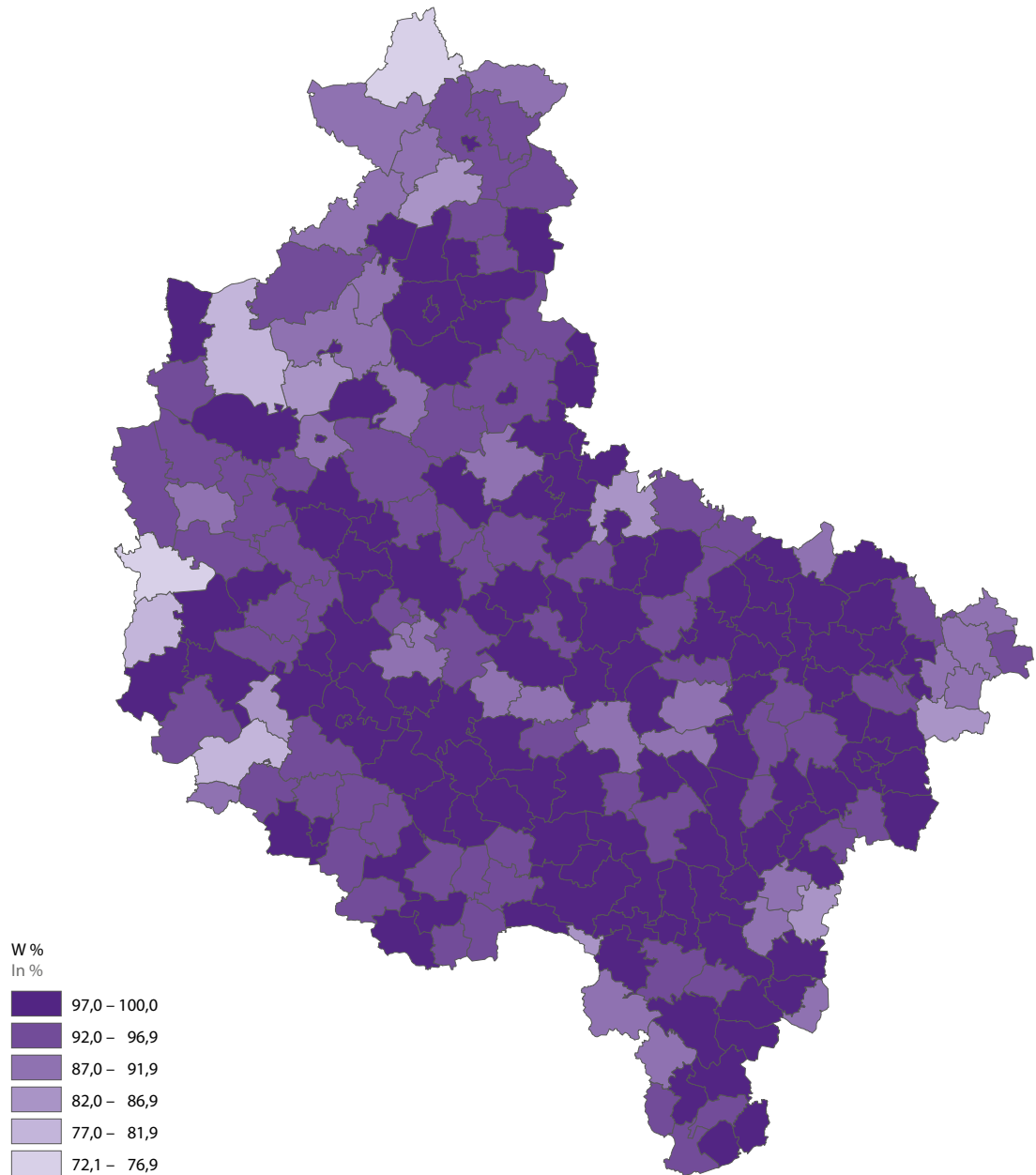

Tabela 23. Kanalizacja
Stan w dniu 31 grudnia
Table 23. Sewage system
As of 31st December

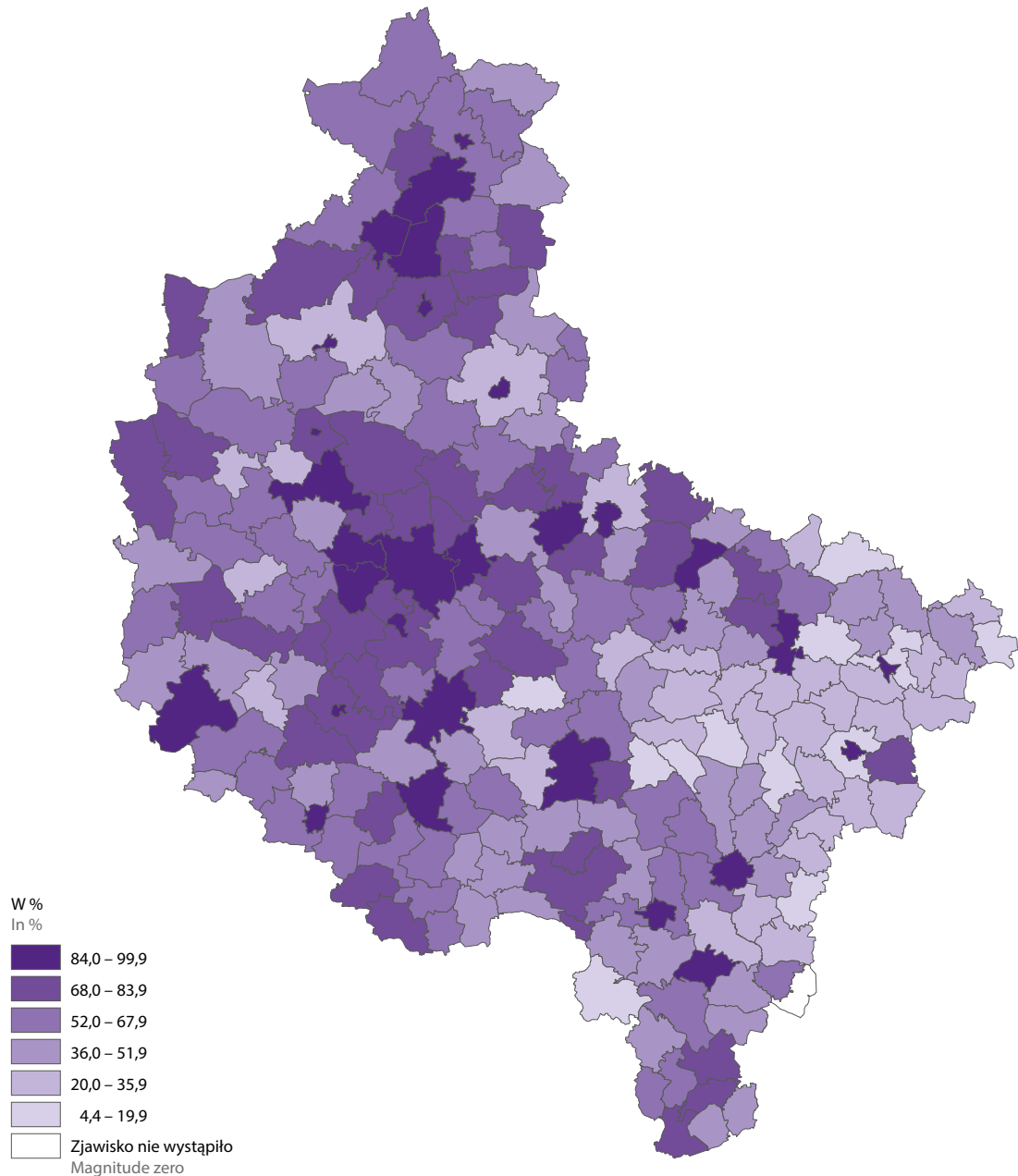
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	9520,8	13114,9	14264,8	14721,5
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	242165	326241	359369	364129
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	105,6	110,0	117,5	118,7
w tym oczyszczane of which treated	105,6	110,0	117,5	118,7

^a Łącznie z kolektorami
^a Including collectors

W 2018 r. sieć kanalizacyjna w województwie wielkopolskim osiągnęła długość 14,7 tys. km i w ciągu roku wydłużyła się o 0,5 tys. km, tj. o 3,2% (w kraju o 2,5%). Wskaźnik gęstości sieci na 100 km² osiągnął wartość 49,4 km i był o 1,6 km wyższy niż rok wcześniej, ale o 2 km niższy niż średnio w kraju. Przybyło w tym czasie 4,8 tys. nowych przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych, co oznacza wzrost średnio o 1,3%, w tym na wsi o 1,8% (w kraju liczba przyłączy kanalizacyjnych zwiększyła się o 1,8%).

W 2018 r. z sieci kanalizacyjnej w województwie wielkopolskim korzystało 2517869 osób co stanowi 72,1% ogółu mieszkańców, przy czym w miastach z kanalizacji sieciowej korzystało 92,1% ludności, a na wsi 48,3% (w kraju odpowiednio: 70,8%, 90,3% i 41,3%). W porównaniu z rokiem poprzednim odsetek osób korzystających z sieci w województwie wzrósł o 0,3 p.proc. (podobnie w kraju), a w porównaniu z 2010 r. o 11,1 p.proc. (w kraju o 8,8 p.proc.).

Mapa 29. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2018 r.
 Map 29. Population using sewage system in 2018

Rozwój infrastruktury gazowej na obszarze wielkopolskiego w 2018 r. spowodował przyrost długości sieci (przesyłowej i rozdzielczej łącznie) o blisko 200 km, do 15,8 tys. km. Względny wzrost w porównaniu z 2017 r. wyniósł 1,3% i był zbliżony do obserwowanego w całym kraju (1,4%). Wskaźnik gęstości sieci na 100 km² osiągnął wartość 52,8 km i był o 0,7 km wyższy niż rok wcześniej oraz o 3,4 km wyższy niż średnio w kraju.

Tabela 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych

Stan w dniu 31 grudnia

Table 24. Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	13046,5	14803,9	15554,2	15753,5
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in pcs	215192	242797	284520	290886
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	554,8	570,8	592,1	603,2
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	.	4179,4	4891,9	4878,3
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	.	1 203,1	1 403,7	1 397,5

^a Łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.^a Including gas customers using collective gas-meters.

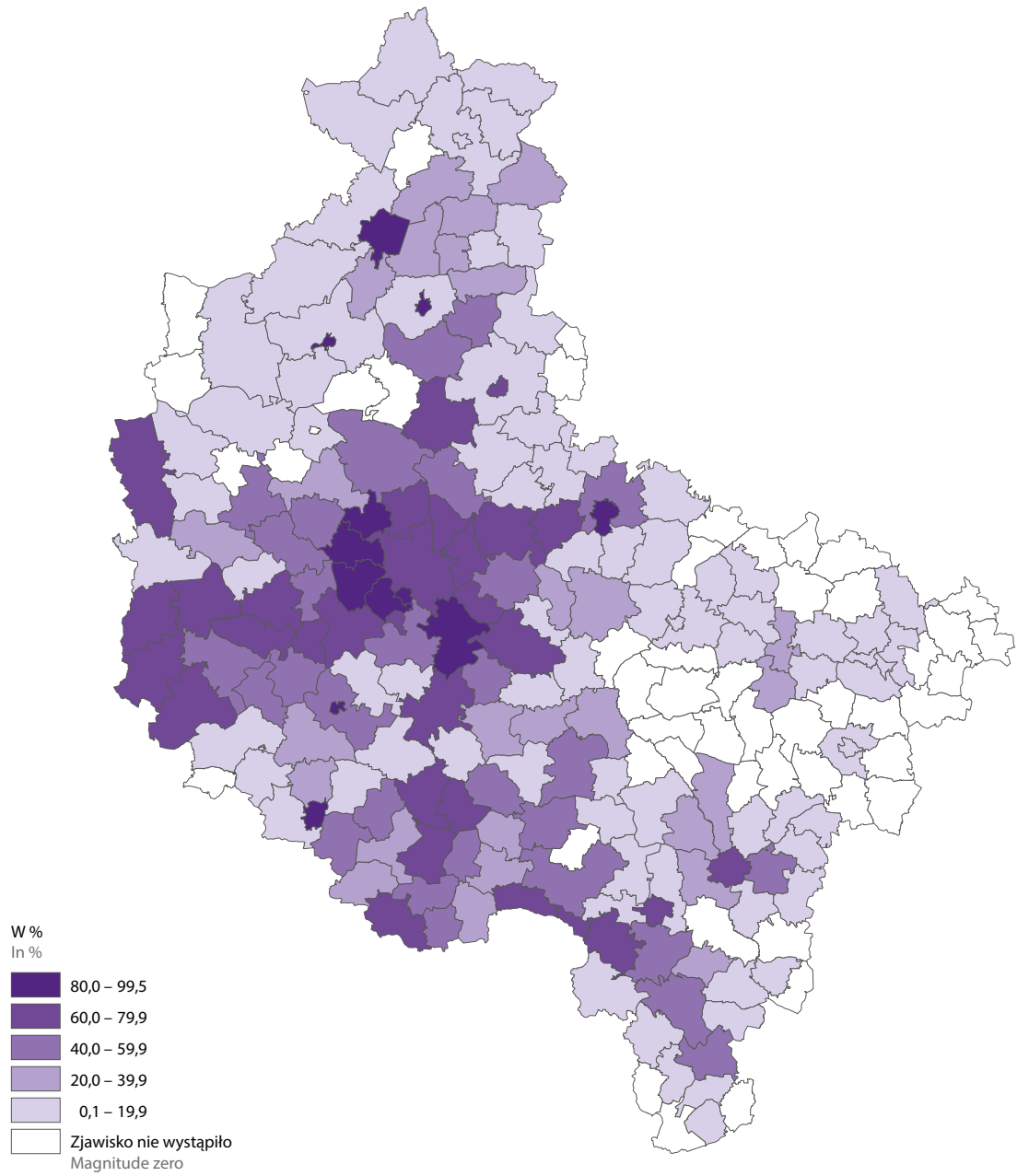
W porównaniu z rokiem 2017 liczba odbiorców gazu sieciowego zwiększyła się średnio o 1,9%, ale jego zużycie zmniejszyło się nieznacznie – o 0,3%. Wzrost zanotowano na wsi, gdzie liczba odbiorców wzrosła o 6,6%, a zużycie o 3,5%, podczas gdy w miastach obserwowano odpowiednio wzrost o 0,8% i spadek o 1,9%.

W 2018 r. z sieci gazowej w województwie wielkopolskim korzystało 1685899 osób, a odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej wyniósł 48,3%, przy czym w miastach był większy niż na wsi (68,1% wobec 24,7%). W skali kraju z sieci gazowej korzystało 52,1%, mieszkańców (70,9% w miastach i 23,9% na wsi). Udział osób korzystających z sieci gazowej w ludności ogółem nie zmienia się znacząco w czasie (w porównaniu do 2017 r. i 2010 r. zmiana poniżej 1 p.proc.).

Zużycie gazu z sieci przez gospodarstwa domowe w przeliczeniu na odbiorcę w województwie wielkopolskim w 2018 r. wyniosło 8087,2 kWh (przy średniej ogólnopolskiej 6205,9 kWh) i w ciągu roku zmniejszyło się o 174,4 kWh (o 2,1%). Pomimo spadku, podobnie jak w poprzednich latach wskaźnik zużycia gazu na odbiorcę był tu najwyższy w kraju. Na wsi zużycie gazu było większe niż w mieście i kształtowało się na poziomie 12482,0 kWh na odbiorcę wobec 7000,0 kWh, ale w obu przypadkach wskaźnik był niższy aniżeli w 2017 r. (odpowiednio o 2,9% na wsi i o 2,6% w miastach).

W kontekście rozwoju sieci gazowej warto odnotować wzrost liczby gospodarstw domowych ogrzewających mieszkania gazem. W porównaniu z poprzednim rokiem, w 2018 r. w województwie liczba takich odbiorów zwiększyła się o 6,2%, przy średnim wzroście w kraju o 5,0%. Jednocześnie zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań nieznacznie spadło (o 0,1%; w kraju o 1,1%).

Mapa 30. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2018 r.
Map 30. Population using gas supply system in 2018

Ochrona zdrowia

Health care

Mimo niewielkiego wzrostu liczebności w grupie lekarzy dentystów oraz położnych i fizjoterapeutów, województwo wielkopolskie w 2018 r. nadal zajmowało ostatnie miejsce w kraju pod względem dostępności lekarzy, dentystów czy pielęgniarek. Wskaźnik określający liczbę ludności przypadającą na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (łącznie z praktykami lekarskimi) był nieco poniżej średniej dla kraju. Wskaźnik obsady łóżek szpitalnych w wielkopolskim należał do najwyższych w Polsce. Łączne wydatki jednostek samorządu terytorialnego (JST) z województwa na ochronę zdrowia stanowiły 11,5% wydatków JST na ten cel w kraju.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Tabela 25. Placówki opieki zdrowotnej

Stan w dniu 31 grudnia

Table 25. Health care facilities

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2012	2015	2017	2018
Przychodnie Out-patient departments	1801	1851	1931	1937
Praktyki lekarskie ^a Medical practices ^a	799	712	663	626
Porady udzielone ^{bc} w tys: Consultations provided ^{bc} in thousands:	26046,7	27520,1	28121,2	28551,3
lekarskie doctors	23564,0	25055,5	25692,5	26158,6
stomatologiczne stomatological	2482,7	2464,6	2428,8	2392,8
Szpitale ogólne General hospitals	67	65	62	61

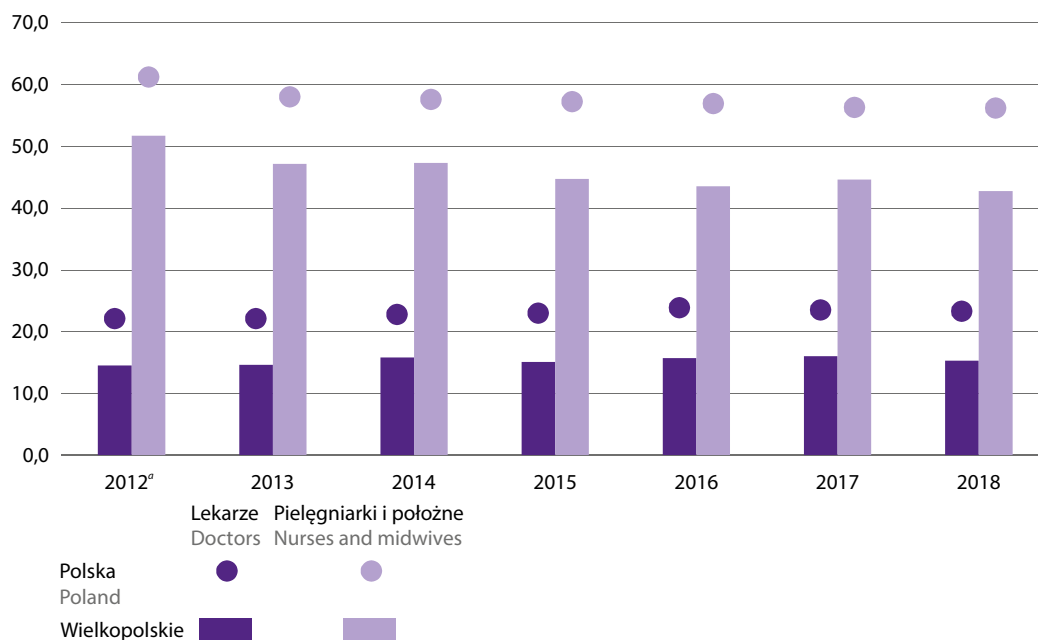
^a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami. ^b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów. ^c W ciągu roku.

^a Data concern practices that have signed contract with the National Health Fund or out-patient departments. ^b Including consultations paid by patients. ^c During the year.

Wykres 36. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 36. Doctors and nurses per 10 thousand population
As of 31st December

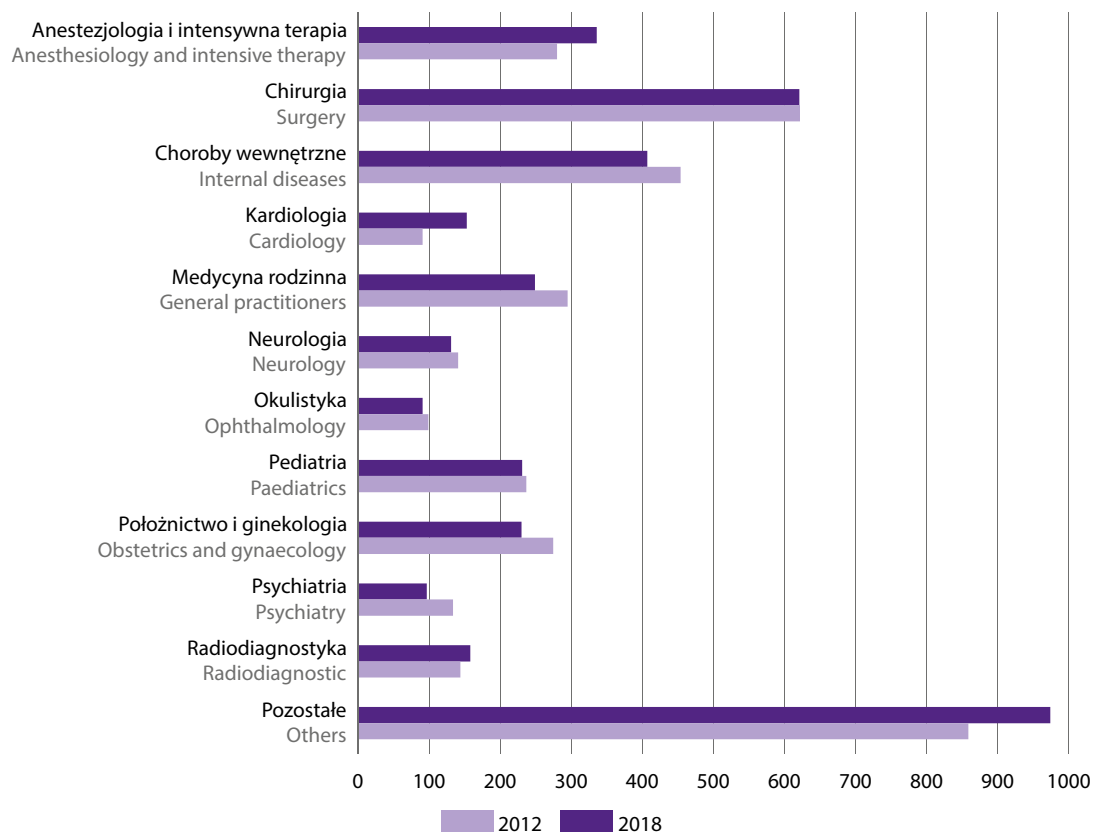
^a Za rok 2012 dane łącznie ze sprawozdawczością MZ, MSWiA, Domów Pomocy Społecznej, Żłobków i Klubów dziecięcych prezentowane są tylko dla województw.

^a For the year 2012, data include the reporting of Ministry of Health, Ministry of Interior, social welfare centres, nurseries and children's clubs, but data are presented only for the voivodships.

Zgodnie z rejestrami prowadzonymi przez izby: lekarskie, pielęgniarek i położnych, aptekarskie oraz diagnostów laboratoryjnych, w końcu 2018 r. w województwie wielkopolskim uprawnienia do wykonywania zawodów medycznych posiadało 11592 lekarzy, 3468 lekarzy dentystów, 23138 pielęgniarek, 3796 położnych, 3410 farmaceutów i 1396 diagnostów. Kadra medyczna pracująca bezpośrednio z pacjentem obejmowała m.in. 5332 lekarzy, 283 lekarzy dentystów, 12748 pielęgniarek, 2156 położnych, 2792 farmaceutów, 1470 fizjoterapeutów oraz 865 diagnostów laboratoryjnych. W porównaniu z poprzednim rokiem odnotowano niewielki wzrost liczebności w grupie lekarzy dentystów, a także położnych i fizjoterapeutów.

Pod względem dostępności lekarzy, dentystów czy pielęgniarek wielkopolskie nadal zajmuje ostatnie miejsce w kraju. W 2018 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało tu 15,3 lekarzy (o 0,7 mniej niż przed rokiem i o 8,0 mniej niż przeciętnie w kraju), 36,5 pielęgniarek (o 2,1 mniej niż przed rokiem i o 13,7 mniej niż w kraju), 0,8 lekarzy dentystów (o 0,1 więcej niż przed rokiem, ale o 2,6 mniej niż w kraju) oraz 6,2 położnych (o 0,2 więcej niż przed rokiem i o 0,2 więcej niż w kraju).

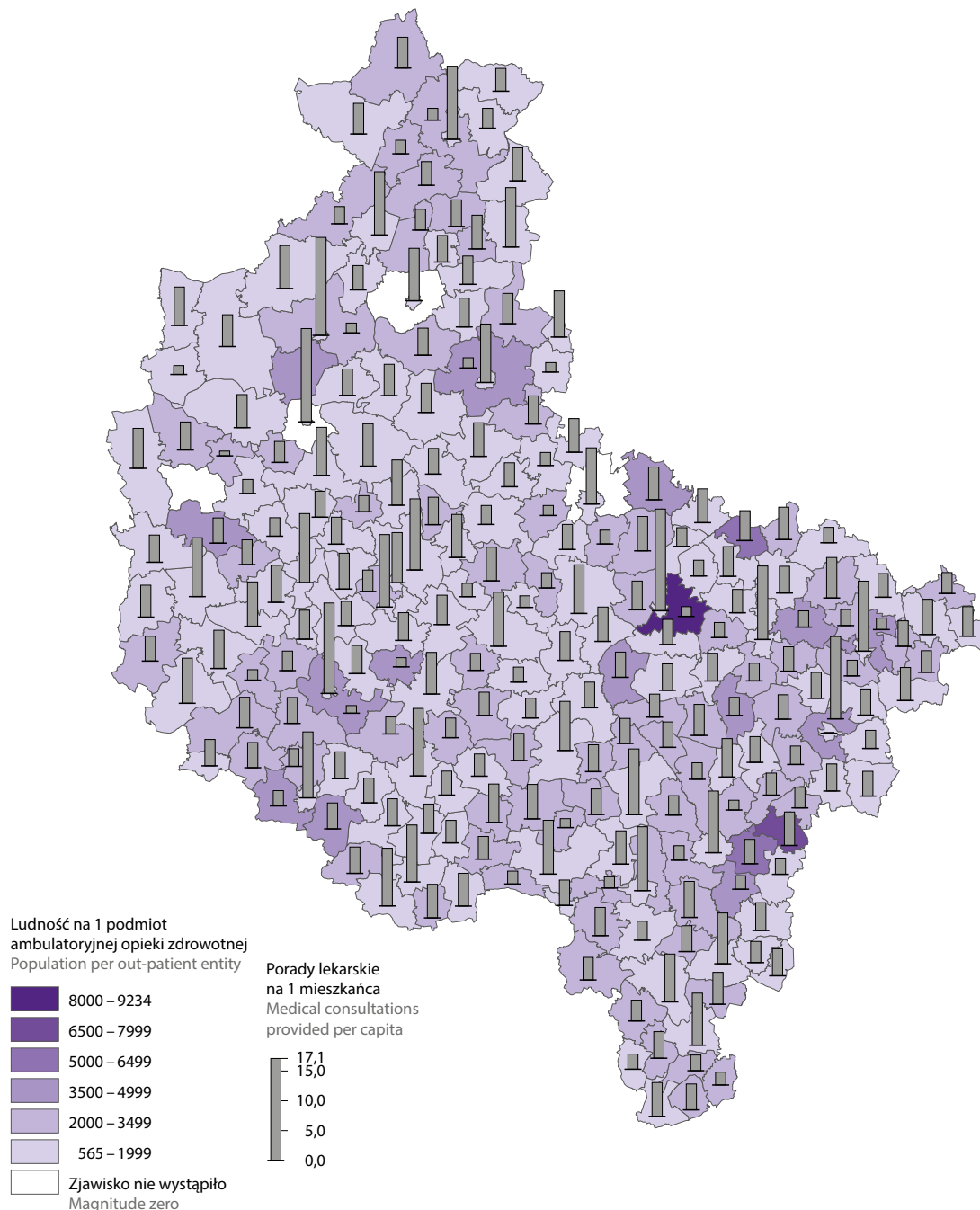
Wykres 37. Lekarze specjaliści
Stan w dniu 31 grudnia
Chart 37. Doctors specialists
As of 31st December

W 2018 r. w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w województwie wielkopolskim działało 1937 przychodni, zarejestrowano także 626 praktyk lekarskich prowadzonych w ramach kontraktu z NFZ. Wskaźnik określający liczbę ludności przypadającą na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (łącznie z praktykami lekarskimi) wyniósł 1363 osoby (przy średniej ogólnopolskiej 1493 osoby) i lokował wielkopolskie w środkowej części listy województw.

W ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w wielkopolskim udzielono łącznie 28551,3 tys. porad, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca oznaczało 7,5 porad – w przypadku porad lekarskich i 0,7 – dla porad stomatologicznych (w kraju odpowiednio 7,6 i 0,9).

Mapa 31. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2018 r.
 Map 31. Out-patient health care in 2018

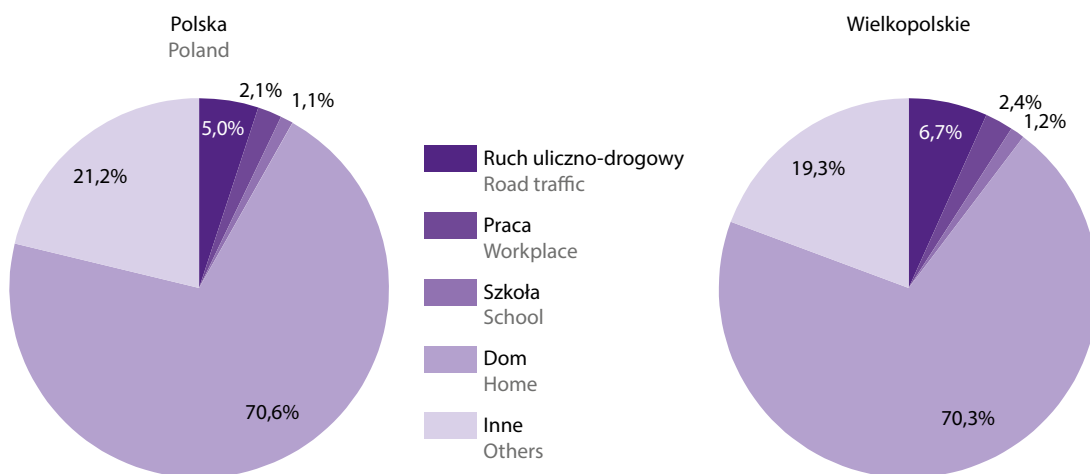
W województwie wielkopolskim na koniec 2018 r. funkcjonowało 61 szpitali ogólnych (o 1 mniej niż w 2017 r.). Dysponowały one 15,1 tys. łóżek (łącznie z łóżkami i inkubatorami dla noworodków), tj. 3,5% mniej niż rok wcześniej. Natomiast pacjentów (bez międzyoddziałowego ruchu chorych) leczono w nich o 0,4% więcej – 722,2 tys. osób. Na 1 łóżko przypadały średnio 232 osoby, przy przeciętnej dla kraju 211 osób. Wskaźnik obsady łóżek szpitalnych w wielkopolskim należał do najwyższych w Polsce. Większe obłożenie łóżek obserwowano tylko w 2 województwach: pomorskim – 256 osób i lubuskim – 237.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim funkcjonowało 117 zespołów ratownictwa medycznego (7,6% jednostek tego typu w Polsce), w tym 80 podstawowych i 37 specjalistycznych (odpowiednio 7,1% i 9,0% jednostek w kraju). W województwie działały również 2 lotnicze zespoły ratownictwa medycznego posiadające śmigłowiec (9,5% jednostek w kraju), 24 szpitalne oddziały ratunkowe (10,4%) i 12 izb przyjęć (8,1%). Na jeden szpitalny oddział ratunkowy w województwie przypadało 145,6 tys. osób (o 12,8% mniej niż przeciętnie w kraju).

Liczba i rodzaj jednostek ratownictwa medycznego nie zmieniły się względem roku poprzedniego. W stosunku do roku 2010 zmiana uległa struktura zespołów – zwiększyła się liczba podstawowych (zmiana z 63 na 80) kosztem specjalistycznych (zmiana z 54 na 37). W porównaniu do 2010 r. przybył również 1 śmigłowiec i 3 izby przyjęć. Zmniejszeniu natomiast uległy szpitalne oddziały ratunkowe (o 2 jednostki), wobec czego o 9,8% zwiększyła się liczba osób na nie przypadająca.

W 2018 r. zespoły ratownictwa medycznego wyjeżdżały na miejsce zdarzenia 199505 razy (6,3% w skali kraju) i udzieliły pomocy 200451 osobom (6,3% w skali kraju), a w przypadku 3674 osób (6,4% w skali kraju) stwierdzono zgon przed podjęciem lub w trakcie czynności ratunkowych. W większości przypadków miejscem zdarzenia był dom (70,3%, w kraju 70,6%). Interwencje w ruchu uliczno-drogowym stanowiły 6,7% zdarzeń (o 1,7 p.proc. więcej niż przeciętnie w kraju), w pracy 2,4% (w kraju 2,1%), a w szkole 1,2% (w kraju 1,1%). Pomocy najczęściej udzielano mężczyznom (54,9%, w kraju 53,4%). Dzieci i młodzież do 18 lat stanowiły 6,1% poszkodowanych, a 2/5 osób którym udzielono pomocy miały 65 lat lub więcej.

Wykres 38. Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2018 r.
Chart 38. Calls of emergency medical system units to the occurrence places in 2018

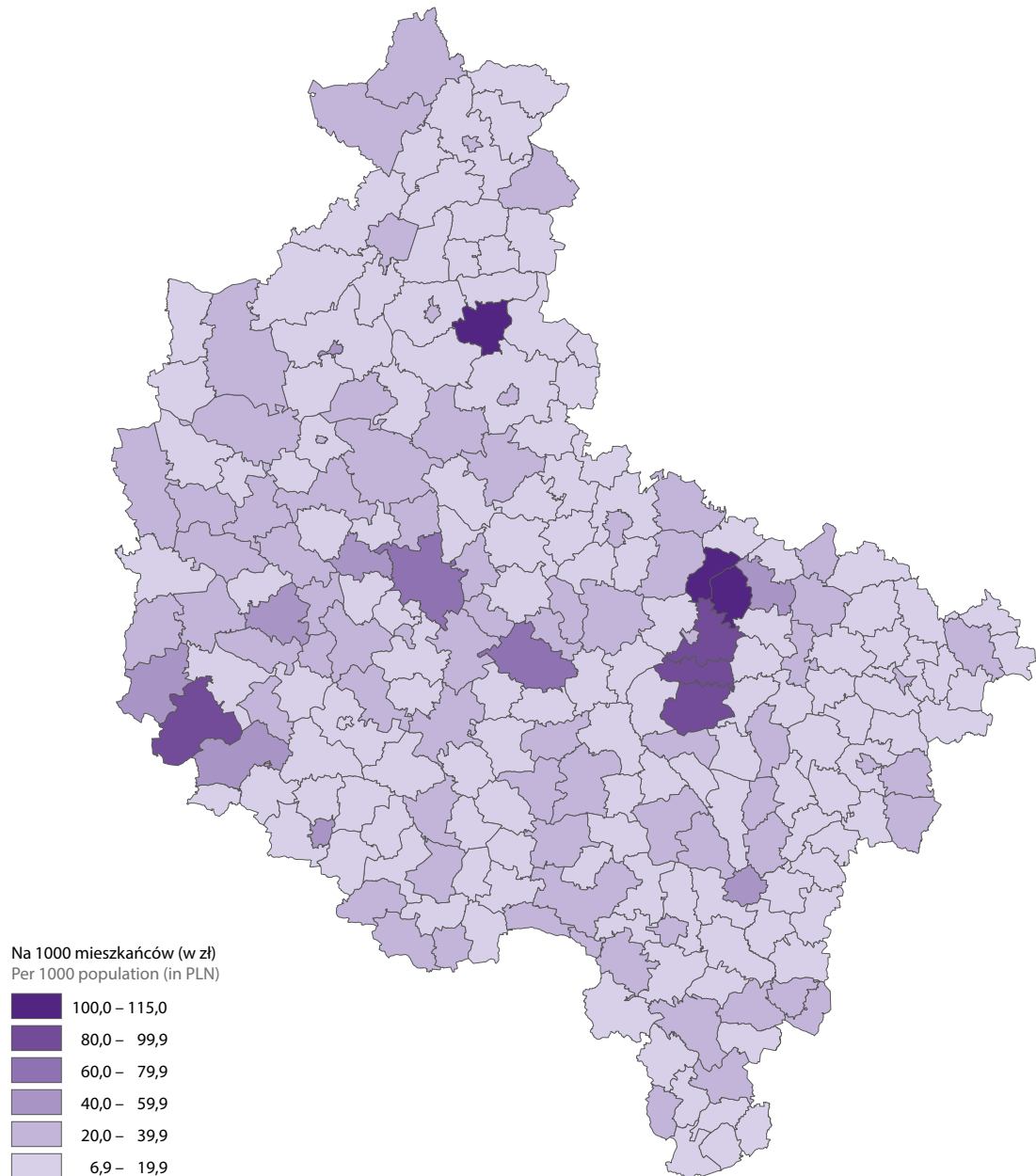

W 2018 r. jednostki samorządu terytorialnego w województwie wielkopolskim łącznie wydały na ochronę zdrowia 443,1 mln zł (11,5% wydatków na ten cel samorządów w kraju). W porównaniu z rokiem poprzednim wydatki na ochronę zdrowia wzrosły o 31,4% (w kraju o 10,4%), a w stosunku do 2010 r. o 55,7% (w kraju spadek o 3,1%).

Wydatki na ochronę zdrowia kształtowały się różnie w zależności od poziomu jednostki terytorialnej. W województwie wielkopolskim w 2018 r. samorząd województwa wydał na ten cel 127,7 mln zł (28,8% wydatków JST w dziale „Ochrona zdrowia”), powiaty – 198,7 mln zł (44,8%), miasta na prawach powiatu – 50,1 mln zł (11,3%), a gminy – 66,6 mln zł (15,0%). W kraju struktura wydatków na służbę zdrowia była nieco odmienna – wydatki samorządów powiatów miały niższy udział (na poziomie 27%), a miast na prawach powiatu wyższy (ok. 30%).

W 2018 r. wydatki na 1 mieszkańca gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” wyniosły w województwie 33,44 zł (w kraju 47,31 zł) i były o 3,31 zł wyższe niż rok wcześniej (w kraju wzrost o 3,48 zł), ale o 3,18 zł niższe niż w 2010 r. (w kraju wzrost o 5,13 zł).

Mapa 32. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2018 r.
Map 32. Expenditures of gminas and cities with powiat status in division “Health care” in 2018

Kultura Culture

W 2018 r. w województwie wzrosła liczba muzeów, kin oraz centrów, domów i ośrodków kultury, zmalała natomiast liczba placówek bibliotecznych, teatrów, galerii i centrów sztuki oraz klubów i świetlic. Zmniejszyła się frekwencja osób odwiedzających wystawy w ramach „Nocy Muzeów”. Placówki kulturalne zorganizowały więcej imprez, ale uczestniczyło w nich mniej osób niż rok wcześniej. Wartość wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego plasowała województwo wielkopolskie na 5 miejscu w kraju, ale pod względem wydatków na kulturę w przeliczeniu na 1 mieszkańca wielkopolskie znalazło się na 11. miejscu w kraju, tj. o 5 pozycji niżej aniżeli w 2017 r.

W 2018 r. w wielkopolskim działały 674 biblioteki publiczne (łącznie z filiami) oraz 87 punktów bibliotecznych, co w skali kraju stanowiło odpowiednio 8,5% oraz 8,0%. Na 1 placówkę biblioteczną przypadały średnio 4591 osób, podczas gdy w kraju jedna taka placówka obsługiwała przeciętnie 4264 osób. Księgozbiór bibliotek publicznych w końcu 2018 r. obejmował 11823,7 tys. woluminów, co stanowiło 9,3% zasobów bibliotecznych w kraju.

Tabela 26. Instytucje kultury
Stan w dniu 31 grudnia
Table 26. Culture institutions
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	900	813	780	761
Muzea (z oddziałami) Museums (including branches)	86	91	92	93
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	12	12	17	15
Galerie i centra sztuki Art galleries	20	18	18	17
Kina Cinemas	38	44	44	45
Centra, domy i ośrodki kultury Centre of culture and cultural centres establishments	196 ^a	215	212	215
Kluby i świetlice Clubs and community centres	102 ^a	98	101	96
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	3830	4275	4473	4591

^a Dane za 2011 r.

^a Data for 2011

Działalność wystawienniczą w 2018 r. prowadziły 93 muzea i oddziały muzealne, tj. 9,8% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Wystawy muzealne w 2018 r. obejrzało 1290,3 tys. osób (o 8,3% więcej niż przed rokiem), czyli 3,4% ogółu odwiedzających takie ekspozycje w kraju. Młodzież szkolna stanowiła 25,5% ogółu zwiedzających i był to czwarty odsetek w kraju po województwach: świętokrzyskim, dolnośląskim i podlaskim. W porównaniu z 2017 r. zmniejszyła się frekwencja osób odwiedzających wystawy w ramach „Nocy Muzeów” (spadek o 3,4%), a ich udział w ogólnej liczbie zwiedzających był o 0,7 p.proc. mniejszy niż w poprzednim roku i kształtował się na poziomie 5,9% wobec 2,3% w kraju.

Informacje o teatrach i instytucjach muzycznych oraz przedsiębiorstwach estradowych dotyczą profesjonalnych jednostek artystycznych i rozrywkowych prowadzących regularną działalność sceniczną. W 2018 r. w województwie wielkopolskim działalność sceniczną prowadziło 15 teatrów i instytucji

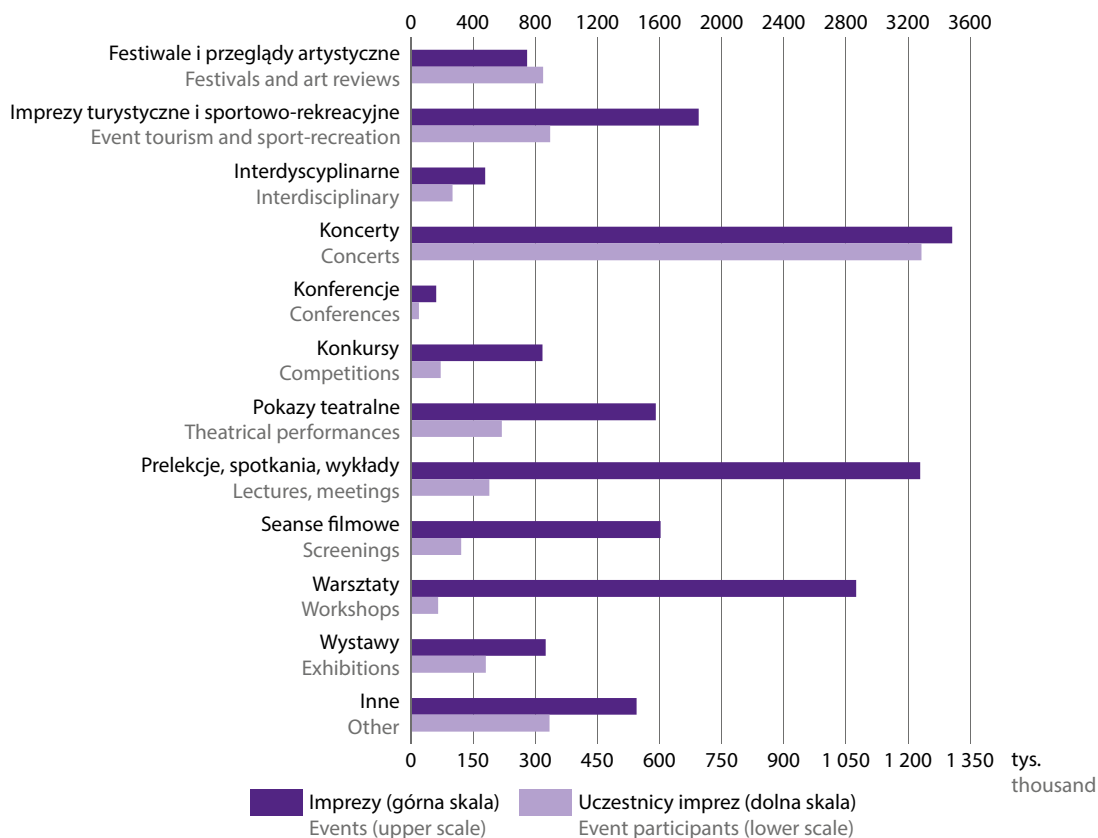
muzycznych. Na obszarze całego kraju teatry i instytucje muzyczne z wielkopolskiego zorganizowały łącznie 4207 przedstawień i koncertów (6,1% ogólnej liczby spektakli w kraju; w 2017 r. 6,5%), w tym 4091 we własnym województwie, z tego 2201 w stałej sali. W imprezach tych uczestniczyło łącznie 746,8 tys. widzów (o 11,3% więcej niż w 2017 r.), w tym 677,6 tys. było na przedstawieniach i koncertach odbywających się w województwie wielkopolskim.

W 2018 r. w województwie działało 45 kin stałych, posiadających 129 sal projekcyjnych i dysponujących 29,4 tys. miejsc na widowni, które stanowiły 10,1% ogółu takich miejsc w kraju. W ciągu roku w kinach stałych odbyło się 211,6 tys. seansów, czyli 9,6% wszystkich pokazów filmowych w kraju. W stosunku do 2017 r. liczba seansów kinowych zwiększyła się o 8,5%, przy wzroście w kraju o 6,0%. Seanse te obejrzęło łącznie 6214,9 tys. widzów (10,5% ogółu korzystających z tej formy rozrywki w Polsce), tj. o 10,1% więcej niż przed rokiem (w kraju wzrost o 4,3%). Wskaźnik widzów na 1000 ludności wyniósł 1780 osób, przy przeciętnej w kraju 1541 osób (w 2017 r. 1620 wobec 1476). Pod względem frekwencji w kinach w rankingu wielkopolskie awansowało o jedną pozycję, zajmując 3. lokatę.

Ważną rolę w kreowaniu aktywnych form uczestnictwa w kulturze odgrywają placówki prowadzące wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną, kierującą swą ofertą do różnych grup wiekowych i środowiskowych. W 2018 r. w wielkopolskim działalność taką, służącą upowszechnianiu i popularyzacji kultury, prowadziło 41 centrów, 52 domy i 122 ośrodki kultury oraz 23 kluby i 73 świetlice. Zdecydowana większość klubów i centrów kultury działała w miastach, natomiast świetlice dominowały na wsi. We wszystkich placówkach tego typu funkcjonowało łącznie 676 pracowni specjalistycznych. Najbardziej popularne wśród nich były pracownie plastyczne (24,3% wszystkich pracowni) i muzyczne, a także sale baletowe i taneczne (po 22,8%) oraz pracownie komputerowe (8,1%).

Wykres 39. Imprezy organizowane przez placówki kultury w 2018 r.

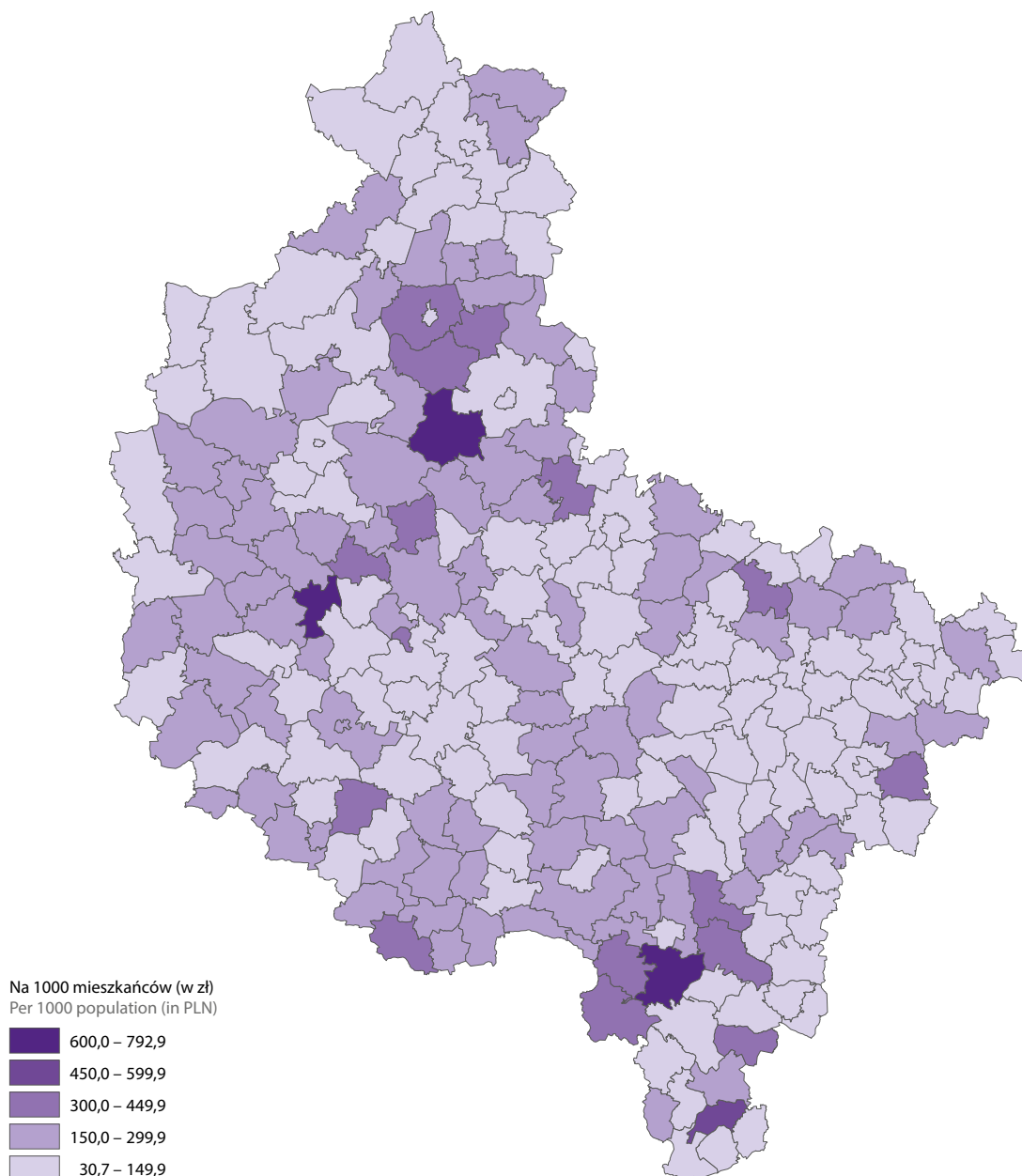
Chart 39. Events organized by culture institutions in 2018

W 2018 r. placówki kulturalne zorganizowały 19230 imprez (o 3,8% więcej niż przed rokiem), w których uczestniczyło 3194,2 tys. osób (o 1,0% mniej). Najczęściej były to koncerty (18,1% ogółu zorganizowanych imprez), prelekcje, spotkania i wykłady (17,0%), warsztaty (14,9%) oraz imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne (9,6%). Największym zainteresowaniem cieszyły się festiwale i przeglądy artystyczne, w których przeciętna liczba uczestników na imprezę wynosiła 427 osób (przy średniej dla wszystkich imprez w województwie – 166 osób i wobec przeciętnej frekwencji na festiwalach w kraju – 652 osoby), a ponadto koncerty (354 osoby wobec 355 w kraju), imprezy interdyscyplinarne (210 osób wobec 291) oraz wystawy (208 osób wobec 272).

Mapa 33. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2018 r.

Map 33. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2018

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w województwie wielkopolskim w 2018 r. wyniosły 784,1 mln zł, tj. o 18,0% więcej niż przed rokiem. W skali kraju ta kwota stanowiła 8,5% i wśród pozostałych województw stawiała wielkopolskie na 5. miejscu, podobnie jak w poprzednich latach (w przypadku wydatków w rozdziale – biblioteki, a także – domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby oraz – teatry – było to miejsce 3.). W budżetach JST województwa wielkopolskiego (gmin, powiatów, miast na prawach powiatu i województwa łącznie) wydatki na kulturę stanowiły 3,4% wobec 3,6% przeciętnie w kraju (w 2017 r. w obu przypadkach było to 3,2%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. wydatki na kulturę wynosiły 224,62 zł (wobec 190,67 zł przed rokiem), przy średniej krajowej na poziomie 239,74 zł (przed rokiem 192,80 zł). Pod względem tej kwoty wielkopolskie znalazło się na 11. miejscu w kraju, tj. o 5 pozycji niżej aniżeli w 2017 r.

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

W 2019 r. liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych była wyższa niż przed rokiem, a wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw zmalał. W województwie wielkopolskim miało miejsce najwięcej wypadków drogowych w kraju.

W 2019 r. w wielkopolskim liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych wyniosła 63187 i była o 5,4% większa niż przed rokiem, ale w porównaniu do roku 2014 zmniejszyła się o 17,4%.

Najwięcej przestępstw miało charakter kryminalny; w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych w województwie stanowiły one 61,8% (wobec 63,7% w kraju). Niemal połowa wszystkich stwierdzonych przestępstw była skierowana przeciwko mieniu (45,3%; w kraju 47,5%).

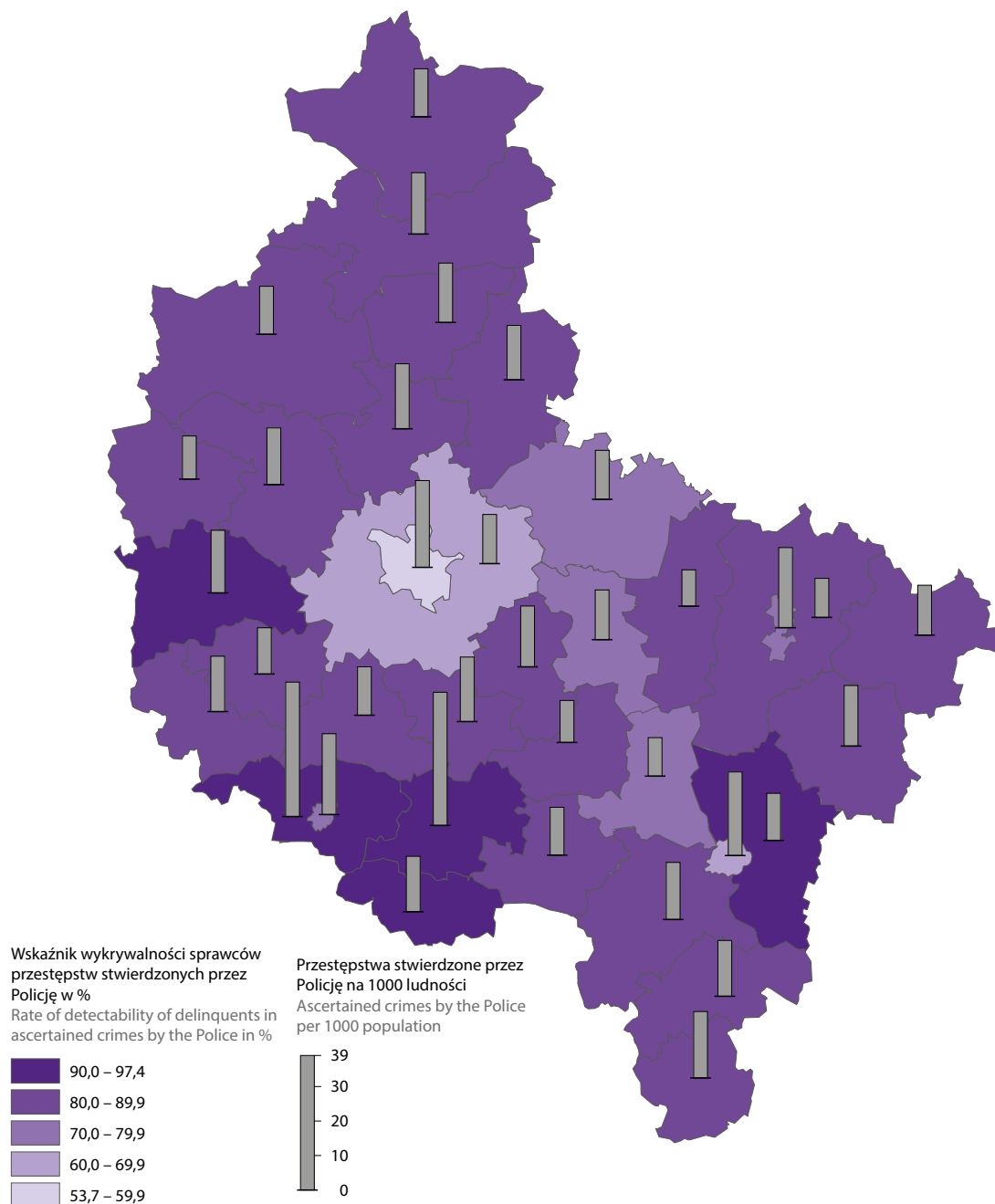
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w województwie wielkopolskim w 2019 r. kształtował się na poziomie 75,8%, tj. niżej niż w poprzednim roku (76,9%), ale wyżej niż przeciętnie w kraju (73,1%; w 2018 r. 73,4%). Wskaźnik wyższy niż w wielkopolskim zanotowano w 6 województwach: lubelskim (83,0%), zachodniopomorskim (81,4%), świętokrzyskim (80,2%), małopolskim (79,2%), podkarpackim (77,2%) i śląskim (76,8%).

Zarówno poziom przestępczości, jak i wykrywalność sprawców przestępstw nie są jednakowe na obszarze całego województwa. W 2019 r. największą skutecznością charakteryzowały się pod tym względem powiaty: gostyński (gdzie wskaźnik wykrywalności sprawców wyniósł 97,5%), leszczyński (95,2%), rawicki (92,0%), kaliski (91,5%) i nowotomyski (91,3%). Nadal najniższy pozostaje poziom wykrywalności sprawców przestępstw w Poznaniu i powiecie poznańskim, tj. na tych obszarach, gdzie liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję jest największa (w 2019 r. stwierdzono tam 30,2% wszystkich przestępstw w województwie, a wskaźniki wykrywalności wyniosły odpowiednio 53,7% w Poznaniu i 61,4% w powiecie poznańskim).

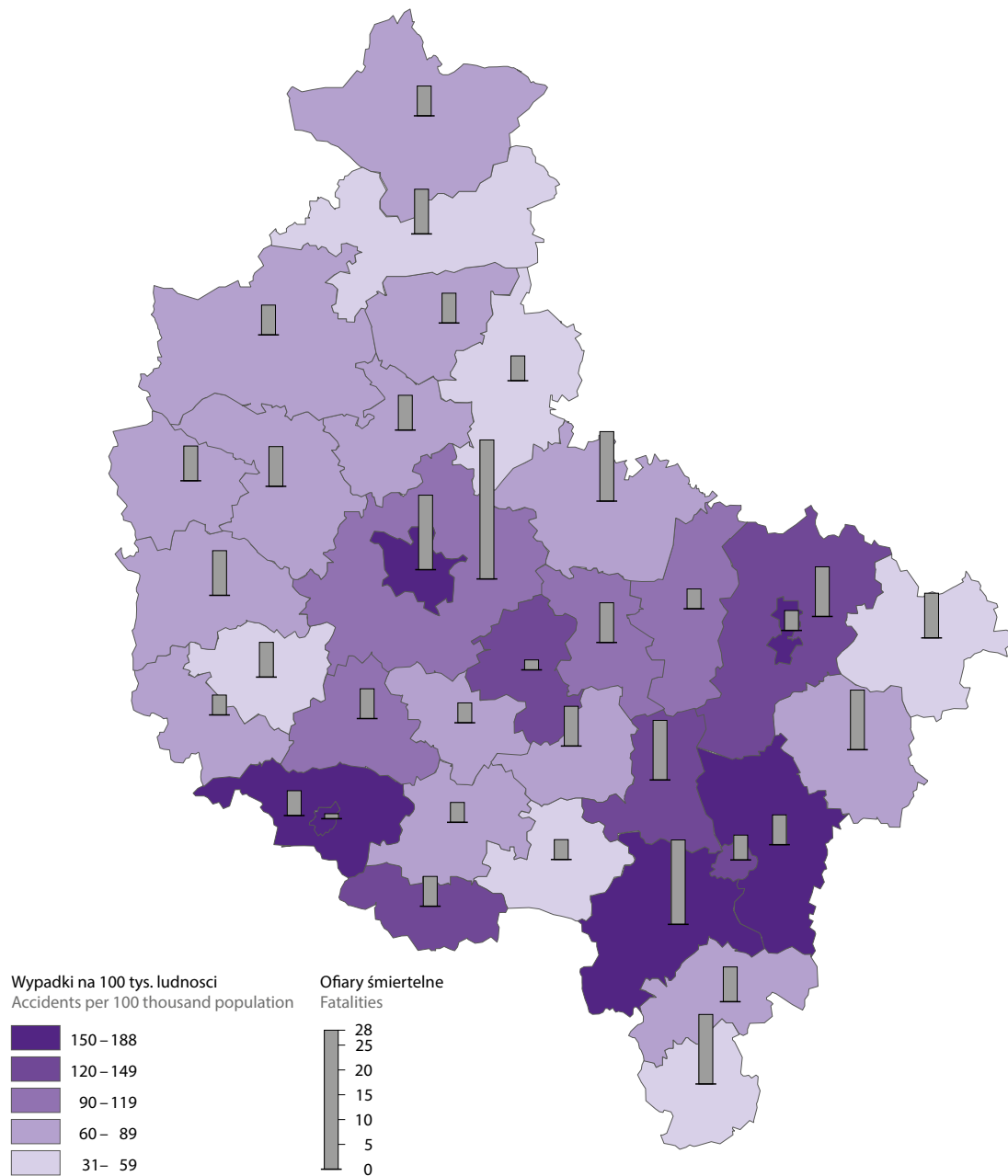
Tabela 27. Wypadki drogowe oraz ich skutki
Table 27. Road accidents and their results

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Wypadki Accidents	2930	2196	3232	3894
Ofiary śmiertelne Fatalities	343	245	261	279
Ranni Injured	3624	2523	3766	4566

Mapa 34. Zagrożenie przestępczością w 2019 r.
 Map 34. Crime risk in 2019

Mapa 35. Bezpieczeństwo na drogach w 2019 r.
 Map 35. Road safety in 2019

W 2019 r. w województwie wielkopolskim miało miejsce najwięcej (12,9%) wypadków drogowych w kraju – 3894 (tj. o 1/5 więcej niż w roku poprzednim i o 1/3 więcej niż w 2010 r.). Śmierć poniosło w nich 279 osób (9,6% ofiar w kraju), a rannych zostało 4566 osób (12,9% poszkodowanych w kraju).

W przeliczeniu na 100 tys. ludności w przypadku liczby wypadków (111,4) i rannych (130,6) większe wartości wskaźnika odnotowało jedynie województwo łódzkie (odpowiednio 136,2 i 164,5), przy wartościach dla Polski odpowiednio 78,9 i 92,4. Pod względem ofiar śmiertelnych na 100 tys. ludności wielkopolskie z wynikiem 8,0 plasowało się nieco powyżej średniej dla kraju – 7,6.

Społeczeństwo informacyjne

Information society

W 2019 r. w województwie wielkopolskim komputer w domu miało więcej gospodarstw domowych niż przeciętnie w kraju, ale korzystających z komputera było mniej. Województwo wielkopolskie miało najwyższy w kraju odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu.

W 2019 r. w województwie wielkopolskim przynajmniej jeden komputer w domu miało 86,2% gospodarstw domowych, to więcej niż przeciętnie w kraju (83,1%). Jednak odsetek osób korzystających z komputera w województwie (83,5%) był o 0,1 p.proc. niższy niż przeciętnie w Polsce. Wśród osób w wieku od 16 do 74 lat 70,5% korzystało z komputera regularnie, tj. co najmniej raz w tygodniu (w kraju 72,8%), natomiast codziennie – 58,2% (w kraju 61,4%).

Dostęp do Internetu przez komputer lub inne urządzenia miało 89,8% gospodarstw domowych w województwie, co jest najwyższym wynikiem w kraju (przeciętnie 86,7%). Z Internetu korzystało 83,8% osób (w kraju 84,5%), przy czym 76,8% regularnie (78,3% w kraju), a 66,8% codziennie, lub prawie codziennie (w kraju 68,2%).

Z usług administracji publicznej, za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy skorzystało 35,3% osób (w kraju 40,4%), a 24,1% wyszukiwało informacji na stronach urzędów (w kraju 24,9%). W 2019 r. w województwie wielkopolskim ponad połowa osób (52,7%) w ciągu ostatnich 12 miesięcy zamawiała przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego (w kraju 53,9%).

Aktywność społeczna

Social activity

W 2019 r. liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych w województwie wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim. W 2016 r. w województwie wielkopolskim było najwięcej aktywnych organizacji non-profit na 10 tys. mieszkańców. Według wyników Badania spójności społecznej w 2018 r. w województwie wielkopolskim wskaźnik zaufania do ludzi ogólnie rzecz biorąc był mniejszy niż przeciętnie w Polsce, ale odsetek osób deklarujących zaufanie do władz lokalnych miasta lub gminy, sąsiadów, Policji oraz nieznajomych był w województwie wyższy niż przeciętnie w kraju.

W 2019 r. w województwie wielkopolskim w rejestrze REGON wpisanych było 14073 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (9,6% podmiotów tego typu w kraju), tj. o 3,9% więcej niż rok wcześniej i o 44,9% więcej niż w 2010 r. (w Polsce wzrost o odpowiednio 4,0% i 40,6%). W ciągu roku w województwie z rejestru wykreślono 171 podmiotów, a zarejestrowano 683 nowe. Liczba fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców wynosiła w województwie 40 i kształtowała się powyżej średniej dla kraju (38).

W 2016 r. w województwie wielkopolskim działało 9,2 tys. organizacji non-profit (10,1% podmiotów tego typu w Polsce), a na 10 tys. mieszkańców przypadało ich najwięcej w kraju – 26,6. Duża część z nich to stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne (7,5 tys.), w tym stowarzyszenia sportowe (2,1 tys.) i ochotnicze straże pożarne (1,7 tys.), a także organizacje pożytku publicznego (0,7 tys.). W województwie wielkopolskim zlokalizowana była największa liczba organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego w Polsce (18,1%), przy czym większość z nich stanowiły kółka rolnicze (61,4%).

W województwie funkcjonowało 7,9 tys. aktywnych organizacji i stowarzyszeń społecznych zrzeszających osoby fizyczne (z czego 1,2 tys. w Poznaniu) i 0,7 tys. zrzeszających osoby prawne (0,2 tys. w Poznaniu). Łącznie posiadały one 708,4 tys. członków, z czego 96,2% to osoby fizyczne. Organizacje non-profit z województwa wielkopolskiego zrzeszały przeciętnie po 86 członków w postaci osób fizycznych (w Poznaniu – 287), lecz połowa z nich zadeklarowała nie więcej niż 11 członków (w Poznaniu – 14).

Wskaźnik zaufania do ludzi (obliczany na podstawie Badania spójności społecznej) to odsetek osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały, że zdecydowanie mają zaufanie lub raczej mają zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc.

Według wyników Badania spójności społecznej w 2018 r. w województwie wielkopolskim wskaźnik zaufania do ludzi ogólnie rzecz biorąc wyniósł 78,8% i był mniejszy niż przeciętnie w Polsce (79,4%). Jednak mieszkańcy województwa wielkopolskiego mają wyższe niż przeciętnie w kraju zaufanie do władz lokalnych miasta lub gminy (63,3% wobec wskaźnika dla Polski 56,3%), sąsiadów (81,2%, w kraju 75,3%), Policji (77,3%, w kraju 71,8%), a nawet nieznajomych (36,0%, w kraju 34,3%).

W porównaniu do poprzedniej edycji badania z 2015 r. wskaźnik zaufania do ludzi w województwie nie zmienił się, podczas gdy w kraju jego wartość wzrosła nieznacznie (o 1,0 p.proc.). W przypadku innych wskaźników zaufania tendencja w województwie i kraju była podobna – obniżył się odsetek osób ufających nieznajomym (o 5,7 p.proc. w województwie i 4,7 p.proc. w kraju), a pozostałe wskaźniki zaufania wzrosły, choć w województwie nieco silniej niż w kraju.

Tabela 28. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON

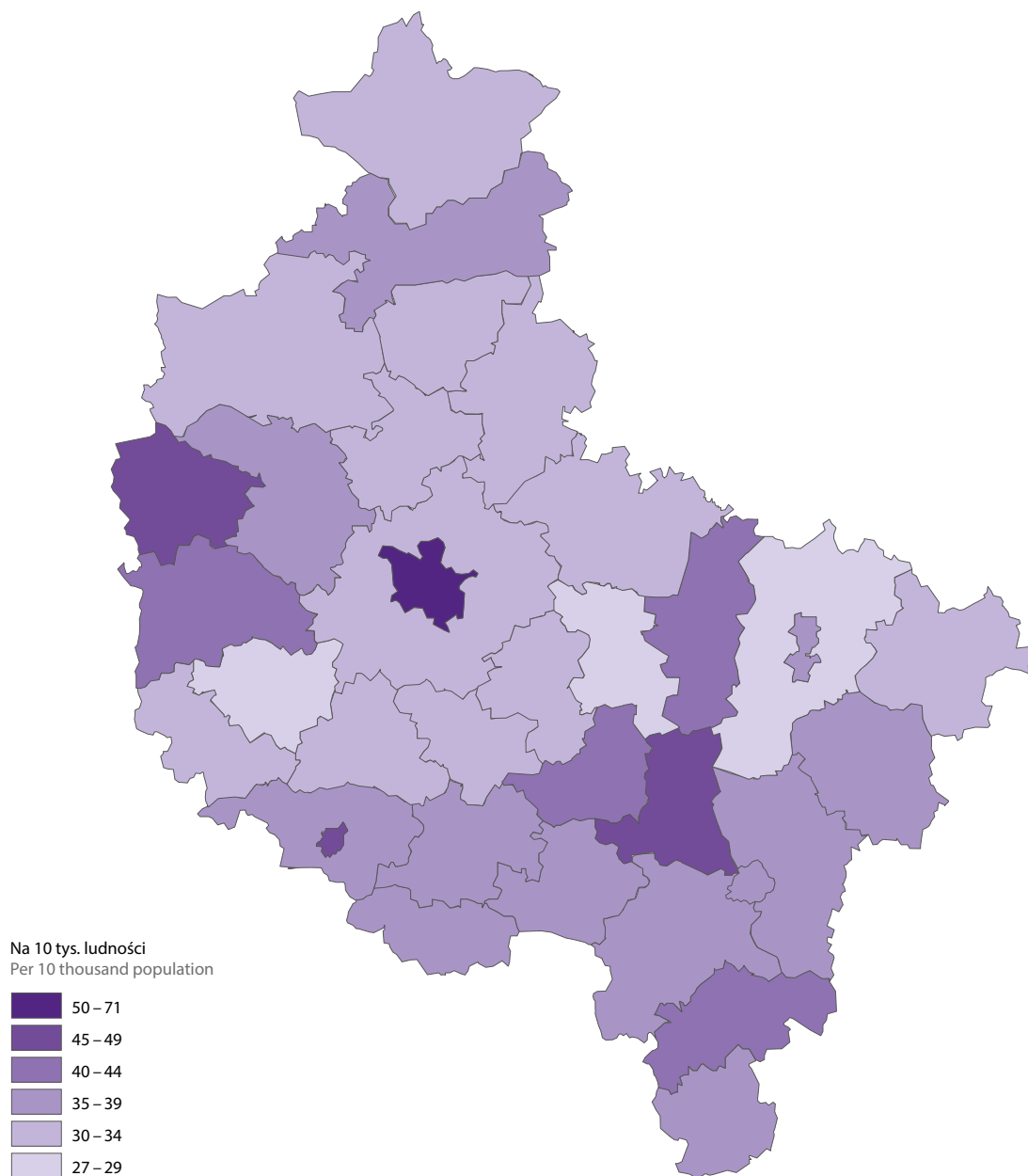
Stan w dniu 31 grudnia

Table 28. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem Total	9713	12604	13549	14073
na 10 tysięcy ludności per 10 thousand population	28	36	39	40

Mapa 36. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Map 36. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2019
As of 31st December

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1 Produkt krajowy brutto

6.1 Gross domestic product

Według wstępnego szacunku za 2018 r., wartość wytworzonego produktu krajowego brutto (PKB) w wielkopolskim stanowiła 9,8% wartości wytworzonej w kraju. PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca lokowało województwo na 3. miejscu w Polsce, ale wskaźnik ten w podregionach był mocno zróżnicowany – najwyższy w Poznaniu, najniższy w pilskim.

Najwięcej wartości dodanej brutto (WDB) wypracowały podmioty prowadzące działalność w grupie sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja. Rosła wydajność pracy ogółem mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego, ale dla województwa była niższa od średniej w kraju. Wyższą od średniej krajowej wydajność uzyskano w Poznaniu oraz podregionie poznańskim.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

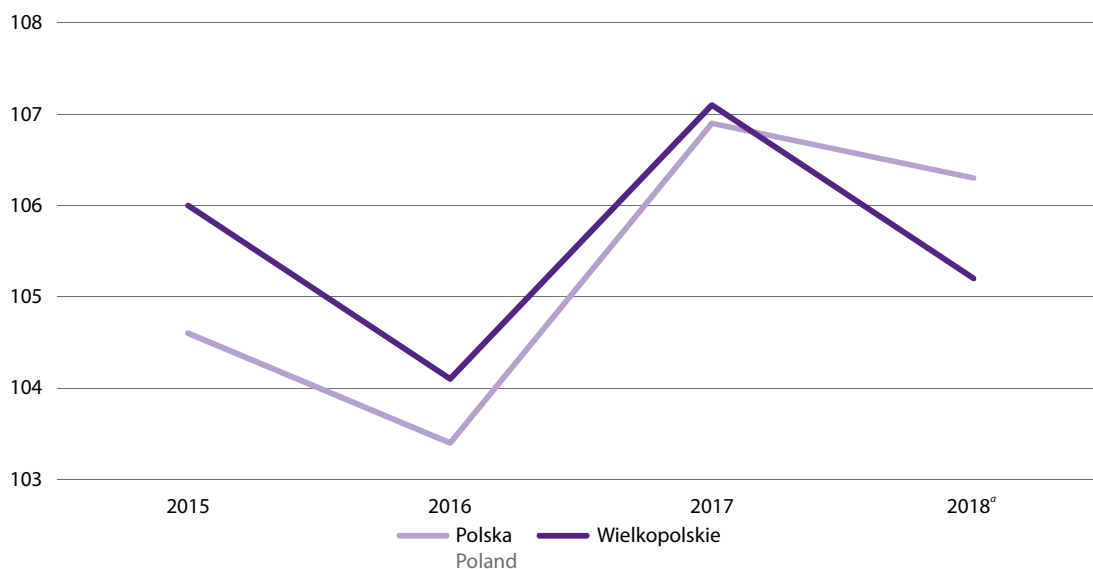
Według wstępnego szacunku za 2018 r., wartość wytworzonego produktu krajowego brutto wyniosła w wielkopolskim 207183 mln zł i stanowiła 9,8% wartości wytworzonej w kraju. W porównaniu z 2017 r. PKB w województwie był wyższy w cenach bieżących o 5,2%, podczas gdy w kraju wzrósł o 6,3%. Udział PKB wytworzonego w województwie w odniesieniu do krajowego wyniósł 9,9% w 2017 r. i 9,7% w 2014 r.

Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa w 2018 r. kształtowała się na poziomie 59,4 tys. zł, tj. wzrosła o 5,1% w stosunku do roku poprzedniego i o 23,6% w odniesieniu do 2014 r. W relacji do średniej krajowej PKB na 1 mieszkańca stanowił 107,8% w 2018 r., 109,1% w 2017 r. i 107,4% w 2014 r. W porównaniu do innych regionów wielkopolskie w 2018 r. plasowało się na 3. miejscu, za warszawskim stołecznym (121,2 tys. zł) i dolnośląskim (60,4 tys. zł).

Według parytetu siły nabywczej PKB na 1 mieszkańca województwa, tzn. w porównaniu do średniej Unii Europejskiej (UE28=100), wynosił 76 w 2018 r. i 2017 r. oraz 72 w 2014 r.

Wykres 40. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)
rok poprzedni=100

Chart 40. Indices of gross domestic product (current prices)
previous year=100

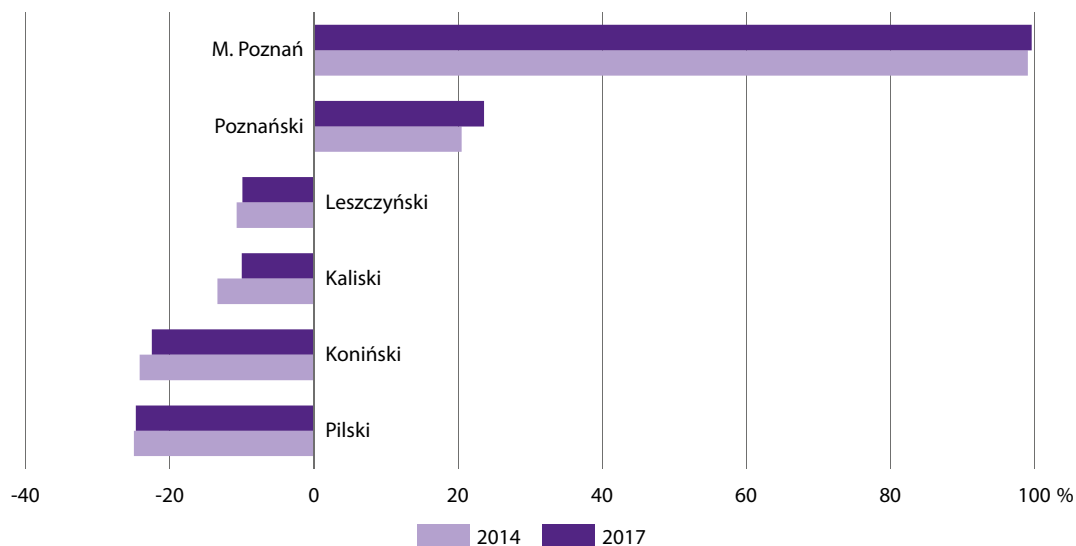
^a Wstępny szacunek.
^a Preliminary estimate.

Prawie połowę PKB województwa wytworzono w Poznaniu (28,3% w 2017 r.) i podregionie poznańskim (21,0%). Podregion kaliski odpowiadał za 15,9%, koniński 13,4%, leszczyński 13,2%, a pilski 8,2%. Struktura wytwarzania PKB w podregionach nie zmieniła się znacząco – w porównaniu z 2014 r. wzrósł udział podregionu poznańskiego (o 0,9 p.proc.) oraz kaliskiego (o 0,3 p.proc.), natomiast zmniejszył się Poznań o 0,9 p.proc. W latach 2014-2017 Poznań partycypował w krajowym PKB na poziomie 2,8%.

W 2017 r. wartość PKB na 1 mieszkańca w podregionach wielkopolskiego była mocno zróżnicowana – najwyższa w Poznaniu (103,4 tys. zł; 182,9% przeciętnej w województwie), najniższa – w podregionie pilskim (39,0 tys. zł; 69,0%). W 2014 r. relacje do średniej wartości w województwie wynosiły w Poznaniu 185,6%, a w pilskim 69,8%. W 2017 r. wskaźnik dyspersji PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów wyniósł w wielkopolskim 30,6% i w porównaniu z 2014 r. zmniejszył się o 0,7 p.proc.

Wykres 41. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące)

odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

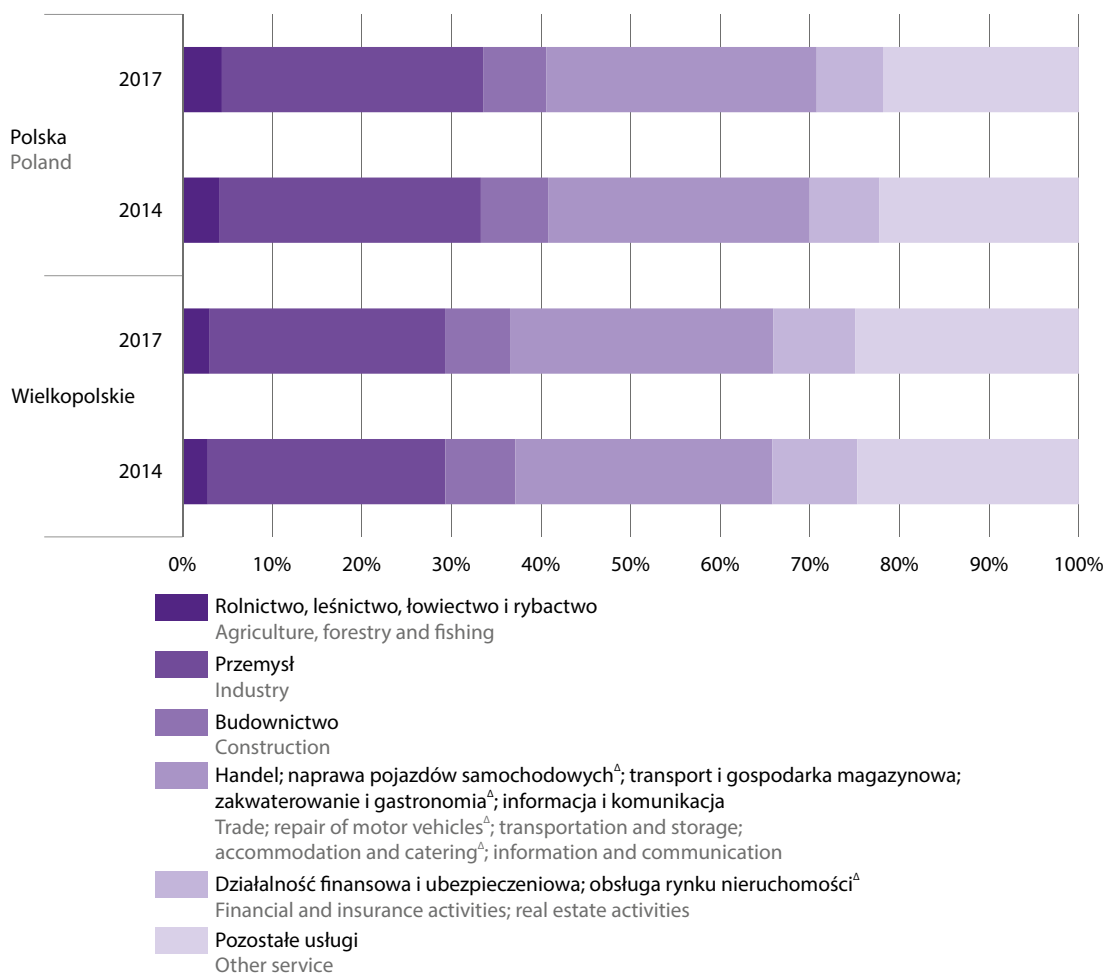
Chart 41. Gross domestic product per capita (current prices)
relative deviations from the national average value

Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

Wartość dodana brutto (WDB) wygenerowana w wielkopolskim w 2017 r. wyniosła 172910 mln zł (o 6,5% więcej niż w 2016 r.). Największą część WDB, tj. 30,2%, wypracowały podmioty prowadzące działalność w usługach obejmujących handel; naprawę pojazdów samochodowych, transport i gospodarkę magazynową; zakwaterowanie i gastronomię; informację i komunikację – więcej o 1,2 p.proc. niż w 2016 roku oraz o 1,1 p.proc. w porównaniu z 2014 rokiem. Jednostki prowadzące działalność w przemyśle w 2017 r. wytworzyły 29,1% wartości dodanej brutto w województwie. W porównaniu z 2016 rokiem odnotowano spadek udziału przemysłu w generowaniu wartości dodanej brutto o 1,7 p.proc., a w stosunku do 2014 roku o 0,1 p.proc.

Wydajność pracy w województwie w 2017 r. mierzona WDB na 1 pracującego wyniosła 115691 zł i w odniesieniu do 2014 r. wzrosła o 8,3%. Wydajność pracy, w relacji do średniej krajowej, wyniosła 98,0% w 2017 r. i była o 0,8 p.proc. wyższa niż w roku 2014.

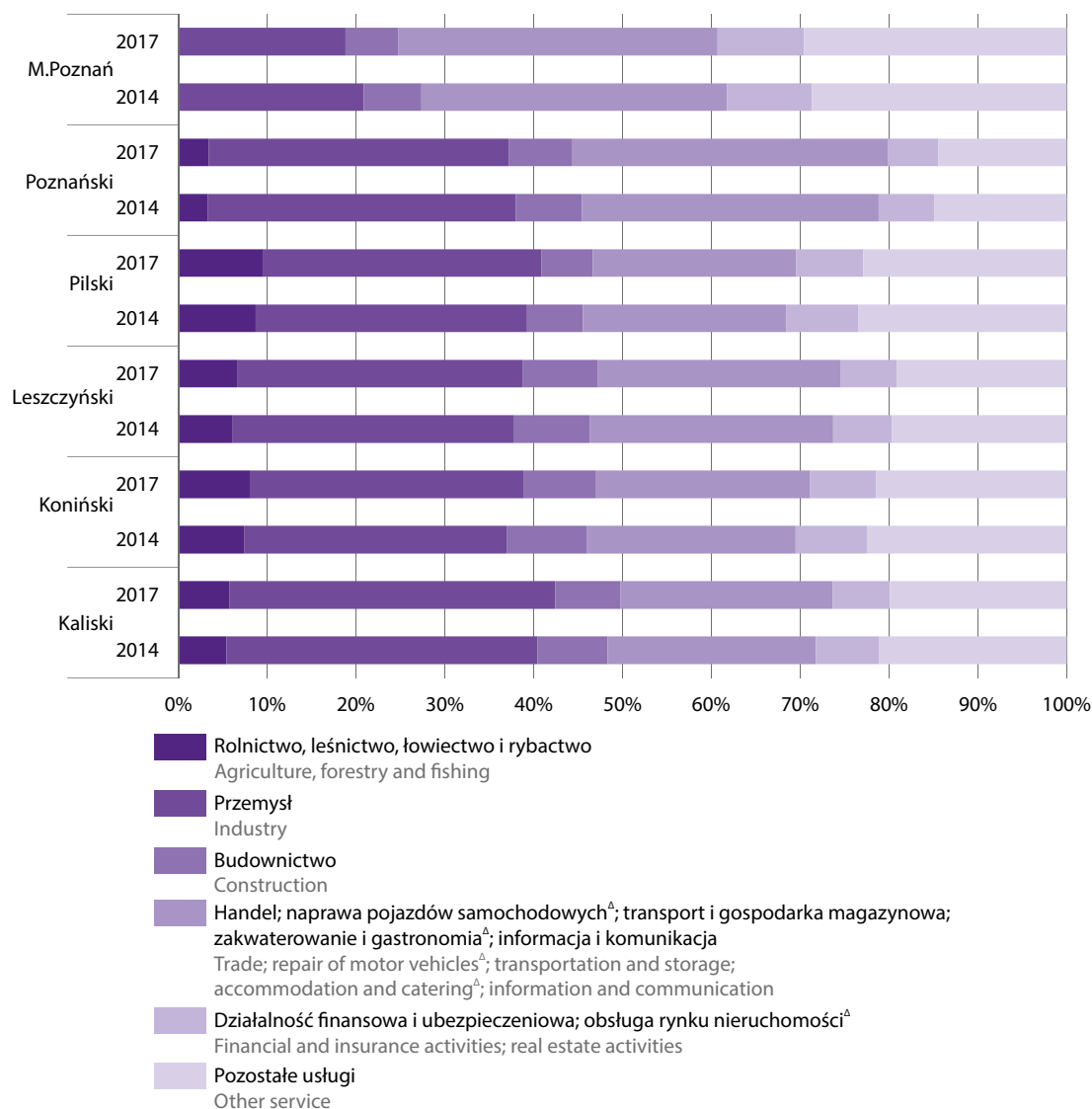
Wykres 42. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
Chart 42. Gross value added by kind of activity (current prices)

Występuje zróżnicowanie udziałów poszczególnych rodzajów działalności w tworzeniu WDB w podregionach. W kaliskim, konińskim, leszczyńskim i pilskim dominował przemysł, natomiast w poznańskim i Poznaniu usługi obejmujące handel; naprawę pojazdów samochodowych; transport i gospodarkę magazynową; zakwaterowanie i gastronomię; informację i komunikację. Rolnictwo w pilskim było odpowiedzialne w 2017 r. za 9,6% WDB, a w Poznaniu zaledwie za 0,1%.

Wydajność pracy w 2017 r. mierzona WDB na 1 pracującego była najwyższa w Poznaniu – 142,9 tys. zł, a najniższa w pilskim 98,5 tys. zł. Od 2014 r. wzrost wydajności pracy w obu podregionach był podobny i wyniósł prawie 6%. Najwyższy w tym okresie wzrost wydajności wystąpił w podregionie kaliskim (o 11,0% do 100,7 tys. zł). W relacji do średniej krajowej wydajność w Poznaniu w 2017 r. wyniosła 121,1%, a w podregionie poznańskim 109,9%, w pozostałych podregionach wydajność była niższa od przeciętnej w kraju, najniższa w pilskim (83,5%). W odniesieniu do 2014 r. nie wystąpiły znaczące zmiany.

Wykres 43. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
Chart 43. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

6.2 Koniunktura gospodarcza

6.2 Business tendency

W 2019 r. w województwie wielkopolskim wskaźniki ogólnego klimatu koniunktury różniły się znacząco pomiędzy sekcjami, a także podlegały wahaniom sezonowym. W poszczególnych miesiącach 2019 r. oceny były optymistyczne, z wyjątkiem końca roku w dwóch sekcjach: budownictwo oraz zakwaterowanie. We wszystkich rodzajach działalności jako najbardziej znaczącą barierę wskazywano koszty zatrudnienia. W kwietniu 2020 r. wystąpiło radykalne pogorszenie klimatu koniunktury wszystkich rodzajów działalności.

Koniunktura gospodarcza to całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe; koniunktura podlega wskaźnikom zależnym głównie od cyklu koniunkturalnego, a także innych czynników: regularnych (np. sezonowe wahania popytu i podaży) i nieregularnych (np. urodzaj lub nieurodzaj w rolnictwie, wzrost lub spadek popytu na dany towar na rynku krajowym lub zagranicznym, klęski żywiołowe).

Tabela 29. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Table 29. General business climate indicator by kind of activity

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury General business climate indicator	I 2011	I 2015	I 2018	I 2019	I 2020	IV 2020	IV 2020 Polska Poland
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	-0,2	12,9	15,7	10,5	7,1	-43,8	-44,2
Budownictwo Construction	-14,7	-8,1	5,7	8,0	-0,8	-47,6	-47,1
Handel hurtowy Wholesale trade	2,8	8,0	11,0	3,6	3,5	-35,9	-39,8
Handel detaliczny Retail trade	0,3	7,7	8,9	4,9	0,6	-45,7	-49,5
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	-9,6	-1,9	19,5	5,1	-1,2	-46,4	-46,4
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and food service activities	-41,7	-32,9	37,7	6,9	17,6	-28,0	-70,0
Informacja i komunikacja Information and communication	-2,1	-4,9	23,3	20,0	19,5	-24,8	-19,4

W poszczególnych miesiącach 2019 r. oceny ogólnego klimatu koniunktury były optymistyczne, z wyjątkiem końca roku w dwóch sekcjach: budownictwo oraz zakwaterowanie i gastronomia. W kwietniu 2020 r. wystąpiło radykalne pogorszenie oceny koniunktury przez przedsiębiorstwa wszystkich rodzajów działalności.

W sekcji przetwórstwo przemysłowe najlepszy wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w 2019 r. odnotowano w styczniu, najgorszy w grudniu. W styczniu 2020 r. ocena na poziomie 7,1 była trzykrotnie wyższa niż w grudniu poprzedniego roku, ale niższa niż w analogicznym miesiącu lat ubiegłych. W kwietniu 2020 r. wskaźnik ogólny klimatu koniunktury kształtował się na poziomie minus 43,8 (w marcu 0,8).

W budownictwie najlepszy wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w 2019 r. odnotowano w lipcu, najgorszy w grudniu. W styczniu 2020 r. ocena na poziomie minus 0,8 była niższa o 8,8 punktów niż w styczniu roku poprzedniego. W kwietniu 2020 r. wskaźnik ogólny klimatu koniunktury wyniósł minus 47,6 (w marcu 1,2).

Przedsiębiorstwa w sekcji handel detaliczny w 2019 r. najlepiej oceniły ogólny klimat koniunktury w maju, najgorzej we wrześniu. W styczniu 2020 r. ocena na poziomie 0,6 była 8-krotnie niższa niż rok wcześniej. W kwietniu 2020 r. wskaźnik ogólny klimatu koniunktury kształtował się na poziomie minus 45,7 (w marcu minus 2,2).

W handlu hurtowym oceny klimatu koniunktury w 2019 r. były zwykle niższe niż w handlu detalicznym, z wyjątkiem sierpnia (najlepszy wskaźnik) i września, zaś najslabszą ocenę wystawiono w grudniu. W styczniu 2020 r. ocena na poziomie 3,5 była na podobnym poziomie co rok wcześniej. W kwietniu 2020 r. wskaźnik ogólny klimatu koniunktury wyniósł minus 35,9 (w marcu minus 1,6).

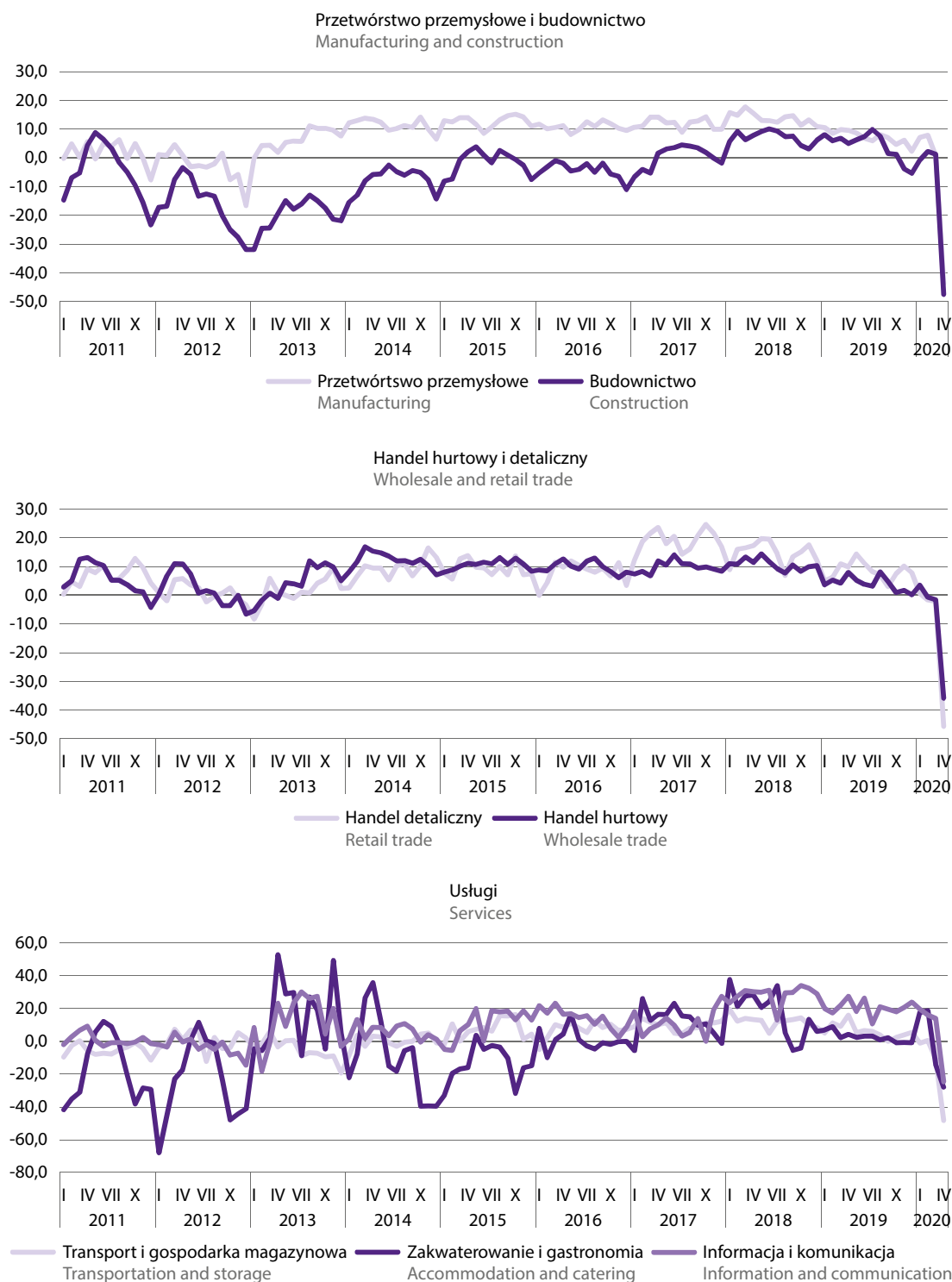
W sekcji transport i gospodarka magazynowa najlepszy wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w 2019 r. odnotowano w kwietniu, najgorszy we wrześniu. W styczniu 2020 r. ocena na poziomie minus 1,2 była najniższa spośród wszystkich rodzajów działalności. W kwietniu 2020 r. wskaźnik ogólny klimatu koniunktury kształtował się na poziomie minus 46,4 (w marcu minus 10,6).

Przedsiębiorstwa zakwaterowania i gastronomii w 2019 r. średnio wystawiały najniższe oceny ogólnego wskaźnika klimatu koniunktury. Najlepiej oceniono koniunkturę w lutym, choć stanowiła ona zaledwie połowę wskaźnika ze stycznia 2020 r. W kwietniu 2020 r. wskaźnik ogólny klimatu koniunktury kształtował się na poziomie minus 28,0 (w marcu minus 13,9).

W sekcji Informacja i komunikacja we wszystkich miesiącach 2019 r. wskaźniki ogólnego klimatu koniunktury były wyższe niż w innych sekcjach, najwyższy w kwietniu, najniższy - w lipcu. W kwietniu 2020 r. wskaźnik ogólny klimatu koniunktury kształtował się na poziomie minus 24,8 (jeszcze w marcu 4,0).

We wszystkich rodzajach działalności najbardziej znaczącą barierą w 2019 r., jak i w 2018 r., były koszty zatrudnienia. W grudniu 2019 r. wskazywało na nie od 50,9% respondentów w sekcji handel hurtowy do 66,1% w sekcji usługi. Z kolei w porównaniu z rokiem poprzednim najbardziej spadła uciążliwość bariery związanej z niedoborem pracowników, choć nadal była ona istotna. Ponadto w 2019 r., w budownictwie najbardziej wzrosła uciążliwość barier związanych z wysokimi obciążeniami na rzecz budżetu, w handlu hurtowym trudności z uzyskaniem kredytu bankowego, a w handlu detalicznym wskazywano na wzrost trudności w rozrachunkach z kontrahentami.

Wykres 44. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Chart 44. General business climate indicator by kind of activity

6.3 Przedsiębiorczość

6.3 Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W województwie wielkopolskim z roku na rok wzrasta liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON. Występuje duże zróżnicowanie przestrzenne. W strukturze podmiotów wg sekcji PKD najczęściej było związanych z handlem oraz budownictwem. W strukturze podmiotów według form prawnych dominowały spółki handlowe, z których ponad 12% stanowiły spółki z udziałem kapitału zagranicznego.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Na koniec 2019 r. w rejestrze REGON dla województwa wielkopolskiego było zarejestrowanych 446,2 tys. podmiotów gospodarki narodowej, tj. 9,9% podmiotów w kraju. Uplasowało to województwo na 3. miejscu, po mazowieckim (18,9%) i śląskim (10,7%). Liczba wpisanych do REGONU podmiotów w wielkopolskim była wyższa o 3,9% w porównaniu z 2018 r. oraz o 18,8% w stosunku do 2010 r.

Ponad ¼ podmiotów województwa była zarejestrowana w Poznaniu. W 2019 r. na 1000 ludności przypadało tam 216 podmiotów, co plasowało stolicę wielkopolski na 3. miejscu, po gminach Suchy Las (237) oraz Tarnowo Podgórne (218). Najmniej podmiotów przypadało na 1000 ludności w Chodowie (57), Łobżenicy (58) oraz Wierzbinku (59). W ciągu roku najczęściej podmiotów przybyło w gminie Wierzbinek (15,1%), Przykona (13,4%) oraz Czajków (11,4%). W 6 gminach województwa: Chodów, Lisków, Orchowo, Kłodawa, Koło i Piła zmalała liczba podmiotów w rejestrze REGON w 2019 r. w porównaniu z rokiem poprzednim.

W 2019 r. w województwie zarejestrowano 37,0 tys. nowych podmiotów (o 4,9% mniej niż przed rokiem), z czego 80,3% stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, a 12,2% spółki handlowe. W tym samym roku wyrejestrowano 19,5 tys. podmiotów, tj. o 35,8% mniej niż przed rokiem. Wśród wykreślanych jednostek przeważały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (85,9%), a spółki handlowe stanowiły 7,4% wyrejestrowanych podmiotów. Na każde 100 nowo zarejestrowanych podmiotów przypadały w 2019 r. 53 wyrejestrowane z rejestru REGON. Niezależnie od formy prawnej liczba podmiotów nowo zarejestrowanych była większa od wyrejestrowanych.

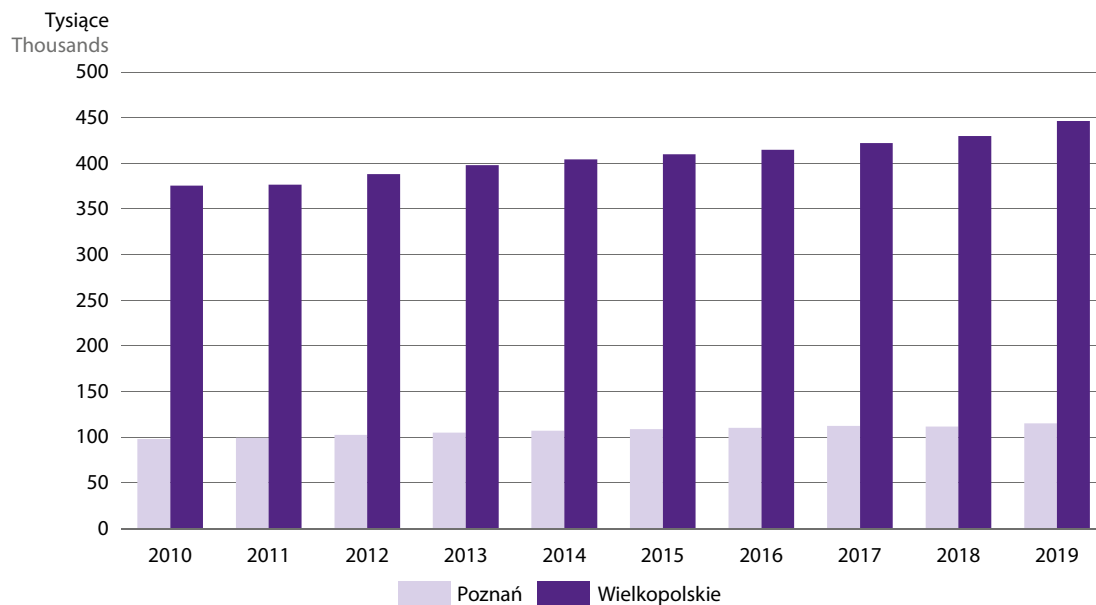
Tabela 30. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
Table 30. Entities of national economy in the REGON register

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska=100 Poland=100
Ogółem Total	375482	409865	429658	446215	9,9
sektor publiczny ^a public sector ^a	9846	9653	8804	8783	7,9
sektor prywatny ^a private sector ^a	365636	396329	414541	430497	10,0
Z liczby ogółem: Of total number:					
Spółki Companies	52388	70929	75470	78580	9,6
Fundacje Foundations	831	1586	2022	2155	7,6
Stowarzyszenia i organizacje społeczne Associations and social organizations	8882	11018	11527	11918	10,1
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	291948	300484	314268	326367	10,2

^a W latach 2015–2018 w podziale na sektory własności – bez podmiotów, dla których informacja o formie własności nie występuje w rejestrze REGON.

^a In the years 2015–2018 in division by ownership sectors – excluding entities, for which information on ownership form does not exist in the REGON register.

Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej
Stan w dniu 31 grudnia
Chart 45. Entities of the national economy
As of 31st December

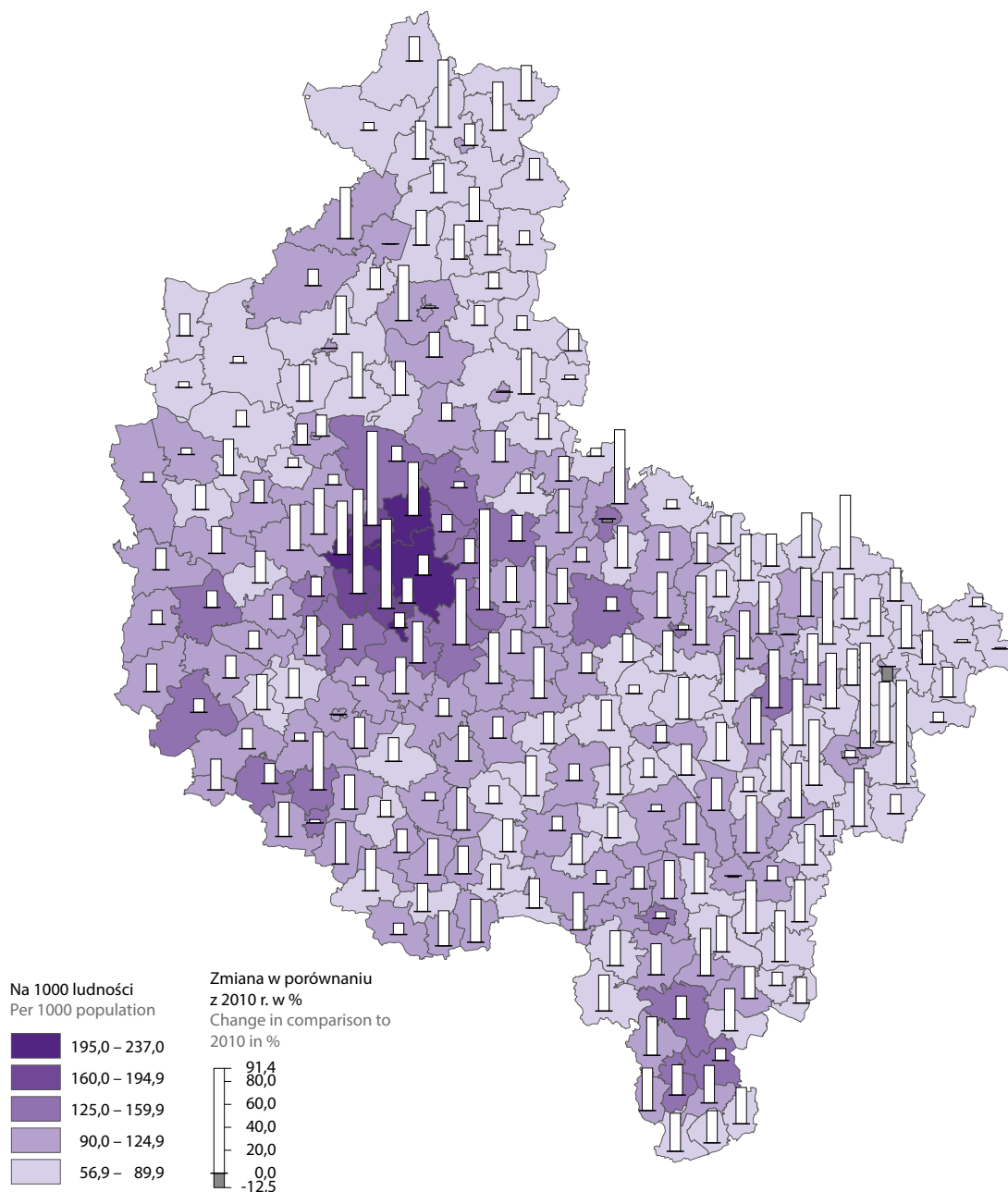

Mapa 37. Podmioty gospodarki narodowej w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 37. Entities of the national economy in 2019

As of 31st December

W 2019 r. w strukturze podmiotów wg sekcji PKD najwięcej było jednostek związanych z handlem i naprawą pojazdów samochodowych (22,4%) oraz budownictwem (14,4%). Na kolejnych miejscach uplasowały się: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (10,4%) i przetwórstwo przemysłowe (9,1%). W porównaniu z 2010 r. dominowały te same cztery sekcje, przy czym handel i przetwórstwo przemysłowe zmniejszyły swoje udziały, a dwie pozostałe sekcje zwiększyły. W porównaniu z 2018 r. liczba podmiotów

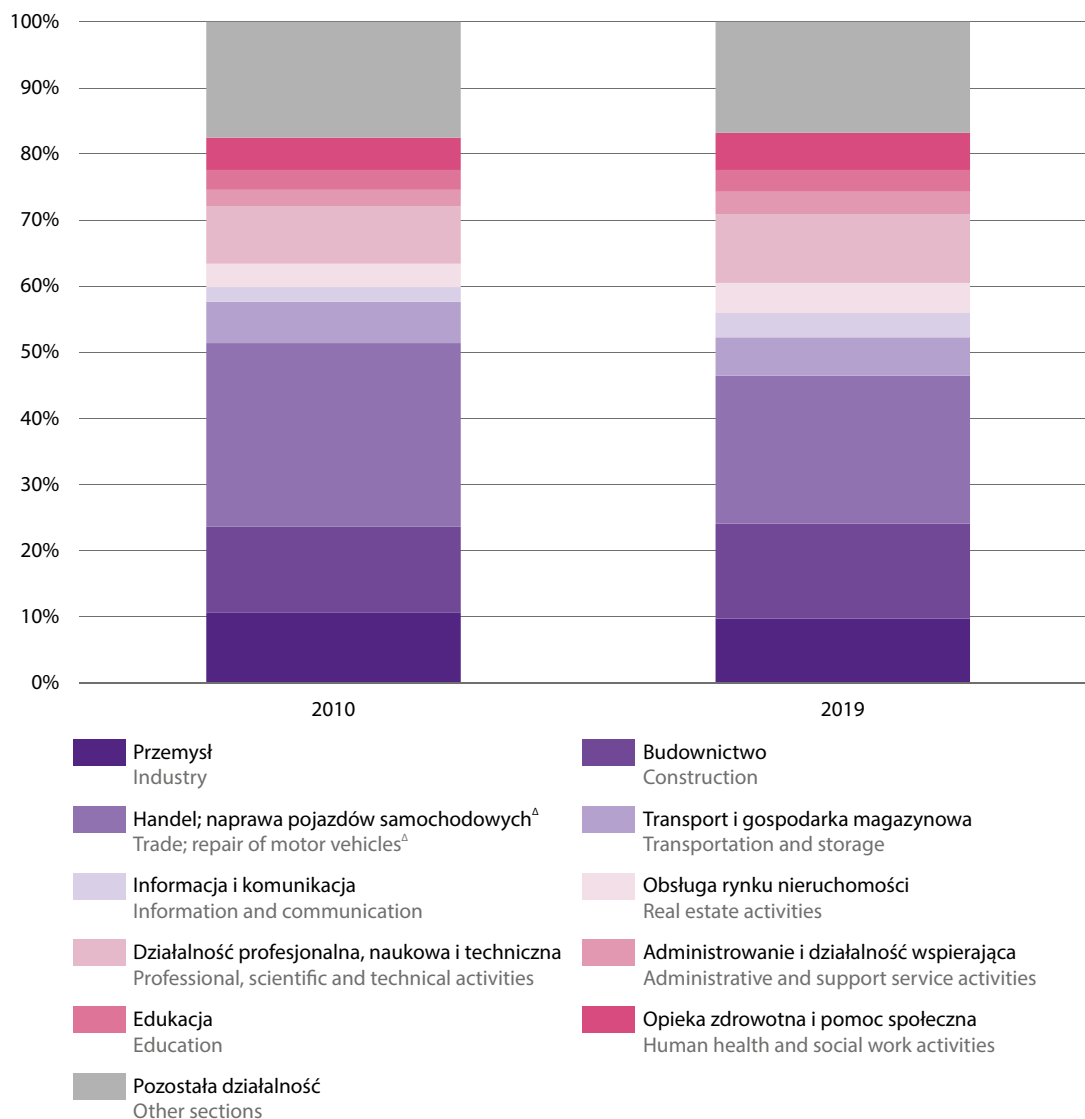
najbardziej wzrosła w sekcjach: budownictwo (o 8,8%), informacja i komunikacja (o 7,0%), administrowanie i działalność wspierająca (o 6,9%) oraz pozostała działalność usługowa (o 6,3%). Spadek odnotowano w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (o 1,8%) oraz górnictwie (o 0,2%).

Wykres 46. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 46. Entities of the national economy by selected PKD sections in 2019

As of 31st December

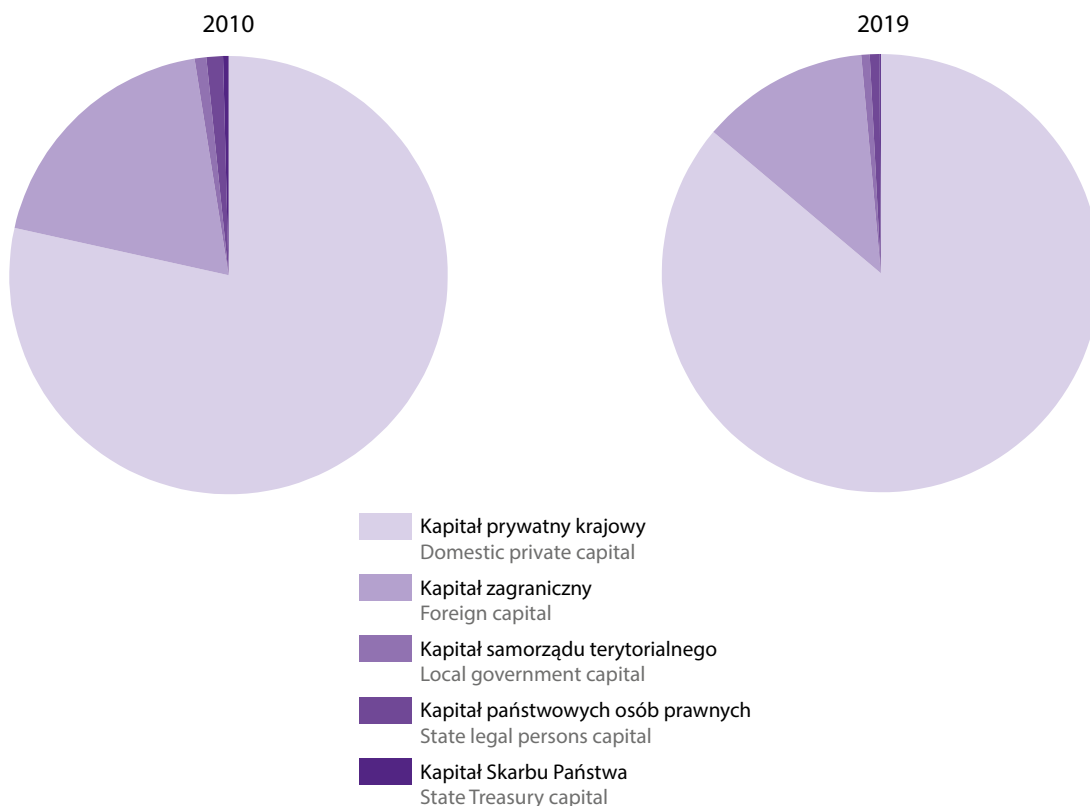
W 2019 r. w strukturze podmiotów według form prawnych w wielkopolskim dominowały spółki handlowe, których było 52,1 tys., na drugim miejscu znalazły się spółki cywilne w liczbie 26,3 tys. W formie spółdzielni działały 1573 podmioty, a przedsiębiorstw państwowych 5. W porównaniu z 2010 r. zwiększyła się liczba spółek handlowych o 87,3% oraz cywilnych o 7,7%, natomiast spadła liczba spółdzielni o 10,2% i przedsiębiorstw publicznych o 81,5%. W 2019 r. właścicielem spółek handlowych był najczęściej prywatny kapitał krajowy, a 11,6% spółek stanowiły jednostki z udziałem kapitału zagranicznego.

Wykres 47. Spółki handlowe według rodzaju kapitału^a

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 47. Commercial companies by type of capital^a

As of 31st December

^a Dane dla roku 2019 nie dotyczą spółek, dla których informacja o rodzaju kapitału nie występuje w rejestrze REGON.^a In 2019 excluding companies, for which information on ownership form does not exist in the REGON register.**Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna****Research and development and innovation activity**

W województwie nakłady na działalność badawczą i rozwojową rosły każdego roku, ale na 1 mieszkańca były o 1/3 niższe niż w kraju. Również o 1/3 mniej niż w kraju przypadało pracujących na 1000 osób aktywnych zawodowo. Działalność B+R była finansowana głównie przez sektor rządowy oraz przedsiębiorstwa.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

W 2018 r. nakłady na działalność badawczą i rozwojową w województwie wyniosły 1552,4 mln zł i były wyższe niż rok wcześniej o 24,8%. Udział województwa w nakładach kraju równał się 6,1%. Działalność badawczo-rozwojowa była finansowana głównie przez sektor rządowy oraz przedsiębiorstwa.

Tabela 31. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)

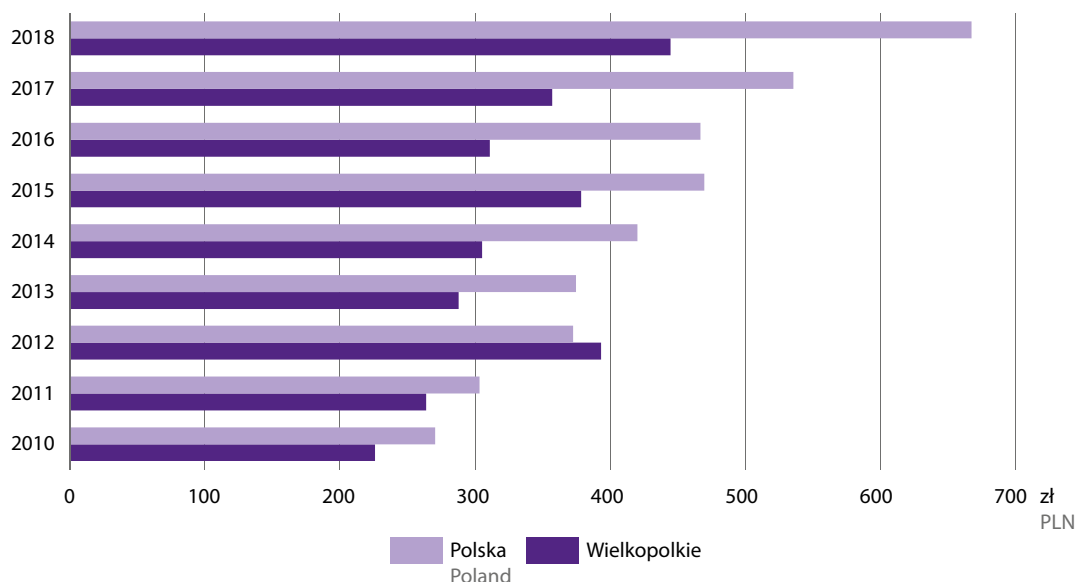
Table 31. Intramural expenditures on research and development by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	777,8	1315,1	1244,2	1552,4
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	507,3	574,4	540,0	774,5
Przedsiębiorstw Business enterprise	149,8	413,1	588,2	654,7
Szkolnictwa wyższego Higher education	#	18,5	34,6	30,0
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	#	4,9	4,9	3,0
Zagranica Rest of the world	101,7	304,2	76,5	90,2

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R na 1 mieszkańca w 2018 r. wyniosły 445 zł w województwie i 668 zł w kraju. Dynamika do roku poprzedniego, zarówno dla województwa, jaki i kraju, wynosiła blisko 125.

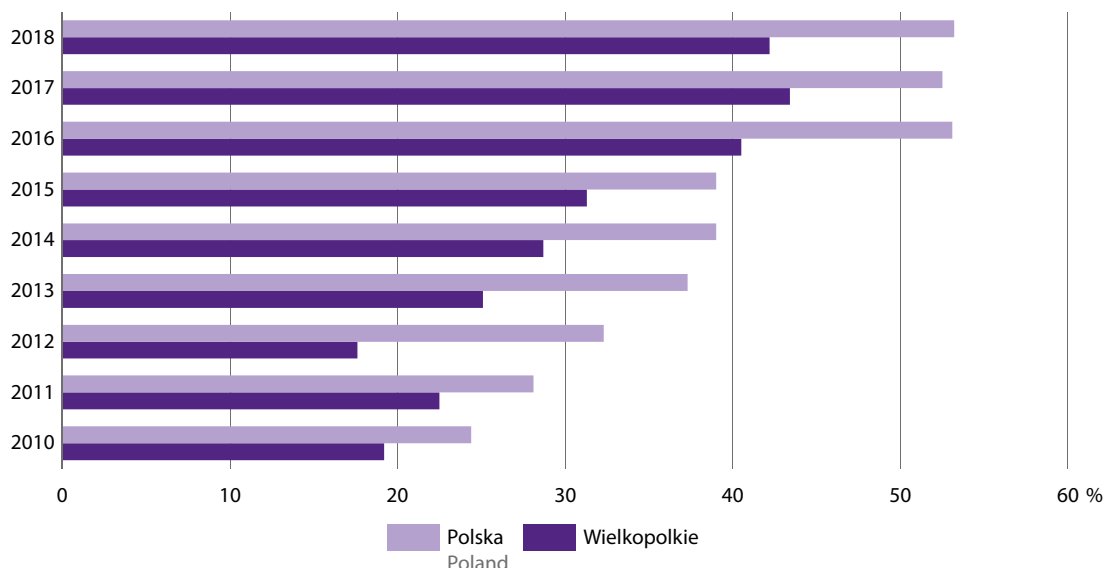
Wykres 48. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca

Chart 48. Intramural expenditures on research and development per 1 capita

W 2018 r. udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw finansujących działalność B+R w nakładach wewnętrznych na działalność B+R wyniósł w województwie 42,2%, a w kraju 53,2%. W porównaniu z rokiem 2010 udziały te wzrosły o 23,0 p.proc. w wielkopolskim i 28,8 p.proc. w Polsce.

Wykres 49. Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujące działalność B+R
 Chart 49. Funds from the business enterprise sector financing R&D

Personel B+R stanowią wszystkie osoby bezpośrednio zaangażowane w działalność badawczą i rozwojową bez względu na to, czy są pracującymi w danej jednostce, czy też są współpracownikami zewnętrznymi w pełni wdrożonymi w działalność badawczą i rozwojową jednostki, a także osoby świadczące bezpośrednie usługi na potrzeby działalności B+R (jak np. kierownicy prac B+R, pracownicy administracyjni, technicy i pracownicy biurowi).

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

W województwie liczba pracujących w B+R wynosiła 8350,5 EPC, co stanowiło 6,4% EPC pracujących w kraju w 2018 r. Na 1000 osób aktywnych zawodowo w wielkopolskim przypadało 5,1 pracujących w B+R, podczas gdy w kraju 7,7.

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W województwie zwiększał się odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych, zarówno przemysłowych jak i usługowych. W 2018 r. stanowiły one odpowiednio 21,3% (w kraju 24,0%) oraz 16,6% (w kraju 19,6%). Największe udziały przedsiębiorstw innowacyjnych odnotowano w działach produkcji: chemikaliów i wyrobów chemicznych (68,8%), komputerów, wyrobów elektrotechnicznych i optycznych (62,5%), maszyn i urządzeń (52,2%), pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (51,2%) oraz urządzeń elektrycznych (50,0%). Wartość nakładów na innowacje, poniesiona przez przedsiębiorstwa z sektora przemysłu i usług razem, w 2018 r. wynosiła 2564,8 mln zł i była niższa niż w roku poprzednim o 19,2%.

Tabela 32. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
Table 32. Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2008–2010	2013–2015	2015–2017	2016–2018	2016–2018 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises				
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	16,2	17,3	18,6	21,3	24,0
Nowe lub ulepszone produkty New or improved products	11,7	10,8	12,2	13,9	16,8
Nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a New or improved business processes ^a	12,3	14,0	16,1	18,2	19,9
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	12,4	8,7	8,9	16,6	19,6
Nowe lub ulepszone produkty New or improved products	7,8	2,9	5,4	8,8	9,6
Nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a New or improved business processes ^a	8,8	7,1	6,5	13,5	17,5

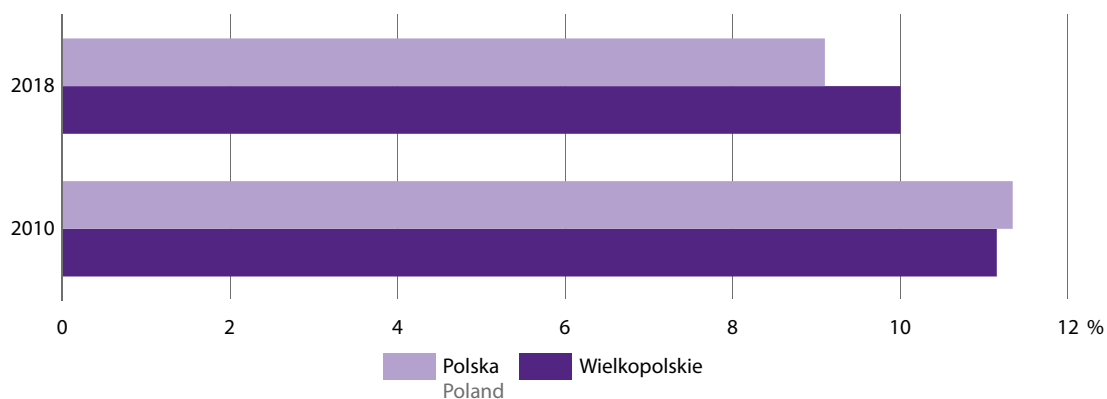
^a W latach 2008-2010, 2013-2015, 2015-2017 dane dotyczą innowacji procesowych, od 2016-2018 – innowacji procesów biznesowych.

^a In the years 2008-2010, 2013-2015, 2015-2017 the data relate to process innovations, from 2016-2018 - to business process innovations

W 2018 r. udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem wyniósł w województwie 10,0%, tj. o 0,9 p.proc. więcej niż w kraju.

Wykres 50. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

Chart 50. Revenues of industrial enterprises from sales of new or improved products as the share of total revenues from sales

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Using of information and communication technologies in enterprises

W 2019 r. dostęp do Internetu posiadały prawie wszystkie przedsiębiorstwa i równocześnie korzystały one z e-administracji. Rośnie udział przedsiębiorstw mających dostęp do Internetu dużych prędkości, otrzymujących zamówienia przez Internet oraz zatrudniających specjalistów ICT. Z roku na rok coraz więcej przedsiębiorstw wykorzystuje w działalności media społecznościowe.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT)** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

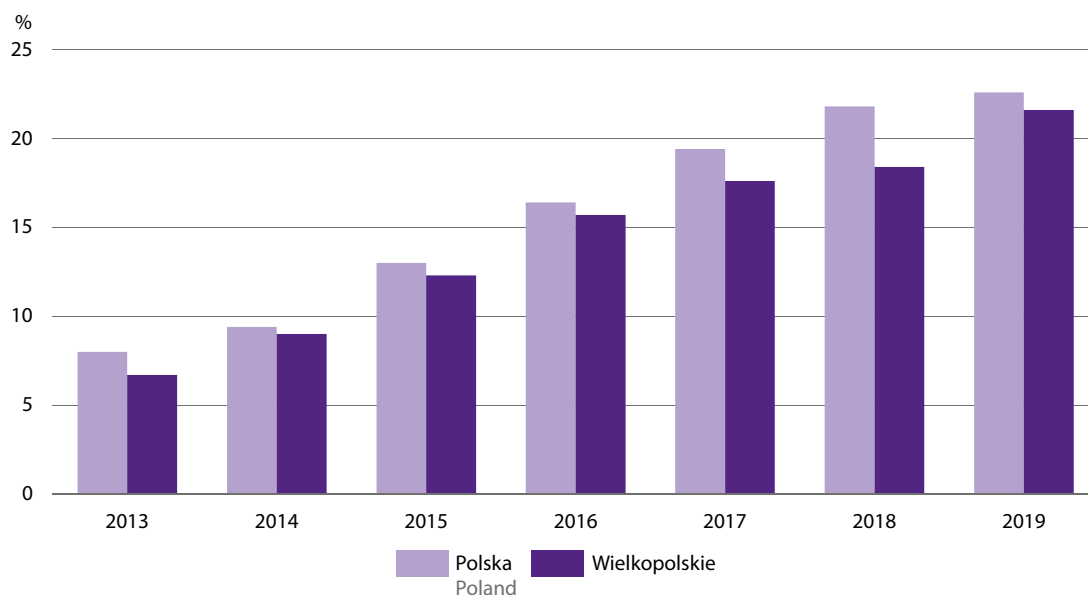
Zdecydowana większość przedsiębiorstw w województwie wielkopolskim wykorzystywała komputery w swojej działalności. Pomimo nieznacznego spadku w ciągu roku (o 0,1 p.proc.) odsetek takich podmiotów w 2019 r. utrzymał się na wysokim poziomie 95,4% (w kraju zanotowano w tym czasie wzrost o 0,6 p.proc. do 96,8%).

W 2019 r. dostęp do Internetu deklarowało 95,0% przedsiębiorstw, tj. o 0,2 p.proc. mniej niż w 2018 r. Odsetek jednostek z dostępem do łączów szerokopasmowych zwiększył się w ciągu roku o 0,3 p.proc. do 95,0%, tzn. wszystkie podmioty posiadały dostęp do Internetu poprzez szerokopasmowe łącze internetowe. Dostęp do Internetu o prędkości 30-100 Mbit/s miało 21,6% firm w województwie i 22,6% w kraju, w porównaniu z rokiem poprzednim w województwie wystąpił wzrost o 3,2 p.proc., a w kraju o 0,8 p.proc.

Coraz chętniej w sferze biznesowej, jako nowy kanał komunikacji do promowania swoich produktów, przedsiębiorstwa wykorzystywały media społecznościowe. Odsetek korzystających z nich podmiotów zwiększył się z 31,0% w 2018 r. do 35,5% w 2019 r. Podobna tendencja była charakterystyczna dla całego kraju (wzrost z 30,3% w 2018 r. do 36,6% w 2019 r.).

Wykres 51. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a

Chart 51. Enterprises with Internet access^a

^a Dostęp do Internetu o prędkości 30-100 Mbit/s.

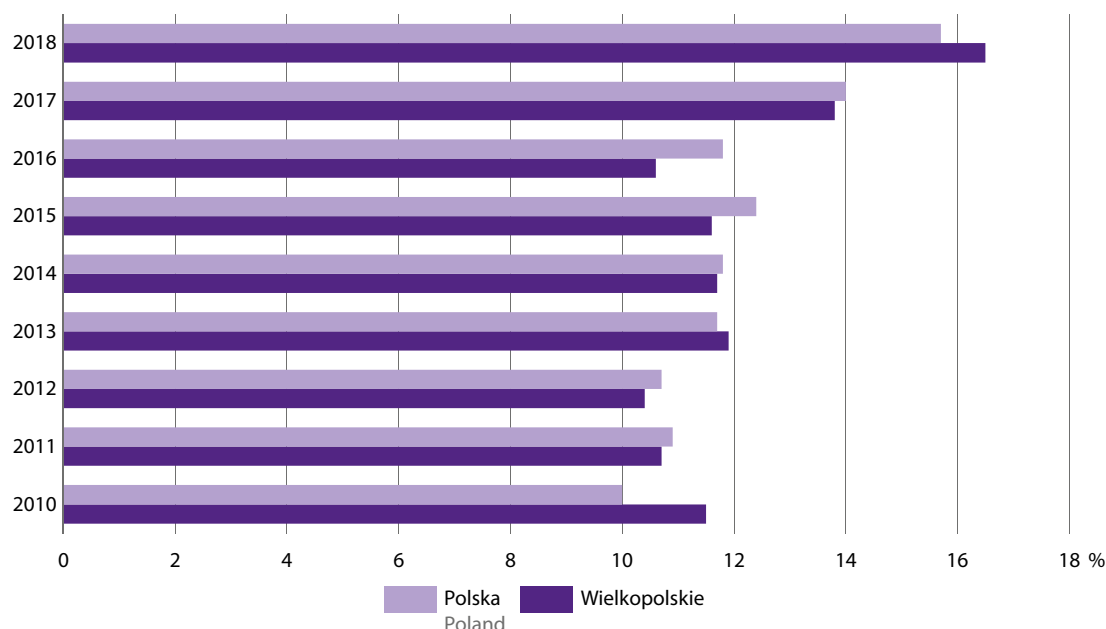
^a Internet access 30-100 Mbit/s

W 2018 r. prowadzenie sprzedaży internetowej deklarowało 16,5% ogółu jednostek, tj. 2,7 p.proc. więcej niż przed rokiem (w kraju 15,7%, wzrost o 1,7 p.proc.). E-sprzedaż za pośrednictwem własnej strony internetowej lub aplikacji mobilnej w 2018 r. prowadziło 11,1% podmiotów (o 1,8 p.proc. więcej niż przed rokiem). Przedsiębiorstwa decydowały się także na korzystanie z internetowych platform handlowych oraz serwisów aukcyjnych i powiązanych z nimi aplikacji mobilnych – takie rozwiązanie wybrało 6,3% jednostek (o 0,7 p.proc. mniej niż w 2017 r.), a poprzez użycie wiadomości typu EDI – 5,3% podmiotów (wzrost o 1,9 p.proc.).

Do **sprzedaży elektronicznej** zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze. Z transakcji e-handlu wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających handel elektroniczny od handlu tradycyjnego zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Wykres 52. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe

Chart 52. Enterprises receiving orders via computer networks

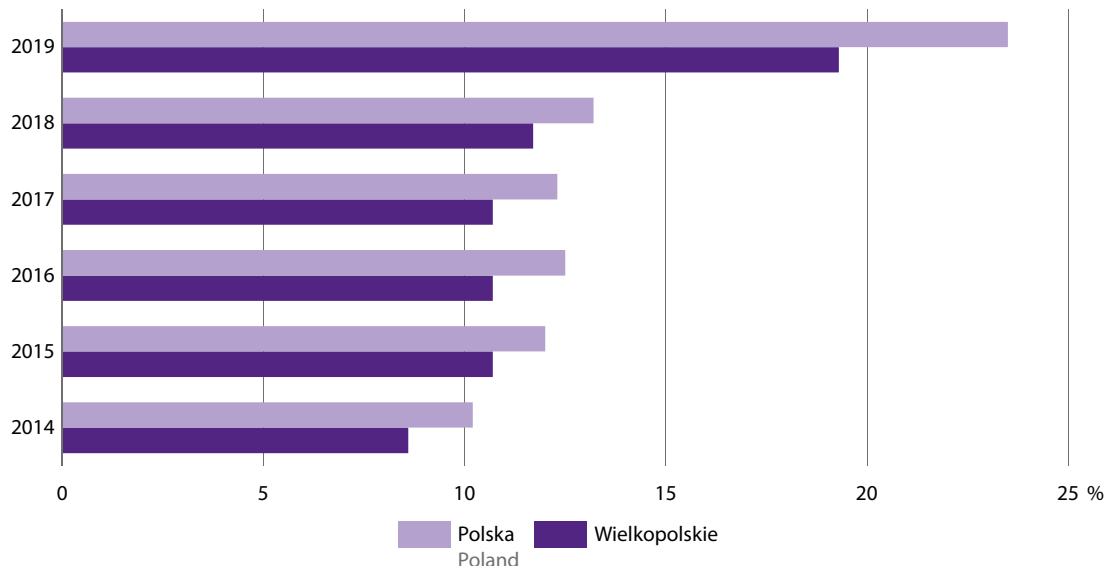
E-administracja to zastosowanie technologii informatycznych w administracji publicznej.

Z e-administracji w 2018 r. korzystało w województwie 94,3% przedsiębiorstw (spadek o 0,4 p.proc. w stosunku do 2017 r.), w kraju odsetek był nieco większy i wyniósł 95,7% (wzrost o 0,6 p.proc.). Na obsługę procedur administracyjnych całkowicie drogą elektroniczną, bez dodatkowych dokumentów papierowych zdecydowało się 67,3% jednostek (wzrost o 4,9 p.proc. w porównaniu z poprzednim rokiem), w kraju – 69,1% (wzrost o 5,7 p.proc.).

Natomiast z otwartych danych publicznych w 2018 r. korzystało w województwie 14,6% przedsiębiorstw (o 0,8 p.proc. więcej niż w 2017 r.). Pomimo wzrostu w ciągu roku, wielkopolskie pozostaje województwem o najniższym stopniu wykorzystania przez podmioty otwartych danych publicznych. W kraju 16,9% jednostek (16,4% w 2017 r.) użytkowało otwarte dane.

W 2019 r. specjalistów ICT zatrudniało 19,3% przedsiębiorstw w województwie i 23,5% w kraju. W odniesieniu do roku poprzedniego nastąpił skok o 7,6 p.proc. w wielkopolskim i 10,3 p.proc. w Polsce. Zadania związane z bezpieczeństwem ICT w 2019 r. najczęściej zlecane były podmiotom zewnętrznym.

Wykres 53. Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT
Chart 53. Enterprises employing ICT specialists

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

W 2019 r. wyniki finansowe uzyskane przez przedsiębiorstwa niefinansowe w województwie wielkopolskim były lepsze niż przed rokiem. Korzystniej kształtowały się również podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finance, także w porównaniu z 2015 r.

Wyniki finansowe dotyczą przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. W województwie wielkopolskim w 2019 r. przychody z całokształtu działalności ukształtowały się na poziomie 422010,1 mln zł i w odniesieniu do poprzedniego roku były o 5,2% wyższe, natomiast koszty ich uzyskania wyniosły 400638,5 mln zł i wzrosły o 4,5%.

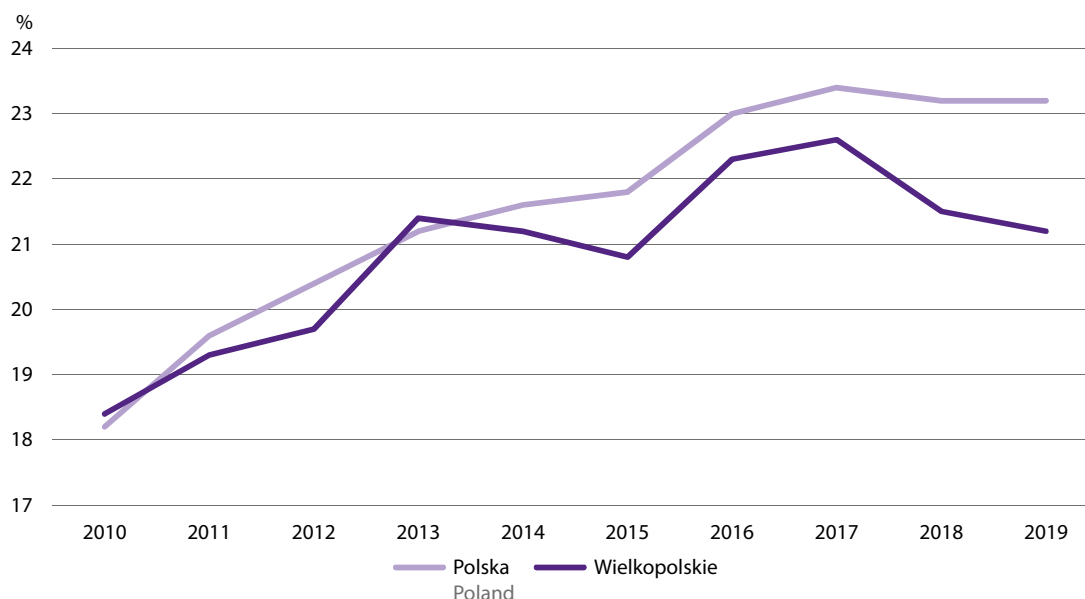
Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosły 415233,3 mln zł i w ciągu roku wzrosły o 5,4%, podczas gdy jej koszty zwiększyły się o 4,9%. Większość sekcji odnotowała wzrost przychodów netto, największy – transport i gospodarka magazynowa (o 14,9%). Znaczący spadek przychodów (o 6,9%) wystąpił jedynie w sekcji związanej z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

W województwie wielkopolskim na eksport zostało przeznaczone 93892,5 mln zł, tj. 22,6% przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. W porównaniu z rokiem poprzednim przychody z eksportu wzrosły o 4,4%, ale ich udział zmniejszył się o 0,2 p.proc.

Wykres 54. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem^a

Chart 54. Share of revenues from sale of products, goods and materials for export in total revenues from sale of products, goods and materials^a

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

^a Data concerne economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

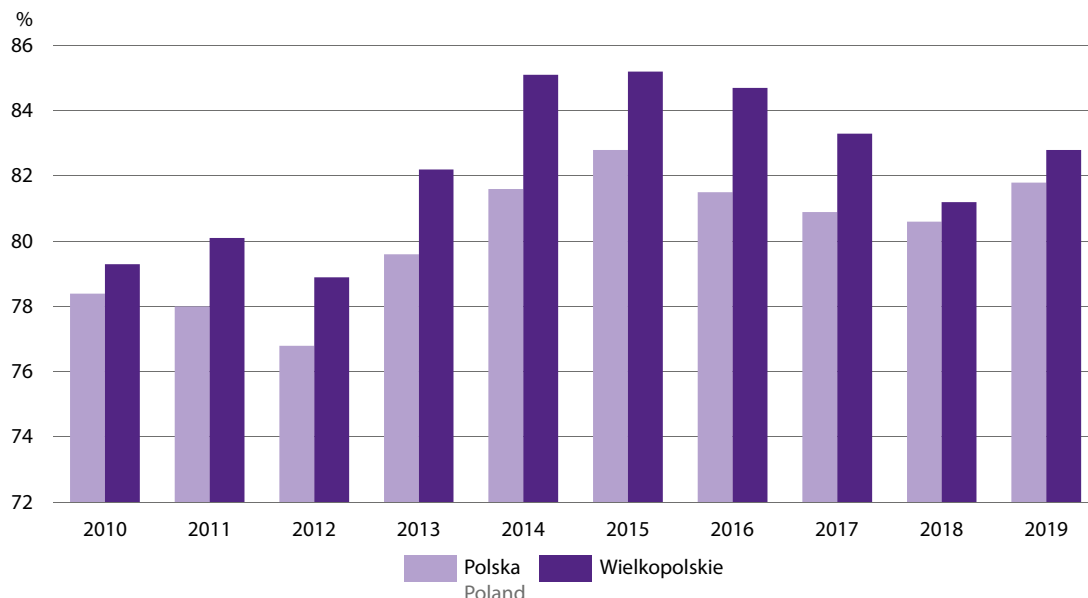
Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem – w przypadku nadwyżki kosztów ogółem nad przychodami ogółem wynik finansowy zapisuje się ze znakiem (-);
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniósł 22577,8 mln zł i był o 15,2% większy od osiągniętego w 2018 r. Spadek pozostałych przychodów operacyjnych (o 11,4%), przy wolniejszym tempie obniżania kosztów ich uzyskania (o 9,2%), wpłynął negatywnie na wynik na pozostałej działalności operacyjnej. Natomiast wzrost przychodów finansowych (o 5,5%), przy spadku kosztów tych operacji (o 12,2%), dał lepszy niż przed rokiem wynik na operacjach finansowych, choć nadal był on ujemny (podobnie jak wynik na pozostałej działalności operacyjnej). Wynik finansowy brutto w 2019 r. wyniósł 21371,6 mln zł i był o 20,0% większy niż przed rokiem. Po odliczeniu obciążeń (w kwocie 3185,1 mln zł) wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 18186,5 mln zł, tj. o 22,6% wyżej niż w 2018 r. Zysk netto w ciągu roku wzrósł o 15,3%, podczas gdy strata netto zmniejszyła się o 34,7%. Zysk netto wykazało 82,8% przedsiębiorstw (81,2% w 2018 r.). Przychody uzyskane przez te przedsiębiorstwa stanowiły 93,4% całkowitych przychodów z całokształtu działalności (wobec 88,5% przed rokiem). W przetwórstwie przemysłowym zysk netto wykazało 85,8% przedsiębiorstw (84,4% w 2018 r.), a ich udział w przychodach tej sekcji wyniósł 94,6% (wobec 92,4% przed rokiem).

Wykres 55. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 55. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W przedsiębiorstwach województwa wielkopolskiego objętych badaniem odnotowano w 2019 r. poprawę podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych w porównaniu z 2018 r. Wskaźnik poziomu kosztów obniżył się z 95,6% do 94,9%. Zwiększył się o 0,4 p.proc. wskaźnik rentowności sprzedaży produktów, towarów i materiałów, który wyniósł 5,4%. W przypadku wskaźników rentowności obrotu wzrost był większy, na poziomie 0,6–0,7 p.proc., a wskaźniki osiągnęły odpowiednio 5,1% – w ujęciu brutto i 4,3% – w ujęciu netto. W większości sekcji odnotowano poprawę wskaźników. Nieco gorzej kształtowały się one w sekcji działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, gdzie wzrost dotyczył tylko wskaźnika rentowności sprzedaży. Spadek wartości tego wskaźnika (przy poprawie pozostałych) obserwowano natomiast w sekcjach wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę oraz obsługa rynku nieruchomości.

W 2019 r. najbardziej rentowne okazały się, podobnie jak przed rokiem, przedsiębiorstwa zajmujące się pozostałą działalnością usługową. Wskaźnik rentowności obrotu netto dla tej sekcji wyniósł 27,0%, co w skali roku oznacza wzrost o 1,5 p.proc.

W 2019 r. obserwowano również poprawę płynności finansowej. Wskaźnik I stopnia wyniósł 36,1% i w skali roku zwiększył się o 5,2 p.proc. Wzrost wskaźnika płynności finansowej II stopnia wyniósł o 3,0 p.proc. (do 86,9%). Poprawę płynności finansowej zanotowały m.in. przedsiębiorstwa z sekcji: górnictwo i wydobywanie, przetwórstwo przemysłowe, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę

wodną i gorącą wodę, zakwaterowanie i gastronomia oraz pozostała działalność usługowa. Płynność pogorszyła się m.in. w przedsiębiorstwach związanych z dostawą wody; gospodarowaniem ściekami i odpadami; rekultywacją, transportem i gospodarką magazynową, obsługą rynku nieruchomości, działalnością profesjonalną, naukową i techniczną, a także administrowaniem i działalnością wspierającą.

Wskaźniki ekonomiczno-finansowe osiągnięte przez przedsiębiorstwa w województwie wielkopolskim w 2019 r. były lepsze niż kraju, z wyjątkiem wskaźników płynności finansowej. W Polsce w 2019 r. w odniesieniu do 2018 r. wskaźniki finansowe polepszyły się nieznacznie. O 0,1 p.proc. spadł wskaźnik poziomu kosztów, zaś wzrósł wskaźnik rentowności obrotu brutto. Nie zmieniły się wskaźniki rentowności sprzedaży oraz obrotu netto. Wzrosły wskaźniki płynności – I stopnia o 1,9 p.proc., a II stopnia o 0,5 p.proc.

Tabela 33. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 33. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	w % in %				
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	94,6	95,2	95,6	94,9	95,4
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	5,8	5,2	5,0	5,4	4,6
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	5,3	4,8	4,4	5,1	4,6
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	4,3	4,1	3,7	4,3	3,7
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	36,4	31,1	30,9	36,1	38,1
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	99,2	83,6	83,9	86,9	98,9

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Według stanu na koniec grudnia 2019 r., aktywa obrotowe przedsiębiorstw objętych badaniem wyniosły 116628,1 mln zł, tj. o 9,2% więcej niż w 2018 r. Wartość zapasów w ciągu roku zwiększyła się o 4,4%, ale ich udział w aktywach spadł o 1,5 p.proc. do 31,0%. Największą część aktywów obrotowych stanowiły należności krótkoterminowe. W końcu grudnia 2019 r. ich udział wynosił 38,6%, tj. o 1,9 p.proc. mniej niż przed rokiem. Wartość należności zwiększyła się w tym czasie o 4,0%. Udział inwestycji krótkoterminowych zwiększył się w ciągu roku o 3,8 p.proc. do 27,4%, przy wzroście wartości o 26,8%.

Według stanu na koniec grudnia 2019 r., zobowiązania przedsiębiorstw niefinansowych wyniosły łącznie 131881,9 mln zł, przy czym zobowiązania długoterminowe w ciągu roku wzrosły o 4,8%, a krótkoterminowe zwiększyły się o 8,4%. W ogólnej kwocie zobowiązań krótkoterminowych 58,9% stanowiły zobowiązania z tytułu dostaw i usług (przed rokiem 60,7%). Relacja zobowiązań krótkoterminowych do należności krótkoterminowych wyniosła 196,7%, podczas gdy w grudniu 2018 r. zobowiązania przewyższały należności o 88,6%, natomiast relacja do inwestycji krótkoterminowych kształtowała się na poziomie 277,1% wobec 324,0% przed rokiem.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

Investment outlays of enterprises

W województwie wielkopolskim w roku 2019 odnotowano wzrost nakładów inwestycyjnych badanych przedsiębiorstw, ale ich dynamika była niższa niż w roku poprzednim. W porównaniu z 2018 r. wyższa była liczba inwestycji nowo rozpoczętych ale niższa ich wartość kosztorysowa.

Nakłady inwestycyjne na nowe obiekty majątkowe oraz na ulepszenie istniejących (w cenach bieżących), poniesione w 2019 r. przez badane przedsiębiorstwa mające siedzibę na terenie województwa wielkopolskiego, wyniosły 15606,4 mln zł i były wyższe od poniesionych rok wcześniej o 5,7%. W kraju w 2019 r. wartość nakładów inwestycyjnych wzrosła o 12,4% w odniesieniu do poziomu z 2018 r.

W budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej w 2019 r. zainwestowano średnio 40,8% ogółu środków (wobec 38,1% w 2018 r.). Wartość inwestycji dla tej kategorii środków trwałych w ciągu roku zwiększyła się o 13,1%. Kwota przeznaczona na zakupy wzrosła średnio o 0,8%, przy czym nakłady na środki transportu były wyższe o 44,7%, natomiast wartość inwestycyjna maszyn, urządzeń technicznych, narzędzi i wyposażenia spadła o 5,4%. Na zakup maszyn i urządzeń technicznych oraz narzędzi przedsiębiorstwa przeznaczyły 48,3% środków (wobec 54,0% w 2018 r.), a na środki transportu – 10,5% (wobec 7,7%). Udział zakupów w nakładach ogółem w ciągu roku zmniejszył się z 61,7% do 58,8%.

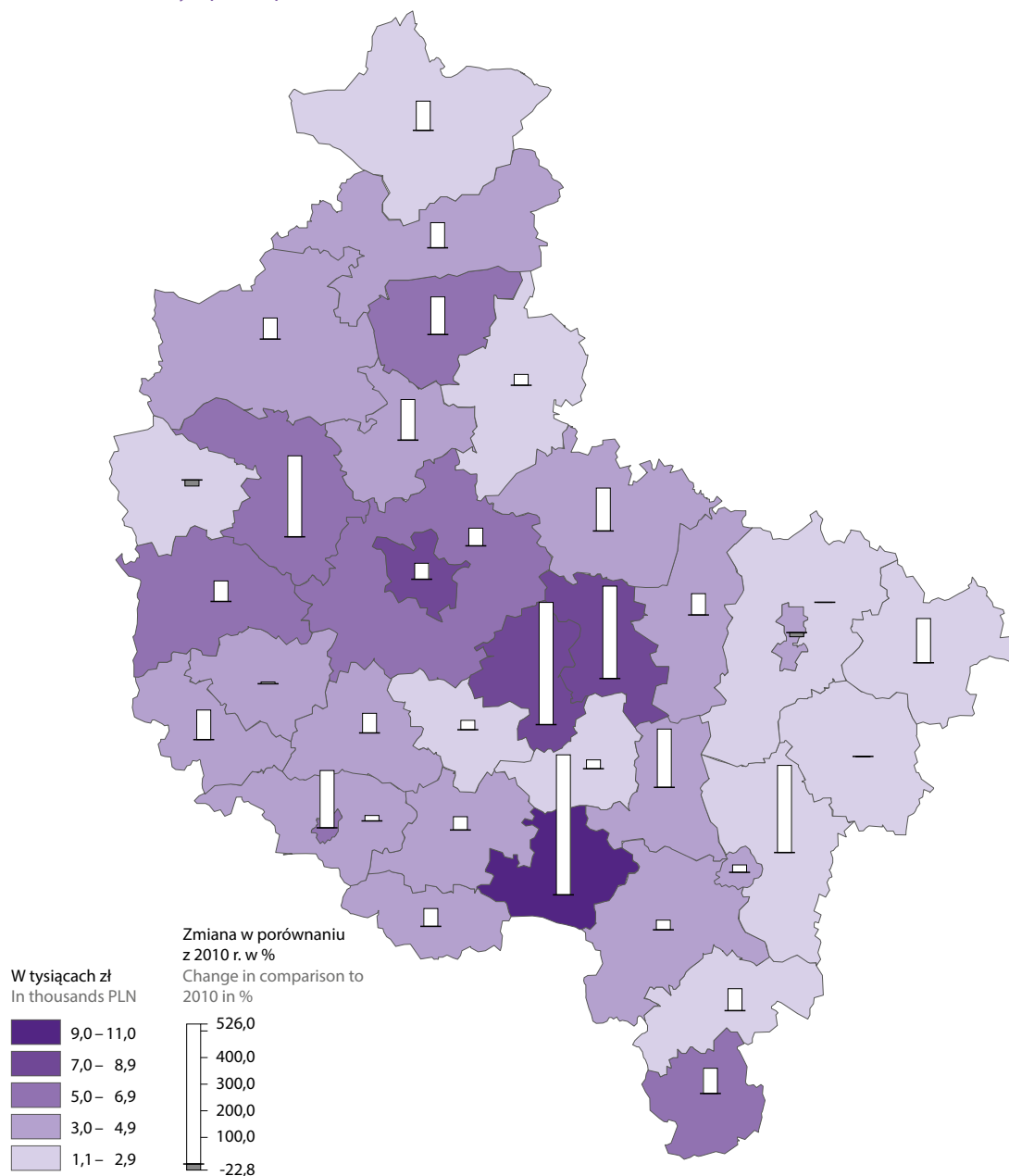
W 2019 r. w większości sekcji odnotowano wzrost wartości nakładów inwestycyjnych w porównaniu z poprzednim rokiem. Więcej zainwestowano m.in. w przedsiębiorstwach związanych z transportem i gospodarką magazynową (dwukrotnie więcej niż w 2018 r.), informacją i komunikacją (o 64,9% więcej), dostawą wody; gospodarowaniem ściekami i odpadami; rekultywacją (o 36,2% więcej). Spadek nakładów odnotowano m.in. w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 4,6%) oraz w przetwórstwie przemysłowym (o 2,9%).

W 2019 r., podobnie jak w poprzednich okresach, najwięcej inwestowały przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwo przemysłowe (40,1% ogółu nakładów inwestycyjnych wobec 45,1% w 2018 r.), a w ramach tej sekcji jednostki zajmujące się produkcją: pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (7,3% wobec 7,7%), artykułów spożywczych (6,2% wobec 8,6%) oraz wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (6,1% wobec 4,2%). Stosunkowo dużo inwestowały również przedsiębiorstwa zajmujące się handlem; naprawą pojazdów samochodowych (31,5% wobec 32,5%), transportem i gospodarką magazynową (9,8% wobec 5,1%) oraz wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (7,2% wobec 7,8%).

W 2019 r. inwestorzy w województwie rozpoczęli realizację 28798 nowych zadań inwestycyjnych, tj. o 50,1% więcej niż rok wcześniej. Ich wartość kosztorysowa wyniosła 4614,1 mln zł i była o 7,7% mniejsza od wartości inwestycji rozpoczętych przed rokiem. W kraju w omawianym okresie liczba rozpoczętych inwestycji zwiększyła się o 9,7%, a ich wartość kosztorysowa wzrosła o 15,7%.

Podobnie jak w poprzednich okresach, najwięcej inwestycji w województwie wielkopolskim dotyczyło sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (87,4% ogólnej liczby zadań, o wartości kosztorysowej stanowiącej 5,6% inwestycji nowo rozpoczynanych). Największą wartość kosztorysową miały natomiast inwestycje przedsiębiorstw z sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych (46,5% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji nowo rozpoczynanych w województwie), choć w ogólnej liczbie zadań stanowiły tylko 5,2% oraz przetwórstwo przemysłowe (41,4% wartości i 5,0% liczby zadań).

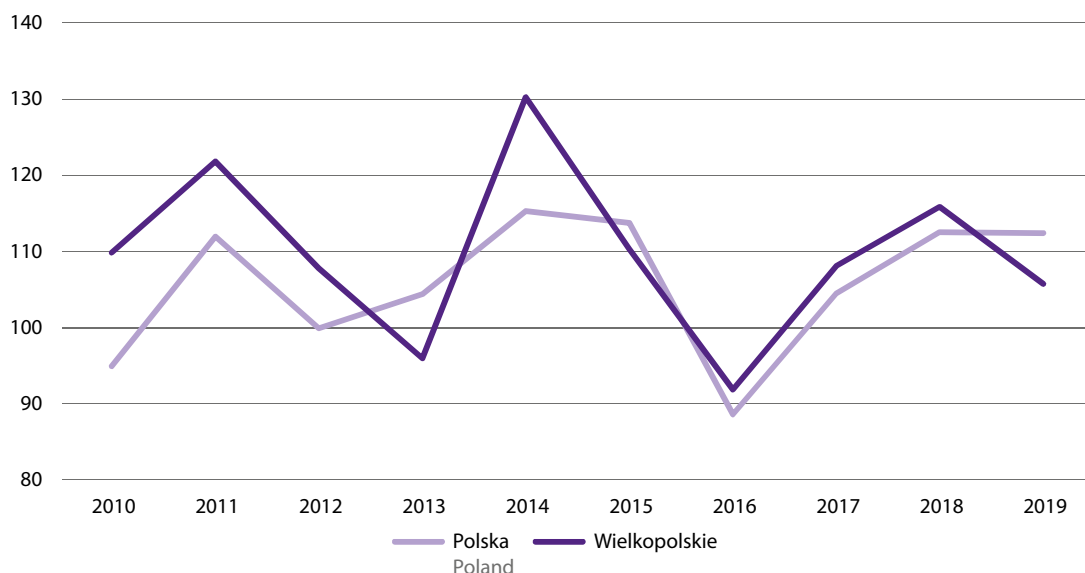
Mapa 38. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2018 r.
 Map 38. Investment outlays per capita in 2018

Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Wykres 56. Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące)
rok poprzedni=100

Chart 56. Indices of investment outlays (current prices)
previous year=100

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentacje projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Tabela 34. Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)

Table 34. Investment outlays (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem Total				
w mln zł in million PLN	7103,7	12845,8	14764,2	15606,4
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	8,0	9,4	10,4	9,8
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
Budynki i budowle Buildings and structures	43,2	38,2	38,1	40,8
Zakupy Purchases	56,3	61,5	61,7	58,8
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	46,8	55,4	54,0	48,3
środków transportu transport equipment	9,5	6,1	7,7	10,5

6.4 Produkcja i usługi

6.4 Production and services

Rolnictwo

Agriculture

W 2019 r. w województwie wielkopolskim uzyskano większą niż przed rokiem produkcję ziarna zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi. Odnotowano jednak spadek dostaw zbóż do skupu. Mniejsza była także podaż bydła i świń. Czerwcowe badanie pogłowia zwierząt gospodarskich wykazało natomiast wzrost liczebności stada większości badanych gatunków, z wyjątkiem świń.

Powierzchnia uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2019 r. w województwie wielkopolskim wyniosła 962,6 tys. ha i była większa o 3,8% od notowanej w poprzednim roku oraz o 6,9% niż w 2015 r. Areal przeznaczony pod uprawę tych gatunków w województwie stanowił 13,5% ich powierzchni w kraju (przed rokiem 13,1%). Średni plon uzyskany w 2019 r. wyniósł 32,8 dt z ha i był o 2,8 dt wyższy od ubiegłorocznego, ale niższy o 5,4 dt od uzyskanego w 2015 r. oraz o 2,4 dt niższy od średniego plonu w kraju. Produkcja ziarna w 2019 r. została oszacowana na 3161,2 tys. ton, tj. o 13,6% więcej niż przed rokiem, ale o 8,1% mniej niż w 2015 r. Ziarno zebrane w województwie stanowiło 12,6% krajowej produkcji zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi (w 2018 r. było to 12,2%).

Tabela 35. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych
Table 35. Yields of selected agricultural crops

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Cereals in total	38,3	39,5	33,2	34,8	36,7
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	37,4	38,2	30,0	32,8	35,2
w tym: of which:					
pszenica wheat	45,9	47,5	38,6	41,3	43,9
żyto rye	31,5	28,5	22,8	26,0	27,2
jęczmień barley	37,3	37,3	28,4	32,8	34,6
owies oats	27,3	25,8	21,0	22,3	24,9
pszenżyto triticale	40,1	40,5	33,4	36,9	34,9
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	24,4	31,6	23,1	25,3	27,1
Ziemniaki Potatoes	233	202	249	192	214
Buraki cukrowe Sugar beets	491	527	571	567	575

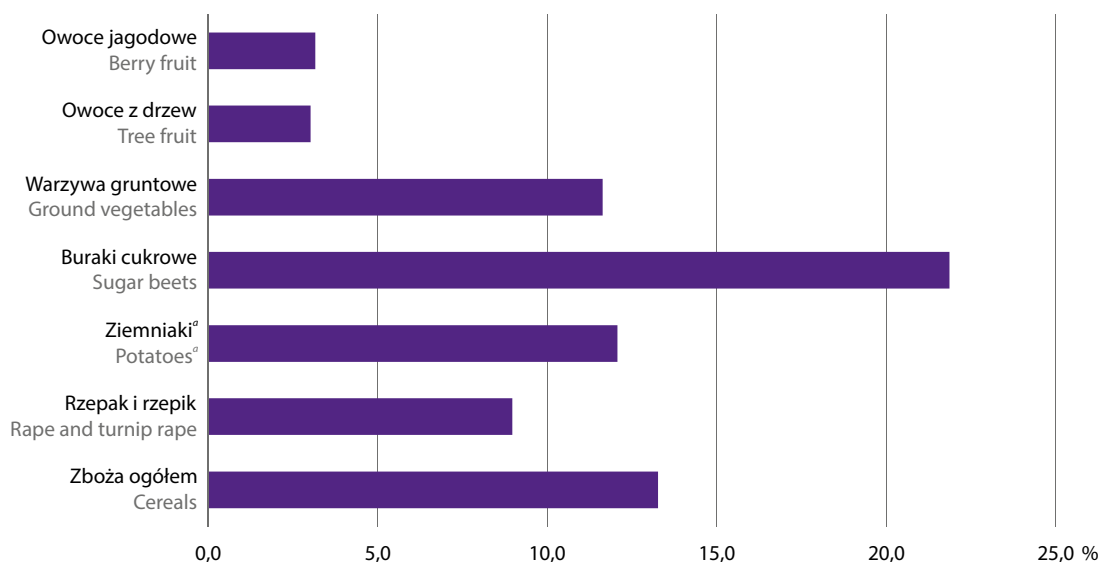
Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2019 r. wynosiła 84,1 tys. ha i w porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszyła się o 14,9%, a w stosunku do 2015 r. była mniejsza o 26,6%. Powierzchnia ta stanowiła 9,6% powierzchni przeznaczonej pod uprawę tych gatunków w kraju (przed rokiem 11,7%). Średni plon wyniósł 25,3 dt z ha, co oznacza, że był o 2,2 dt wyższy od uzyskanego w 2018 r., ale o 6,3 dt niższy aniżeli w 2015 r. i o 1,8 dt niższy od średnich plonów w kraju. Łącznie w 2019 r. zebrano 212,7 tys. ton ziarna rzepaku i rzepiku, tj. o 6,8% mniej niż przed rokiem i o 41,3% mniej niż w 2015 r. Zbiór na takim poziomie stanowił 9,0% krajowego zbioru rzepaku i rzepiku (wobec 10,5% w poprzednim roku). Mniejsze zbiory rzepaku i rzepiku wynikały z ograniczenia powierzchni uprawy.

W 2019 r. pod ziemniaki (bez uprawy w ogrodach przydomowych) przeznaczono 40,6 tys. ha, czyli o 27,8% więcej niż przed rokiem i o 29,2% więcej niż w 2015 r. Powierzchnia ta stanowiła 13,4% areálu ziemniaków w kraju (w 2018 r. 10,9%). Przeciętnie z 1 ha zebrano 192 dt ziemniaków, czyli o 57 dt mniej niż rok wcześniej i o 10 dt mniej niż w 2015 r. Plon uzyskany w województwie był niższy o 22 dt od średniego w kraju. Produkcja ziemniaków kształtowała się na poziomie 781,9 tys. ton, tj. o 1,4% niżej aniżeli w 2018 r., ale jednocześnie o 22,9% przekraczała wielkość zbioru uzyskanego w 2015 r. Ziemniaki zebrane w województwie wielkopolskim w 2019 r. stanowiły 12,1% zbioru krajowego (przed rokiem 10,8%).

Powierzchnia zasiewów buraków cukrowych w 2019 r. wynosiła 53,3 tys. ha i była o 11,3% większa niż przed rokiem a także o 33,6% większa niż w 2015 r. W skali kraju areál przeznaczony pod uprawę buraków cukrowych w wielkopolskim stanowił 22,1%, tj. najwięcej spośród wszystkich województw (przed rokiem 20,1%). Średni plon uzyskany z 1 ha wyniósł 567 dt i był o 4 dt niższy aniżeli w 2018 r. oraz o 8 dt niższy od średniego plonu w kraju, ale jednocześnie o 40 dt przewyższał plon z 2015 r. Produkcja buraków cukrowych w 2019 r. została oszacowana na 3025,0 tys. ton, tj. najwięcej w kraju. W porównaniu z poprzednim rokiem zbiory buraków zwiększyły się o 10,5%, a w stosunku do 2015 r. wzrosły o 43,9%. Udział w krajowej produkcji buraków cukrowych kształtował się na poziomie 21,9% (wobec 19,1% przed rokiem).

Wykres 57. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnich w 2019 r.

Chart 57. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2019

^a Bez uprawy w ogrodach przydomowych.
^a Excluding those grown in home gardens.

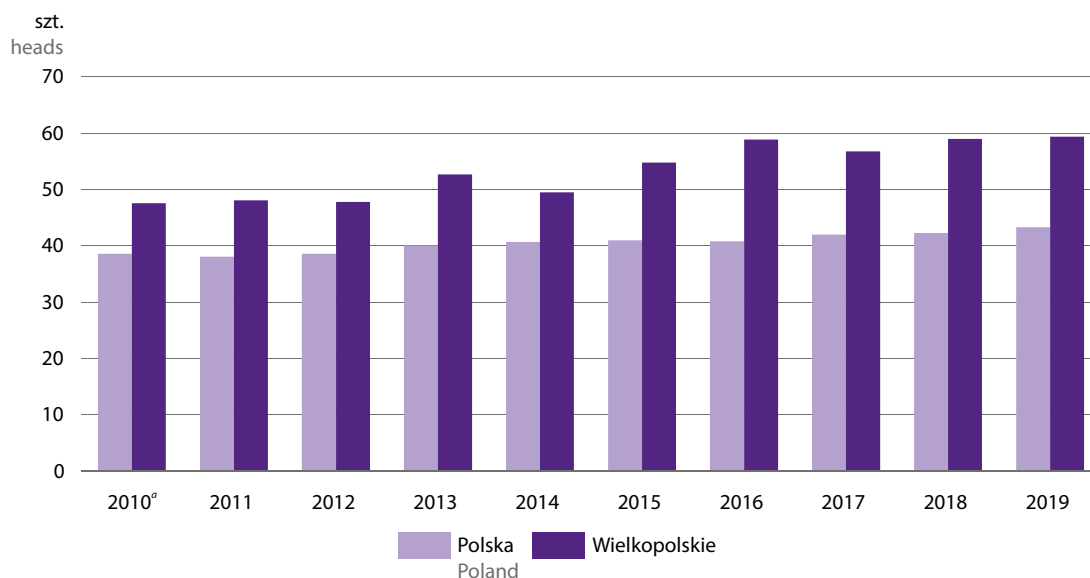
W czerwcu 2019 r. w województwie wielkopolskim odnotowano wzrost pogłowia zwierząt gospodarskich, z wyjątkiem świń, w porównaniu z poprzednim rokiem. Pogłowie bydła liczyło 1046,1 tys. szt., tj. o 2,0% więcej niż w czerwcu 2018 r. (w kraju roczny wzrost wyniósł 2,5%). Liczebność stada krów w skali

roku zwiększyła się o 5,3% (w kraju o 1,3%), a ich udział w pogłowie bydła ogółem wzrósł o 0,9 p.proc., do 28,1% (w kraju spadek o 0,5 p.proc. do 38,7%). Dominowały krowy mleczne, które stanowiły 91,9% stada (w kraju udział krów mlecznych wynosił 90,3%). Pogłowie bydła w województwie wielkopolskim stanowiło 16,5% stada krajowego, co podobnie jak przed rokiem, lokowało ten region na 2. miejscu w kraju, za mazowieckim (19,2%). Na 100 ha użytków rolnych przypadało 59,4 szt. bydła w tym 16,7 szt. krów, przy średniej obsadzie w kraju na poziomie 43,3 szt. i 16,8 szt. W 2018 r. było to 59,0 szt. bydła na 100 ha, w tym krów – 16,1 szt.

Wykres 58. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 58. Cattle density per 100 ha of agricultural land
As of 1st June

^a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca.
^a Data of the Agricultural Census as of 30th June.

Pogłowie świń w czerwcu 2019 r. obejmowało 3916,1 tys. szt., tj. o 4,2% mniej niż przed rokiem (w kraju spadek liczebności stada w skali roku wyniósł 8,8%). Wielkopolskie od lat jest największym producentem świń w Polsce, a udział w krajowym pogłowie, pomimo spadku liczby zwierząt, w czerwcu 2019 r. ukształtował się na poziomie 36,3%, tj. o 1,8 p.proc. wyżej niż rok wcześniej. Pogłowie loch na chów, decydujące o możliwościach reprodukcyjnych stada, stanowiło 5,8% pogłowia świń w województwie (wobec 7,0% w kraju i 6,1% przed rokiem). W grupie tej przeważały lochy prośne, których odsetek wynosił 70,2% (w Polsce 70,3%; w czerwcu 2018 r. odpowiednio 66,9% w województwie i 67,0% w kraju). Obsada świń na 100 ha użytków rolnych w czerwcu 2019 r. wyniosła 222,5 szt., w tym loch na chów – 12,8 szt. i była największa w kraju (średnio w Polsce przypadało 73,4 szt. trzody chlewnej, w tym 5,1 szt. loch na chów). W poprzednim roku obsada świń w wielkopolskim była jeszcze większa i wyniosła odpowiednio 235,1 szt. i 14,4 szt. w przypadku loch.

Pogłowie owiec w wielkopolskim w czerwcu 2019 r. liczyło 22,8 tys. szt. i stanowiło 8,3% stada krajowego, tj. o 0,7 p.proc. więcej w analogicznym okresie ub. roku. Pod względem wielkości stada województwo zajmowało 3. lokatę za małopolskim i podlaskim, podobnie jak przed rokiem. W ciągu roku pogłowie owiec zwiększyło się o 8,6%, przy średnim spadku w kraju o 1,3%. Liczba maciorek owczych zmniejszyła się w tym czasie o 9,1% (w kraju o 4,5%), a ich udział w pogłowie owiec ogółem wyniósł 58,2% wobec 69,5% w 2018 r. (w kraju 57,9% wobec 59,9%). Obsada owiec na 100 ha użytków rolnych w czerwcu 2019 r. wyniosła 1,3 szt. wobec 1,9 szt. przeciętnie w kraju i 1,2 szt. przed rokiem.

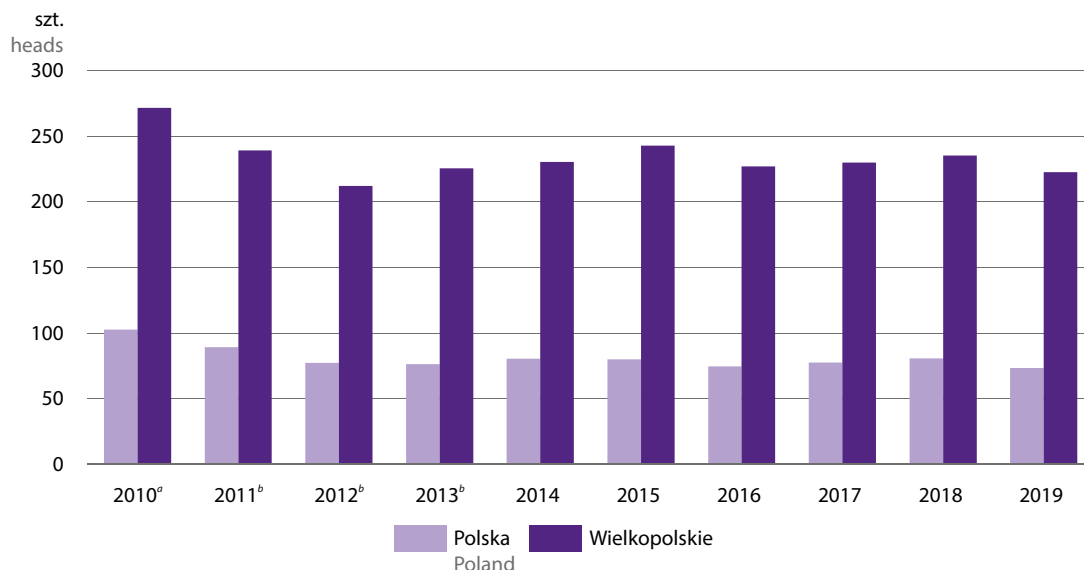
W omawianym okresie pogłowie drobiu w województwie wielkopolskim kształtowało się na poziomie 42529,4 tys. szt. i w skali roku zwiększyło się o 2,0%, podobnie jak w kraju. Udział województwa w krajowym pogłowie drobiu wynosił 20,2% (tak samo jak rok wcześniej), co oznaczało przodownictwo w hodowli (udział 2. w kolejności województwa mazowieckiego w ciągu roku obniżył się o 0,4 p.proc. do 17,8%). W strukturze gatunkowej zdecydowanie przeważał drób kurzy, który stanowił 83,3% pogłowia ogółem (wobec 87,0% w kraju i 86,7% w poprzednim roku). Obsada drobiu na 100 ha użytków rolnych w czerwcu 2019 r. kształtowała się na poziomie 2416,4 szt., w tym kurzego – 2012,7 szt., przy średniej dla kraju odpowiednio 1432,1 szt. i 1246,6 szt. Przed rokiem na 100 ha użytków rolnych w województwie przypadało 2400,1 szt. drobiu, w tym drobiu kurzego – 2080,6 szt.

Wykres 59. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 59. Pigs density per 100 ha of agricultural land

As of 1st June

^a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. ^b Stan w końcu lipca.
^a Data of the Agricultural Census as of 30th June. ^b As of the end of July.

W 2019 r. w województwie wielkopolskim odnotowano ograniczenie dostaw do skupu zbóż, z wyjątkiem owsa z mieszkami zbożowymi. Mniejsza była też podaż bydła i świń. Zwiększył się natomiast skup pozostałych gatunków zwierząt rzeźnych oraz mleka.

W omawianym okresie skupiono 889,7 tys. ton podstawowych zbóż konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszkami zbożowymi, bez ziarna siewnego), tj. o 16,6% mniej niż w poprzednim roku (w kraju odnotowano spadek na poziomie 6,9%). Udział wielkopolskiego w wielkości krajowej skupu zbóż wynosił 11,1% i w ciągu roku zmniejszył się o 1,3 p.proc. Skup pszenicy ukształtował się na poziomie 516,9 tys. ton, co w porównaniu z 2018 r. oznacza spadek dostaw o 16,7%. Jeszcze większy spadek obserwowano w przypadku skupu żyta, który w skali roku zmniejszył się o 28,1% i wyniósł 130,7 tys. ton.

W 2019 r. skupiono 330,2 tys. ton ziemniaków, co w skali kraju stanowiło 21,2%. W porównaniu z poprzednim rokiem dostawy ziemniaków zmniejszyły się o 10,7%, przy przeciętnym spadku w kraju o 9,7%.

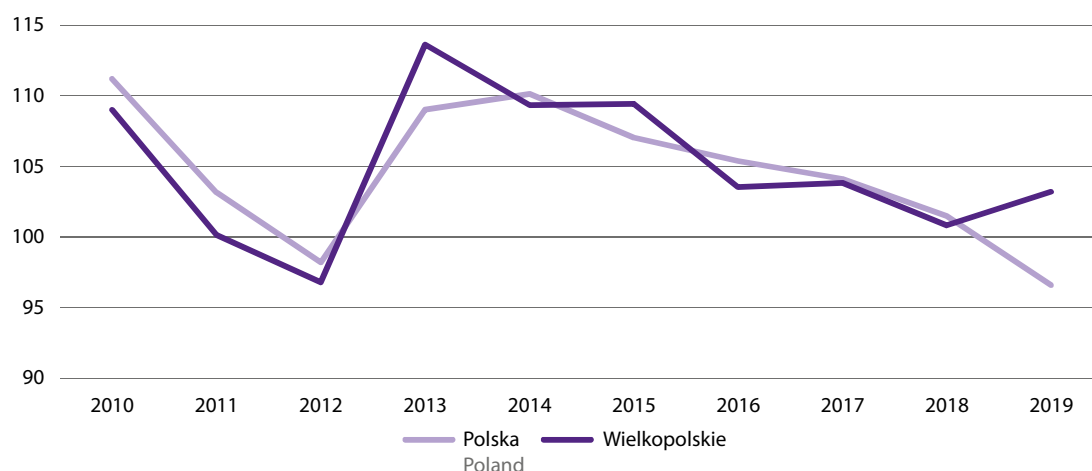
Skup żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso, łącznie z tłuszczami (w wadze poubojowej ciepłej), w 2019 r. wyniósł 1041,5 tys. ton i stanowił 22,9% skupu krajowego (wobec 21,4% przed rokiem). Skup na takim poziomie przewyższał ubiegłoroczny o 3,5% (w kraju zanotowano spadek dostaw średnio o 3,1%).

Wielkość skupu wyrażona w wadze żywej dla żywca wieprzowego kształtowała się na poziomie 563,7 tys. ton, tj. o 6,3% niższym aniżeli w 2018 r. (w Polsce niżej o 9,3%). Udział województwa wielkopolskiego w krajowym skupie trzody chlewnej w 2019 r. wyniósł 26,2%, tj. o 0,9 p.proc. więcej niż w poprzednim roku. Skup żywca wołowego w wadze żywej wyniósł 183,7 tys. ton i był o 5,8% mniejszy od notowanego w 2018 r. (w kraju podaż zmniejszyła się w ciągu roku o 11,5%). W 2019 r. skup żywca wołowego w województwie stanowił 23,0% wielkości krajowej (wobec 21,6% przed rokiem). Dostawy żywca drobiowego w badanym okresie kształtowały się na poziomie 677,2 tys. ton, tj. o 15,9% wyżej niż w 2018 r. (przeciętnie w Polsce skupiono w tym czasie o 3,5% drobiu rzeźnego więcej). W skali kraju skup żywca drobiowego w wielkopolskim w 2019 r. stanowił 20,8%, tj. o 2,3 p.proc. więcej niż przed rokiem.

W 2019 r. producenci z województwa wielkopolskiego dostarczyli do skupu łącznie 1814,4 mln litrów mleka, tj. o 2,3% więcej niż rok wcześniej (przy wzroście w kraju o 1,8%). Udział województwa w krajowym skupie mleka utrzymał się na poziomie obserwowanym w poprzednim roku – 15,3%.

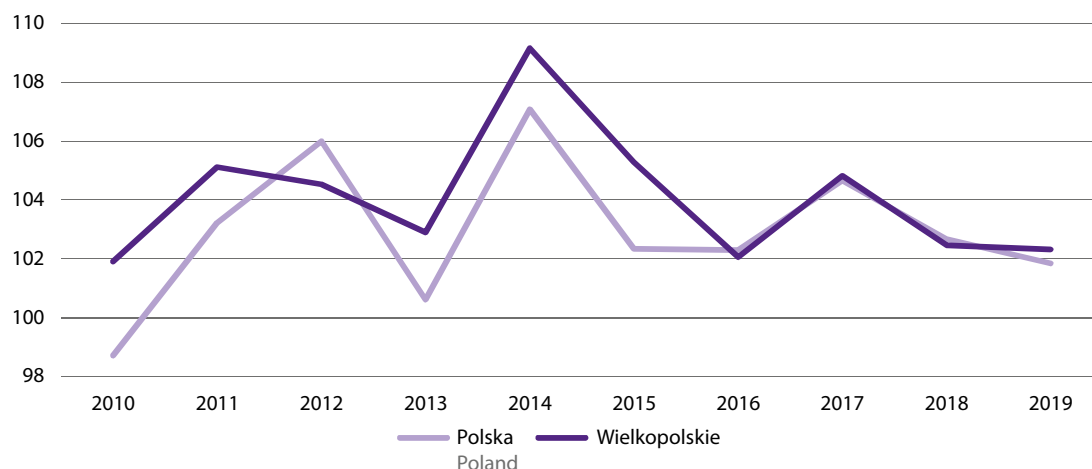
Wykres 60. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)
rok poprzedni=100

Chart 60. Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)
previous year=100

Wykres 61. Dynamika skupu mleka
rok poprzedni=100

Chart 61. Indices of procurement of cows' milk
previous year=100

W porównaniu z poprzednim rokiem w 2019 r. w województwie wielkopolskim odnotowano wzrost cen skupu zbóż konsumpcyjnych i paszowych (oprócz pszenżyta), a także ziemniaków, żywca wieprzowego i drobiowego oraz mleka. Na wolnym rynku więcej płacono za wszystkie produkty objęte obserwacją, z wyjątkiem prosiąt do dalszego chowu.

Średnia cena skupu pszenicy (konsumpcyjnej i paszowej) w województwie wyniosła 73,56 zł za 1 dt i była o 0,7% wyższa niż w 2018 r. (w kraju 72,26 zł; spadek o 0,5%). Na targowiskach za 1 dt pszenicy płacono 96,49 zł, tj. o 11,5% więcej niż przed rokiem (w kraju 91,63 zł; wzrost o 9,6%).

Cena żyta w skupie ukształtowała się na poziomie 62,10 zł za dt, tj. o 14,4% wyżej niż w 2018 r. (w kraju 60,38 zł, o 1,2% wyżej). W obrocie targowiskowym cena żyta wyniosła 80,78 zł za dt, co oznacza, że w ciągu roku zwiększyła się o 15,3% (w kraju 73,49 zł; wzrost o 9,5%).

Za 1 dt ziemniaków jadalnych (bez wczesnych) w skupie płacono średnio 115,79 zł, tj. o 50,9% więcej niż w 2018 r. (w kraju przeciętna cena skupu ziemniaków wyniosła 84,54 zł; wzrost o 45,7%). Cena targowiskowa ziemniaków jadalnych kształtowała się na poziomie 201,99 zł za dt i była niemal dwukrotnie wyższa od notowanej w poprzednim roku (w kraju 189,17 zł; wzrost o 95,1%).

Cena skupu żywca wołowego (bez cieląt) osiągnęła wartość 6,15 zł za kg i w ciągu roku obniżyła się o 6,2% (w kraju 6,33 zł; spadek o 3,7%). Cena żywca wieprzowego kształtowała się w tym czasie na poziomie 5,44 zł za kg, co w skali roku oznacza wzrost o 20,7% (w kraju 5,39 zł; wzrost o 20,3%).

Większy roczny wzrost cen skupu trzody chlewnej niż wzrost cen żyta i jęczmienia na targowiskach wpłynął na poprawę rentowności produkcji żywca wieprzowego. Średnioroczna relacja do targowiskowych cen żyta w 2019 r. wyniosła 6,7 wobec 6,4 przed rokiem i 7,4 w 2015 r. (w kraju odpowiednio 7,4 wobec 6,7 i 7,3). Relacja cen skupu żywca wieprzowego do targowiskowych cen jęczmienia osiągnęła w tym czasie wartość 6,0 wobec 5,6 w 2018 r. i 5,8 w 2015 r. (w kraju odpowiednio 6,3 wobec 5,8 i 6,1). Pomimo poprawy relacji, osiągnięty poziom rentowności nadal był niższy od przyjętego za opłacalny dla tuczu świń (tj. co najmniej 10–11).

Cena skupu drobiu rzeźnego w 2019 r. wyniosła 4,02 zł za kg i o 7,5% przewyższała cenę notowaną przed rokiem (w kraju 3,90 zł; wzrost o 3,5%). Za 1 hl mleka płacono w tym czasie 133,89 zł, tj. o 0,8% więcej niż przed rokiem (w kraju 135,27 zł; wzrost o 0,5%).

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

W porównaniu z poprzednim rokiem, w 2018 r. w województwie wielkopolskim odnotowano spadek wartości globalnej oraz końcowej produkcji rolniczej, zwiększyła się natomiast wartość produkcji towarowej.

Wartość produkcji globalnej (w cenach stałych z 2017 r.) w ciągu roku obniżyła się o 2,7%, głównie w wyniku spadku produkcji roślinnej – o 17,6%, przy wzroście wartości produkcji zwierzęcej – o 7,1%. Na dominującą produkcję zwierzęcą przypadało 66,3% ogólnej wartości produkcji globalnej, podczas gdy na roślinną – 33,7%. Udział województwa w krajowej wartości globalnej w 2018 r. wyniósł 16,8% (w poprzednim roku 17,4%).

Wartość produkcji końcowej była o 1,8% mniejsza niż w 2017 r. Do obniżenia wartości produkcji końcowej przyczynił się przede wszystkim spadek produkcji roślinnej – o 21,3%, gdyż poziom produkcji zwierzęcej był o 7,5% wyższy od notowanego rok wcześniej. Produkcja zwierzęca miała dominujący wkład w końcową produkcję rolniczą województwa i stanowiła 74,1% wobec 25,9% w przypadku produkcji roślinnej. Udział województwa w produkcji krajowej w 2018 r. kształtował się na poziomie 17,6% (przed rokiem 18,0%).

Wartość produkcji towarowej w ujęciu rocznym wzrosła o 2,1%, na co wpłynął wzrost produkcji zwierzęcej (o 8,8%). Sprzedaż produktów zwierzęcych stanowiła 73,6% wartości produkcji towarowej województwa. Towarowa produkcja roślinna, której udział wynosił 26,4%, w ciągu roku obniżyła się o 12,8%. W skali kraju wartość produkcji towarowej zrealizowanej w wielkopolskim w 2018 r. kształtowała się na poziomie 18,3% i była zbliżona do obserwowanej rok wcześniej (18,4%).

Przemysł Industry

W 2019 r. w województwie wielkopolskim produkcja sprzedana przemysłu była wyższa niż w roku poprzednim. Zanotowano także wzrost wydajności pracy przy jednoczesnym zwiększeniu przeciętnego zatrudnienia w przemyśle.

Produkcja sprzedana przemysłu w 2019 r. osiągnęła w województwie wartość 183370,4 mln zł (w cenach bieżących) i była o 3,4% (w cenach stałych) wyższa w odniesieniu do zanotowanej w roku poprzednim oraz o 23,2% większa niż w 2015 r. W skali kraju sprzedaż produkcji przemysłowej (w cenach stałych) była w 2019 r. o 4,0% większa niż w 2018 r. Udział produkcji sprzedanej przemysłu województwa w produkcji sprzedanej kraju wyniósł 12,0%.

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

Tabela 36. Przemysł
Table 36. Industry

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)				
w mln zł in million PLN	99835,6	140100,8	173763,5	183370,4
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	10,6	11,7	11,9	12,0
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	91,2	93,4	94,5	94,1
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	288,5	308,6	339,0	345,5

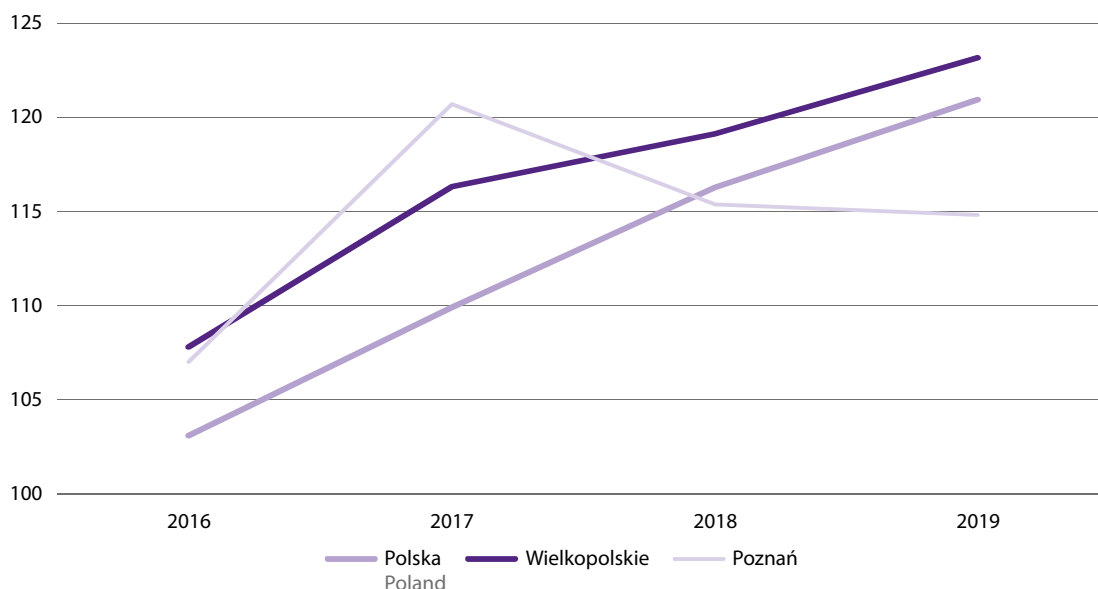
Na ogólną wartość produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w 2019 r. w województwie wielkopolskim złożyła się produkcja w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe (172627,4 mln zł), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (5330,1 mln zł), dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (3603,1 mln zł) oraz górnictwo i wydobywanie (1809,8 mln zł).

Wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) w 2019 r. był wynikiem zwiększenia o 3,2% produkcji sprzedanej w przetwórstwie przemysłowym. Udział tej sekcji w produkcji przemysłowej w województwie był dominujący i stanowił 94,1%. Na zwiększenie ogólnej produkcji sprzedanej wpłynął również wzrost w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 9,6%) oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 8,1%). Odnotowano natomiast spadek produkcji w sekcji górnictwo i wydobywanie (o 0,9%).

W 2019 r. wśród działów przetwórstwa przemysłowego wyższa niż przed rokiem (w cenach stałych) była między innymi produkcja mebli (o 6,5%), produkcja napojów (o 5,4%) oraz produkcja artykułów spożywczych (o 5,0%). W analizowanym okresie spadek produkcji dotyczył między innymi wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (o 10,2%) oraz produkcji wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (o 7,1%).

Wykres 62. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)
2015=100

Chart 62. Indices of sold production of industry (constant prices)
2015=100

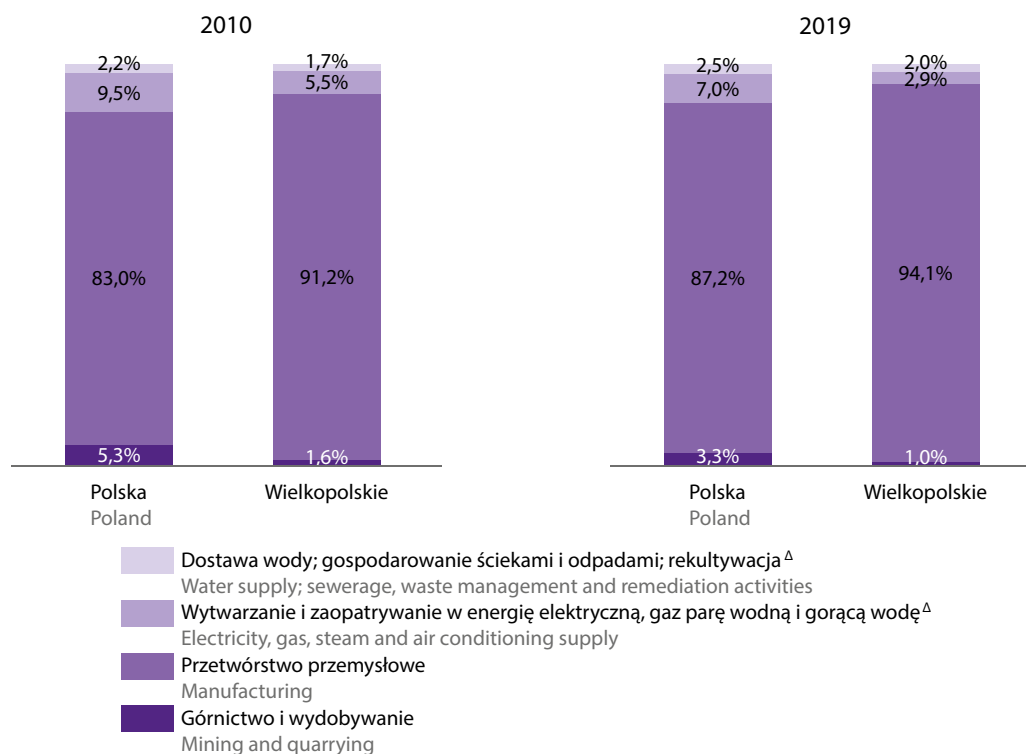

W 2019 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle ukształtowało się w województwie na poziomie 345,5 tys. osób, z czego 92,9% to zatrudnienie w sekcji przetwórstwo przemysłowe. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle województwa stanowiło 12,5% zatrudnienia w kraju.

Przeciętne zatrudnienie w przemyśle województwa wielkopolskiego wzrosło w 2019 r. o 1,9% w stosunku do 2018 r. oraz o 12,0% wobec 2015 r. W kraju zanotowano wzrost przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w odniesieniu do roku poprzedniego o 1,9% i o 10,4% w porównaniu z 2015 r. W województwie niższe (o 2,3%) niż przed rokiem było tylko przeciętne zatrudnienie w sekcji górnictwo i wydobywanie.

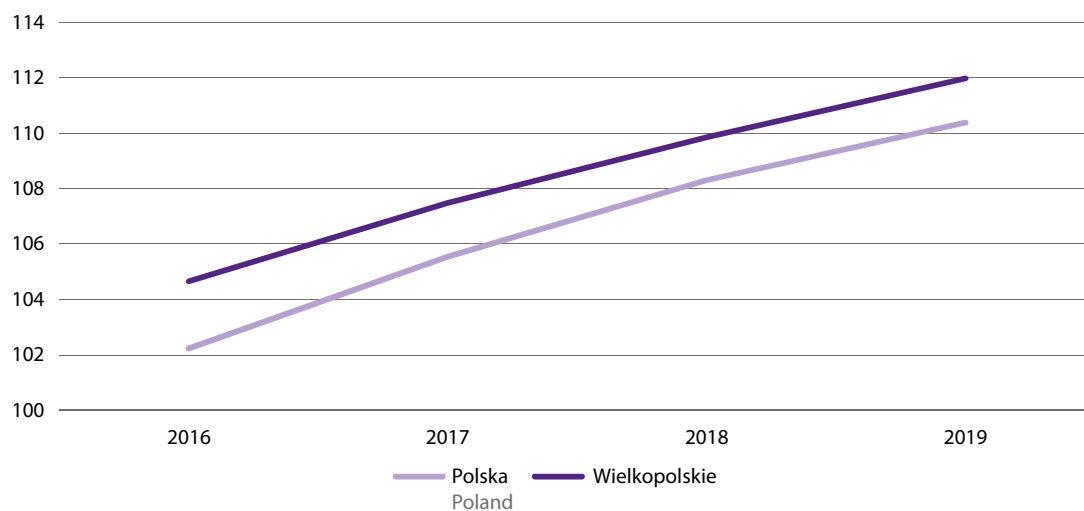
Wydajność pracy w przemyśle w 2019 r. mierzona wartością produkcji sprzedanej przemysłu na 1 zatrudnionego, w województwie wielkopolskim wyniosła 530,7 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 1,4% wyższa niż przed rokiem. W Polsce wydajność pracy w przemyśle w omawianym okresie wzrosła o 3,5%.

Wykres 63. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)
 Chart 63. Sold production of industry by PKD sections (current prices)

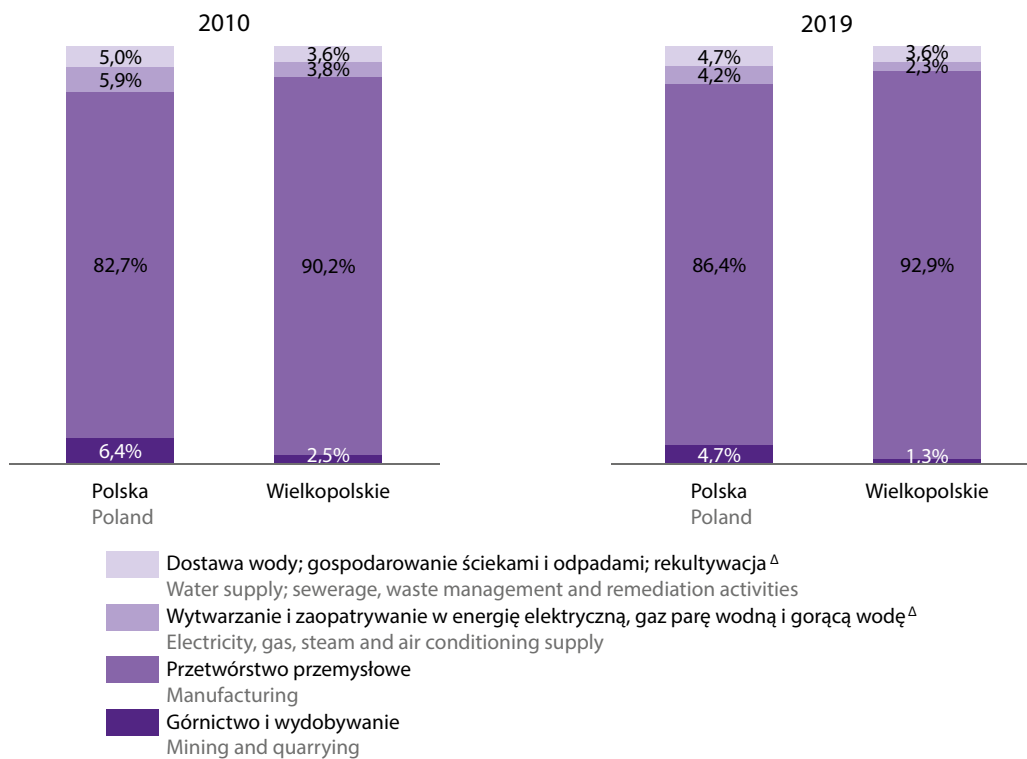

Wykres 64. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle
 2015=100

Chart 64. Indices of average employment in industry
 2015=100

Wykres 65. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD
 Chart 65. Average paid employment in industry by PKD sections

Budownictwo

Construction

W 2019 r. w województwie wielkopolskim odnotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa oraz wartości sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w odniesieniu do roku poprzedniego. W omawianym okresie nastąpiło zwiększenie wydajności pracy w budownictwie. Wzrosła również liczba mieszkań oddanych do użytkowania, natomiast zmniejszyła się ich przeciętna powierzchnia użytkowa. Zwiększyła się liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto, a zmniejszyła, na budowę których wydano pozwolenia.

W 2019 r. w województwie wielkopolskim produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) kształtowała się na poziomie 29952,7 mln zł i w ciągu roku zwiększyła się o 8,8% (w kraju wzrost o 10,6%). Wskaźniki dynamiki do poprzedniego roku, zarówno dla województwa jak i Polski, były niższe niż w 2018 r., kiedy wyniosły odpowiednio 147,8 i 125,2. Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej w 2019 r. stanowił 11,3%. W 2019 r. województwo wielkopolskie zajęło 2. miejsce wśród województw pod względem wartości produkcji sprzedanej budownictwa i 11. lokatę pod względem dynamiki tego wskaźnika.

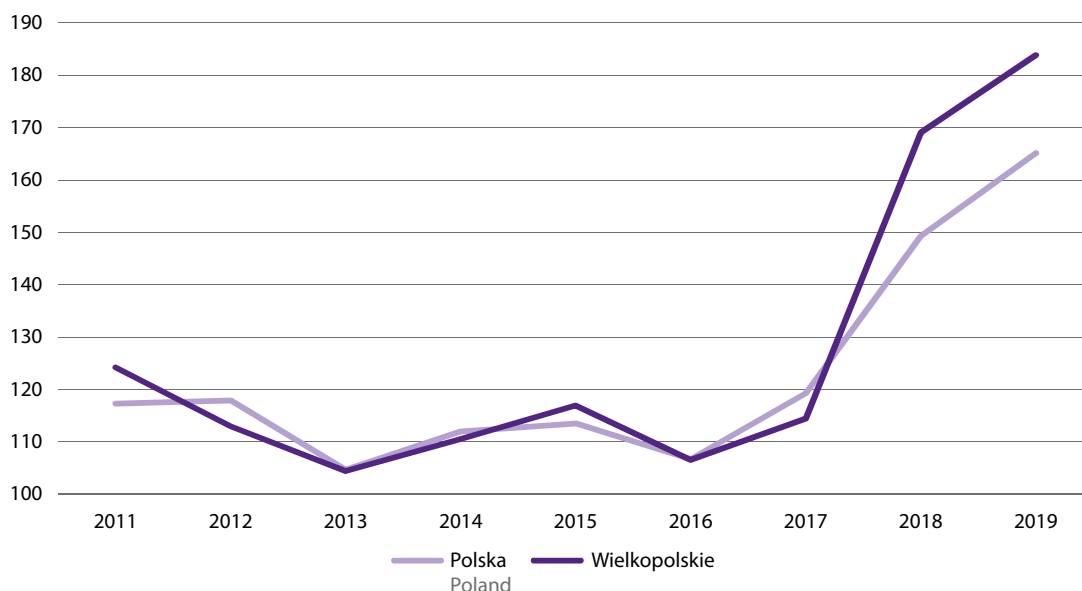
Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tabela 37. Budownictwo
Table 37. Construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) Sold production of construction (current prices)				
w mln zł in million PLN	16291,6	19044,9	27540,5	29952,7
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	10,2	10,5	11,5	11,3
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	49,4	47,7	40,9	40,7
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	43,6	36,1	37,2	39,4

Wykres 66. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)
2010=100

Chart 66. Indices of sold production of construction (current prices)
2010=100

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceńodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

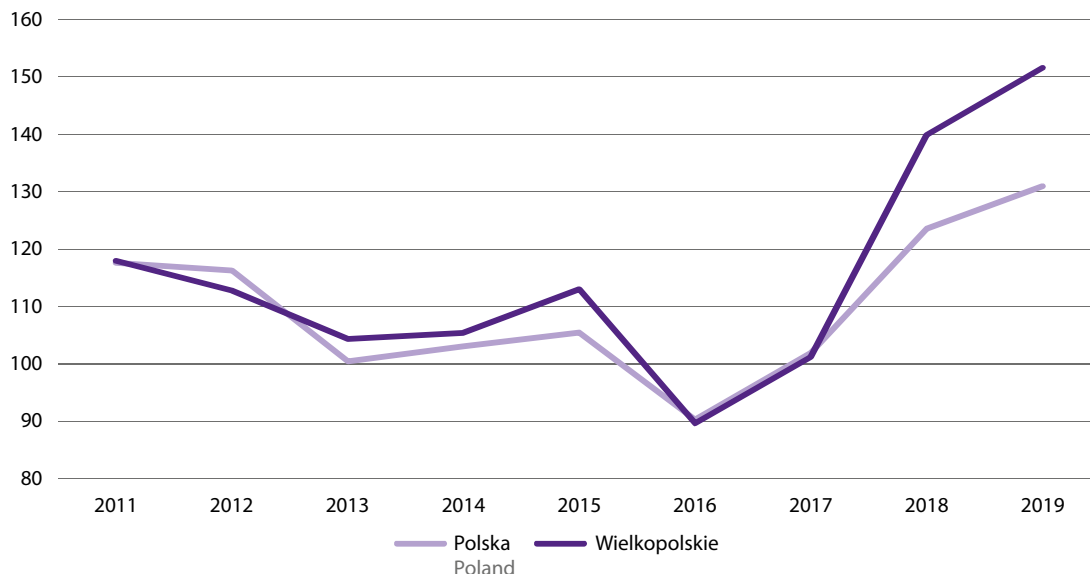
Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2019 r. w województwie wielkopolskim wyniosła (w cenach bieżących) 12196,4 mln zł i zwiększyła się w stosunku do zanotowanej w roku poprzednim o 8,4% (w kraju wzrost o 6,0%). W 2018 r. wskaźniki dynamiki do poprzedniego roku wyniosły 138,3 dla województwa oraz 121,3 dla Polski. Udział produkcji budowlano-montażowej w przychodach ogółem województwa w 2019 r. wyniósł 40,7%.

Wykres 67. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)

2010=100

Chart 67. Indices of construction and assembly production (current prices)

2010=100

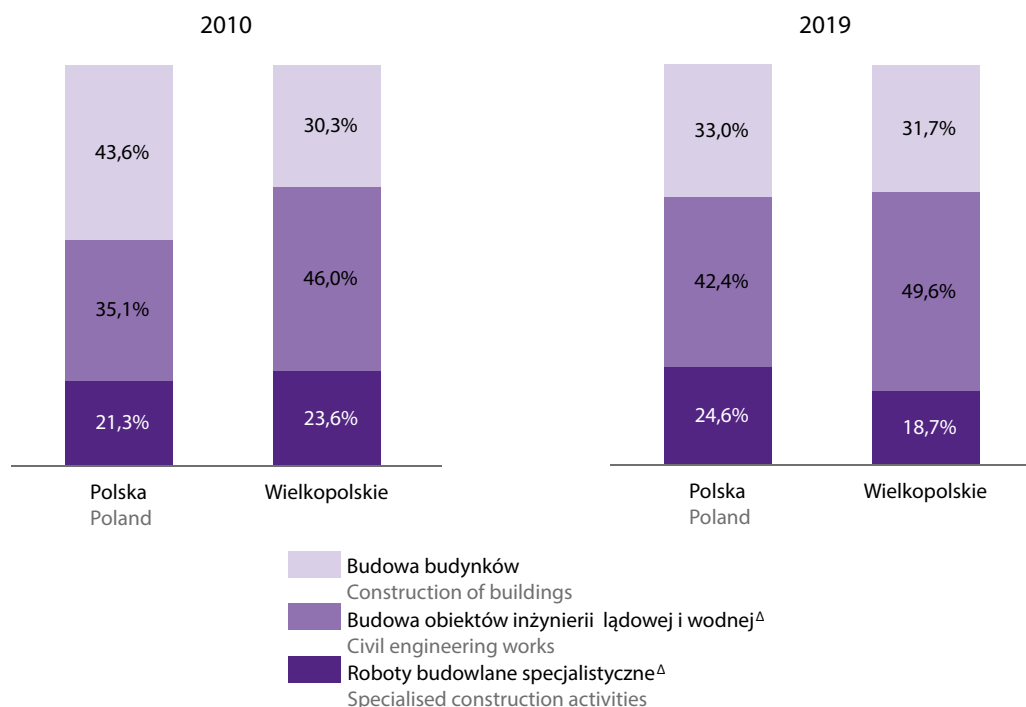

Wśród przedsiębiorstw budowlano-montażowych najwyższy udział w produkcji (49,6%) miały przedsiębiorstwa zajmujące się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej, a ich produkcja wzrosła w ciągu roku o 24,6%. Na drugim miejscu (z udziałem w produkcji budowlano-montażowej równym 31,7% i spadkiem produkcji w ciągu roku o 0,9%) znalazły się przedsiębiorstwa, których podstawowym rodzajem działalności jest budowa budynków. Natomiast przedsiębiorstwa zajmujące się specjalistycznymi robotami budowlanymi osiągnęły 18,7% udziału w produkcji budowlano-montażowej, a ich produkcja zmniejszyła się o 8,8% w ciągu roku. W porównaniu z 2010 r. w strukturze produkcji budowlano-montażowej spadł udział przedsiębiorstw zajmujących się specjalistycznymi robotami budowlanymi, a zwiększył się dwóch pozostałych działów.

Wzrostowi produkcji sprzedanej budownictwa w 2019 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, towarzyszył wzrost przeciętnego zatrudnienia w tej sekcji (o 5,9%, wobec wzrostu o 4,0% w skali kraju). Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w 2019 r. wyniosło w województwie wielkopolskim 39,4 tys. osób. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w latach 2011-2019 była nieco niższa niż dla Polski.

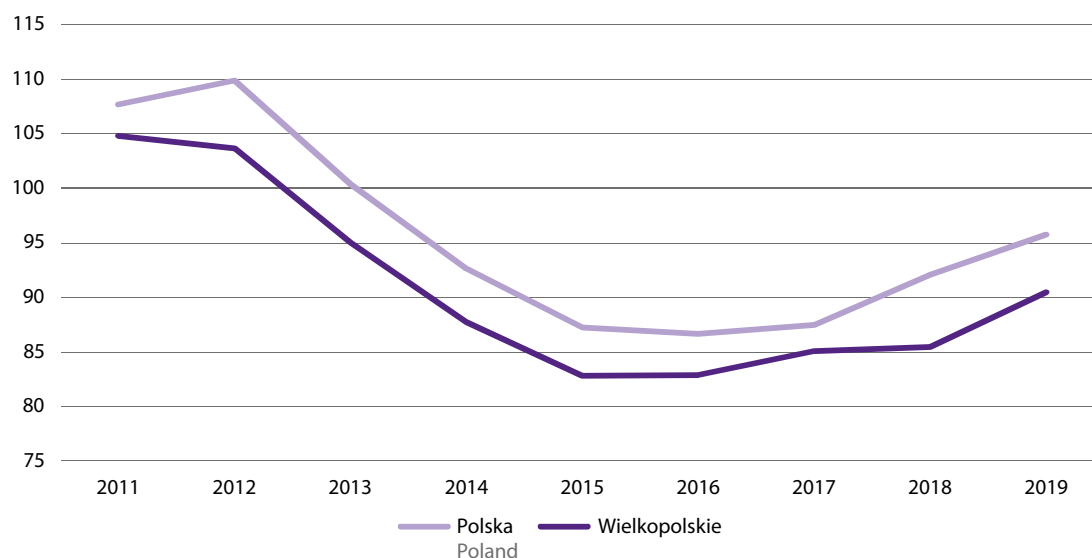
Wydajność pracy w budownictwie w 2019 r., mierzona wartością produkcji sprzedanej budownictwa w przeliczeniu na 1 zatrudnionego, kształtowała się w województwie wielkopolskim na poziomie 759,7 tys. zł (w cenach bieżących), co oznacza wzrost o 2,7% w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres 68. Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)
Chart 68. Construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

Wykres 69. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie
2010=100

Chart 69. Indices of average employment in construction
2010=100

W 2019 r. w województwie wielkopolskim oddano do użytkowania 22164 mieszkania (10,7% mieszkań w Polsce), tj. o 11,5% więcej niż przed rokiem i 64,3% więcej niż w 2010 r. W kraju liczba lokali mieszkalnych przekazanych do użytkowania wzrosła o 12,1% w odniesieniu do roku poprzedniego i o 52,7% w porównaniu z 2010 r.

Wykres 70. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania

2010=100

Chart 70. Indices of the number of dwellings completed

2010=100

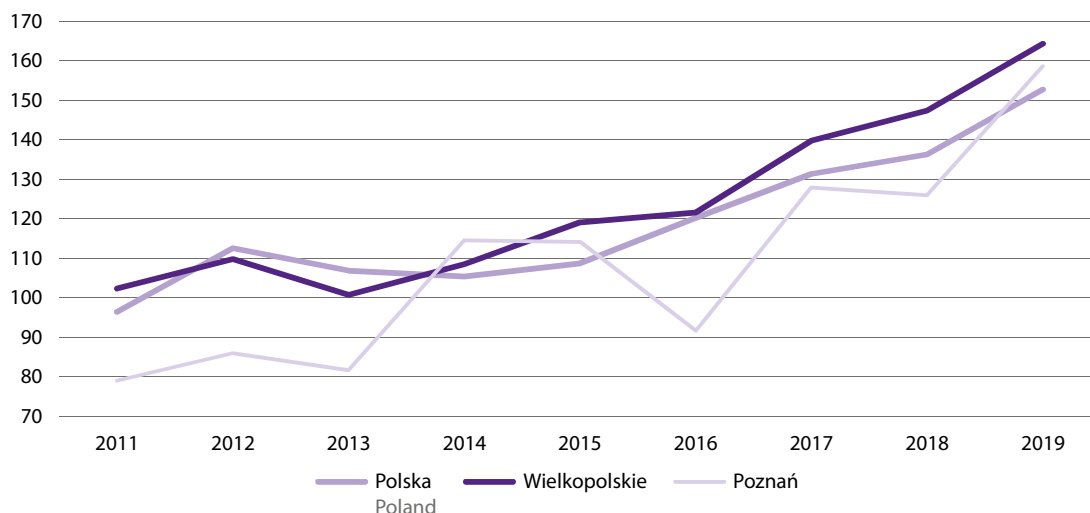

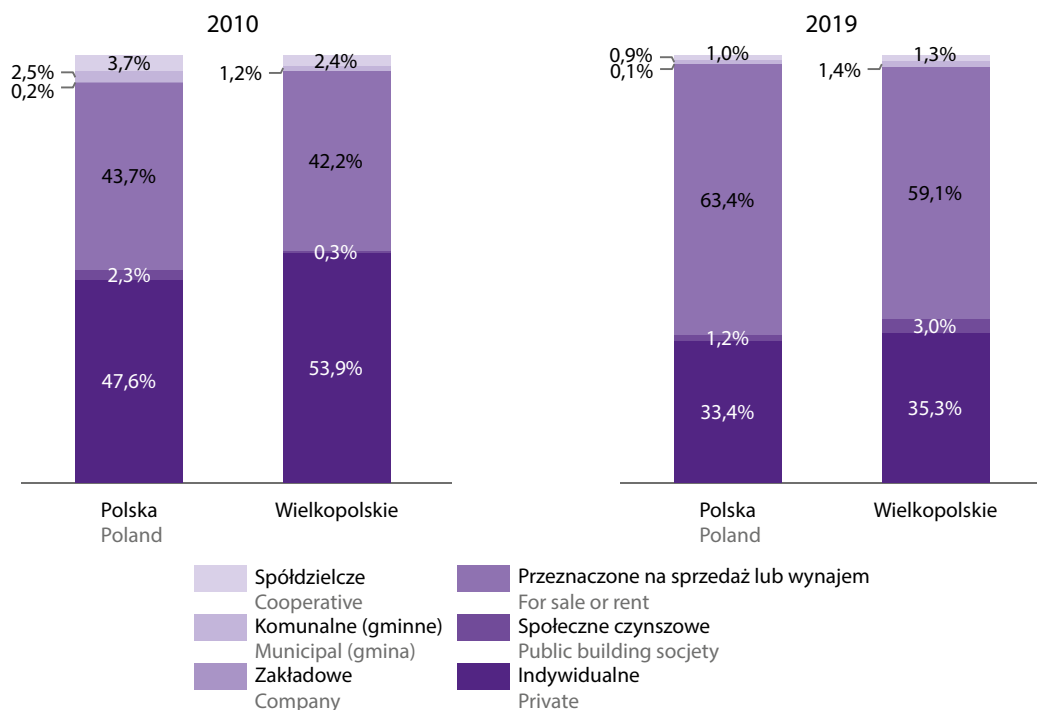
Tabela 38. Budownictwo mieszkaniowe

Table 38. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	3,9	4,6	5,7	6,3	5,4
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	111,4	102,9	94,0	91,1	88,6
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings which received construction permits or which were registered with a construction project per 1000 population	5,0	5,6	8,9	8,2	7,0
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings whose construction started per 1000 population	4,1	5,4	6,6	6,9	6,2

W 2019 r., w stosunku do 2018 r., w województwie wielkopolskim liczba lokali przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem wzrosła o 11,6% przy ich udziale w liczbie mieszkań oddanych ogółem wynoszącym 59,1%. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w budownictwie indywidualnym zwiększyła się o 2,5% (przy udziale 35,3%). W 2019 roku odnotowano również wzrost (prawie 7-krotny) liczby mieszkań oddanych do użytkowania w budownictwie społecznym (przy udziale 3,0%), oraz spółdzielczym (wzrost o 118,0%; udział 1,3%). Natomiast zmniejszyła się o 2,3% liczba mieszkań komunalnych oddanych do użytkowania, przy ich udziale 1,4%.

Wykres 71. Mieszkania oddane do użytkowania według forma budownictwa
Chart 71. Dwellings completed by construction form

*a W 2019 r. nastąpiła zmiana definicji mieszkań indywidualnych i przeznaczonych na sprzedaż i wynajem.
 a In 2019 definition of dwellings for sale or rent has been changed.*

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

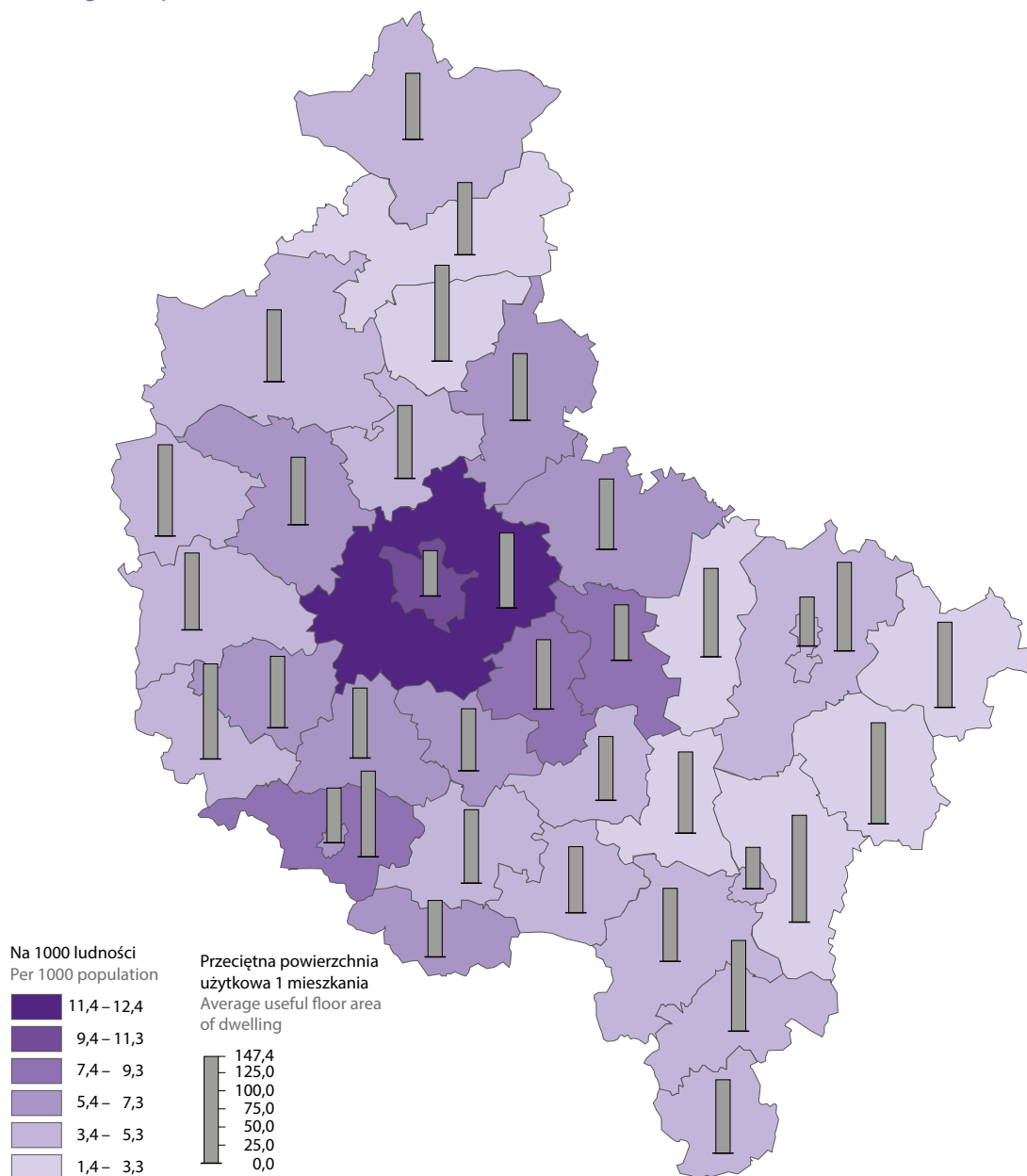
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w województwie wielkopolskim w 2018 r. wyniosła 91,1 m² (w kraju – 88,6 m²) i zmniejszyła się o 2,9 m² w stosunku do roku poprzedniego (w kraju o 1,7 m²), a w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 20,3 m² (w kraju o 17,5 m²). Powierzchnia mieszkań oddanych do użytkowania oraz przeciętna liczba izb w mieszkaniu na wsi jest wyższa niż w mieście. W 2019 r. powierzchnia mieszkań oddanych do użytkowania w województwie wielkopolskim wynosiła średnio na wsi 115,7 m² (w kraju 127,0 m²), a w mieście 70,9 m² (w kraju 70,7 m²). Podobnie przeciętna liczba izb w mieszkaniu wynosiła na wsi 4,9 (w kraju 5,1), a w mieście 3,3 (w kraju 3,2).

W 2019 r. najwięcej nowych mieszkań oddano do użytkowania w Poznaniu (5043, czyli 22,8%) i powiecie poznańskim (4888, tj. 22,1%), a dalej w gnieźnieńskim (825, tj. 3,7%) i ostrowskim (796, tj. 3,6%). Najmniej mieszkań przybyło w tym czasie w powiatach: tureckim (120) i chodzieskim (120) oraz słupeckim (140). Na 1000 mieszkańców najwięcej mieszkań oddano do użytkowania w powiecie poznańskim (12,4), Poznaniu (9,4) i powiecie leszczyńskim (9,0), natomiast najmniej w powiecie tureckim (1,4), kołskim (2,2) i słupeckim (2,4). Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania była najwyższa w powiecie kaliskim (147,4 m²) i tureckim (139,4 m²), a najniższa w Kaliszu (57,1 m²) oraz Poznaniu (62,6 m²).

W województwie wielkopolskim w 2019 r. rozpoczęto budowę 24087 mieszkań, tj. o 4,0% więcej niż w 2018 r. (w kraju w tym czasie nastąpił wzrost o 6,9%) oraz o 69,9% więcej niż w 2010 r. (w kraju o 50,1%). Najwięcej inwestycji rozpoczęli deweloperzy (budowa 13976 mieszkań, stanowiących 58,0% ogółu inwestycji, w tym 113 na wynajem), a także inwestorzy indywidualni (9617, tj. 39,9%). W odniesieniu do roku poprzedniego, wzrost liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto, odnotowano w 25 powiatach; najwyższy – w Kaliszu (ponad 3-krotny) oraz powiecie obornickim (o 123,6%), natomiast wyraźny spadek – w powiecie średzkim (o 40,9%) i wrzesińskim (o 31,7%).

Mapa 39. Mieszkania oddane do użytkowania w 2019 r.

Map 39. Dwellings completed in 2019

W 2019 r. w województwie odnotowano o 8,5% mniejszą niż przed rokiem liczbę pozwoleń i zgłoszeń z projektem budowlanym na budowę (tj. 28513), przy wzroście w kraju o 4,4%. W odniesieniu do roku 2010, nastąpił wzrost: zarówno w wielkopolskim (o 66,9%) jak i w kraju (o 53,5%). Wydane pozwolenia w województwie dotyczyły wszystkich form budownictwa, a największą ich liczbę przyznano deweloperom (wydane na budowę 17263 mieszkań na sprzedaż lub wynajem; 60,5% ogółu pozwoleń) oraz inwestorom indywidualnym (na budowę 10567 mieszkań na własne potrzeby; 37,1%).

Rynek wewnętrzny

Internal market

W 2019 r. w województwie wielkopolskim odnotowano, jak latach poprzednich, wzrost wartości sprzedaży detalicznej. Wzrosła również sprzedaż hurtowa towarów.

Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

Wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) zrealizowanej przez jednostki handlowe i niehandlowe w 2019 r. zwiększyła się w odniesieniu do poprzedniego roku o 11,8% (w kraju sprzedaż detaliczna ukształtowała się na poziomie o 6,7% wyższym niż w roku poprzednim). W 2018 r. sprzedaż wzrosła odpowiednio o 9,9% w województwie i 7,5% w kraju.

Tabela 39. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)
Table 39. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Ogółem Total	110,7	104,4	109,9	111,8	106,7
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	128,7	110,8	114,9	99,1	104,6
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	114,8	97,3	122,8	104,6	104,1
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	109,5	98,9	111,6	115,0	105,2
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	117,7	119,0	109,0	121,1	108,8
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	113,7	123,7	118,4	122,8	106,5
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	65,9	111,0	149,1	124,6	115,1
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	130,0	107,0	98,5	111,4	104,9
Pozostałe Others	85,2	64,6	108,3	109,1	102,3

^a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

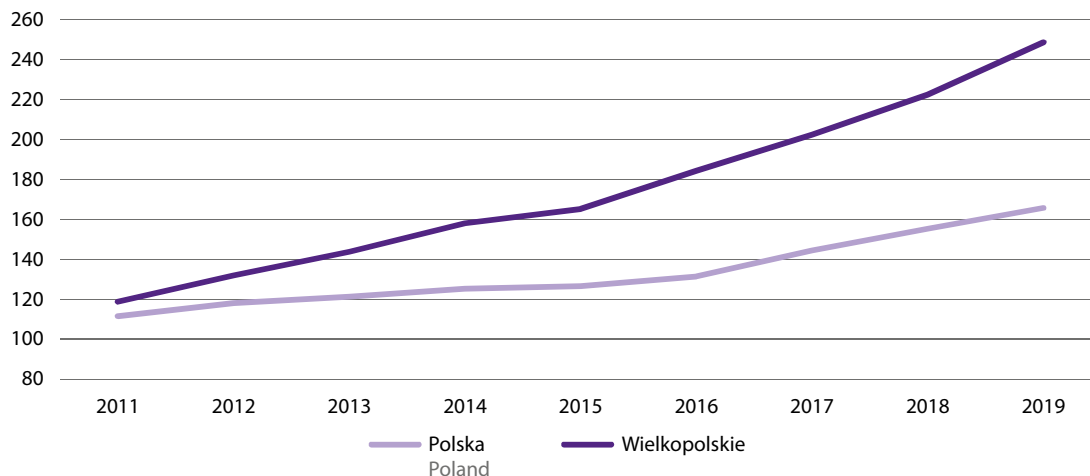
^a Groups of enterprises were created on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included to a specific category by predominating kind of activity and according to its present organizational status. The recorded changes of retail sales index may result, among others, from change both in the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Wykres 72. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)

2010=100

Chart 72. Indices of retail sales of goods (current prices)

2010=100

Największy wzrost sprzedaży w 2019 r. w odniesieniu do 2018 r. obserwowano w przedsiębiorstwach wytwarzających: meble, RTV, AGD (o 24,6%), a ponadto w grupie tekstyliów, odzieży i obuwia (o 22,8%) oraz farmaceutyków, kosmetyków i sprzętu ortopedycznego (o 21,1%). Mniejsza niż w 2018 r. okazała się sprzedaż detaliczna pojazdów samochodowych (spadek wartości o 0,9%).

W strukturze sprzedaży detalicznej województwa dominuje żywność, napoje i wyroby tytoniowe z udziałem 29,4%. Na drugim miejscu w 2019 r. uplasowały się tekstylia, odzież i obuwie (6,5%), a na trzecim pojazdy samochodowe, motocykle, części (5,5%). Sprzedaż mebli oraz sprzętu RTV i AGD stanowiła 2,7% ogółu sprzedaży detalicznej, zaś farmaceutyków, kosmetyków i sprzętu ortopedycznego – 2,2%

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

W 2019 r. w województwie wielkopolskim wartość sprzedaży hurtowej towarów (w cenach bieżących) w jednostkach handlowych przekroczyła o 6,3% poziom zanotowany przed rokiem, w tym w przedsiębiorstwach hurtowych o 4,6%. W kraju sprzedaż hurtowa w jednostkach handlowych w 2019 r. była o 6,6% wyższa niż w 2018 r., w tym zrealizowana przez jednostki hurtowe o 5,0%. W roku 2018 dynamika sprzedaży hurtowej wynosiła w województwie 110,8 (w tym w przedsiębiorstwach hurtowych 107,9%). W kraju odpowiednio 110,9 (oraz 108,4).

Sprzedaż prowadzona przez jednostki hurtowe w 2019 r. w kraju wzrosła w ciągu roku we wszystkich 9 grupach (najbardziej w grupie żywność o 11,9%), a w województwie wielkopolskim tylko w 4. Największy w województwie wzrost sprzedaży odnotowano w grupach żywność (o 20,1%) oraz wyroby tytoniowe (o 13,9%), mniejszy w grupie sprzedaż niewyspecjalizowana oraz grupie narzędzia technologii informacyjnej i komunikacyjnej. Spadek dynamiki sprzedaży przez jednostki hurtowe w województwie był największy w grupie wyrobów włókienniczych, odzieży i obuwia (o 13,4%), a także w grupie półproduktów i odpadów pochodzenia rolniczego oraz złomu (o 13,1%).

Transport

Transport

W 2018 r. w porównaniu z rokiem poprzednim nie odnotowano istotnych zmian w strukturze dróg publicznych. Spada liczba krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej, przede wszystkim podmiejskiej, natomiast rozwija się komunikacja miejska, głównie autobusowa. Wskaźnik gęstości linii kolejowych eksploatowanych na obszarze województwa wielkopolskiego jest nieco wyższy niż w kraju. Dobrze rozwija się komunikacja lotnicza w ruchu krajowym i międzynarodowym.

Według stanu na koniec 2018 r. sieć dróg publicznych w województwie wielkopolskim wyniosła 41,0 tys. km, tj. 9,7% dróg w kraju. Drogi o nawierzchni twardej stanowiły w województwie 72,5% długości dróg publicznych (29,8 tys. km), były to głównie drogi gminne (47,0% w 2018 r.) i powiatowe (37,8%). W odniesieniu do 2010 r. o 1,9% wzrosła długość dróg publicznych, a o 10,5% dróg o nawierzchni twardej (przede wszystkim gminnych). W ogólnej długości dróg publicznych zwiększył się również udział dróg ekspresowych i autostrad (z 0,6 do 1,1%). Spadł natomiast, z 37,2% w 2010 r. do 30,8% w 2018 r., udział dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg. W porównaniu z 2017 r. nie odnotowano istotnych zmian w strukturze dróg publicznych.

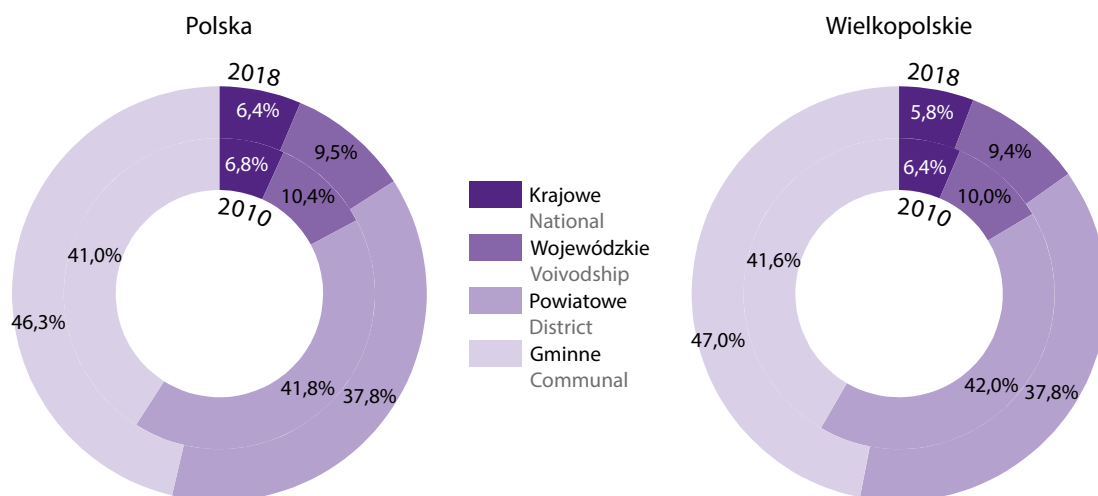
Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1440) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

W 2018 r. wskaźnik gęstości dróg o nawierzchni twardej na obszarze województwa wielkopolskiego wyniósł 99,8 km na 100 km² i zwiększył się w stosunku do 2010 r. o 9,5 km. Na każde 100 km² przypadało 5,8 km dróg krajowych (w odniesieniu do 2010 r. bez zmian), 9,4 km wojewódzkich (wzrost o 0,3 km), oraz 84,6 km gminnych i powiatowych (wzrost o 9,1 km). Drogi ekspresowe i autostrady na 1000 km² stanowiły 14,6 km w 2018 r. i wzrosły o 6,7 km w porównaniu z 2010 r., w tym autostrady odpowiednio 7,1 km i zwiększyły się o 0,5 km.

Wykres 73. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 73. Structure of hard surface public roads
As of 31st December

Mapa 40. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2018 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Map 40. Improved hard surface communal and district roads in 2018
As of 31st December

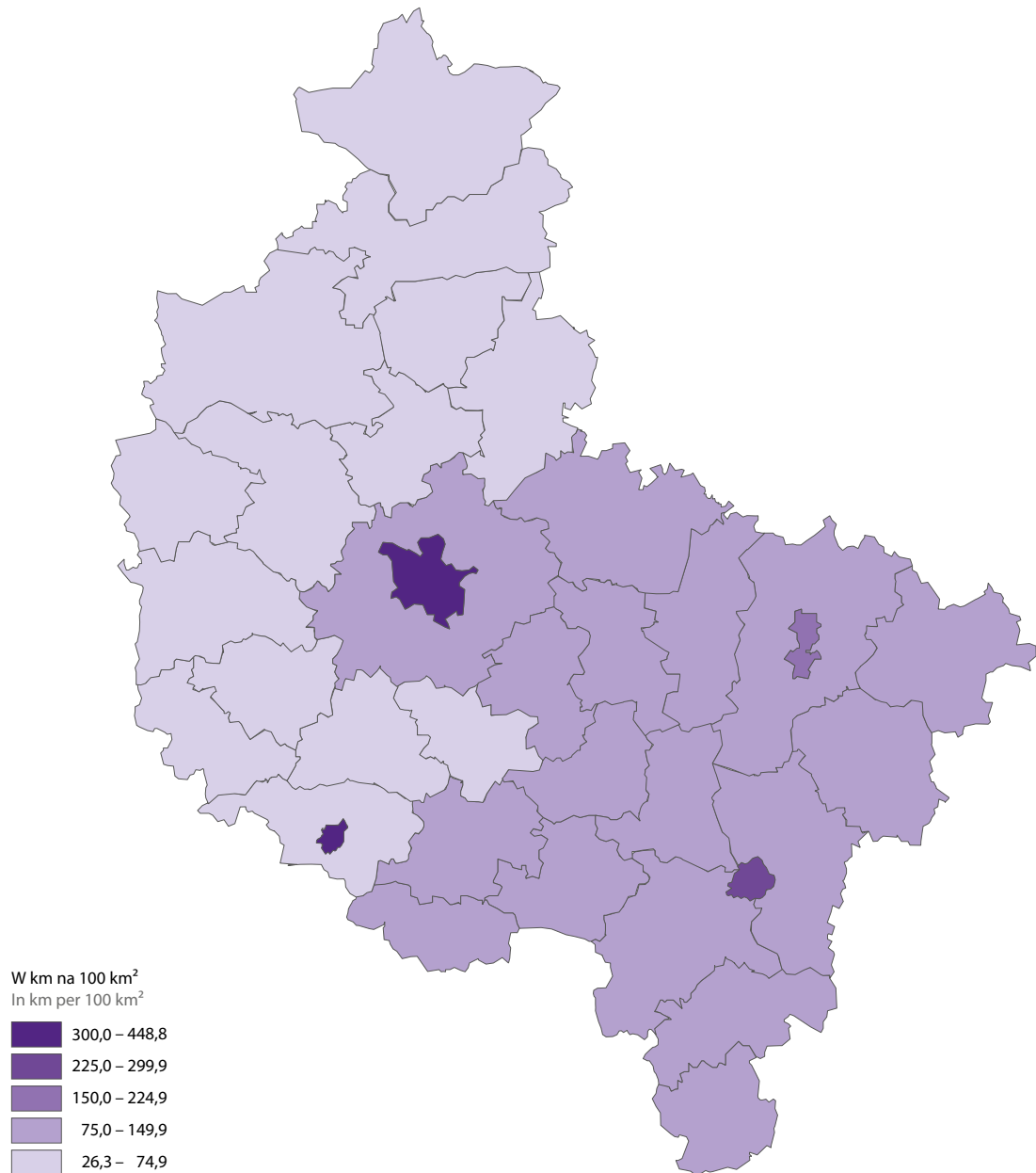

Tabela 40. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 40. Public roads by type of surface

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Ogółem w km Total in km	40277,4	40795,3	40841,0	41042,1
o nawierzchni twardej hard surface	26944,6	28463,5	29466,1	29771,0
ulepszonej improved	24598,6	26261,8	27143,2	27503,4
o nawierzchni gruntowej unsurfaced	13332,8	12331,8	11374,9	11271,1

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Tabela 41. Drogi publiczne o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 41. Hard surface public roads

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Ogółem w km Total in km	26944,6	28463,5	29466,1	29771,0
na 100 km ² per 100 km ²	90,3	95,4	98,8	99,8
O nawierzchni ulepszonej With improved surface	24598,6	26261,8	27143,2	27503,4
ekspresowe expressways	42,3	150,2	192,3	226,0
autostrady motorways	195,1	210,5	210,5	210,4

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

W województwie wielkopolskim w 2018 r. działało 927 krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej o długości 36,5 tys. km. Większość, tj. 794, to linie podmiejskie o łącznej długości 25,3 tys. km. Linii regionalnych było 125 (o długości 9,1 tys. km), a linii dalekobieżnych 8 (długości 2,2 tys. km). W odniesieniu do roku poprzedniego nie wystąpiły istotne zmiany. W porównaniu z 2010 r. liczba linii ogółem spadła o 576 (38,3%), w tym zlikwidowano 371 linii podmiejskich, 185 regionalnych i 20 dalekobieżnych.

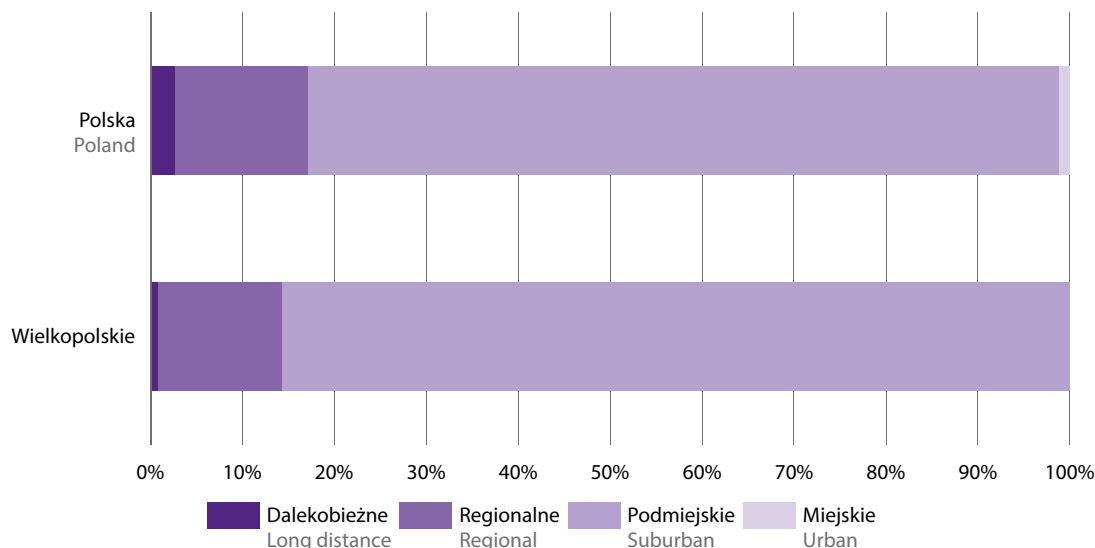
W 2018 r. komunikacja miejska realizowana była na liniach o długości 7,1 tys. km, tj. większej o 10,9% niż w roku poprzednim (o 11,3% na liniach autobusowych) i o 46,3% niż w 2010 r. Całkowita liczba autobusów wyniosła 950 (łącznie 95,5 tys. miejsc), a tramwajów – 280 (44,6 tys. miejsc). Wielkość taboru komunikacji miejskiej kształtowała się na podobnym poziomie jak przed rokiem. W porównaniu z 2010 r. liczebność autobusów zwiększyła się o 15,4%, natomiast tramwajów zmniejszyła się o 16,9%. W 2018 r. taboru komunikacji miejskiej przewieziono łącznie 313 mln pasażerów tj. o 2,4% więcej niż w 2017 r., ale o 17,9% mniej niż w 2010 r.

Wykres 74. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 74. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2018

As of 31st December

Długość linii kolejowych eksploatowanych w województwie wielkopolskim w 2018 r. wyniosła 1872 km. Stanowiły one 9,7% linii kolejowych w Polsce. W odniesieniu do roku poprzedniego długość linii nie zmieniła się istotnie, a do 2010 r. zmniejszyła się o 12,2%. W 2018 r. wskaźnik gęstości linii kolejowych eksploatowanych na obszarze województwa wielkopolskiego wyniósł 6,3 km na 100 km² (w Polsce 6,2) i zmniejszył się w porównaniu z 2010 r. o 0,8 km.

W województwie wielkopolskim jest jeden port lotniczy, obsługujący połączenia krajowe i międzynarodowe (Ławica w Poznaniu). W porcie tym w 2018 r. odbyło się 15864 startów (w tym 6252 krajowych) oraz 16136 lądowań (w tym 6323 krajowych). W ciągu roku ruch krajowy wzrósł o 36,6%, a ruch międzynarodowy o 13,3%, natomiast w stosunku do 2010 r. ruch wzrósł odpowiednio o 68,6% i 20,3%. Samoloty polskie były odpowiedzialne za 97,3% ruchu krajowego oraz 28,3% ruchu międzynarodowego. W odniesieniu do roku poprzedniego udział polskich samolotów w porcie lotniczym w Poznaniu zwiększył się o 0,7 p.proc. w ruchu krajowym oraz o 6,7 p.proc. w ruchu międzynarodowym.

Tabela 42. Komunikacja miejska^a
Stan w dniu 31 grudnia
Table 42. Urban transport^a
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	4856	6026	6410	7106
w tym: of which:				
linii autobusowych bus lines	4639	5782	6181	6877
linii tramwajowych tram lines	217	244	229	229
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	823	849	924	950
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	600	729	766	826
tramwaje trams	337	314	281	280
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	25	94	128	128
Liczba miejsc w autobusach w tysiącach Number of seats in buses in thousands	85,4	87,6	95,0	95,5
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	64,9	77,9	82,0	85,7
Liczba miejsc w tramwajach w tysiącach Number of seats in trams in thousands	52,8	49,1	46,8	46,6
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	5,9	20,8	27,8	27,8
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	381,5	279,8	306,2	313,4
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	111	81	88	90

^a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

^a Data concern entities, in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Tabela 43. Ruch pasażerów w portach lotniczych
Table 43. Passenger traffic at airports

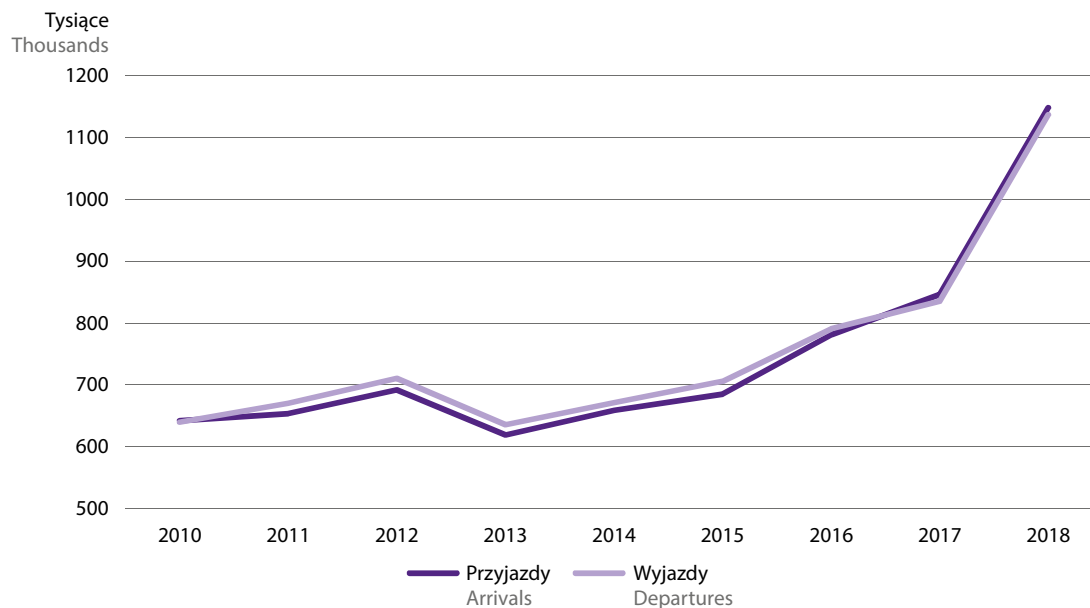
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :	696737	731899	928857	1240552
krajowych domestic	54354	46850	82957	91943
zagranicznych foreign	642383	685049	845900	1148609
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	640034	681 029	842945	1 146029
Pasażerowie odprawieni z portów ^a : Passenger departures to airports ^a :	693888	751911	918316	1229552
krajowych domestic	54493	46134	82964	92435
zagranicznych foreign	639395	705777	835352	1137117
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	636360	701 697	832805	1135125

^a W lotach komunikacyjnych.

^a In transport flights.

Z roku na rok rosła liczba pasażerów przybyłych i odprawionych z lotniska Ławica. W 2018 r. przybyło 1240,6 tys. pasażerów z innych portów, a 1229,6 tys. pasażerów zostało odprawionych. Razem odprawiono 2470,1 tys. osób, z czego 92,5% stanowili pasażerowie zagraniczni. Samolotami polskimi zostało przewiezionych 35,5%. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba pasażerów wzrosła o 33,7%, a z 2010 r. – o 77,6%. Liczba pasażerów obsługiwanych w Poznaniu stanowiła w 2018 r. 5,4% ruchu pasażerów na wszystkich lotniskach w Polsce. W 2018 r. w odniesieniu do 2017 r. udział ten wzrósł o 0,8 p.proc., ale spadł o 1,4 p.proc. w porównaniu z 2010 r.

Wykres 75. Ruch międzynarodowy pasażerów w porcie lotniczym (przyjazdy i wyjazdy)
Chart 75. International passenger traffic at airport/airports (arrivals and departures)

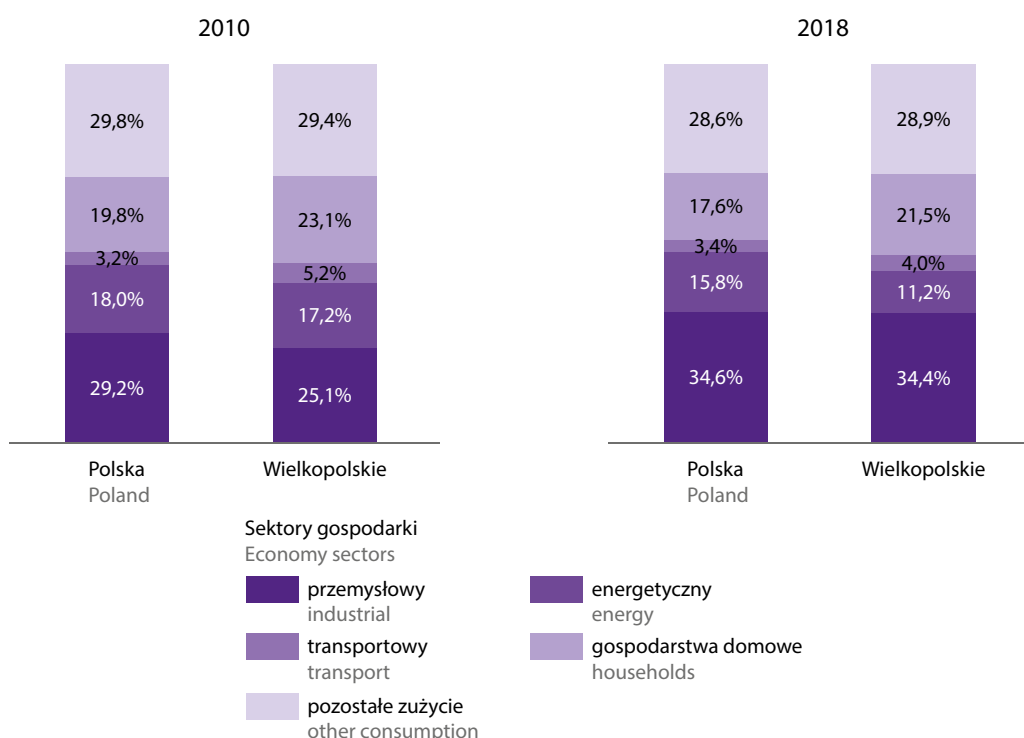

Energia Energy

Głównym źródłem pozyskiwania energii są elektrownie ciepłne, ale udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w województwie stale rośnie. Za zużycie energii elektrycznej w ponad 1/5 odpowiadają gospodarstwa domowe, a liczba odbiorców zwiększa się. Mieszkańcy wsi zużywają średnio więcej energii niż mieszkańcy miast.

W 2018 r. moc zainstalowana w elektrowniach w województwie wielkopolskim wynosiła 3696,8 MW, co stanowiło 8,4% mocy zainstalowanej w kraju. W porównaniu z 2010 r. moc zainstalowana wzrosła w województwie o 21,8% (w kraju o 22,9%), natomiast w odniesieniu do roku 2017 r. odnotowano niewielki wzrost (odpowiednio 0,4% i 1,9%). Moc osiągnięta w 2018 r. była w województwie niższa od zainstalowanej w województwie o 18,1%, przy czym w kraju o 2,4%. Zarówno w województwie jak i w kraju głównym źródłem pozyskiwania energii (niemal 80%) były elektrownie ciepłne.

Wykres 76. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 76. Structure of electricity consumption by economy sectors

W 2018 r. w województwie wielkopolskim produkcja energii elektrycznej wyniosła 9840,7 GWh (5,8% energii wyprodukowanej w kraju). Produkcja energii zmniejszyła się o 20,1% (w porównaniu z 2017 r.) i o 22,2% (z 2010 r.). W 2018 r. w Polsce odnotowano niewielki spadek o 0,2% do roku poprzedniego oraz wzrost o 7,9% w stosunku do 2010 r.

W 2018 r. elektrownie ciepłne w województwie wielkopolskim były odpowiedzialne za 83,7% wytworzonej energii, tj. mniej o 2,3 p.proc. niż w roku poprzednim. W Polsce w tym czasie elektrownie ciepłne wyprodukowały 90,5% energii ogółem, tj. więcej o 1,5 p.proc. niż w 2017 r. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie wielkopolskim rósł od 7,3% w 2010 r. do 14,7% w 2017 r. i 21,3% w 2018 r. Natomiast w Polsce udział energii odnawialnej w 2018 r. wyniósł 12,7% i był niższy o 1,5 p.proc. niż w roku poprzednim, ale wyższy o 5,8 p.proc. w porównaniu z 2010 r.

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które odpłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tabela 44. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Table 44. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Odbiorcy (stan w dniu 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31st December) in thousands	1150,8	1176,9	1230,3	1292,4
miasta urban areas	721,7	731,7	762,6	799,0
wieś rural areas	429,1	445,3	467,7	493,4
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
w GWh in GWh	2669,5	2554,1	2681,4	2848,0
miasta urban areas	1471,0	1349,1	1389,2	1477,7
wieś rural areas	1198,5	1205	1292,3	1370,2
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a				
miasta urban areas	2038,2	1843,9	1821,7	1849,5
wieś rural areas	2793,1	2706,2	2763,0	2777,1

^a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 XII.

^a The number of consumers as of 31 XII was used in calculations.

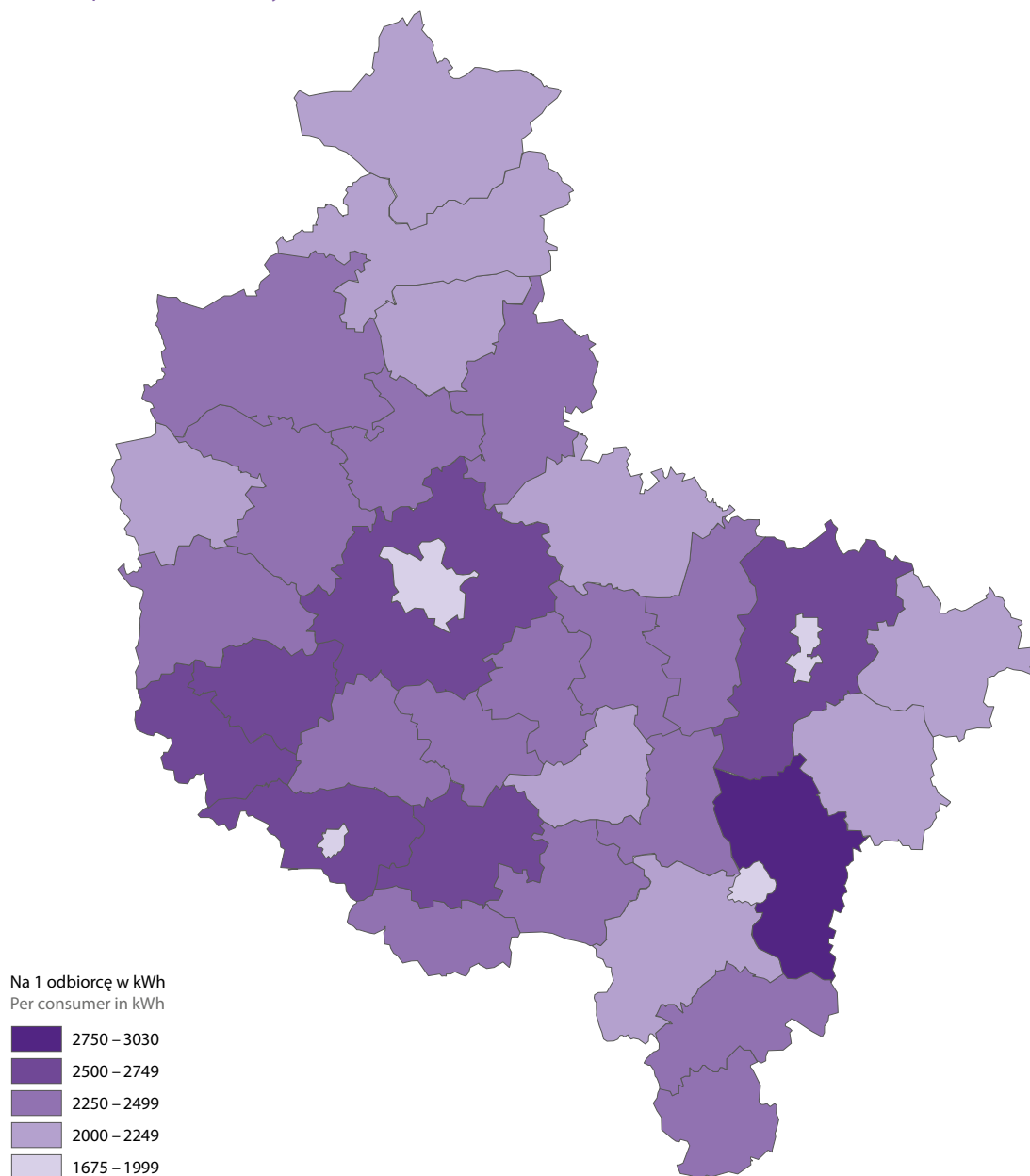
Źródło: dane Ministerstwa Energii.

Source: data of Ministry of Energy.

Odbiorcami energii są przede wszystkim: sektor przemysłowy i gospodarstwa domowe. W 2018 r. w województwie wśród gospodarstw domowych było 1292,4 tys. odbiorców. Stanowili oni 8,4% wszystkich odbiorców w Polsce. Liczba odbiorców w województwie wzrosła o 30,8 tys. (w stosunku do 2017 r.) i o 141,6 tys. (do 2010 r.). W 2018 r. odbiorcami w województwie wielkopolskim w 38,2% byli mieszkańcy wsi (w kraju 33,5%). W porównaniu z rokiem poprzednim ich udział wzrósł o 0,5 p.proc. (w kraju nie zmienił się).

W 2018 r. zużycie energii elektrycznej ogółem w gospodarstwach domowych województwa wielkopolskiego wyniosło 2,8 mln MWh, co stanowiło 9,3% zużycia w kraju. Zużycie energii na wsi stanowiło w województwie 48,1% zużycia ogółem w gospodarstwach domowych (w kraju 41,1%). Na 1 mieszkańca województwa wielkopolskiego przypadało 815,9 kWh, podczas gdy w kraju 794,2 kWh. Mieszkańcy wsi zużywali średnio więcej energii niż mieszkańcy miast, w 2018 r. w województwie o 5,6%, a w kraju 3,2%.

Mapa 41. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2018 r.
Map 41. Consumption of electricity in households in 2018

Rozdział 7

Chapter 7

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Finances of local government units

7.1 Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1 Revenue of local government units

W przeliczeniu na 1 mieszkańca łączne dochody jednostek samorządu terytorialnego (JST) w województwie wielkopolskim w 2018 r. były wyższe niż w roku poprzednim. Najwyższy udział w dochodach łącznych miały gminy. Dochody własne stanowiły średnio w JST połowę dochodów ogółem. Istotnym elementem budżetu wszystkich szczebli samorządu były dotacje celowe, z których ponad 2/3 to środki w ramach programów finansowanych z udziałem funduszy europejskich.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim łączne dochody jednostek samorządu terytorialnego wyniosły 22034,3 mln zł i były o 7,7% wyższe od uzyskanych w 2017 r. Na tę kwotę składały się przede wszystkim dochody gmin (57,8%) i miast na prawach powiatu (23,6%), a w mniejszym stopniu – powiatów (13,0%) i województwa (5,6%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca łączne dochody jednostek samorządu terytorialnego w województwie wielkopolskim w 2018 r. wyniosły 6312 zł i w porównaniu do roku poprzedniego wzrosły o 7,5%. Najwyższe dochody na 1 mieszkańca miały miasta na prawach powiatu, a największy wzrost w porównaniu do roku 2017 odnotowały powiaty (10,4%).

W 2018 r. łączne dochody gmin (bez mających status miasta na prawach powiatu) zamknęły się kwotą 12735,2 mln zł i w porównaniu z 2017 r. były wyższe o 7,6%. Ponad połowę dochodów (50,7%) wygenerowały gminy miejsko-wiejskie (94 jednostki, tj. 42,3% gmin). Udział dochodów gmin wiejskich (113 jednostek, tj. 50,9%) wyniósł 34,8%, a miejskich (15 jednostek, tj. 6,8%) – 14,5%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody ogółem wyniosły 4694 zł, tj. o 318 zł (o 7,3%) więcej niż w 2017 r. Najwyższy wskaźnik zanotowano w jednostkach wiejskich (4966 zł) i był on o 7,6% większy niż w miejsko-wiejskich (4615 zł) i o 13,4% większy niż w gminach miejskich (4380 zł). Najwyższe dochody per capita uzyskano w Suchym Lesie (8422 zł) i Tarnowie Podgórny (8374 zł), a najniższe – w Golinie (3828 zł).

Powiaty w 2018 r. osiągnęły dochody ogółem w wysokości 2855,8 mln zł, co oznacza wzrost o 10,7% w porównaniu z 2017 r. Na 1 mieszkańca wyniosły one średnio 1053 zł, tj. o 99 zł więcej niż w 2017 r. Najwyższy wskaźnik odnotowano w powiecie międzychodzkiem (1439 zł) i wrzesińskim (1362 zł), a najniższy – w konińskim (807 zł).

Źródłami **dochodów własnych** jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

Tabela 45. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 45. Revenue of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w dochodach ogółem w % share of own revenue in total revenue in %
Ogółem Total	3923,58	4835,23	5870,24	6312,47	50,5
Gminy ^a Gminas ^a	2614,82	3306,94	4375,95	4693,83	46,1
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4288,83	5710,13	6286,37	6698,27	61,6
Powiaty Powiats	793,49	856,02	953,72	1052,58	40,6
Województwo Voivodship	309,09	321,09	326,28	354,06	71,9

^a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

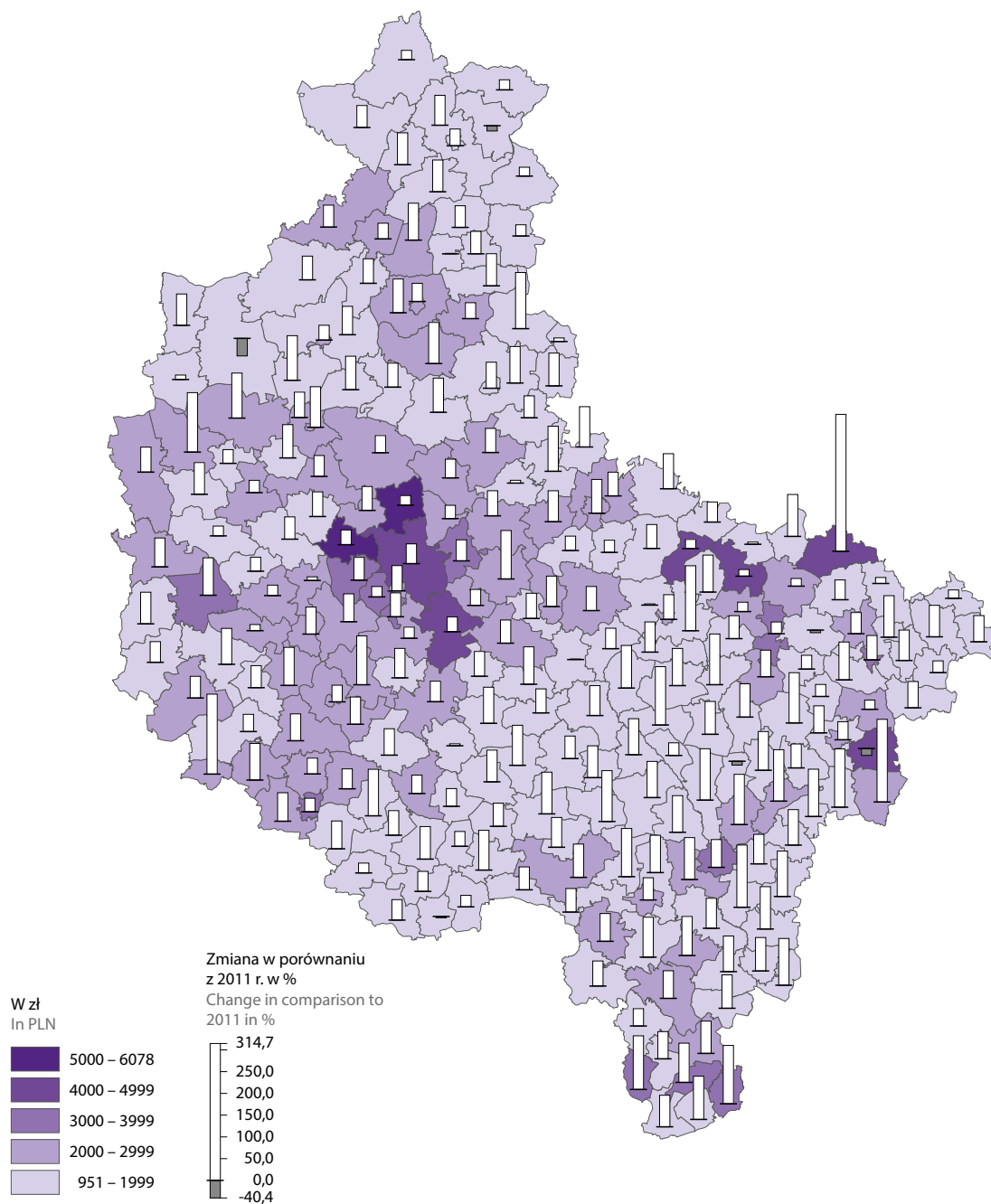
^a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2018 r. w województwie wielkopolskim wśród JST dochody własne stanowiły 50,5% dochodów ogółem, w gminach 46,1%, w miastach na prawach powiatu 61,6%, a w powiatach 40,6%. Największy udział tej kategorii budżetowej wśród gmin odnotowano w Suchym Lesie (72,2%), Tarnowie Podgórny (71,3%) oraz Puszczykowie (68,4%), a najmniejszy – w gminach Przedecz (20,3%) i Skulsk (20,5%). Z miast na prawach powiatu największy udział dochodów własnych wykazał budżet Poznania (66,3%), najmniejszy – Konina (48,3%). Wśród powiatów największy udział dochodów własnych miały: poznański (63,9%), średzki (54,0%) i nowotomyski (47,7%), a najmniejszy – złotowski (26,7%).

W strukturze dochodów własnych gmin oraz miast na prawach powiatu największymi pozycjami były wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych (odpowiednio 41,4% i 45,8%) oraz z podatku od nieruchomości (27,7% i 18,1%). W strukturze dochodów własnych powiatów wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych stanowiły 56,7%, a pozostałe dochody (m.in. wpływy z usług, z opłaty komunikacyjnej, wpływy z opłaty eksploatacyjnej oraz wpływy z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych) – 36,9%. Największą część dochodów własnych budżetu samorządu województwa stanowiły natomiast wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych (68,3%) i od osób fizycznych (17,0%).

Dochody własne na 1 mieszkańca w gminach wyniosły w 2018 r. 2165 zł. Najwyższe dochody uzyskały: Suchy Las (6078 zł), Tarnowo Podgórne (5973 zł), Powidz (4863 zł) oraz Przykona (4751 zł). Wymienione gminy miały wyższe dochody własne na 1 mieszkańca niż Poznań (4559 zł), miasto na prawach powiatu o najwyższej wartości wskaźnika. Dochód własny na 1 mieszkańca wyższy niż przeciętny miało 59 spośród 222 gmin.

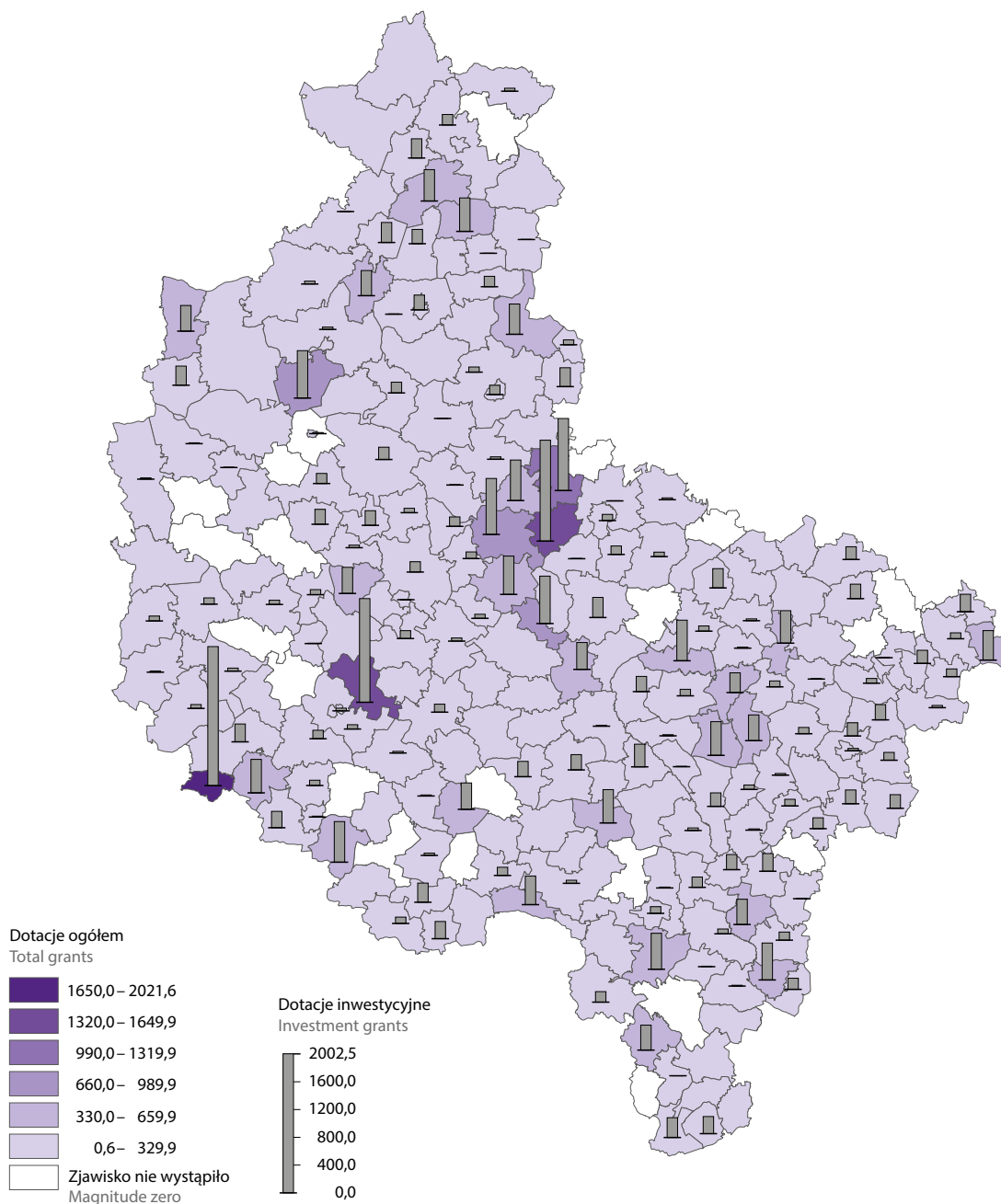
W 2018 r., w porównaniu do 2011 r., 216 gmin odnotowało wzrost dochodu własnego na 1 mieszkańca. Najwyższy wzrost wystąpił w gminie wiejskiej Wierzbinek (o 315% do 4036 zł), natomiast w 26 innych gminach wzrost wyniósł ponad 100%. Największy spadek dochodów własnych na 1 mieszkańca miał miejsce w gminie miejsko-wiejskiej Wielen (o 40% do 1611 zł).

Mapa 42. Dochody własne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2018 r.Map 42. Own revenue of gminas^a per capita in 2018

^a Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.
^a Own revenue of cities with powiat status comprise gmina and powiat parts.

W 2018 r. dotacje ogółem dla gmin wyniosły 4072,2 mln zł i zwiększyły się w ciągu roku o 8,6%. Udział tej pozycji budżetowej w dochodach ogółem wzrósł z 31,7% w 2017 r. do 32,0% i największy był w Cempiniu (51,1%), Wijewie (49,5%) oraz Czerminie (47,6%). Główna część dotacji ogółem pochodzi z budżetu państwa (86,6%) i jest przeznaczana przede wszystkim na zadania z zakresu administracji rządowej oraz na realizację innych zadań zleconych ustawami m.in. na wypłatę świadczeń wychowawczych (program „Rodzina 500+”) oraz organizację wyborów do rad gmin.

Mapa 43. Dotacje^a dla gmin^b na 1 mieszkańca w 2018 r.
 Map 43. Grants^a for gminas^b per capita in 2018

a Dotacje z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 według klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych. *b* Dotacje miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.

a Grants from paragraphs 200 and 620 as well 205 and 625 according to budget classification of revenue and expenditures. *b* Grants of cities with powiat status comprise gmina and powiat parts.

Miasta na prawach powiatu w ramach dotacji w 2018 r. otrzymały 1019,4 mln zł, tj. o 7,5% więcej niż przed rokiem. Środki uzyskane z tego tytułu stanowiły 19,6% dochodów ogółem. Największy udział dotacji w dochodach zanotowano w Koninie (27,9%), a najmniejszy w Poznaniu (17,0%). W powiatach dotacje wyniosły 695,3 mln zł, tj. o 25,4% więcej niż w 2017 r. W strukturze dochodów stanowiły one 24,3%. Na zadania inwestycyjne przypadała kwota 276,6 mln zł (o 67,1% większa niż przed rokiem), tj. 39,8%

dotacji. W budżecie samorządu województwa z dotacji pochodziło prawie 23% środków, czyli 283,6 mln zł, tj. o 1,7% więcej niż w 2017 r. Z tej kwoty 69,9% stanowiły dotacje w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 klasyfikacji budżetowej. Wyniosły one 198,2 mln zł, tj. o 20,2% więcej niż w 2017 r.

Dotacje przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich na 1 mieszkańca w 2018 r. były najwyższe w Wijewie (2022 zł), w Czempiniu (1523 zł) oraz Łubowie (1488 zł), dotacje te w ponad 98% miały charakter inwestycyjny. Dotacji z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 nie uzyskało 21 gmin, natomiast 52 gminy nie dostały dotacji inwestycyjnej.

7.2 Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2 Expenditure of local government units

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r. były wyższe niż przed rokiem. Średni udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wyniósł 19,4%. Najwięcej środków z budżetów rozdysponowano na wydatki w działach: oświata i wychowanie, rodzina oraz transport i łączność.

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r. wyniosły 22990,4 mln zł (o 10,8% więcej niż przed rokiem), z czego wydatki gmin stanowiły 58,5%, miast na prawach powiatów – 22,4%, powiatów – 13,5% i samorządu województwa – 5,5%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca łączne wydatki jednostek samorządu terytorialnego w województwie wielkopolskim w 2018 r. wyniosły 6586 zł. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wyniósł 19,4%, przy czym najniższy udział wydatków inwestycyjnych – 14,0% odnotowano w miastach na prawach powiatu. Najwyższy udział – 26,6% w wydatkach województwa.

Tabela 46. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 46. Expenditure of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w % share of investment expenditure in total expenditure in %
Ogółem Total	4377,16	4652,60	5951,36	6586,39	19,4
Gminy ^a Gminas ^a	2888,62	3199,19	4488,79	4958,25	19,9
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	5006,26	5414,89	6169,29	6636,46	14,0
Powiaty Powiats	870,14	842,24	965,86	1145,54	23,6
Województwo Voivodship	326,29	299,42	336,64	363,97	26,6

^a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

^a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Wydatki gmin w 2018 r. zamknęły się kwotą 13452,6 mln zł i były o 10,8% wyższe niż w 2017 r. Ponad połowę z nich stanowiły wydatki jednostek miejsko-wiejskich (51,3%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się na poziomie 4958 zł i były o 469 zł większe niż w 2017 r. Najwyższy wskaźnik odnotowano w gminach wiejskich (średnio 5221 zł) i był on o 747 zł większy niż w miejskich (4475 zł) i o 285 zł większy niż w miejsko-wiejskich (4936 zł). Największe wydatki per capita poniesiono w: Tarnowie Podgórnym (8730 zł), Wijewie (8689 zł), Suchym Lesie (8555 zł) i Przykonie (8525 zł), a najniższe – w Dolsku (3945 zł).

Głównym obciążeniem dla budżetów wszystkich szczebli były wydatki bieżące. W 2018 r. w gminach wyniosły one 10704,5 mln zł, stanowiąc 79,6% wydatków ogółem. Z tej kwoty najwięcej przeznaczono na wynagrodzenia wraz z pochodnymi (3918,9 mln zł) oraz na zakup materiałów i usług (2107,1 mln zł). Wydatki majątkowe w 2018 r. wyniosły w gminach 2748,1 mln zł i były o 37,3% większe niż przed rokiem. Na inwestycje przekazano 2675,8 mln zł (99,4% wydatków majątkowych), tj. o 38,6% więcej niż w 2017 r. Największy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem odnotowano w Wijewie (47,3%), Czempieniu (45,9%) i Łubowie (44,8%).

W miastach na prawach powiatu na wydatki majątkowe przeznaczono łącznie 786,2 mln zł, czyli o 20,0% więcej niż w 2017 r. Środki te przekazano w zdecydowanej większości (w 91,9%) na zadania inwestycyjne. Największy odsetek wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem odnotowano w Kaliszu (19,6%), a najmniejszy w Poznaniu (12,8%).

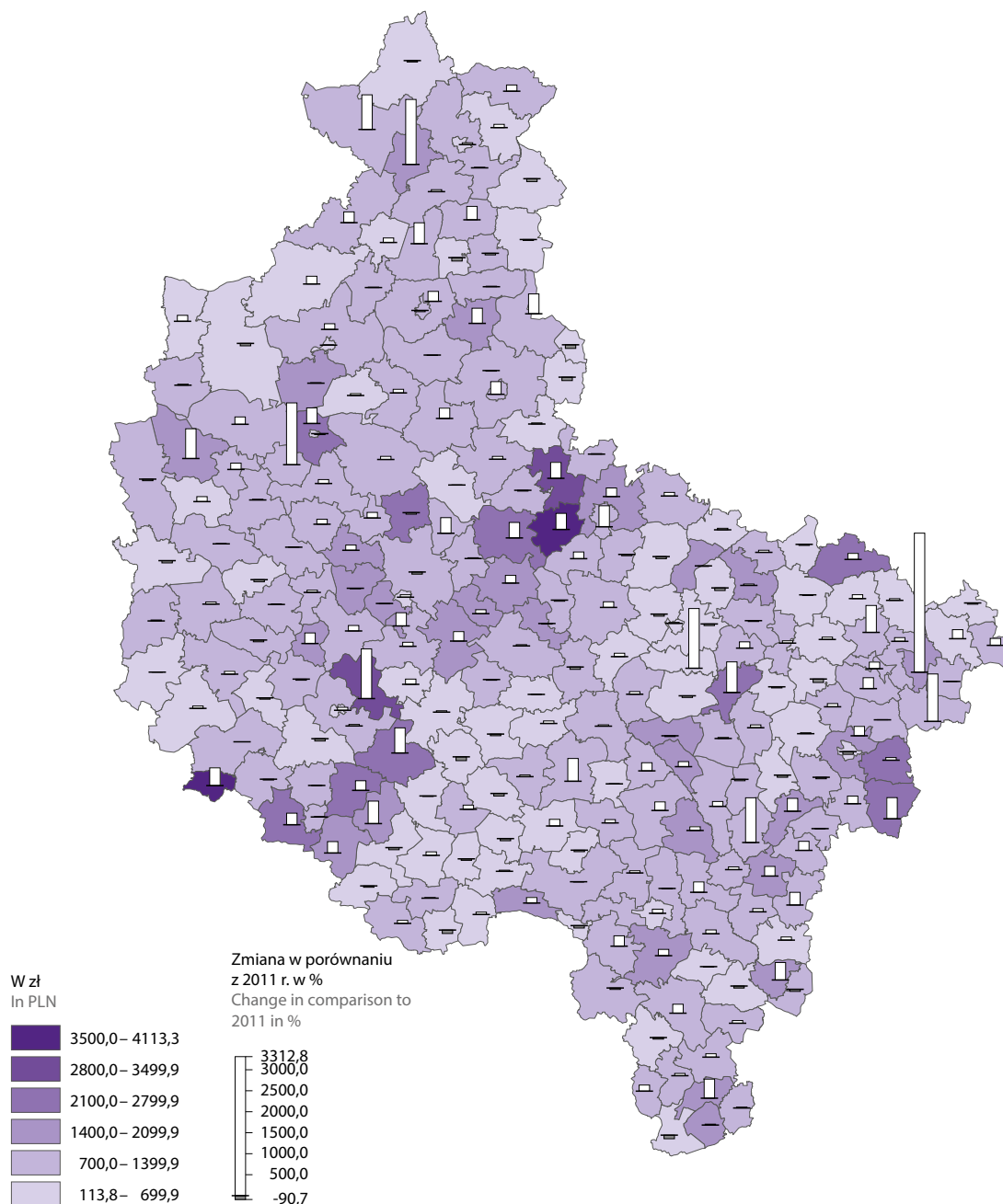
Wydatki ogółem powiatów osiągnęły wartość 3108,0 mln zł, tj. o 19,0% większą niż w 2017 r. Z tej kwoty 76,3% stanowiły wydatki bieżące. Wydatki majątkowe wyniosły 737,7 mln zł i w ciągu roku wzrosły o 56,4%. Środki te niemal w całości przeznaczone zostały na realizację zadań inwestycyjnych (99,4%). Udział inwestycji w wydatkach ogółem był największy w powiatach: leszczyńskim (61,1%), kaliskim (48,7%) i wrzesińskim (45,0%), podczas gdy w powiatach: ostrzeszowskim, śremskim i chodzieskim nie przekroczył 10%, przy średniej wynoszącej 23,6%.

W województwie wydatki majątkowe w ciągu roku wzrosły o 1,5% i wyniosły 350,4 mln zł, które w 96,4% (337,9 mln zł) przeznaczono na inwestycje. Z budżetu na 1 mieszkańca wydano w ramach wydatków inwestycyjnych średnio 97 zł wobec 99 zł przed rokiem.

Na 1 mieszkańca gminy w województwie wielkopolskim w 2018 r. przeznaczyły na inwestycje średnio 986 zł. W 94 gminach (42,3% jednostek) wydatki na inwestycje były wyższe niż przeciętnie w województwie. Największe wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2018 r. wykazała gmina Wijewo (4113 zł), a najmniejsze gmina Wapno (114 zł). W roku 2018 w porównaniu do roku 2011 średnie wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca gminy wzrosły o 358 zł. W 68 gminach wydatki inwestycyjne per capita w 2018 r. były niższe niż 6 lat wcześniej.

Przeciętne wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca miast na prawach powiatu wyniosły w 2018 r. 930 zł, z czego najwyższe w Kaliszu (1263 zł). W porównaniu do 2011 r. wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca w miastach na prawach powiatu, z wyjątkiem Poznania, były wyższe.

Mapa 44. Wydatki inwestycyjne gmin^a na 1 mieszkańca w 2018 r.
 Map 44. Investment expenditures of gminas^a per capita in 2018

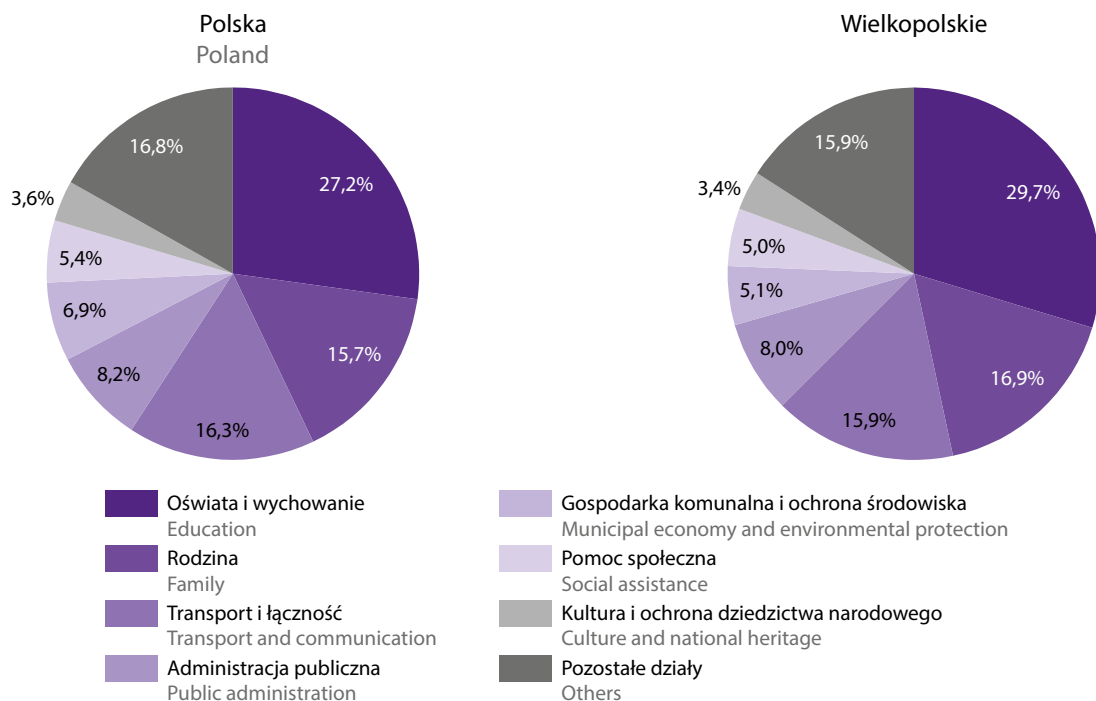
^a Wydatki miast na prawach powiatu obejmują środki w ramach części gminnej i powiatowej.
^a Expenditures of cities with powiat status comprise gmina and powiat parts.

Najwięcej środków z budżetów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego rozdysponowano na wydatki w działach: oświata i wychowanie (29,7%), rodzina (16,9%), transport i łączność (15,9%), administracja publiczna (8,0%), gospodarka komunalna i ochrona środowiska (5,1%) oraz pomoc społeczna (5,0%). Wydatki tych 6 działów stanowiły łącznie 80,7% wydatków ogółem i zamknęły się kwotą 18548,1 mln zł. Struktura wydatków budżetowych województwa wielkopolskiego jest podobna do przeciętnej struktury wydatków województw w Polsce. Największe różnica to wyższy o 2,5 p.proc udział

w województwie wielkopolskim wydatków na oświatę i wychowanie oraz niższy o 1,8 p.proc. udział wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska.

Wykres 77. Wydatki budżetowe według działów w 2018 r.

Chart 77. Budget expenditure by divisions in 2018

7.3 Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3 Result of budgets of local government units

W roku 2018, podobnie jak w roku poprzednim, deficyt odnotowano w budżetach: gmin, powiatów oraz samorządu województwa, jedynie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się nadwyżką. Deficyt ogółem w 2018 r. w porównaniu do 2017 r. był trzykrotnie wyższy, a zadłużenie wszystkich jednostek samorządu terytorialnego zwiększyło się o 20%.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego ogółem w 2018 r. zamknęły się deficytem w wysokości 956,2 mln zł, który w porównaniu do roku 2010 był niższy o ponad 1/3. Jednocześnie niedobór budżetowy był trzykrotnie wyższy niż w 2017 r., kiedy poziom wydatkowanych środków przekroczył uzyskane dochody o 282,7 mln zł. W 2015 r. budżety wszystkich grup jednostek samorządu terytorialnego zamknęły się nadwyżką.

Deficyt odnotowano w budżetach gmin (717,4 mln zł), powiatów (252,2 mln zł) oraz samorządu województwa (34,6 mln zł). Natomiast budżety miast na prawach powiatu zamknęły się nadwyżką w wysokości 48,1 mln zł, o czym zadecydował dodatni wynik budżetu Poznania (Kalisz, Konin i Leszno wykazały deficyt). Kwota niedoboru w budżetach gmin stanowiła 5,6% ich dochodów, dla powiatów relacja ta wyniosła 8,8%, a dla województwa – 2,8%. Udział nadwyżki w dochodach miast na prawach powiatu wyniósł 0,9%.

W 2018 r. 199 jednostek samorządu terytorialnego (na 258 łącznie) odnotowało deficyt, a 59 osiągnęło nadwyżkę budżetową (przed rokiem odpowiednio 157 i 101). Dla 83 JST relacja niedoboru budżetowego do wykonanych dochodów nie przekroczyła 5%, a w przypadku 62 wskaźnik ten był wyższy niż 10%.

Wśród JST z wypracowaną nadwyżką budżetową najliczniejszą grupę stanowiły te z relacją nadwyżki do dochodów poniżej 5% (47 jednostek, tj. 79,7%). Relacja deficytu budżetowego wszystkich jednostek samorządu terytorialnego do ich dochodów wyniosła w 2018 r. 4,3%, tj. o 3,0 p.proc. więcej niż w roku poprzednim (1,4%).

Tabela 47. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 47. Result of budgets of local government units

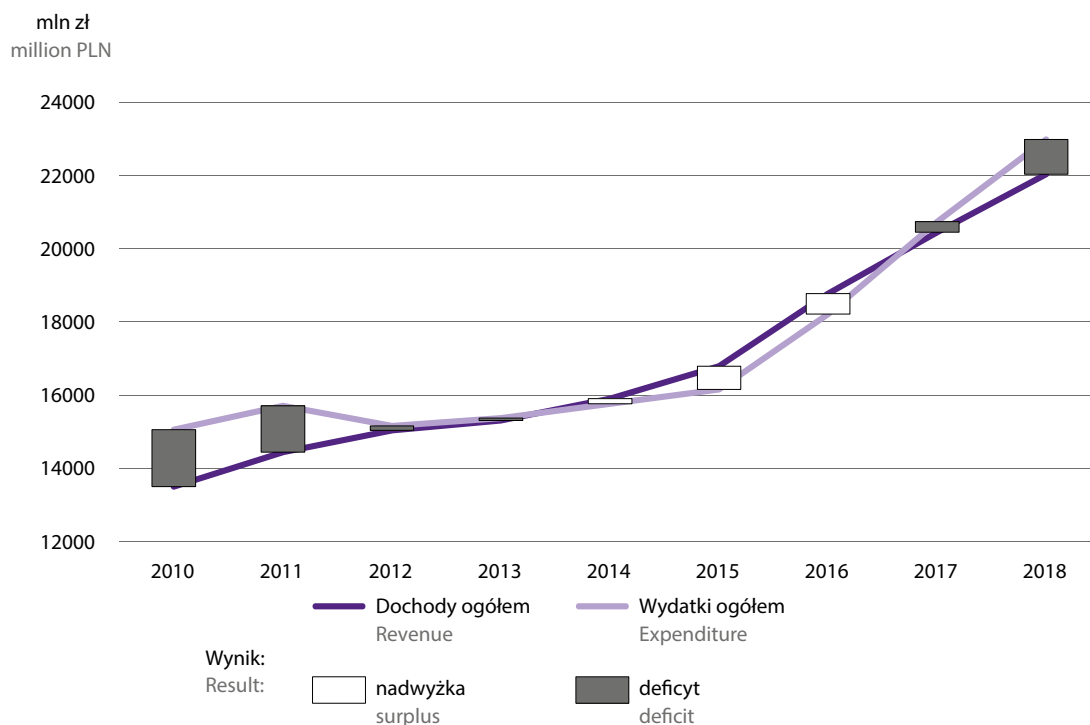
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	-1561,0	634,4	-282,7	-956,2
Gminy ^a Gminas ^a	-721,6	289,4	-305,1	-717,4
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-578,2	232,8	91,4	48,1
Powiaty Powiats	-202,0	37,0	-32,8	-252,2
Województwo Voivodship	-59,2	75,3	-36,1	-34,6

^a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

^a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

Wykres 78. Dochody, wydatki i wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Chart 78. Revenue, expenditure and result of budgets of local government units

W 2018 r. w ponad 3/4 gmin kwota wydatków budżetowych przewyższała uzyskane dochody. Łącznie w budżetach gminnych wykazano deficyt, który wyniósł 717,4 mln zł, tj. ponad 2-krotnie więcej niż przed rokiem. W przeliczeniu na 1 mieszkańca dawało to 264 zł wobec 113 zł w 2017 r. Wśród 170 gmin z deficytem budżetowym najliczniejszą grupę stanowiły jednostki o relacji wyniku do ich dochodów nie przekraczającej 5% (70), a w przypadku 55 wskaźnik ten był wyższy niż 10%. Wśród 52 gmin, które wypracowały

nadwyżkę budżetową, najczęściej charakteryzowało się dodatnią relacją wyniku do ich dochodów poniżej 5% (41). Największy deficyt w wartościach bezwzględnych odnotowano w Jarocinie (28,9 mln zł), natomiast największą nadwyżkę wykazała Piła (6,3 mln zł).

Budżety powiatów zamknęły się deficytem w kwocie 252,2 mln zł, tj. ponad 7-krotnie większym niż w 2017 r., co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało kwotę 93 zł wobec 12 zł przed rokiem. Niedobór budżetowy wykazało 25 z 31 powiatów. W 12 deficyt kształtował się na poziomie poniżej 5% w relacji wyniku do dochodów, w 6 znajdował się w przedziale 5-10%, a w 7 przekraczał 10%. Wśród 6 powiatów, które osiągnęły nadwyżkę budżetową, przeważały te, w których wynik w relacji do dochodów był mniejszy od 5% (5). Największy deficyt odnotowano w powiecie śremskim (80,9 mln zł) i poznańskim (40,2 mln zł), a największą nadwyżkę budżetową wykazał powiat międzychodzki (3,6 mln zł).

Budżet samorządu województwa w 2018 r. zamknął się nieco niższym niż przed rokiem niedoborem finansowym w wysokości 34,6 mln zł (36,1 mln zł w 2017 r.), który stanowił 2,8% uzyskanych dochodów. Deficyt na 1 mieszkańca wyniósł, podobnie jak przed rokiem, 10 zł.

Tabela 48. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia
Table 48. Debt of local government units in 2018
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in mil- lion PLN	Na 1 miesz- kańca w zł Per capita in PLN	W % docho- dów ogółem In % of total revenue	2017=100
Ogółem Total	6082,9	1741	27,6	120
Gminy ^a Gminas ^a	3197,8	1176	25,1	127
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	1719,8	2218	33,0	101
Powiaty Powiats	761,1	280	26,7	148
Województwo Voivodship	404,2	116	32,7	121

^a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

^a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

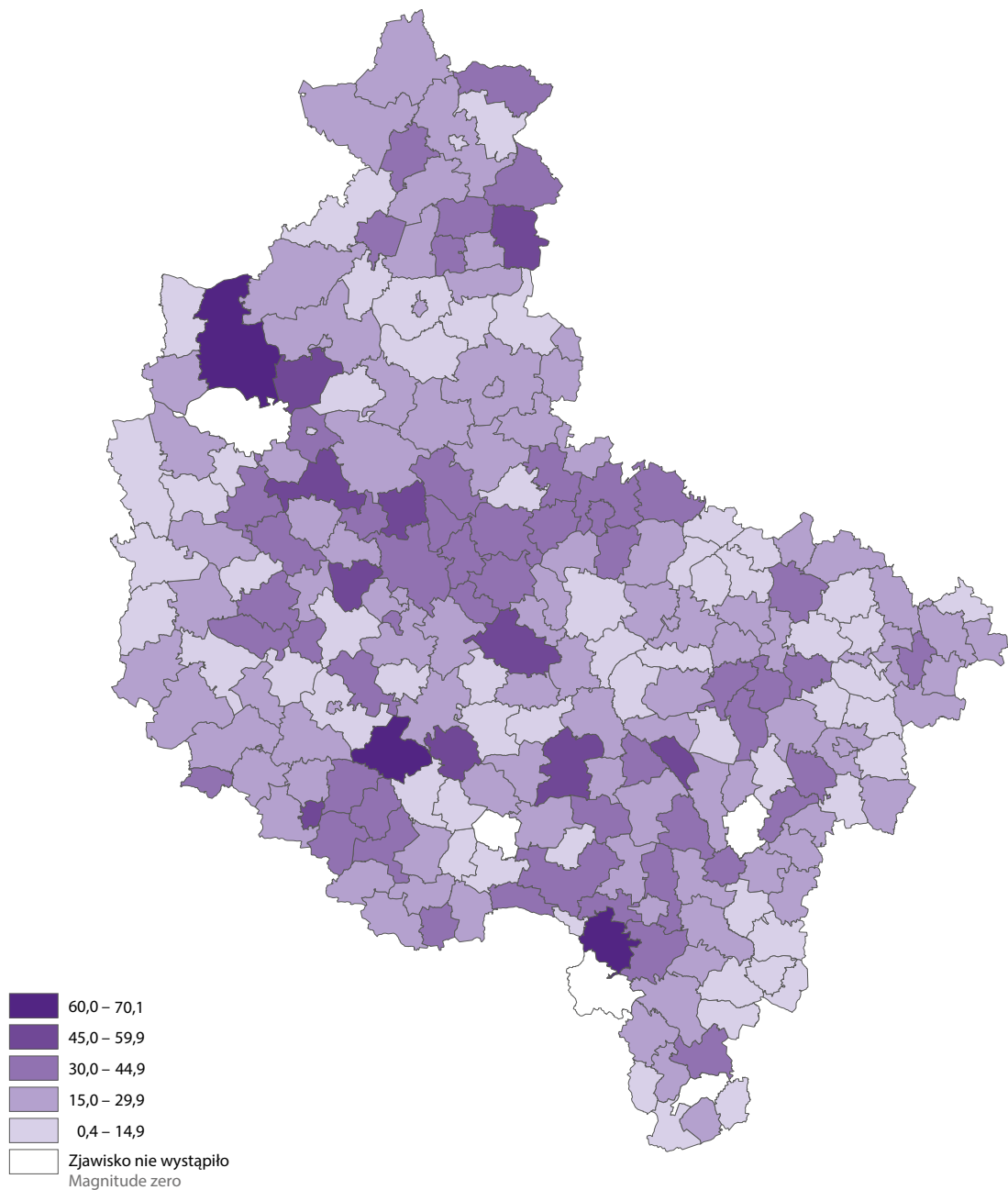
Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego ogółem wyniosło 6082,9 mln zł, co stanowiło 27,6% ich dochodów. Źródłem finansowania zadłużenia są: kredyty i pożyczki, papiery wartościowe oraz zobowiązania wymagalne. Na 1 mieszkańca województwa wielkopolskiego zadłużenie wynosiło w 2018 r. 1741 zł i było wyższe niż w roku poprzednim o 20%.

W 2018 r. zadłużenie gmin wyniosło 3197,8 mln zł. W województwie 5 gmin, tj. Baranów, Pogorzela, Sośnie, Wronki i Żelazków, nie miało żadnego zadłużenia. Dla 134 gmin relacja zobowiązań do dochodów kształtowała się poniżej średniej czyli 25,1%. Zadłużenie w 8 gminach stanowiło ponad 50% dochodów uzyskanych w 2018 r. Należą do nich: Odolanów, Wieleń, Krzywiń, Lubasz, Chocz, Środa Wielkopolska, Jarocin i Suchy Las.

Zadłużenie powiatów wyniosło 761,1 mln zł i wzrosło w porównaniu do roku poprzedniego o 48%. W 2018 r. powiat leszczyński jako jedyny nie miał zadłużenia, natomiast w powiecie śremskim relacja zobowiązań do dochodów była najwyższa i wyniosła 142,0%. W 17 powiatach wskaźnik zadłużenia kształtował się poniżej średniej czyli 26,7%.

Mapa 45. Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2018 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Map 45. Debt of gminas in % of revenue in 2018
As of 31st December

7.4 Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

7.4 Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund

Wartość projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa wielkopolskiego do końca 2018 r. stanowiła 6,5% wartości całkowitej dofinansowania w Polsce. Najwięcej pieniędzy wydano w ramach projektów Regionalnego Programu Operacyjnego.

Wartość całkowita projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa wielkopolskiego do końca 2018 r. wynosiła 24739 mln zł, w tym dofinansowanie ze środków UE stanowiło 58,9%. Tylko część środków publicznych przekazanych na realizację programów operacyjnych jest realizowana przez samorządy, natomiast pozostałe trafiają bezpośrednio do sektora MŚP, fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp.

Najwięcej pieniędzy wydatkowano w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych (10979 mln zł) oraz Programu Infrastruktura i Środowisko (10147 mln zł), co w odniesieniu do wartości całkowitej dofinansowania tych projektów w Polsce stanowiło odpowiednio 8,5% oraz 6,0%.

W ramach wszystkich 5 programów na 1 mieszkańca województwa zrealizowano projekty o wartości 7087 zł. Najmniej środków, 166 zł na 1 mieszkańca, wydano w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, ale program ten charakteryzował się najwyższym stopniem dofinansowania ze środków UE, które wyniosło 84,6%.

Tabela 49. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca 2018 r.^a

Table 49. The total project value and the additional EU financing value projects which are implemented based on the Partnership Agreement 2014-2020 in voivodship to end the 2018^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	Na 1 miesz- kańca w zł Per capita in PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	24739	14563	7087	6,5
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	10147	5065	2907	6,0
Inteligentny Rozwój Smart Growth	2330	1222	668	5,4
Polska Cyfrowa Digital Poland	703	306	201	6,2
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	580	490	166	3,8
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	10979	7480	3145	8,5

^a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. ^b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia.

^a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. ^b For Poland included financing value of operational programme Eastern Poland.

Należy podkreślić, że nie są to wszystkie środki europejskie wykorzystywane na terenie województwa, gdyż nie zawierają:

- funduszy z formalnie zakończonych poprzednich ram finansowych 2007-2013, lecz jeszcze w 2018 r. w niewielkim stopniu wykorzystywanych;
- środków pozaunijnych z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego czy funduszy norweskich;
- projektów unijnych na lata 2014-2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi (czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęcią Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju), np. Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Rozdział 8

Chapter 8

Wybrane dane o województwie wielkopolskim

Selected data on wielkopolskie voivodship

Tabela 50. Wybrane dane o województwie wielkopolskim

Table 50. Selected data on wielkopolskie voivodship

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące) Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN	863739,3	1181767,3	804203,6	651942,8	1434656,3	2021785,6	551254,6	577956,2	865236,4	.
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące) Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN	224206,5	279098,3	239608,6	193135,5	268150,1	139483,3	112100,7	99940,9	160470,7	.
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dam ³ Municipal wastewater discharged per capita in dam ³	0,031	0,031	0,031	0,032	0,032	0,032	0,033	0,034	0,034	.
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w % Share of municipal waste collected separately in total municipale waste in %	10,3	11,2	11,8	14,0	18,3	18,4	20,2	24,2	25,9	.
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	2,87	2,12	1,82	1,23	1,71	1,03	1,70	2,06	1,05	0,92
Urodzenia żywe na 1000 ludności Live births per 1000 population	11,89	11,04	10,94	10,56	10,66	10,58	10,99	11,61	11,11	10,72
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności Net migration for permanent residence per 1000 population	0,37	0,41	0,18	0,05	0,02	-0,03 ^a	0,30	0,33	0,40	0,42
Wskaźnik starości demograficznej w % Old age ratio in %	11,8	12,4	13,0	13,5	14,1	14,6	15,2	15,7	16,3	16,8
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6	724	745	754	787	852	876 ^b	832	888	917	.

^a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r. ^b W 2015 r. do przeliczeń wskaźnika użyto liczbę dzieci w grupie 3–5 lat.

^a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used. ^b In 2015, the rate was calculated using the number of children aged 3–5.

Tabela 50. Wybrane dane o województwie wielkopolskim (cd.)

Table 50. Selected data on wielkopolskie voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w % Employment rate by LFS in %	52,8	52,4	52,4	53,0	53,2	54,2	55,3	57,1	57,5	57,3
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w % Activity rate by LFS in %	57,8	57,3	57,3	58,1	57,7	57,6	58,1	58,9	58,8	58,9
Stopa bezrobocia według BAEL w % Unemployment rate by LFS in %	8,7	8,7	8,5	8,8	7,7	5,8	4,8	3,1	2,2	2,6
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy Unemployed persons per a job offer	61	72	73	45	29	21	13	14	13	14
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w zł Average monthly gross wages and salaries in enterprise ^a sector in PLN	3141,53	3291,06	3412,35	3503,58	3581,54	3676,42	3870,60	4147,65	4436,31	4732,26
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys. Annual average number of retirees and pensioners in thousand	766,8	760,0	754,9	748,7	742,4	744,8	749,5	754,2	779,4	788,4
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1514,25	1591,83	1678,94	1770,68	1836,25	1897,51	1935,97	1991,99	2089,24	2193,73
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł Average monthly per capita available income in households in PLN	1125,74	1135,02	1153,43	1206,72	1268,78	1287,79	1399,99	1606,64	1629,98	.
Granica ubóstwa skrajnego w % Extreme poverty rate in %	6,6	9,3	8,5	8,9	10,1	8,9	7,5	5,6	6,0	.
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w % Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in %	8,0	7,5	7,5	7,7	7,0	6,4	5,7	5,1	4,6	.
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 Children staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3	19	22	31	40	54	61	75	84	103	.
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	322,6	325,3	328,5	331,5	334,9	339,0	342,8	347,2	352,2	.
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w m ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) per capita in m ³	35,0	35,5	35,4	35,1	35,6	36,9	37,4	36,8	39,3	.

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Tabela 50. Wybrane dane o województwie wielkopolskim (cd.)

Table 50. Selected data on wielkopolskie voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita	6,5	6,8	6,8	6,9	7,1	7,2	7,3	7,4	7,5	.
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej Population per out-patient health care unit	1504	1315	1332	1338	1343	1356	1325	1345	1363	.
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach ^a niefinansowych w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^a in %	94,6	95,5	96,2	94,9	95,5	95,2	94,9	95,5	95,6	94,9
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach ^a niefinansowych w % Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^a in %	4,3	3,7	3,0	4,4	3,9	4,1	4,3	3,8	3,7	4,3
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw ^a niefinansowych w mln zł (ceny bieżące) Investment outlays of non-financial enterprises ^a in million PLN (current prices)	7103,7	8652,1	9324,1	8941,5	11644,0	12845,8	11797,4	12744,9	14764,2	15606,4
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw ^a niefinansowych (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Investment outlays of non-financial enterprises ^a (previous year=100; current prices)	109,8	121,8	107,7	95,9	130,2	110,3	91,8	108,0	115,8	105,7
Nakłady wewnętrzne ^b na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące) Intramural expenditures ^b on research and development per capita in PLN (current prices)	226,0	263,8	393,3	287,7	305,3	378,6	310,9	357,0	444,7	.
Sprzedaż detaliczna towarów ^c (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Retail sale of goods ^c (previous year=100; current prices)	110,7	118,6	110,9	108,9	109,8	104,4	111,6	109,3	109,9	111,8
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area	75,5	76,3	76,8	78,3	79,1	80,2	82,0	83,7	84,6	.
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w % Share of renewable energy sources in production of electricity in %	7,3	7,8	10,1	9,4	11,3	14,6	15,4	14,7	21,3	.

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. ^b Bez amortyzacji środków trwałych. ^c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. ^b Excluding depreciation of fixed assets. ^c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Tabela 50. Wybrane dane o województwie wielkopolskim (cd.)

Table 50. Selected data on wielkopolskie voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w % Share of own revenue in total revenue of local government units in %										.
Ogółem Total	50,8	50,9	50,6	51,6	53,1	52,9	50,5	49,9	50,5	.
Gminy ^a Gminas ^a	49,6	50,0	50,1	51,5	52,8	53,2	46,4	45,4	46,1	.
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	65,6	65,1	63,1	62,6	63,3	58,3	61,2	61,0	61,6	.
Powiaty Powiats	31,1	30,3	31,8	34,1	36,2	37,7	40,1	40,1	40,6	.
Województwo Voivodship	49,4	52,6	48,7	50,0	54,4	60,3	69,4	70,5	71,9	.
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w % Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %										.
Ogółem Total	24,8	24,2	18,0	17,2	16,4	16,7	13,6	16,1	19,4	.
Gminy ^a Gminas ^a	22,3	21,1	17,0	14,2	16,5	14,4	11,9	15,9	19,9	.
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	27,0	26,7	18,5	16,9	12,0	20,6	15,0	12,6	14,0	.
Powiaty Powiats	20,4	17,5	11,9	10,1	11,4	11,6	13,3	17,5	23,6	.
Województwo Voivodship	43,4	45,6	35,4	46,1	38,8	30,9	25,7	29,4	26,6	.

^a Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.^a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Tabela 50. Wybrane dane o województwie wielkopolskim (dok.)

Table 50. Selected data on wielkopolskie voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dotacje inwestycyjne ogółem ^a dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł Total investment grants ^a for local government units in milion PLN										.
Ogółem Total	671,2	900,5	931,1	776,9	681,5	1147,3	440,2	573,0	1035,1	.
Gminy ^b Gminas ^b	177,7	353,0	354,4	257,0	237,7	261,9	150,9	212,7	509,9	.
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	61,8	61,2	212,4	168,1	163,7	569,9	105,2	101,2	159,8	.
Powiaty Powiats	151,1	175,7	113,4	84,8	101,4	111,1	103,9	165,5	276,6	.
Województwo Voivodship	280,7	310,7	250,9	266,9	178,7	204,5	80,2	93,7	88,8	.
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł Result of budgets of local government units in milion PLN										.
Ogółem Total	-1561,0	-1264,4	-127,0	-62,6	139,9	634,4	558,5	-282,7	-956,2	.
Gminy ^b Gminas ^b	-721,6	-408,2	-47,2	121,1	-36,4	289,4	304,1	-305,1	-717,4	.
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-578,2	-659,6	-68,2	-10,4	235,1	232,8	63,1	91,4	48,1	.
Powiaty Powiats	-202,0	-91,9	24,9	41,7	23,8	37,0	54,8	-32,8	-252,2	.
Województwo Voivodship	-59,2	-104,8	-36,4	-215,0	-82,6	75,3	136,4	-36,1	-34,6	.

^a Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych. ^b Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.^a Sum of all types of investment grants. ^b Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Rozdział 9

Chapter 9

Wybrane dane o Poznaniu

Selected data on Poznań

Tabela 51. Wybrane dane o Poznaniu

Table 51. Selected data on Poznań

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (tony/rok): Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2018 (tonnes/year):										
gazowych gases	1689050	1597330	1645726	1615832	1491037	1556054	1507892	1582539	1833477	.
pyłowych particulates	431	488	439	396	404	301	205	146	167	.
Odpady wytworzone ^a (w tys. t) Waste generated ^a (in thousand tonnes)	692,5	577,4	559,1	456,2	399,7	513,5	599,6	474,6	358,2	.
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca (w kg) Mixed municipal waste collected per capita (in kg)	375,4	378,9	369,7	350,7	313,3	312,2	328,0	299,1	292,0	.
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	0,7	0,8	0,2	-0,2	0,2	-0,3	1,0	1,5	0,7	0,6
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia) Non-working age population per 100 persons of working age (as of 31st December)	52,4	54,1	56,2	58,3	60,7	63,0	65,5	68,1	70,3	72,2
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych (w %) Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries and children's club (in %)	6,5	7,6	9,3	12,1	15,8	16,7	18,6	20,6	21,1	.
Pracujący w sektorze przedsiębiorstw (w tysiącach; stan w dniu 31 grudnia) Employed persons in enterprise sector (in thousands; as of 31st December)	143,6	144,9	143,6	143,8	147,4	150,9	156,5	164,5	171,2	178,4
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dniu 31 grudnia) Registered unemployment rate (as of 31st December)	3,6	3,6	4,2	4,2	3,1	2,4	1,9	1,4	1,2	1,1

^a W ciągu roku; Z wyłączenie odpadów komunalnych.

^a During the year; Excluding municipal waste.

Tabela 51. Wybrane dane o Poznaniu (dok.)

Table 51. Selected data on Poznań (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Udział długotrwale bezrobotnych (w %) Share of long-term unemployed persons (in %)	14,1	20,4	21	29,6	35,7	31	32,3	33,6	30,9	25,6
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy Unemployed persons per a job offer	78	35	68	33	38	13	9	10	7	5
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych Population per 1 dwelling in dwelling stocks	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0	.
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6	919	898	901	914	985	995 ^a	899	958	979	.
Liczba osób na 1 przychodnię Population per 1 out-patients departments	1629	1238	1208	1184	1181	1121	1027	1026	1030	.
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca Medical consultations provided in out-patient health care per capita	9,7	9,8	10,4	10,5	10,8	11,0	11,4	11,7	11,9	.
Udzielone świadczenia pomocy społecznej (w tys. zł) Social benefits granted (in thousand PLN)	49787,4	50125,1	51041,9	57394,3	54482,2	56802,4	58669,6	61695,4	61377,1	65600,8
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3	56	82	98	136	182	186	200	224	243	.
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population (as of 31st December)	177	180	186	192	196	201	205	209	208	216
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31st December)	124	124	126	127	126	124	123	123	128	132
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population (as of 31st December)	24,2	26,5	29,6	33,5	37,9	42,8	47,1	50,7	46,5	49,2
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^b (w %) Net turnover profitability indicator ^b (in %)	5,3	4,4	4,2	4,4	4,4	4,1	3,7	3,5	4,3	4,6
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca ^b (ceny bieżące, tys. zł) Investment outlays per capita ^b (current prices, in thousand PLN)	5226	6225	6886	6212	7495	6665	6791	7633	8651	10103
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	5,7	4,5	4,9	4,7	6,7	6,7	5,4	7,5	7,5	9,4
Dochody własne gmin na 1 mieszkańca (w zł) Own revenues of gminas per capita (in PLN)	3119	3136	3383	3272	3478	3681	3929	4259	4559	.
Wydatki majątkowe gmin na 1 mieszkańca (w zł) Property expenditures of gminas per capita (in PLN)	1567	1706	1076	910	558	1414	1082	815	923	.

^a W 2015 r. do przeliczeń wskaźnika użyto liczbę dzieci w grupie 3–5 lat. ^b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

^a In 2015, the rate was calculated using the number of children aged 3–5. ^b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.